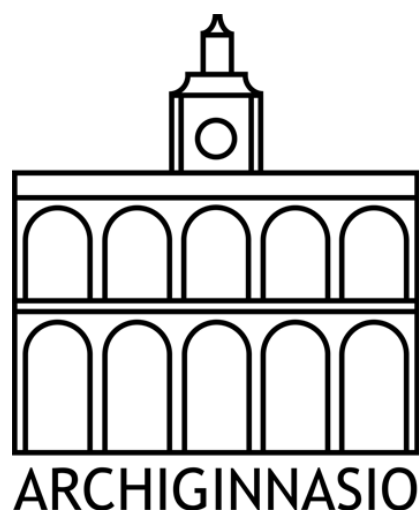

SCAFFALI ONLINE
<http://badigit.comune.bologna.it/books>

Du Molinet, Claude

Historia summorum pontificum a Martino 5. ad Innocentium 11. per eorum numismata, ab anno 1417 ad ann 1678...

Lutetiae : apud Ludovicum Billaine bibliopolam Parisiensem, 1679

Collocazione: 18. OO. III. 25

<http://sol.unibo.it/SebinaOpac/Opac?action=search&thNomeDocumento=UBO2910042T>

Questo libro è parte delle collezioni della Biblioteca dell'Archiginnasio.

L'ebook è distribuito con licenza Creative Commons solo per scopo personale, privato e non commerciale, condividi allo stesso modo

[4.0:http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode)

Per qualsiasi altro scopo, o per ottenere immagini a risoluzione superiore
contattare: archiginnasio@comune.bologna.it

Questo Libro costò adi 18 8to 1793 L. 18

Luigi E. fil. 2. Giampiero. vol. 1.

HISTORIA
SUMMORUM
PONTIFICUM
PER EORUM
NUMISMATA.

HISTORIA
SUMMORUM PONTIFICUM
A MARTINO V.
AD INNOCENTIVM XI.
PER EORVM NUMISMATA.

AB ANNO MCCCCXVII AD ANN M.DC.LXXVIII.
A.R.P. CLAUDIO DU MOLINET *Canonico Regulari
Congregationis Gallicanae.*

LUTETIÆ, Apud LUDOVICUM BILLAINE Bibliopolam Parisiensem.
Cum Privilegio Regis Christianiss. MDC. LXXIX.

SANCTISSIMO PATRI D. N.

INNOCENTIO XI.
PONTIFICI OPT. MAX.

F. CLAUDIUS DU MOLINET F.

*X quo, Deo duce, BEATISSI-
ME PATER, militiæ sacræ no-
men dedi, & voti compos, non modò
in Apostolicum Ordinem Canonorum
Regularium, sed & in Apostolicam
quoque Domum Sanctæ Genovesæ
Parisiensis admissus sum; mearum partium esse duxi, ut si
ã ij*

quid ars, labor, ac industria efficere possent, illud omne, qualecunque esset, Sedi Apostolicæ referrem, ac ultro consecrarem.

Noster Canoniorum Regularium Ordo, qui quantus quantus existit, nil nisi Clericalis & Apostolicus est: jam ab Apostolorum ac primitivæ Ecclesiæ temporibus hanc formam, quasi hæreditario jure, hucusque tenuit; quam prærogativam sacrorum Canonum decretis sancitam & approbatam, tot & tanti Summi Pontifices bullis & diplomatibus iterum & sæpius confirmarunt; inde est, ut placet Augustino, quòd Sanctitas & Clericatus sint elementa Religionis nostræ: nec enim Regularibus aliis baptizare, nec populo prædicare, nec pœnitentias injungere, propriè licet ex sui Ordinis instituto.

Hæc autem divina penitus officia nobis cum cæteris Canonicis nostris conjuncta & esse communia fateor equidem; at illud insigni & Regali Basilicæ Sanctæ Genovesæ Parisiensis peculiare & præcipuum est, quod jam à longo tempore, & à multis sæculis retrò elapsis, Apostolica sit nuncupata; non solum quòd à Clodoveo primo Francorum Rege Christiano fundata & extructa, Deo O. M. sub titulo & nomine SS. Petri & Pauli dicata fuerit, & ab ipso B. Remigio Remensi Archiepiscopo solemni ritu consecrata; sed etiam quòd Summi Pontifices in ea Parisiis, non secus ac Romæ apud Sanctum Petrum, rei divinæ operam in ea non semel dederint, ejus semper patrocinium ac tutelam studiosè & libenter suscepint, ac tandem multis prærogativis concessisque titulis Cameram Apostolicam, in qua causæ Exemptorum agitantur

& dirimuntur; & Parisiensis Academiae Cancellariam, velut in beneficiorum cumulum in ipsa crearint, & creatas hucusque sanctissime servaverint. Quæ omnia altius in animo insident, quàm ut ulla unquam oblivione queant deleri.

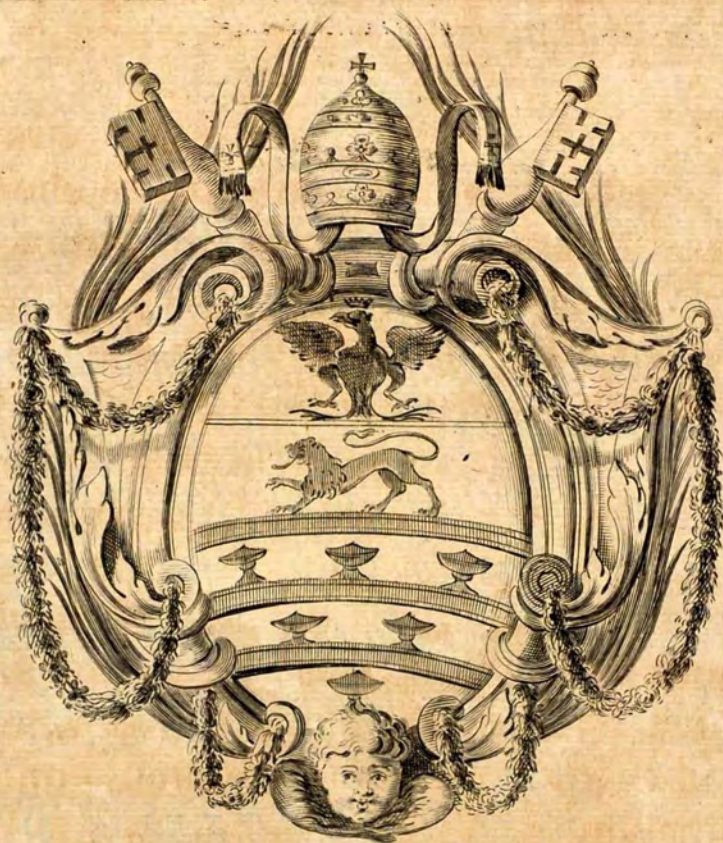
Laborem igitur nostrum, utcunque is est, æquis oculis respiciat velim SANCTITAS VESTRA, quem eo consilio suscepi, ut ipse è familia Apostolica Canonorum Regularium, & è gremio Domus Apostolicæ sanctæ Genovesæ Parisiensis, Sedis etiam Apostolicæ in nos semper beneficiis pro virili responderem.

Quamobrem grati animi monimentum esto, BEATISSIME PATER, quæ Numismata Summorum Pontificum ære incidenda nuper curavi, quæque singula singulam offerunt epigraphen, cujus sensum latentem & involutum breviter atque summatim pro captu meo evolverem; quæ res eò gratior futura visa est, quò sub uno, ut ita dicam, aspectu egregia tot Summorum Pontificum dicta factave oculis omnium proponit, & ad legendum veluti per se invitat.

Cui ergo melius, BEATISSIME PATER, dedicassem opus, quod VESTRAE SANCTITATIS prævia benedictione per me primò inchoatum, nunc demum absolutum est? In uno enim INNOCENTIO cæteros omnes videre mihi videor, qui clavum Reipublicæ Christianæ tenuerunt, & Ecclesiæ Romanæ gubernaculum hætenus tractare: ita ut in persona SANCTITATIS VESTRÆ (sicut magnus ille Leo refert) illi honorentur, in quibus omnium Pastorum

sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat.

Tandem ne diutius SANCTITATI VESTRAE gravissimis Ecclesiae negotiis occupatae molestus sim; si animum, si obsequium, si observantiam, quam per hoc munusculum declaratae velim, gratam & acceptam dignetur habere, sat amplum vigiliarum fructum videbor fuisse consecutus.

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

VÆ & qualis fuerit mea scribendi ratio, quod institutum, te candide Lector, quamprimùm monitum velim. Me nec ineptè nec præposterè facturum facile sum arbitratus, si Bibliothecam, cujus ordinandæ provincia mihi nuper demandata fuerat, pro Abbatix sanctæ Geuovefæ Parisiensis dignitate, pro Domus amplitudine, & loci elegantia componendam, diligenter & considerate curarem. Sed ut id quod erat ordinate fieret, sæpius cogitanti illud feliciter succurrit in mentem, cujus vir præstantissimus Naudæus in tractatu de struenda Bibliotheca inscripto probe meminerat, scilicet cuique libros qui in rem suam & usum conferant, imprimis esse comparandos. Vt igitur omnis in hoc à me haberetur ratio & assiduitas, illos maxime qui ad Historiam Ecclesiasticam & ad summos Pontifices spectabant, eò diligentius coëgi codices, quò id potissimùm Domui Apostolicæ Sangenoveseæ pluris referre intelligebam.

Verùm ut omnibus suis numeris ac partibus Historiæ Pontificum Romanorum series apte texeretur, nihil æque ad rem mihi visum est futurum esse tum decori, tum adjumento, atque summorum Pontificum Numismata. Statim Romam literas scripsi ad nostratem R. P. Asselinum, virum literatum, & antiquitatis sedulum indagatorem, quibus eum etiam atque

P R Æ F A T I O.

etiam rogabam, ut nummos eorum numero plures, ac serie temporum continuatos, si satis commode posset, Parisios nobis mittere vellet. Sat belle res cecidit, & quod erat in votis, ad optatum exitum perductum est, cum ducentos misit, ad quos tam meapte, quàm amicorum beneficio, totidem ferme accedere, qui summatim quadringentos conficiunt.

Vt autem ex tanta numismatum congerie nonnihil utilitatis emergeret, magno sciendi desiderio ecce repente teneor, cujus foret unaquæque effigies; quam ob causam; quo ve tempore singulum quodque cûsum fuisset numisma; quæ & qualis inscriptio; quis demum verus & germanus epigraphes sensus. Apud Italos, & apud quosvis alios qui hanc scientiam tractarent, libros impiger perquisii & investigavi; sed in perquirendo nimio plus operâ sum abusus. Est enim abunde cur ego mirer, quòd ex authorum numero non mediocri, qui laminis æreis effigies numismatum priscorum Cæsarum scalpere curarunt, quasque eruditissimis illustrarunt notis; nequidem unus, etiam Romæ, quid simile extremis, ut aiunt, digitis in Sedis Apostolicæ decus & gratiam attigerit. Rem indignam & insolitam prorsus unâ cum amicis eodem, quo ego, accensis desiderio, querebar olim, & casu nescio quo is ex ore excidit & elapsus est sermo, me laudem summorum Pontificum eorum nummis contentam & concreditam, jam propè senescentem, quâ operâ, quâ arte ab hominum silentio atque oblivione libenter & impigre vindicaturum, nisi à tanto proposito, & tarditas ingenii, & orationis ficcitas revocarent. Mox amici omnes dant animos, & operam ultro pollicentur; quos inter clarissimi viri Abbas *Bixot*, Regiis numismatibus cudendis præpositus, necnon *Ioannes Vaillant*, Regis Christianissimi Antiquarius, uterque in indaganda antiquitate non mediocriter versatus; sed hic potissimum mihi adfuit, qui Romam undecies profectus, & ibi diu ac multum commoratus, si quid in hac urbe uspiam est scitu & notatu dignum, illud omne & tabulis consignatum, & memoriter complectebatur, cujus me participem absque invidia voluit, adjecto etiam nummorum Pontificio.

P R Æ F A T I O.

rum catalogo, quos in Galliis, quos in Italia passim deprehenderat.

Quinetiam D. *de la Boissiere* nobilis cælaturæ artis Scalptor, vir optimæ notæ, & in hoc cælandi genere peritissimus, quippe qui jam numismata maximi moduli Regii Archicimelii ære eleganter incidisset, mihi opem operamque suam peramanter pollicitus est, ac arte sua gnaviter & sedulò, prout indigerem, opitulaturum perofficiosè spondit.

Cùm igitur omnia, velut initâ conspiratione, pro re nostra facere intelligerem, & hunc futurum esse exitum & operis fructum, quem ipse sperare vix unquam ausus fuisset, conjicerent amici; quid de ea sentirent Romæ Primates ac Literati, ut tentarem & quasi olfacerem visum est. Iam erat mihi aliunde de quo edita opera ad Serenissimum Principem Eminentissimum Cardinalem CIBO scriberem, hac nata occasione unum alterumve de hocce consilio in epistola verbum injeci, qui pro sua singulari humanitate rei propositæ hoc mihi dare responsum dignatus est. *Consilium tuum concinnandi Historiam Romanorum Pontificum à Martino V. ad hæc nostra tempora, ex Numismatibus eorundem Pontificum, dignum videtur, & tua præstanti eruditione, & singulari pietate ac fide, quæ Sedem Apostolicam colis: qua in re ego quoque aliquid in lucubrationes tuas libenter conferam, si quis tuo nomine identidem mihi significaverit, quibus in rebus ex Romanæ antiquitatis promptuario juvare studium tuum possim. Rectè sanè ac prudenter observas incuriam eruditorum, qui in hoc argumento laborare neglexerunt, in quo poterant & Romanæ Ecclesiæ fastos, & suum nomen illustrare. Tanti ergo Viri sententiâ confirmatus, necnon Apostolica benedictione recreatus, ad opus illud aggrediendum memefic incensum expertus sum, ut quicquid antea restaret difficultatis, tum extenuari, ac omnino evanescere visum fuerit.*

Anno igitur 1677. ineunte, operi manum admovi; & ut D. *de la Boissiere* numismata scalpere inciperet, à me primò est consultum atque provisum: quæ, quò plura in dies ab eo cælabantur, eò pariter plures à me tenebantur oratiunculæ, quæ breviter, dilucidè tamen, typi sensum, ac inscriptæ epi-

P R Æ F A T I O.

graphes aperirent; & eò, temporis tractu, ventum est, ut Deo dante intra annum & semestre spatium, supremam operi addiderim manum. Me multis præstantissimis & gravissimis antiquitatis cultoribus viris plurimum debere, palam & apertè profiteor, qui omnes ad navandam operam promptiores fuere: nullum enim in Musæo, nullum in Cimelio, alibi nullum servabant sepositum aut reconditum numisma, quod illico mei non foret usus & juris; sint ergò gratitudinis monumentum notæ illæ ac literæ, quas infra singula numismata apposui, quibus eorum nomina, & quid ab unoquoque acceperim, facile dignoscere est.

Aperuit mihi Gazophylacium Regis Christianissimi summa D. *De Carcavi*, in Majori Consistorio quondam Senatoris, ac nunc ejus & Regiæ Bibliothecæ Præfecti, humanitas ac erga me benevolentia, qui ex thesauro illo omnis generis numismatum locupletissimo, suâ arte & industriâ undequaque ingenti labore collecto, quicquid libuit excerpere, libenter concessit: quin & in dubiis & obscuris tam ipse, quàm Viri clarissimi & eruditissimi, qui apud eum de rebus numismatum, & antiquorum præsertim monumentorum, eruditionem spectantibus, differendi & conferendi causâ, unâ conveniunt, mihi sæpius præsto fuere.

Iuvit me & Ciaconius, fecitque ut multum de labore meo minueretur: accessit quoque & R. P. Oldoinus, ejus operis Continuator, qui maximè acta Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. & Clementis IX. summorum Pontificum suggessit, ex quibus facilius in eorum nummorum sensum ac notitiam deveni.

Non possum similiter quin cumulatissimas referam gratias Domino à Puteo, Equiti Romano clarissimo, cujus pliusquam cæterorum sunt summorum Pontificum numismata, quæ non invito domino, proût res postulabat, delineanda fategi ex ejus Musæo, quo omnes norunt nihil elegantius, nihil cognitu dignius inveniri.

Hæc sunt hæctenus in me collata beneficia: at illud graviter dolendum, quòd per diutinam absentiam D. *de Guenegaud*,
Regis

P R Æ F A T I O.

Regis Christianissimi apud Lusitanos Oratoris, ejus Pontificiis nummis frui minimè licuerit; ex illius enim Cimelio, velut è divite quodam emporio, ampla & lauta supellex mihi facile accedere potuisset, quæ difficiliùs aliunde fuit exquirenda & investiganda.

Historiæ summorum Pontificum seriem à Martini V. Pontificatu repetii, quæ gravibus multisque de causis altiùs non fuerat repetenda; primùm ne à spatio & curriculo Ciaconii nuper editi, tantulùm quidem deflecterem, cujus numismatum Pontificiorum icones, non ex altiori capite aut fonte deducti sunt ac derivati. Secundò, quòd nulla omnino Pontificum Romanorum ante Martinum V. visa sint numismata, & Georgius Vasari ex Paulo Iovio referat Pisanelum quendam pictorem Veronensem, hujus Pontificis majorem nummum excudisse, in cujus averfa parte tessera gentilitia Columnarum, à quibus ducebat originem, conspiciebatur. Nummus ille quoque, in quo legitur inscriptum, OPTIMO PONTIFICI, nonnullam redolet antiquitatem. A Martino V. autem, ad hæc usque nostra tempora, omnium fere Pontificum coætanea deprehenduntur numismata. Tertiò æquum quodammodo erat, & operæpretium, ut ab ipso, velut à fonte & capite, meus hic nummorum ordo & series deduceretur & primùm emanaret, qui in unum veluti caput, Ecclesiam schismate Petri de Luna diu divisam ac tripartitam, & si dicere fas est, tricipitem, coëgit & conciliavit: unde ab eo pro re Ecclesiastica celeberrimam posse constitui epocham mihi visum est.

Verum enimverò temporibus illis, anno circiter 1430. in gratiam Principum ac illustrium virorum incœptus fuit numismatum usus, seu potius à priscorum Romanorum ætate apud Italos restitutus, ex quibus ad cæteras manavit & quasi migravit nationes. Nullum eorum authorem & artificem Victore illo Pisanello Veronense pictore deprehendo antiquiorem: is enim non solum vultum Martini V. de quo superius, sed & virorum suo ævo præstantiorum, ut Iovio placet, in cera effinxit, ac deinde metallo solidè fudit, unde

P R Æ F A T I O.

ingentis molis varia conflata sunt ab eo numismata, putà Alphonsi Regis Siciliae, Joannis Palæologi, Francisci Sfortiæ, Sigismundi Pandulphi, & aliorum, quæ penes me servantur, ejus nomine & charactere sic signata, OPVS PISANI PICTORIS. Proxime ad hunc accesserunt Matthæus Pastus seu de Pastis 1446. Andreas Cremonensis 1450. Ioannes Bolduc 1457. Petrus de Mediolano 1472. Sperandeus anno circiter 1500. & alii, qui in meam nondum devenere notitiam. Summæ autem ac continuatæ nummorum Pontificum antiquitatis à Martino V. testes eos adducimus, quos hîc ex unoquoque ipsorum delineare curavi; Eugenii IV. scilicet, in quo spectantur Græci & Armeni; Nicolai V. ubi navis; Calixti III. tessera gentilitia; Pii II. in quo pelicanus pectus proprium dilanians, effictus ab Andrea Cremonensi; Pauli verò III. extant plurima. *Quandiu enim vixit Paulus, ait Platina, ædificiis publicis construendis incubuit, in quorum fundamentis numismata propè infinita ex auro, argento, ære, sua imagine signata, sine ullo Senatus-consulto more veterum collocabat.* Vnde nonnulla ad nos devenerunt.

Sixtum IV. Pauli III. decessorem Victor Camelio suis monumentis commendavit, ut nomen, nummo Pontificis hujus à me hîc descripto, additum palam testatur. Sed eò tandem ventum est, ut numismata quælibet, quæ hætenus metallo fusili tantùm, stando fabricata fuerant, feriundo cusa videri cœperint, ipso Victore Camelio, ut opinor, primo authore ac inventore (ullum enim eo antiquiorem deprehendere nondum licuit;) factumque est, ut quod rude & impolitum plane antea videbatur, multo perfectiorem formam attingeret. Hic enim artifex archetypa cuneos ac marculos mox fabricavit, quibus posthac percuteretur nummus, ut jam erga monetam fieri consueverat, quæ res nummarium opus mirum in modum commendavit. Hominis industriæ & dexteritatis testes sunt asservata penes me varia ejusdem numismata, & imprimis suamet effigies, quam ære eleganter solidam cudit.

In gratiam Iulii II. hujusmodi nummi percuti cœperunt. Duo hîc conspiciuntur, qui exhibent palatium, quod Iuri

P R Æ F A T I O.

reddendo extruendum curaverat: at opus nondum exquisitè elaboratum videtur, & paulò contractius prominet. Mox pictores nobilissimos protulit illa ætas, qui Pontificum Romanorum diagraphicas imagines eleganter admodum delinearunt; putà Raphaëlem Vrbinatem, Iulium Romanum, ac alios, qui quidem Leonis x. Clementis vii. & Pauli iii. ævo claruere. Tum egregii artifices Paduani, Ioannes scilicet Calvinus, & Alexander Bassianus, ac Laurentius & Franciscus Parmenses, his successere, qui artem, curam & industriam omnem in memoriam Iulii ii. Pauli iv. Pii iv. & v. necnon Gregorii xiii. feliciter contulere. Verùm ab hoc ineunte xvii. sæculo ad hæc usque nostra tempora extitere non pauci, qui ad gloriam & honorem summorum Pontificum, quicquid in opere calaturæ situm erat, id omne veluti certatim contulere, scilicet,

Nicolaus Bonis, Sixti v. & Gregorii xiv. numismata cudit:
Dominicus Poggi, Sixti v.

Georgius Ran, Clementis viii. & Pauli v.

Paulus Sanguiriacus, Clementis viii. & Pauli v.

Ioannes Antonius Moro vel Mori, Pauli v. & Gregorii xv.

Gaspardus Molo, Urbani viii. Innocentii x. & Alexandri vii.

Cormannus, Innocentii x.

Gaspardus Moroni, Alexandri vii.

Travanus, Alexandri vii.

Albertus Amerano, Clementis ix. & x.

Hieronymus Lucenti Eques, Clementis x.

Ioannes Amerano, Alberti filius, Clementis x. & Innocentii xi. nulli priorum secundus.

Pontificum autem summorum moneta longè præcedit tempore eorum numismata: sexcentis enim abhinc annis cusam reperies, uno tantùm Pontificum nomine apposito (mitto bullas ac sigilla plumbea, quæ mille annos excedunt.) Tertium autem sæculum est, à Bonifacio scilicet viii. ex quo eos habitu pontificali cum tiara stantes, vel cathedræ insidentes videmus in monetis, ut in aureo nummo Eugenii iv. in hoc

P R Æ F A T I O.

opusculo descripto depingitur: ille est Eugenius, qui primus parmam gentilitiam in moneta effinxit; priores enim Pontifices duabus petri clavibus in decussim trajectis, earum averfam partem ornabant, membro tesserae solum superaddito, putà columna in nummo argenteo Martini v. qui ex gente Columna ducebat originem.

Paulus autem secundus anno circiter 1466. primus omnium Pontificum (quantum deprehendere licuit) caput suum metallo ad monetarum usum effingere curavit, Principum Italorum exemplo. Hos itidem è vestigio secutus Ludovicus XII. Galliarum Rex, cum Mediolani, cujus Ducatum obtinuerat, moraretur, ejusmodi cudendae monetae, quae vultum atque frontem referret, facultatem concessit. Hinc & ad nos devenit mos iste, ut illa capitata moneta, Gallicè *Testons* dicta, vulgaretur, non solum in ipsius Ludovici, ac Francisci primi, sed & Henrici secundi ac liberorum istiusmodi denariis argenteis. Vix enim à mille annis, à Caroli scilicet Magni aut Calvi temporibus, Regum nostrorum vultus in eorum pecunia apparuerat. De summorum autem Pontificum monetis, quas à numismatibus distinguendas censui, nulla hîc mentio, etiamsi earum nonnullae ad illustrandam historiam non mediocri forent adjumento: cum enim tot manibus omnium terantur, nec inelegantes, facile poterunt in ordinem ac seriem redigi, ac operis ab hoc distincti materiem non ingratam subministrare, quae solertis authoris operam & industriam expetit ac expectat.

Suum cuique Pontifici, quantum licuit, addixi numisma; quae autem huic vel illi Pontifici communia visa sunt, illius ut plurimum esse feci, in cujus gratiam primum cusa fuerant. Quid enim aliud quàm nauseam creasset crebrior eorum repetitio? Sæpius enim suae solius spontis impulsu artifices, lucro ac commodis plus æquo studentes, numismatum numerum in dies adauxerunt, cum averfam quamque partem, quae pluribus aptari poterat, cuilibet Pontificum capiti, pro arbitrio & sine discrimine accommodarunt, quales hæc sunt, *Annona, Securitas, Providentia, Domus mea domus orationis, Claves Regni*

P R Æ F A T I O.

Regni Cælorum, ac Navis sancti Petri cum his lemmatibus, Domine, adjuva nos. Jube me venire ad te. Salva nos Domine. In verbo tuo laxabo rete. Ablutiones pedum, Assagia, &c.

Observatum velim fidem tantam non esse adhibendam nummis in arena fufis, quantam iis qui solidè fuerunt cusi ac percussi; illi enim sæpe sæpius adulterini sunt, & furtim à quolibet, nec assentiente principe, imò fortè renitente, ficti & editi; ideoque infrequentiores sunt, qualis hic Pauli III. cum epigraphe ista, OMNES REGES SERVIENT EI. Et Iulii II. REIPVB. CHRIST. REX AC PATER. Aliter autem sentiendum est de cufis, qui palam & publicè nummario principum typo, deditâ operâ, ac multo labore & sumptu percussi sunt.

Id unum optabam imprimis, quod futurum erat operi congruum, numismata scilicet summorum Pontificum meo studio insculpta & expressa, ut ætate & anno pontificatus in unoquoque singula antecedeant, ex ordine disponere: verùm meam fabri & cufores deluserunt expectationem, qui nihil pensi habuere, utrùm tam antica, quàm averfa pars nummi cujusvis Pontificis suo & uni responderet anno; imò promiscuè eas quandoque confociarunt, nulla habita temporum ratione: & id causæ est cur in hujus operis contextu non par sit & unus annorum tenor, non continuata servetur series. Quinetiam nescio quo fato contigit ut numismatum quædam seriùs recuperaverim, & hæc ista non suo quidem, sed præpostero ordine fuerunt distribuenda ac collocanda.

Notandum porro abhinc annis circiter quindecim nonnulla Pontificum numismata, ac etiam novissime, Romæ fuisse cusa, hîc etiam expressa, scilicet Martini v. Eugenii iv. Nicolai v. Pii ii. & aliorum, à quibus tanquam ab origine nostrum opus deductum est, ac primò derivatum; quæ tamen admittenda, & in cæterorum serie depingenda censui, tum ut priorum Pontificum numerus, qui exiguus erat, hac non spernenda accessione accresceret; tum etiam eò quòd averfa quorundam pars facta scitu dignissima referret ac comprehenderet.

Si passim tam in orthographiâ, quàm etiam forte in gram-

P R Æ F A T I O.

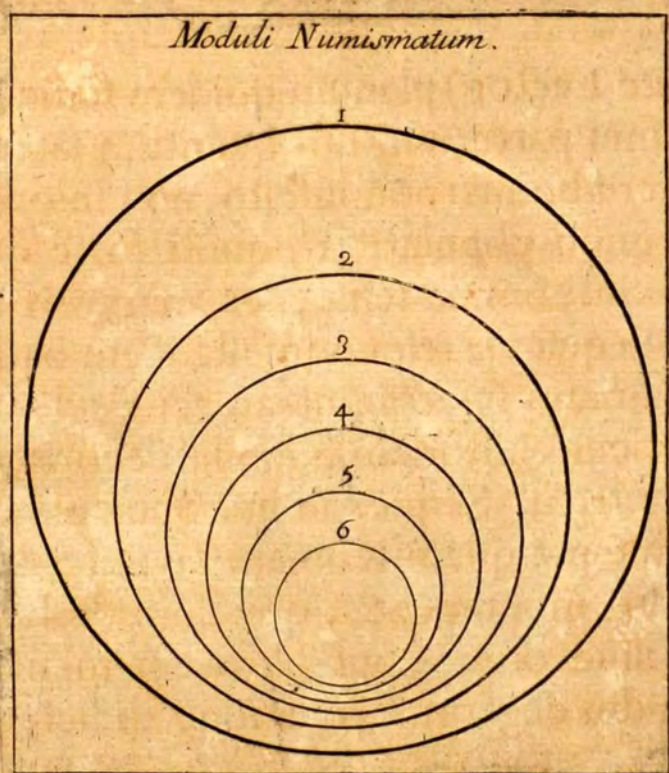
maticæ leges peccatur; si menda, inquam, in epigraphe inter legendum occurrunt, id fabrorum veriùs quàm authorum vitio factum esse credendum est, quæ ut corrigerem, nequidem unus author mihi fuit; ideo res sicuti sunt, oculis subjiciam.

Vtrùm autem in exponendo numismate id quod erat bene & feliciter mea oratione fuerim assecutus, ac genuinum sensum adeptus, tuum & aliorum qui justi sunt rerum æstimatores, esto judicium; non negaverim quòd in dubiis aut obscuris, nonnunquam conjecturis usus sim, quod tamen his & similibus voculis appositis, *videtur, arbitror*, ut plurimum indicavi, quibus rem velut in medio à me fuisse relictam profiterer. Sunt & nonnulli præterea nummi, pauci tamen, quorum detegere sensum penes me nullo modo fuit, utpote qui non haberem, quod sequeretur, veritatis filum, nullam epigraphem, quæ quasi viam monstraret. His autem, non secus ac suspectis aut ementitis, vix ulla fides est adhibenda. Nec objicias quòd eos ipsos, quos censeo rejectaneos, hîc admiserim, ac depingi curaverim, illud quidem non meapte præstiti, sed Oldoini vestigia, qui illos in novo Ciaconio effixerat, secutus planè sum.

Habes opus (erudite Lector) plenum quidem festinationis & pulveris, nec ex omni parte, tantum quantum sat est, limatum; eo tamen utere bonus: non infesto, non iniquo animo succenseas mihi, quòd populariter, quòd fortè duriùs, quòd dissolutè scripserim; omnia semper ex animo vix succedunt, & itur periculose quâ via trita non est. Rem hætenus intentatam primus omnium suscepi, ut ad rei Ecclesiasticæ & Romanorum Pontificum historiam nonnihil decoris, quantum in me esset, conferrem. Si quos in hoc opusculoprehendas errores, scito me nunquam Romam invisisse, & ideo quicquid de hujus urbis monumentis, quicquid de locis ac templis scriptum est, illud omne, aut librorum ministerio, aut virorum qui in ea diu degerunt, relatione didici, penes quos fides sit.

NOTÆ CIMELIORVM,
E quibus deprompta sunt singula numismata, quæ hîc celari
curavi.

- B. *Domini Bizot Abbatis,*
 C. *Ciaconii R. P. Oldoini.*
 D. C. R. P. de la Chaize, *Regis Christianissimi à Confessionibus.*
 P. *Dom. del Pozzo, Equitis Romani nobilissimi.*
 ✠ *Dom. de Gaux, Commendatarii Equitum S. Joan. Hierosol.*
 G. *Sanctæ Genovesæ Parisiensis.*
 H. *Dom. de Harlay, Cognitoris publici Senatus Parisiensis.*
 L. *Dominæ Lescot, mulieris clarissimæ.*
 L. *Dom. de Ligneville.*
 R. *Regis Christianissimi.*
 T. *Dom. Troisdames, Ædilis Parisiensis.*
 V. *Dom. Vaillant, Antiquarii Regii.*
 N. *Viri clarissimi, qui nomen suum voluit reticere.*
 D. B. *Domni Boesardi, Carthusiani Parisiensis.*

SUMMA PRIVILEGII

Regis Christianissimi.

AUCTORITATE Regia sancitum est, ne quis *Historiam Romanorum Pontificum à Martino V. ad Innocentium XI. per eorum Numismata*, auctore R. P. CLAUDIO DU MOLINET, Canonico Regulari Congregationis Gallicanæ, intra VI. annos à prima editione numerandos imprimat, aut alibi impressam in hoc regno divendat, præter ejusdem P. du MOLINET voluntatem, aut eorum quibus id juris concesserit: hocque omnibus perinde clarum, notum, indictum habeatur, ac si Regii Diplomatis sententia operis initio præfigatur, finive postponatur. Qui secus faxit, librorum confiscatione, & poenis Regio Diplomate declaratis mulctabitur. Datum apud S. Germanum in Laya, die 31. Iulii anno 1678.

De Mandato Regis.

Sign. DALENCE.

Quod quidem Diploma in Acta Typographorum Parisiensium relatum est, die 28. Septembris eodem anno ab EDMUNDO COUTTEROT, Syndico.

Idem R. P. C. du MOLINET, jure suo cessit LUDOVICO BILLAINE, Bibliopolæ Parisiensi, die 2. Augusti 1678.

MARTINUS

MARTINUS V.

OTHO COLVMA,

Romanus,

Electus 20. Februarii M. CCCC. XVII.

*Averte mala inimicis meis, & in virtute tua
disperde illos.*

I.

XHIBET Parmam gentilitiam illustris familiæ COLVMAÆ, à qua originem duxerat MARTINUS, Otho Columna ante Pontificatum appellatus. In ejus medio stat columna, unde gens illa suam denominationem sortita est. Hæc viros clarissimos æquè ac fortissimos protulit, ac imprimis Joannem illum S. Præxedis Cardinalem, qui cùm in Palæstinam profectus esset, ibi multa pro tuenda fide perpeffus est; ac demum Romam rediens anno circiter 1220. columnam ad quam

Christus à Judæis flagellatus est, secum attulit, eamque in Ecclesia sua S. Præxedis, ubi etiam nunc visitur, collocavit. In cujus rei memoriam familiæ ipsius columnam in scuto depingere concessum est. Corona verò quæ columnæ insidet, ideo apposita dicitur, quòd Stephanus Columna diadema Imperii capiti Ludovici Bavari Romæ quondam imposuerit.

II.

OPTIMO PONTIFICI.

TYpus est urbis Romæ insidentis clypeo, proût in antiquis numismatibus Cæsarum depingitur, nisi quòd Victoriolam non gestat, sed ejus loco bilancem sustinet, per quam insignis hujus Pontificis justitia declaratur. Nam ut

A

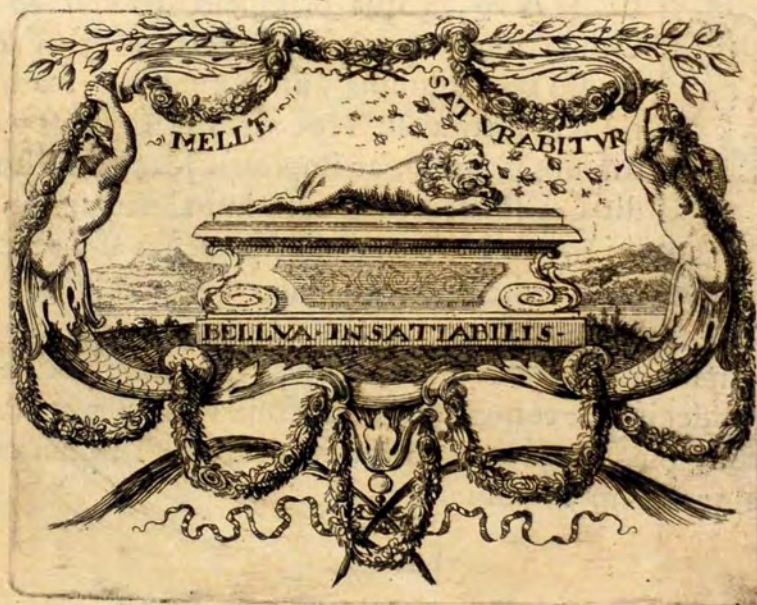
est apud Platinam: " Ex ore ejus nullum verbum tam crebrò quàm justitiæ nomen prodibat. Ad suos conversus, maximè ad eos qui provincias & civitates gubernabant: *Diligite justitiam qui judicatis terram.*" Apposita autem inscriptio, OPTIMO PONTIFICI, denotat summam ejus humanitatem; qui titulus olim Vespasiano, Trajano, Antonino, ex Imperatoribus Romanis præstantioribus delatus est. De singulari autem MARTINI mansuetudine ac humanitate ita narrat idem author in ejus vita: " Cardinalis ab Innocentio VII. creatus, ob eam rem à natura sua non discessit; humanior enim quàm antea factus, patrocinium suum omnibus præstabat. " De ejus autem obitu hæc dicit: " Sepelitur comitante Populo Romano, comitante Clero, nec aliter fiente, quàm si Ecclesia Dei, si urbs Roma, unico atque OPTIMO PARENTE orbata esset. "

III.

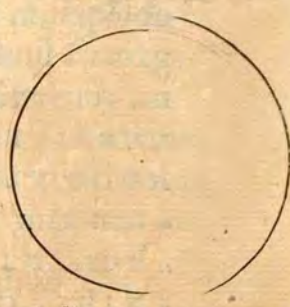
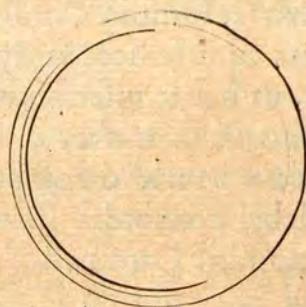
LABANTES VRBIS INSTAVRAVIT
ECCLESIAS.

Hic nummus in honorem Martini V. restitutus, novissimè vulgatus est: nam reddita Ecclesiæ pace, ædificiorum sacrorum restorationi incubuit. Ab eo enim, Ægidio Cardinali Viterbiensi teste, " Vaticana porticus extructa est, Lateranensis Basilica vermiculato opere strata, lignea testudine oblecta, sacris imaginibus ornata: SS. Apostolorum ædes restauratæ. "

Obiit 20. Februarii 1431. anno ætatis 63. Pontificatus 14.

EUGENIVS IV.

EUGENIVS IV.

GABRIEL CONDOLMERIVS,
Venetus,

Electus 3. Martii M. CCCC. XXXI.

*Adjutor & protector es tu, Domine, ne derelinquas me,
Deus meus.*

I.

CONDOLMERIÆ gentis scutum exponitur apud Venetos non ita claræ, nec tamen obscuræ; ait enim Platina: "Hic Venetiis honestâ familiâ populari, sed antiquâ ortus est, quæ postea, ipso Pontifice renuntiato, Patriatium obtinuit."

II.

SVB EVGENIO PAPA IIII.

ANNO CHRISTI M. CCCC. XII. VNITI SVNT.

NUMMUS hic aureus elegantissimus, & ferè unicus, è gaza Regis Christianissimi depromptus, cusus fuit in memoriam pacis initæ in Concilio

A ij

Florentino inter Græcos & Latinos, sub hoc Pontifice EUGENIO IV. cujus vides effigiem ornatam Pontificalibus insignibus.

III.

GRÆCI ARMENI IN SYNODO FLORENTINA CVM SEDE APOSTOLICA.

IN averfa autem nummi parte spectare licet effigiem S. Petri, ad cujus pedes procumbunt duo viri habitu & ætate spectabiles. A dextris ipse est Imperator Joannes Palæologus, diademate redimitus, qui Græcorum nomine fidem & obsequium devovet summo Christi Vicario, idemque præstat Armenorum Legatus à sinistris; cum scilicet in Synodo Florentina Græci & Armeni cum Latinis convenire, ut habet inscriptio: SVB EUGENIO PAPA QVARTO, ANNO CHRISTI M. CCCC. XXXIX. VNITI SVNT GRÆCI ARMENI IN SYNODO FLORENTINA CVM SANCTA SEDE APOSTOLICA. De hac autem tam celebri concordia Platina agit his verbis: „Concilium Ferrariense „EUGENII nomine Cardinalis S. Crucis inchoavit; eò proficiscitur & EUGENIUS, quòd adventurum Constantinopolitanum Imperatorem Palæologum „intellexerat. Imperator autem Ferrariam ingrediens, non aliter susceptus ab „EUGENIO est, ac Romani Imperatores suscipi consuevere. EUGENIUS autem duas Ecclesias jampridem dissidentes, in unum corpus redigere cupiens, „anno Domini 1438. habitâ ingenti supplicatione, celebratâque Spiritus sancti „Missa, Concilium unâ cum Imperatore Græcorum & Patriarcha Constantino- „politano, sedente Imperatore condignâ sede, aliisque Græcis è regione Pontificis, primò quæsitum est vellent-ne tam Latini quàm Græci, è duabus Ecclesiis jampridem dissidentibus unam fieri; ad quam vocem omnes clamaverunt „placere & velle, modò rationibus illa confutarentur, quæ tantæ discordiæ causa fuerant. Disputabatur quotidie ea de re ab his qui tum à Græcis tum à Latinis delecti fuerant. Verùm cum pestis Ferrariæ inolevisset, eodemque loco „non sine magnâ incommoditate staretur, Florentiam transferre Concilium „placuit. Eò itaque ventum est. EUGENIUS ibi habito conventu, discussâ- „que Græcorum & Latinorum contentione, tandem eò processum est, ut Græci „rationibus victi faterentur Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere; utque „in azymo sine fermento, triticeoque pane Corpus Christi conficeretur; ac Pur- „gatorii locum esse crederent: postremò faterentur Romanum Pontificem verum „Christi Vicarium, Petrique legitimum successorem, primum in orbe locum „tenere, cui & Orientalis & Occidentalis Ecclesia meritò pareret. Abcuntibus „autem Græcis, re hoc modo compositâ, Armeni etiam cum fide nostra convenire, sublatis crebris disputationibus de eorum erroribus, promulgatisque „EUGENII litteris super ea re, quæ rationem concordie ostenderent.” Hæc Platina. Unum addam quòd in nostro Musæo servatur Numisma æreum maximum, in quo spectatur Joannes Palæologus Eques eo vultu & comitatu, quibus urbem Ferrariam ingressus est,

EUGENIUS IV.

5

IV.

QVEM CREANT ADORANT.

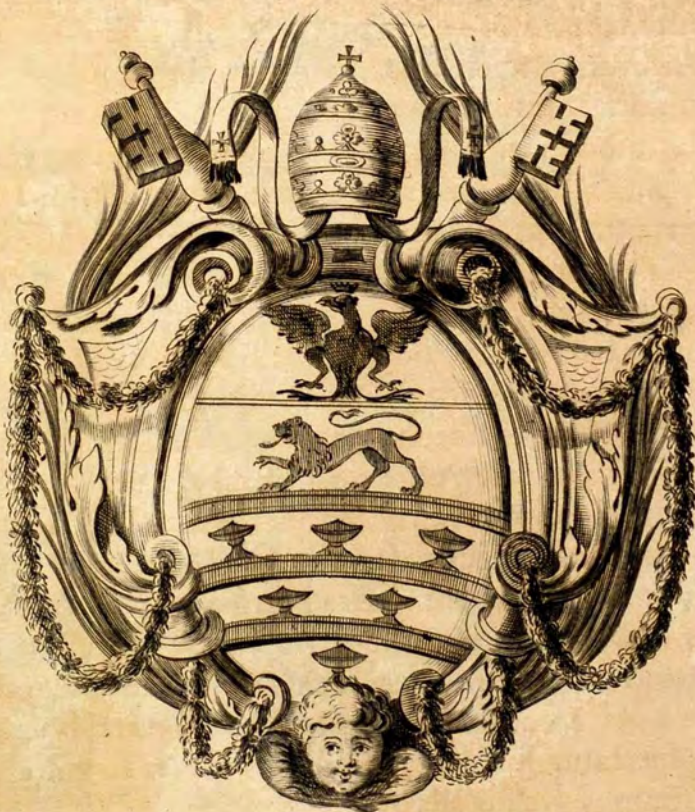
EUGENII Pontificis coronatio depingitur in hoc nummo, recenter quoque cum subsequenti edito & restituto: hic enim die 11. Martii 1431. ante fores Basilicæ Principis Apostolorum per Lucidum Comitem Diaconum Cardinalem suæ coronationis insignia suscepit.

V.

NICOLAI A TOLENTINO SANCTITATE
CELEBRIS.

DIE quinta Junii 1446. in festo Pentecostes beatum Nicolaum Tolentinum Ordinis Eremitarum S. Augustini, fastis Sanctorum solemnè qua decebat pompa ascripsit.

Obiit 23. Februarii 1447. anno ætatis 64. Pontificatus 16.

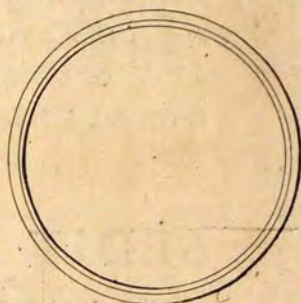
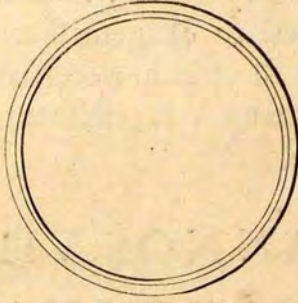
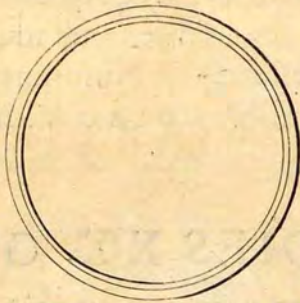
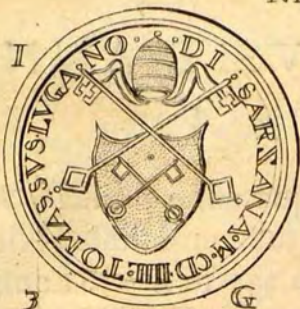
1800
IV
OVEM CREANT ADORANT
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library

NICOLAI A. TOLENTIN
CHIEF
D
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library

NICOLAI A. TOLENTIN
CHIEF
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library
I have not found a copy of this book in any library

NICOLAUS V.

NICOLAUS V.
THOMAS LVCANVS,
de Sarzana,

Electus 6. Martii M. CCCC. XLVII.

* * * * *

I.

TOMASVS LVCANO DI SARZANA
M. CD. III. L.

ULLUM illi aliud stemma gentilitium quàm claves Petri; siquidem humilis fortunæ parentes nactus est. Nomen etiam patriæ ejus Sarzanæ fuit; hîc inscriptum ab eo qui hoc numisma, ad hujus Pontificis memoriam recolendam, restituit.

II.

ANNO IVBILEI M. CD. L.
ALMA ROMA.

III.

RESERAVIT ET CLAUSIT ANNO IUBILEI
M. CD. L.

SPECTARE licet portam sanctam, quæ anno Jubilei à Summo Pontifice re-
seratur & clauditur. Indicat autem Jubileum fuisse à Nicolao promulgatum
anno 1450. de quo hæc Platina. » Tanta autem in isto hominum multitudo Ro-
» mam accessit, quanta nunquam antea. Totum ferè annum in celebratibus
» insumpsit pius Pontifex, stationes quotidie frequentans cum Cardinalium
» cœtu. Cavìt etiam diligentissimè, ne abundante tanta multitudine, comnea-
» tus, & omnia ad victum necessaria deessent. » Nummus hic tertius in gra-
tiam ALEXANDRI VI. restitutus, etiam NICOLA O V. invenitur ascriptus.

IV.

SEdit ANNOS VIII. DIes XX. OBIIT XXV.
MART. M. DC. LV. ANDREAS GVAGALOTIS.

HOC numisma mole magis quàm arte conspicuum, antiquitatem præ se
fert, ita ut ipsius Pontificis ævo fabricatum fuisse facillè credatur. Ejus
autem inscriptio apertè indicat post ipsius obitum fuisse cûsum, siquidem mor-
tis diem exprimit, hoc pacto: SEDIT ANNOS OCTO, DIes VIGINTI;
OBIIT VIGESIMA QVINTA MARTII, MILLESIMO QVADRINGENTE-
SIMO QVINQVAGESIMO QVINTO. Qua die hæc plaga Ecclesiæ, cujus
navis clavum dignè admodum gerebat, inflicta est. ANDREAS autem GVA-
GALOTIS in ima area inscriptus, fuit ejusdem artifex.

Obiit 24. Martii 1455. anno ætatis

Pontificatus 9.

CALIXTVS III.

ALPHONSVS BORGIA,

Hispanus Valentinus,

Electus 8. Aprilis M. CCCC. LV.

* * * * *

I.

HOC VOVI DEO.

VT FIDEI HOSTES PERDEREM ELEXIT ME.

SQUē adeò infensus fuit Turcis, ut simul ac Pontifex renunciatus est, votum illud, diu antè animo conceptum, emiserit, quod etiam chirographo firmavit, se Turcis videlicet bellum indicturum, hisce verbis à Platina relatis. » Ego Calixtus Pontifex Deo omnipotenti » voveo & sanctæ individue Trinitati, me bello, male- » dictis, & quibuscumque rebus potero, Turcos Chri- » stiani nominis hostes lævissimos persecuturum. » Ut autem quod promiserat reipsâ præstare posset, Prædi-

catores per totam Europam statim misit, qui omnes Christianos in Turcas animarent, quique facultatum aliquid & opum suarum ad tantam expeditionem conferrent. Ex his autem facultatibus ad sexdecim triremes (quarum nonnullæ hîc repræsentantur) Romæ ædificatas, in hostem misit, ut quod DEO VOVERAT adimpleret, & FIDEI HOSTES PERDERET, sicque opus ad quod electum se non dubitabat, consummaret.

II.

NE MVLTORVM SVBRVATVR SECVRITAS.

CUM pecunias undequaque providus Pontifex ad tantum bellum pararet, parvos sumptus in ædificiis fecit, ut ait Platina. Mœnia tamen urbis disrupta, & solo æquata propugnacula, ne pateret inimicorum incurfibus, restituit, VT MVLTORVM; nempe Romanorum, SECVRITATI (sicut hîc legitur) confuleret.

III.

ALPHONSVS BORGIA GLORIA HISPANIÆ.

EXHIBETUR scutum gentilitium familiæ Borgiæ, ex qua CALIXTUS duxerat originem, quæ taurum gestat in stemmate. Clarissima est apud Hispanos in diœcesi Valentina. Claritatem tamen non gentis modò, sed & totius regni Pontifex iste, ex eo assumptus, ut universæ præesset Ecclesiæ, non mediocriter ampliavit; unde GLORIA HISPANIÆ rectè hîc prædicatur.

Obiit 2. Augusti 1458. anno ætatis 80. Pontificatus 4.

B

PIV S. II.

I

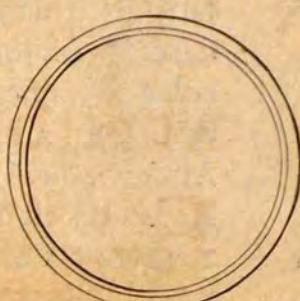
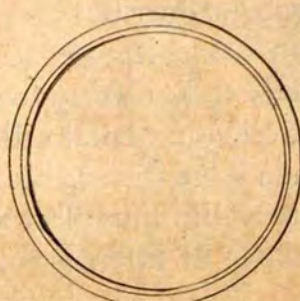
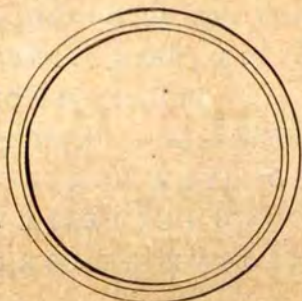
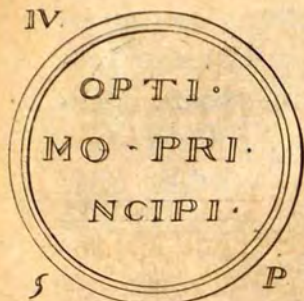
II

III

IV

PIUS II.

*ÆNEAS SILVIUS PICOLOMINIUS,
Senensis,*

Electus 20. Augusti M. CCCC. LVIII.

* * * * *

I.

PONTIFICATVS ANNO SECVNDO
M. CCCC. LX.

TEMA claræ gentis Picolominia, ex qua Pius, Æneas Silvius Picolominius antea dictus, hîc cernitur, quæ ejus suprema dignitate splendidior effecta est. Corfinianum quoque nativitatis locum ita illustrem reddidit, ut pagum ipsum muris cinctum, & eleganti templo ornatum, in civitatem, novo senatusconsulto, erexerit, ac Episcopali sede ornaverit: quæ in gratitudinis monumentum, ab eo PIENTIÆ nomen deinceps accepit. Prodiit nummus iste anno 1460. ut in eo notatur, in quem incidebat secundus Pontificatûs PII annus.

B ij

II.

VELOCITER SCRIBENTIS SOBOLES.
NE TANTI ECCLESIAE PACISQUE AMANTISSIMI
DELEATUR MEMORIA.

N I H I L certè magis huic Pontifici congruum tribui potuit, quàm libri & volumina, quæ sæpe sæpius pertractabat & evolvebat, ut memoria singularis doctrinæ, quæ in operibus ab eo editis deprehenditur, posteris commendaretur. Majorem vitæ partem consumpsit in scribendo, sive cùm Pontifici Nicolao fuit à Secretis & Epistolis, sive cùm ipse Basileensis Concilii Notarius exstitit. Fuit enim Scriba in Synodo illa celeberrima, & litterarum Apostolicarum Abbreviator. Unde fortè dicitur hîc, VELOCITER SCRIBENTIS SOBOLES. Restitutus est autem nummus iste, NE TANTI ECCLESIAE PACISQUE AMANTISSIMI Pontificis, ut inscribitur, DELEATUR MEMORIA.

III.

ALES VT HÆC, CORDIS PAVI DE SANGVINE
NATOS.

C U M Pelicanus sit symbolum pietatis parentum erga filios, sicut Ciconia filiorum erga parentes; ipse Pontifex P I U S re & nomine, hoc numismate, quod ipsius ævo videtur cūsum, innuere voluit singularem quam habuit erga Ecclesiam populosque sibi commissos charitatem: siquidem vigiliis & laboribus eorum causâ toleratis fractus ac penè exhaustus, vitam fudit anno 1464. unde meritò comparari potuit huic aliti, quæ PASCIT DE SANGVINE NATOS. Et ideo ÆNEAS PIUS, sicut ille Trojanus à Virgilio decantatus, jure dictus est. Numismatis autem hujus artifex fuit Andreas Cremonensis; lemmatis author, Campanus, qui ejusdem gesta literis commendavit.

IV.

OPTIMO PRINCIPI.

O PTIMUS PRINCËPS meritò P I U S appellatus est & humanissimus, ita ut hoc de eo prædicare non dubitarit Ciaconius: " Humanissimum Pontificem fuisse omnes mortales sciunt. "

Obiit 2. Augusti 1464. anno ætatis 59. Pontificatus 6.

PAVLVS II.

PAVLVS II.

PAVLVS II.

PETRVS BARBV S,
Venetus,

Electus 31. Augusti M. CCCC. LXIV.

B iiij

Bene fac, Domine, bonis & rectis corde.

I.

ANNO M. CD. LXIV. ROMA.

FUIT natione Venetus, ex familia Barbo, vel Barba dicta, cò ipse clarior, quòd matrem habuerit Polyxenam, neptem Eugenii IV. ex gente Condolmeria. Utriusque insignia hìc conspiciuntur, transversa scilicet fascia leoni superaddita. Hoc autem numisma in numero restitutorum computandum est. Illud tamen stemma invenitur quoque in alio ejusdem nummo, edito dum Cardinalis purpurâ decoraretur.

II.

SACRVM PVBLICVM APOSTOLICVM
CONSISTORIUM,
PAVLVS VENETVS PP. II.

ILLUD esse arbitror quod congregavit PAULUS anno 1470. in quo admissi sunt etiam Legati Christianorum Principum, ac præsertim Italicorum, ut hìc depingitur, quibus suasit ut cunctis sedatis discordiis, in unum fœdus convenirent adversus Turcas, qui ferè jam totâ Epiro captâ, in Illyricum irruere parabant. Plures itaque ac solemnes ideo supplicationes indixit. Observat autem ex hoc nummo Victorellus, Cardinales antequam rubra bireta deferrent, quæ ipsis PAULUS II. tribuit, pileis in Consistoriis jam uti consuevisse.

III.

PABVLVM SALVTIS.

QUÆNAM sunt oves in hoc nummo depictæ? nisi fortè illæ errantes, quæ; Platinâ teste, degebant in oppido Poli in Æquicolis, quarum nonnullæ errorem confessæ sunt, & redierunt ad caulam Agni immaculati Christi, PABVLVM SALVTIS in ea accepturæ. Hinc inde assident summi Pastores PETRUS & PAULUS, revertentes admissuri.

IV.

AVDIENTIA PVBLICA PONTIFICIS MAXIMI.

CELEBREM ac solemnem audientiam tribuit Marchioni Ferrariensi, qui hìc supplex Pontificem veneratur, cùm anno 1471. die 1. Aprilis illum publicè Ducis titulo insignivit. Ejus in urbem ingressûs pompam sic describit Ciacconius: " Tanto apparatu progressus est, qualis nunquam eo sæculo visus, 138. " mulis pecuniâ onustis, vestibus sericeis & aureis, ipse ornatus serico villosa cærulei coloris, cui Cardinales multi, Senatus, Populusque Romanus obviaverant, quique à Papa honorificentissimè exceptus est. "

V.

PAVLVS PAPA II.

QUOS videtis hîc ad Pontificis pedes procumbentes, ii sunt Magister Equitum Rhodiorum, & ipsi Equites, qui suppetias ab eo expostulant. De illis Platina hæc habet. » Paulus verò compositis hoc modo Italiæ rebus, cùm intelligeret militiam Rhodiorum militum, ob inopiam ad nihilum redigi, eorum Magistrum ac Primatum Religionis ad se vocat, qui post frequentes conuentus ad sanctum Petrum habitos, tædio animi & senio confectus, moritur.

VI.

HILARITAS PVBLICA.

MONUMENTUM est festivæ illius pompæ ac publicæ lætitiæ, quâ ob pacem adeptam munificentissimus Pontifex populum recreavit, ut scripsit » Platina. » Paulus ad otium conversus, ad imitationem veterum, ludos quàm magnificentissimos instituit. Ludi autem erant, pallia octo, quæ cursu certantibus in Carnisprivio proponebantur. Singulis diebus currebant senes, adolescentæ, juvenes, Judæi: currebant & equi, equæ & asini, tanta cum omnium voluptate, ut omnes præ risu pedibus stare vix possent. Cursus autem & stadium erat ab Arcu Domitiani usque ad Ædes S. Marci. » Quæ quidem ita populo grata extitere, ut in eorum memoriam nummum hunc, à priscis desumptum, fieri curaverit.

VII.

SOLVM IN FERAS PIVS BELLATVR PASTOR.

HOC numismate, nuper ad decus & gloriam hujus Pontificis restituto, declaratur zelus quo fervebat in insectandis hæreticis. » Cùm enim ei nunciatum esset (teste Platinâ) in Poli oppido in Æquicolis posito, multos hæreticos inesse, dominum loci cum viris octo & fœminis sex comprehensos, & ad se perductos, cognito hominum errore, ignominiâ notavit, & quidem gravissimâ. » Unde illud Augustini dictum rectè ipsi tribuitur, SOLVM IN FERAS (id est hæreticos qui Ecclesiam, vineam Domini, evertere conantur) PIVS BELLATVR PASTOR. Fortè etiam alludit ad solemnem illam venationem, quam miro apparatu edidit Duci Ferrariensi in campo Merulæ.

VIII. XII.

HAS ÆDES CONDIDIT ANNO CHRISTI
M. CD. LV.

ELEGANTISSIMUM construxit palatium apud sanctum Marcum Romæ, quod incoluit. Dicit autem Platina: » Statuas veteres tota urbe conquistas » undique, in suas illas ædes, quas magnificentissimas sub Capitolio ad sanctum Marcum extruebat, congerere studuit, adjecto etiam S. Constantiæ sepulchro,

„ frustra reclamantibus Monachis loci, qui postea mortuo P A U L O, sepulchrum
 „ illud porphyreticum à Sixto Pontifice repetiere & obtinuerunt. „ Subjungit etiam
 de hoc palatio Ciaconius: „ Unum hoc P A U L O vitio datum, quòd ad ædifican-
 „ dum palatium Pontificium S. Marci, amphitheatrum illustrissimum opus, quod
 „ Imperatores Vespasianus & Titus tantis impensis ædificaverant, versus dexte-
 „ ram partem euntibus ad Basilicam Lateranensem, ademptis lapidibus detrun-
 „ carit.

IX.

ANNO CHRISTI M. CCCC. LXX. HAS ÆDES
 CONDIDIT.

TRIBVNA S. PETRI.

ROMA.

HUJUS Pontificis vitæ author Platina refert eum ad ædificandum maximè
 fuisse propensum: non enim solum palatium illud, de quo superius, ædi-
 ficavit apud S. Marcum; sed & in Vaticano apud S. Petrum, fornicem constru-
 xit, sub qua majus altare constituit, ac decenter & splendide decoravit. Quod
 idem author innuit his verbis: „ Ædificavit etiam splendide ac magnificè, tum
 „ apud S. Marcum, tum in Vaticano. „ At non diu stetit hæc fabrica, siquidem
 ejus successor Julius II. novi templi molem, novum orbis miraculum inchoavit.

X.

ANNO CHRISTI M. CCCC. LXX. HAS ÆDES
 CONDIDIT.

XIV.

ANNO CHRISTI M. CCCC. LXV. HANC
 ARCEM CONDIDIT.

QUANDIU vixit PAULUS, ædificiis publicis construendis incubuit, in
 quorum fundamentis, teste Platinâ, numismata propè infinita ex auro,
 argento, ære, sua imagine signata, sine ullo senatusconsulto, more veterum
 collocabat. Unde plura hujusmodi in nostris cimeliis servantur, quæ hîc deli-
 neari curavi.

XI.

LÆTITIA SCHOLASTICA.

HUNC nummum ab Academiæ Bononiensis Alumnis, in PAULI Pontifi-
 cis gratiam, ob præstita beneficia editum fuisse conjicio ex his literis A. BO.
 id est Academia Bononiensis, quæ in ima ejus area videntur.

XIII.

XIII.

CONVIVIVM PVBLICVM ERGA POPVLVM
ROMANVM.

IN hilaritate illa publica, de qua superiùs egimus, convivium populo dedit magnificentissimum, teste ipso Platinâ, qui fortè conviva extitit. Ait enim :
 „Hoc modo, rebus PAULUS, ad otium, compositis, conversus, populo Ro-
 „mano, ad imitationem veterum, ludos & epulum lautissimum instituit.

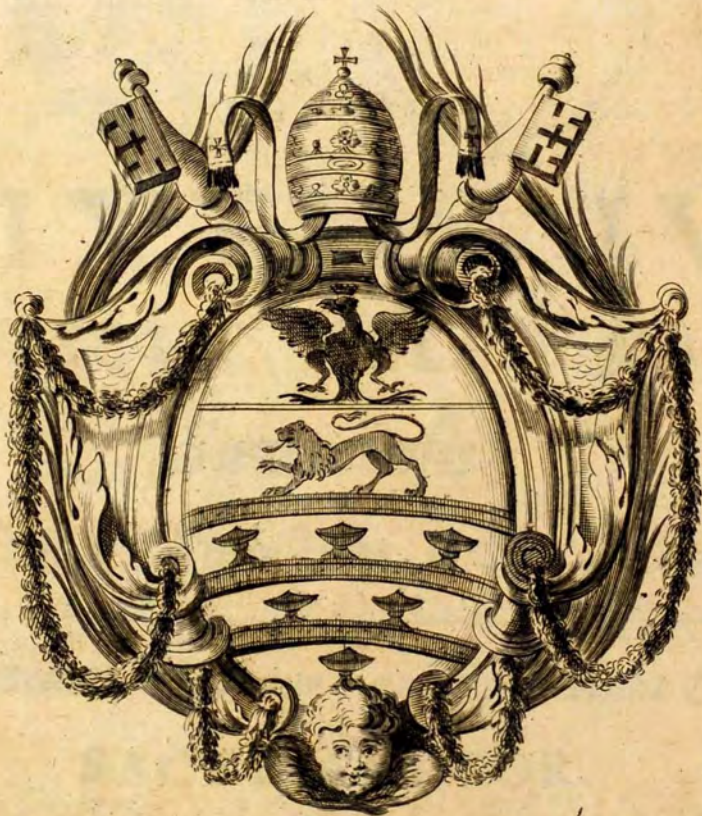
CAPUT PAULI II.

PAVLO VENETO II. ITALICÆ PACIS
FVNDATORI.

DE eo siquidem cecinit Janus Vitalis hoc distichum.

*Aurea pax, felix concordia, copia rerum,
 Tempora sacrarunt, PAULE SECUNDE, tua.*

Obiit 25. Iulii 1471. anno ætatis 54. Pontificatus 7.

PAVLO VENETO IN ITALIA PACIS
 FUNDATOR
 CAVOT PAVLO IN
 ROMANVM
 PAVLO VENETO IN ITALIA PACIS
 FUNDATOR
 CAVOT PAVLO IN
 ROMANVM

SIXTUS IV.

FRANCISCUS DELLA ROVERE,
Savonensis,

Electus 9. Augusti M. CCCC. LXXI.

Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.

SACRI CVLTOR.

Ujus Pontificis imago insigni hoc pietatis titulo decoratur, SACRI CVLTOR, quam publicis demonstravit monumentis, cùm nondum Pontifex, sacram divi Petri ad Vincula ædem ruinæ proximam restauravit; & varios tractatus pios, præsertim de B. Virginis Conceptione edidit, quam deinde peccati originalis labe infectam asserere, sub anathemate vetuit.

I.

FRANCISCUS DELLA ROVERE DI SAVONA.
M. CD. LXXI.

NUMMUS hic restitutus gentilitiam tesseram familiæ Roboreæ, vulgò DELLA ROVERE, exhibet, de qua SIXTUS oriundus est. Apud Savonam natus fuerat, & anno 1471. ut hîc annotatur, in Summum Pontificem electus, Ecclesiæ regimen suscepit.

II.

HÆC DAMVS IN TERRIS, ÆTERNA
DABVNTVR OLYMPO.

IN hoc numismate conspiciuntur sancti Franciscus & Antonius de Padua, Ordinis Minorum præcipui, cujus sectator & Generalis SIXTUS extiterat, tiaram ejus capiti imponentes. Quod quidem matri gravidæ in somnis, ad futuri eventus augurium, manifestatum quodammodo fuerat. Ait enim Onufrius Panvinus in ejus vita: "Videre per somnium visa est mater, ante partum editum, infantem à beatis Francisco & Antonio cucullam & cingulum piè & sanctè indui." Hîc autem tiaram, cucullæ loco, ipsi impositam effinxerunt.

III.

OPVS VICTORIS CAMELIO.

PRÆCLARUM Pontificis hujus pietatis ac munificentiae monumentum hîc exhibetur. Conspicere enim est duas Reginas pedibus ejus procumbentes & supplices, ut ejus gratiam deprecarentur. Hæ sunt Cardetta seu Caroletta Cypri, & Catharina Boslinæ Regina, quas teste Panyino, omnibus bonis spoliatas, ad se confugientes, benignè suscepit, suâque munificentia sublevavit. Hæc autem verba, OP. VICTORIS CAMELIO, significant opus esse Victoris Camelio insignis artificis hujus ævi, qui plura edidit numismata.

IV.

GLORIOSA DICTA SVNT DE TE,
CIVITAS DEI.

V.

CITA APERITIO BREVES ÆTERNAT DIES.

IX.

CONSTITVIT EVM DOMINVM DOMVS SVÆ.

HI tres nummi cusi fuere ad denotandum Jubilei annum 1475. Paulus II. diplomate dato 1470. tempus Jubilei, quod ad trigessimum tertium annum contraxerat Urbanus VI. ad vigesimum quintum quemque reduxit, ut facilius plures hujus gratiæ beneficio fruerentur. At Paulo è vivis sublato, hanc celebritatem, apparatu quàm potuit maximo, S I X T U S exhibuit, & Ferdinandum Arragonium Neapolitanum Regem cum ingenti comitatu Romam venientem excepit. Quartus hic nummus coævus est. Quintus autem ac nonus restituti.

VI.

I V L I V S C A R D I N A L I S N E P O S
I N O S T I O T I B E R I N O .

JU L I U S *della Rovere*, S I X T I nepos, Episcopus Ostiensis ac Cardinalis, avunculi muneribus auctus, urbis suæ Ostiensis mœnia, turres, ac propugnacula diruta restauravit, & in grati animi monumentum hoc numisma, ipsius beneficiorum perenni memoriæ dicavit.

VII.

C V R A R E R V M P V B L I C A R V M .

CU M S I X T U S Pontifex operibus publicis aut condendis aut resarciendis sedulus instaret, imprimis pontem veterem Janiculensem, diu antè disjectum, quem ruptum meritò cives appellabant, publicæ commodati & decori, à fundamentis, magnâ curâ & impensis multis, ex Tiburtino lapide restituit; suoque de nomine S I X T U M vocari jussit. Additque Ciaconius plurima numismata ex auro fuisse eo in ponte inclusa, quorum exemplar hîc nummus refert.

VIII.

P A R C E R E S V B I E C T I S , E T D E B E L L A R E
S V P E R B O S .

C O N S T A N T I A .

HU J U S Pontificis constantia maximè ab Onuphrio in ipsius vita commendatur. Ait enim: „ Illud memoratu dignum, quòd Florentino bello ardente, cùm ab adversariorum Legatis, hujus controversiæ, quæ justa videbatur, occasione ad Concilium citatus fuisset, ipse ingenti animo summaque „ C O N S T A N T I A respondisse fertur, se Concilium quidem libenter admissurum, ubi se speraret omnium illorum Principum criminibus patefactis, res

« plurimas Ecclesiæ ablatas ab eis repetiturum. » Additque « Rem Romanam Se-
 « disque Apostolicæ dignitatem ita intrepidè & egregiè tuebatur , ut non facilè
 « cuiquam esset ei aliquid molestiæ impunè inferre. » Unde meritò hoc illi pro-
 prium tribuitur:

PARCERE SVBIECTIS, ET DEBELLARE SVPERBOS.

Obiit 13. Augusti 1484. anno ætatis 71. Pontificatus 14.

INNOCENTIUS VIII.

IOANNES BAPTISTA CIBO,
Genuensis,

Electus 29. Augusti M. CCCC. LXXXIV.

In innocentia mea ingressus sum.

I.

ANNO DOMINI M. CD. LXXXIV.

RTUS est ex familia Cibo, clarissimâ apud Genuenses & Neapolitanos, quæ jam Sedi Apostolicæ Bonifacium IX. præbuerat. Hanc è Græcia manasse ferunt, & ab ipsa tessera gentilitia nomen accepisse. Est enim in ea transversa fascia, variis quadratis seu cubis onusta, qui Græcè *χῆλοι* dicuntur, cæruleo & albo colore alternis æquisve spatiis confecta. Crux autem rubea quæ nitet in argentea superficie ad scuti caput, publicum ac proprium est Genuensium insigne, quo hæc familia, ob res præclare pro patria gestas, honestata fuit. Octo etiam Cardinales eximios Ecclesiæ à quadringentis annis protulit, quos inter universo orbi Christiano nunc præluet Serenissimus Eminentissimusque ALDERANNUS CIBO.

II.

ECCE SIC BENEDICETVR HOMO.

HUNC quem vides ad summi Pontificis pedes procumbentem, ipse est Zizimus, Solimani Othomanorum Imperatoris frater, qui ejus persecutionis vitandæ gratiâ, ad Equites Rhodios confugit, à quibus benevolè susceptus, ab eorum Magistro Albussonio ad Regem Galliæ Carolum VIII. missus est. Ut ipsius securitati magis consuleret, tandem ad summum Pontificem INNOCENTIUM

deductus fuit. Cùm autem ad ipsum accessisset, genuflexus pedes osculatus est, quod ægrè admodum fecisse nonnulli scriptis tradiderunt. Sed nihilominus benedictione Apostolicâ donatum fuisse testatur, qui hunc nummum, in ejus facti memoriam nuper restituit. Nonnulli tamen ad hoc numisma referunt locum illum Ciaconii: "Benedixit Venetis, eosque absolvit ab interdicto quo astricti
" erant à Sixto IV."

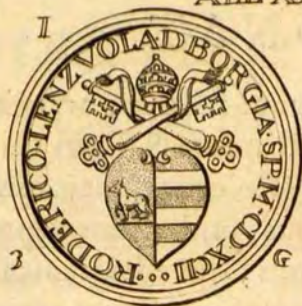
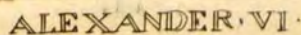
III.

IVSTITIA, PAX, COPIA.

TRES illæ puellæ præcipuas hujus Pontificis exprimunt virtutes, quæ ex earum symbolis perspicuè dignoscuntur. Scilicet ex balance IVSTITIA, ex ramo oleæ PAX, & ex cornu, COPIA, seu liberalitas. Quæ quidem INNOCENTIO optimè conveniunt, ut ex his Ciaconii verbis colligitur. "Bello Neapolitano confecto, ad pacis studia INNOCENTIUS Pontifex conversus, cives aliquot Romanos, quorum capita erant Margarii & Santacrucii, armis feralibus dissidentes, item Urfinos & Columnenses discordes, summâ diligentiam conciliavit. Cùmque nihil antiquius duceret quàm urbis quieti copiæque studere, toto ejus Pontificatu, & annonæ maxima ubertas, & urbs à grassatoribus latrociniisque libera, quibus bello durante maximè obnoxia fuit, cùm esset in judicandis criminibus inexorabilis." Ritè ergo IVSTITIÆ ejus severitas, PACIS beneficium, & COPIÆ ubertas, hîc celebrantur.

Obiit 25. Julii 1492. anno ætatis 60. Pontificatus 8.

ALEXANDER VI.
RODERICVS BORGIA LENZVOLTUS,
Valentinus,

Electus II. Augusti M. CCCC. XCII.

Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudivit me.

I.

RODERICO LENZVOLA DICTVS BORGIA
SVMMVS PONTIFEX M. CD. XCII.

ARMA ejus gentilitia, in hoc nummo restituto descrip-
ta, bipartita cernitur tam paterno quàm materno stem-
mate. Ascivit enim sibi cum nomine BORGIA ejus-
dem familiæ insignia, ut avunculi sui Calixti III. vo-
tis, qui illud ipsum optaverat, obsequeretur; quod-
quidem his verbis annotavit Ciaconius. " Qui quam-
" quam gente LENZOLIA ortus esset, BORIÆ ta-
" men vel BORGIÆ nomen, quo cum gentilitiis in-
" signibus ab avunculo donatus fuerat, avito relicto,

" usque ad obitum retinuit. "

D

II.

CORONAT.

CORONATIONIS suæ decora, tiaram scilicet, accepit à Francisco Piccolominio Senensi Cardinali (qui post ipsum S. Petri Cathedram tenuit) in gradibus ante fores Basilicæ Principis Apostolorum, majorum more, Cardinalibus, Clero, & populo Romano assistantibus, pridie Idus Septembris 1492. quod hîc repræsentatur. Petrus autem Delphinus, qui aderat, ait in quadam epistola: " Sic triplici corona redimitum, ad Lateranum viâ pannis obtectâ, triumphorum imaginibus ornatâ, parietibusque aulæis & tapetibus decoratis, processisse, " ad Aramque maximam Lateranensem, syncope correptum, immobilem reditum, aquâ conspersum convaluisse."

III.

RESERAVIT ET CLAUSIT
ANNO IVBILEI M. D.

NUMMUS hic restitutus annum Jubilei 1500. denotat. Ter autem hujus Pontificis jussu Jubilei celebritas fuit indicta, totidemque bullis. Primâ datâ 13. Kalend. Januarii 1499. Jubileum Romæ promulgavit. Secundâ tempus ejus prorogavit ad festum Epiphaniæ, anni scilicet 1501. Tertiâ autem, " ut longinqui populi (ait Polydorus Virgilius) eò proficiscendi labore levarentur, " Pontifex quaquaversum Legatos misit, qui eam cælestem gratiam impertirentur Christianis, quibus per bella, per itinera, per inimicitias minùs Romam petere liceret. " Videturque quòd nondum extra urbem Jubilei gratia sese extenderat, & ad exterarum provincias ac regna, ut postmodum concessum est, pervenerat.

IV.

ARCEM IN MOLE DIVI HADRIANI
INSTAVRAVIT, FOSSA AC PROPVGNACVLIS
MVNIVIT.

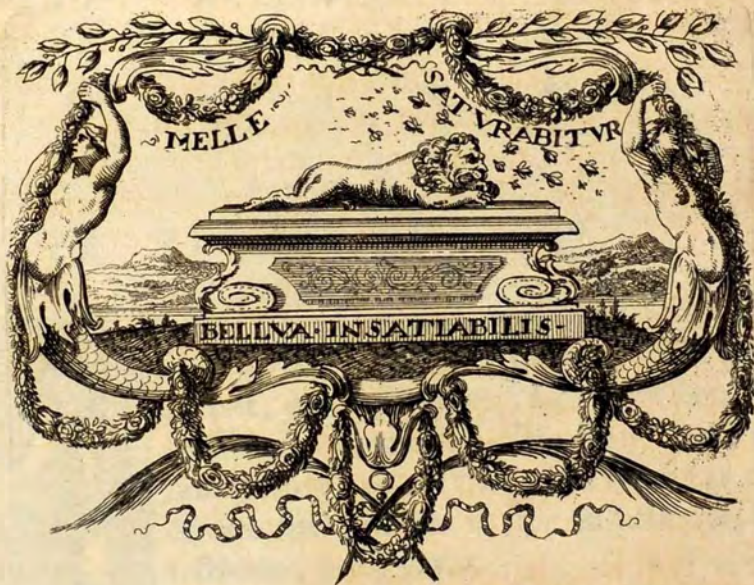
UT suæ ac civium securitati consuleret providus Pontifex, sibi urbiq; ob ingruentia bella jure metuens, **ARCEM** quàm potuit munitissimam construi curavit **IN MOLE HADRIANI**, vulgò Castellum S. Angeli dictâ, quam turribus & propugnaculis firmissimis, fossisque munit; eoque, cum Carolus VIII. Galliæ Rex, copiis instructus Romam adiit, anceps utrum pacificus foret ejus ingressus, se recepit.

V.

OB SAPIENTIAM CVM FORTVNA
CONIVNCTAM.

ALLUDIT, ni fallor, hoc numisma ad gentilitiam tesseram familiæ Borgiæ, quæ bovem gestat. Quam quidem, ut superius vidimus, assumpsit, cum Romam accersitus ab avunculo Calixto III. summo Pontifice creato, Cardinalis effectus est. Per varios dignitatum gradus ipse tandem ad summum Pontificatum fuit euectus, quod & singulari ejusdem prudentiæ & secundæ fortunæ, seu rectius divinæ Providentiæ, beneficio ascribendum est. Hoc satis aperte innuit Angelus ille, qui jugum, id est totius Ecclesiæ regimen, ipsi, sub figura gentilitii bovis designato, imponit. Sapiencia autem, ac singularis ejus prudentia, commendatur à Politiano his verbis ad eundem directis. » sapientia singularis, præstans animi magnitudo, qua mortales omnes crederis » antecellere. « Nonnulli rectius fortè volunt non hîc jugum depingi, sed lintheum, ad quod nomen Lenzuola, Alexandro quondam inditum, alludit, prosperamque fortunam plenis velis adumbratam exprimi.

Obiit 18. Augusti 1503. anno ætatis 72. Pontificatus 11.

PIVS III.

FRANCISCUS PICOLOMINIUS,
Senensis,

Electus 22. Septembris M. D. III.

* * * * *

I.

GLORIA SENENSIS PICOLOMINI.

Ius III. fuit Pii II. ex sorore nepos, sicut Cardinalis creatus. Avunculi ex Piccolominiarum gente stemma sibi ascivit, quod hîc extat; sic etiam Pontifex renunciatus, ejusdem nomen assumpsit, Piusque Tertius dictus est, familiæ suæ, ac PATRIÆ SENENSIS GLORIA, decus & ornamentum, ut in hoc numismate, in ejus honorem restituto, prædicatur.

II.

SVB VMBRA ALARVM TVARVM.

VIR ille ante Pontificem genuflexus, Cæsar est Borgia, filius Alexandri III. quem ante Pontificatum susceperat, qui cum post patris decessum, pecunias & pretiosa quæque surripuisset, (forte hæreditario jure ea sibi competere præsumens) cumque molem Hadriani militibus, vim Patribus congregatis illaturis, circumcinxisset, ad PII creationis, seu exaltationis, nuntium, cum parte suorum, ut refert Panvinus, Romam venit, Patribusque gratias egit, quod virum optimum Reipublicæ Christianæ præfecissent, ipsumque Pontificem imprimis adoravit, ejusque patrocinium contra Urbinos sibi infensos deprecatus est,

D iij

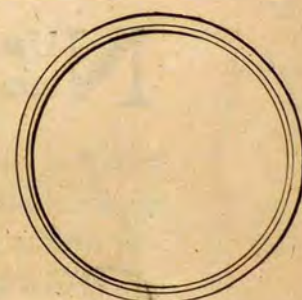
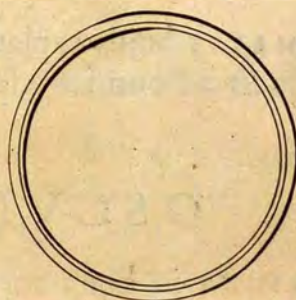
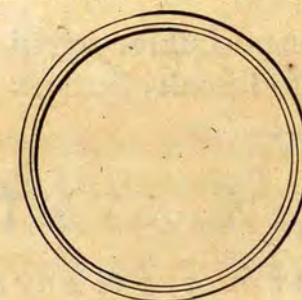
ut ab eorum insultibus, sub Pontificis ALARVM VMBRA & patrocinio prote-
geretur. Quod in hoc nummo pariter restituto repræsentatur.

Obiit 20. Octobris 1503. anno ætatis 64. Pontificatus 1.

E

IV LIVS. II.

JULIUS II.

IULIANVS ROBOREVS LIGVR,

Savonensis,

Electus 4. Novembris M. D. III.

*Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat
mihi homo.*

I.

IVSTITIÆ PACIS FIDEIQVE RECUPERATOR.

HIC nummus percussus videtur anno Pontificatus JULII primo, " cū
" ipse (ut habet Ciaconius) PACIS & tranquillitatis publicæ studiosus
" ad pacandas Italiæ, Galliæ, & Hispaniæ provincias, variis præliis decennio fa-
" tigatas, omnes nervos intenderet: nam ipsius industriâ & autoritate icto fœ-
" dere inter Galliæ & Hispaniæ Reges, pax orbi terrarum per triennium conci-
" liata fuit. " Quæ quidem hîc per puellam cum olæ ramo, dextram Fortunæ
orbis terrarum præbentem, designatur.

II.

IVRI REDDENDO.

ÆDIFICIUM hoc in nummo repræsentatum, palatium est quod Themidi
ad jus reddendum construxit JULIUS, de quo in ejus gestis hæc legun-
tur. " Duo insignia ædificia, quæ absoluta cum veterum Romanorum ædificiis
" de splendore contendissent, inchoavit. Primum dicas ingentis Palatii, non lon-
" gè ab Æde divi Blasii ad ripam Tiberis jacta fundamenta, ut ibi Romani om-
" nes Magistratus Jus dicerent.

III.

CONTRA STIMVLVM NE CALCITRES.

NUMISMATIS hujus explanationem Lukius referri debere censet ad bel-
lum à JULIO Pontifice Alphonso Estensi, Ferrariæ Duci, illatum.

IV.

OSCVLATÆ SVNT.

CONVENIUNT in hoc nummo IVSTITIA & ABVNDANTIA, quæ sub
JULII regimine Romæ vigerunt. Fuit autem IVSTITIÆ tenacissimus, ut
de ipso retulit Cardinalis Ægidius: " Eo enim regente, tanto metu afficiebantur
" improbi, ut nemini inferrent injuriam.

V.

TEMPLI PETRI INSTAVRATIO.

VATICANVS MONS.

CUM in ædificiis publicis instaurandis deditus esset JULIUS, occasionem na-
ctus insignium architectorum Bramantis ac M. Angeli, eorum consilio & ope-
râ, vastam illam ac ingentem sacri ædificii Principis Apostolorum in Vaticano mo-
lem,

lem, quæ modò perfecta conspicitur, veteris Basilicæ parte dejectâ, feliciter inchoavit. Primus autem lapis ab ipso positus est Sabbato in Albis anni 1506. cui inserta fuere hujusmodi numismata, ac alia cum hac epigraphæ.

ÆDEM PRINCIPIS APOSTOLORVM IN VATICANO
VETVSTATE ET SITV SQVALLENTEM,
A FVNDAMENTIS RESTITVIT IVLIVS II. PONTIFEX MAXIMVS;
ANNO M. D. VI.

VI.

PEDO SERVATAS OVES, AD REQUIEM AGO.

CUM JULIUS, qui erat animo magnus, acer & constans, varia gessisset bella, ut à pluribus occupatum sanctæ Sedis Apostolicæ patrimonium repeteret, & Ecclesiasticæ dignitatis invasores ab eo ejiceret, meruit Italiæ Liberatoris titulo insigniri. Cùmque pace ac optatâ requiæ potitus fuisset, totus in boni Pastoris officio adimplendo incubuit, ut OVES, quas tyrannis devictis & expulsis, ense servaverat, PEDO SERVATAS, AD REQUIEM AGERET deduceretque. De ipso autem hæc cecinit Baptista Mantuanus.

*Publica res Christi tandem revocata tyrannis,
Respirare potest, & ducere gaudia victis.*

VII.

HIC nummus affinitatem habet cum secundo, idemque oculis subjicit palatium, quod Themidi & Juri reddendo dicavit JULIUS, ut superius annotavimus, quod satis apertè indicat figura Justitiæ cum balance juxta latomum cedentem lapides ad opus ejusdem Palatii.

VIII.

PORTVS CENTVM-CELLÆ.

ANNO 1508. ineunte Decembri, primum lapidem ad civitatis veteris arcem extruendam misit JULIUS, in quo duplicis generis inseruit numismata: in altero enim legitur PORTVS CENTVM-CELLÆ, ut hîc: in altero autem solummodo, CENTVM-CELLÆ, quod à Parisi de Crasso Diariis accepi. Civitas autem vetus, vulgò *Civita Vecchia*, antiquitus PORTVS CENTVM-CELLÆ dicebatur.

IX.

TEMPLVM VIRGINI LAVRETANÆ
M. D. VIIII.

VIRGINI DEIPARÆ, quæ in templo Lauretano veneratur, cultui plurimum addictus fuit hic Pontifex. Ejus enim ædem multis affectit muneribus ac beneficiis, in quorum memoriam nummus iste cusus est. « Non solum enim illam in suam peculiarem tutelam suscepit, & Pontificium sacellum nuncupavit, sed & ipsius ministros Pontificum familiares esse voluit. Crucem etiam ar-

„ genteam, auro ornatam, & prisco opere celatam, 40. librarum pondo obtrulit, in cuius basi inscribi voluit, IULIVS PONTIFEX MAXIMVS DEIPARÆ VIRGINI LAVRETANÆ DICAUIT, ANNO M. D. X. IN HOC SIGNO VINCES.

X.

ANNONA PVBLICA.

TYPUS hic ANNONÆ, qui exhibet nobis puellam cum spicis & cornucopia, desumptus est ex antiquis numismatibus priscorum Cæsarum, designatque hujus Pontificis singularem providentiam, quâ succurrit Italiæ, bellorum incurfibus vastatæ, & frumenti penuriâ laboranti, quæ caritatem ANNONÆ variis in locis induxerat.

XI.

TVTELA.

QUANDO QUIDEM muneris est vigilantissimi Pastoris oves ab invasoribus defendere, Pontifex iste, non pedit solum, sed & gladio, ut Italiam tutaretur, usus est, quam tandem liberam reddidit & pacatam. In hujus beneficii monumentum, non modò ei, ut diximus, Liberatoris Italiæ titulus ascriptus est, sed hoc numisma quoque, in PVBLICÆ TVTELÆ argumentum, posteris consecratum.

XII.

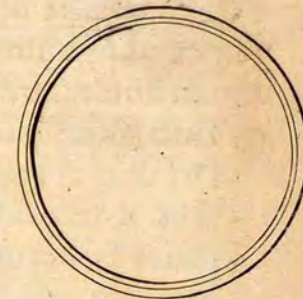
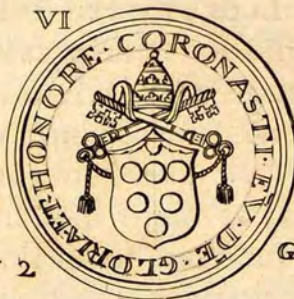
BENEDICTVS QVI VENIT IN NOMINE DOMINI.

POPULI acclamatio in hoc numismate descripta, BENEDICTVS QVI VENIT IN NOMINE DOMINI, emissâ videtur à cive Bononiensi, cum JULIUS, ut Bononiæ sub Joannis Bentivolii dominio laboranti præsto esset, ad illam se contulit, & Bentivolium perterritum fugere coëgit. Læti verò cives incruentâ victoriâ extra mœnia effusi sunt, gratiasque illi acturi, & in urbem excepturi liberatorem suum acclamabant, BENEDICTVS QVI VENIT IN NOMINE DOMINI. Bononiam ergo ingressus est die S. Martini, & exinde Bononienses eam lætitiâ posteris mandaturi, instituerunt, ut ævò perpetuo, Magistratus in templo divi Martini quotannis sacro intersit, & currentium equorum spectaculum, præmio proposito, exhibeatur. Quinimo eò processit ipsorum gratitudinis studium, ut nummum hunc, ad perpetuam facti memoriam, ut videtur, cudentes, JULIUM, non solum Pontificem maximum, sed & Cæsarem appellarint, id est virtute bellicâ strenuum, qui Julii Cæsaris adinstar, Bononiam VENIT, VIDIT, VICIT.

Obiit 24. Februarii 1513. anno ætatis 71. Pontificatus 10.

LEO X.

LEO X.

IOANNES MEDICES,
Florentinus,

Electus 9. Martii M. D. X III.

*Ad Dominum cū tribularer clamaui,
& exaudivit me.*

I.

LIBERALITAS PONTIFICIA.

NIHIL ad hujus Pontificis LIBERALITATEM commendandam potest addi his quæ de ipso prædicavit Panvinus. « Fuit (inquit) omnium qui ad hanc diem fuerant, Romanorum Pontificum liberalissimus. Nihil ardentius quàm LIBERALITATIS summam gloriam, à qua cæteri Sacerdotes abesse longè consueverant, in omni vita expetivit; eos principe loco indignos existimans, qui nequaquam beneficâ & largâ manu fortunæ muneribus uterentur. » Quod quidem in hoc typo observare est, in quo LIBERALITAS ipsa plenam cornucopiam effundit. Congeries autem musicorum instrumentorum apposita, innuit illud ipsum quod idem

E ij

author in ejus gestis retulit, scilicet, quod muscos magnopere amaverit, cum esset ejus artis pertissimus.

II.

SCVTA COMBVRET IGNI.

TYPUS hic est pacis, prout exprimitur in nummis antiquis Vespasiani, Antonini, & aliorum, & prout describitur à Psalte Regio, *Confringet arma, & scuta comburet igni*. Pax autem illa est, quam cum Francisco I. Galliarum Rege firmavit, quando illum Bononiæ excepit; & quam urbi Romæ dedit, cum Columnenses & Ursinos à tot sæculis inter se dissidentes, fœdus sancire curavit; in cujus signum utriusque familiæ insignia, in eadem parma juncta, conspecta sunt. Unde Cardinalis Ægidius ipsum Pontificem alloquens ait. „Dicam & aliud „sanctæ tuæ pacis opus inauditum. Vidimus utriusque Senatoris ornamenta, „Ursinorum atque Columnensium, quo spectaculo nihil à multis sæculis vidit „urbs Roma lætius, ut multi spectantium cœlum acturi gratias suspexerint, „plures lachrymas fuderint, tanquam fassi felicitatem sæculi, qui in horum Senatorum amicitia, perpetuam factionum calamitatem depulsam sentirent.“ Eodem tempore vetustum nummum repertum esse tradit, in quo utriusque familiæ insignia juncta erant.

III.

CAROLO V. Cæsari fœdere conjunctus LEO, ut Parmam & Placentiam Ecclesiæ dominio creptas recuperaret, Pontificiis cohortibus præfecit Federicum Gonzagam, Mantuæ Principem, quibus adjunctæ sunt Germanorum ac Helvetiorum auxiliares copiæ; quæ quidem ita strenuè se gesserunt, ut ab eorum partibus victoria steterit, eæque urbes fuerint recuperatæ. In cujus victoriæ signum, currus iste LEONI, quasi de hostibus triumphanti, in sui nummi aversa parte decretus est. Tanto autem gaudio ex ejus victoriæ nuntio accepto in villa Manlia affectus fuit, „ut non multò post, priusquam cœnaret obriguerit, „sensimque exorta est ei febris, levis quidem, sed quæ ei suprema fuit.“

IV.

ROMA.

TYPUS urbis ROMÆ, prout depicta est in veterum numismatibus, hîc conspicitur; ut moneat posteros se multis titulis C. P. id est charissimo Parenti esse devictam: ejus enim Pontificatum omnium lætissimum ac beatissimum vidit, teste Onuphrio. Quare in gratitudinis monumentum Senatus Populusque Romanus non hunc nummum modò, sed & statuam ei in Capitolio dicarunt cum hac inscriptione.

OPTIMO PRINCIPI LEONI X. MED. IOAN. PONTIF. MAX.
OB RESTITVTAM INSTAVRATAMQVE VRBEM,
AVCTA SACRA, BONASQVE ARTES,
ASCITOS PATRES, SVBLATVM VECTIGAL,
DATVM CONGIARIVM
S. P. Q. R.

V.

VICIT LEO DE TRIBV IVDA.

FERDINANDUS Ugellus in Additionibus ad Ciaconium ait: "Hæc scri-
benti mihi allatum nunquam antea visum, & quod non facillè inveniri po-
test nomisma, cujus solum titulum Cardinalis Ægidius scriptis commendavit.
In altera ejus facie Leo, cui Angelus coronam affert, pede sub dextro, quo
quasi manu uti solet, sphæram tenet; in ambitu illa sententia est expressa,
VICIT LEO DE TRIBV IVDA. In altera SS. Petri & Pauli imagines, &
sub illis scutaria Mediceorum parma regno, Pontificisque clavibus decorata.
Et verba S. P. S. R. LEO PONTIFEX MAXIMVS, spectantur." Ex hac Ugelli nummi
hujus, quem nondum deprehendi, descriptione, delineationem effingi curavi.
Significat autem secundum mentem Cardinalis Ægidii, quòd sicut Christus, qui
dicitur LEO DE TRIBV IVDA, venit in mundum pacem mittere non gladium;
sic, ipsum alloquens LEONEM Pontificem Christi vicarium, "Te duce pacis
cultores evasimus. Videmus te LEONE Principe fieri, quæ fecit, cum se ter-
ris ostendit LEO DE TRIBV IVDA." Quæ autem fuerit illa pax, in præcedenti
numismate vidimus.

VI.

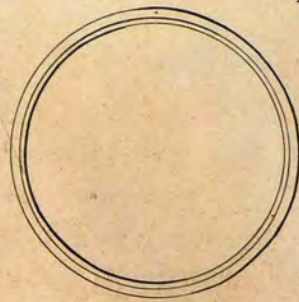
GLORIA ET HONORE CORONASTI EVM.

TESSERA gentilitia familiæ Mediceæ, quæ principatum apud Florentinos
obtinuit, ex qua LEO duxit originem.

Obiit 1. Decembris 1521. anno ætatis 47. Pontificatus 9.

ADRIANVS · VI ·

ADRIANUS VI.

ADRIANVS.....

Trajectensis,

Electus 9. Januarii M. D. XXII.

* * * * *

I.

SPIRITVS SAPIENTIÆ.

NON vulgaris hujus Pontificis eruditio, cum cælestis sapientiæ dono conjuncta, famâ orbem repleverat. Ob doctrinam enim Lovaniensis Academiæ Cancellarius designatus est, quod munus per plures annos ritè obivit; & Carolo V. Cæsari in præceptorem traditus fuit, ut ejus animum literis imbueret. Sapientia autem ita singularis in eo enituit, ut cum Cæsar ipse summum Ministrum Hispaniæ designaverit, qui Regni clavum eo absente teneret. Unde ad supremum Reipublicæ Christianæ regimen evocatus, magnam de se spem fecerat; sed omnium vota mors immatura decepit, fortè quòd (ut censuit Platina) sæculum illud turbulentum tali Pontifice dignum non fuit. In hoc autem numismate ejus doctrina per libros, SAPIENTIA autem per Spiritum sanctum, qui ubi vult spirat ut sua dona infundat, designantur.

Obiit 23. Septembris 1523. anno ætatis 65. Pontificatus 2.

CLEMENS

CLEMENS VII

CLEMENS VII

IVLIUS MEDICES,

Florentinus,

Electus 19. Novembris M. D. XXIII.

*Domine refugium factus es nobis à generatione
& progenie.*

S primus inter Pontifices creditur barbam aluisse. Nam cum apud Molem Adriani per septem menses fuisset detentus, in his redactus angustiis, inedia laborans, ac squalore sordescens, barbam radere neglexit. Unde cum barbatus è carcere processisset in publicum, in hoc statu, qui virum gravem & populis venerandum magis decere videtur, exinde remansit. Quod quidem ceteri Pontifices ejus successores hucusque observarunt. Invenitur quidem nummus Julii II. cujus vultus barbam etiam prolixam habet; at cum sit unicus, ceteri verò ejusdem Pontificis bene multi sint imberbes, hujus novitatis author dici non debet, præsertim cum omnia successoris ejus, Leonis X. numismata, faciem etiam imberbem exhibeant.

I.

ET PORTÆ CÆLI APERTÆ SVNT.

NUMMUS iste annum Jubilei designat, in quo, malleo aureo portam sanctam aperuit CLEMENS, ut moris erat. At bellici tumultus Italiam commoventes obstiterunt ne ad ejus gratiam promerendam undequaque Romam advenæ ac peregrini accurrerent.

II.

EGO SVM IOSEPH FRATER VESTER.

URBS Romæ à Caroli V. Cæsaris copiis expugnatione Pontifex perterritus, in Adriani arcem se recepit, ex qua cum nullum esset effugium, eum in potestatem suam redacturum milites citò sperabant. At Hugo Moncata Dux cohortium Cæsaris, tanti sceleris impietate deterritus, acceptis obsidibus, Innocentio scilicet Cibo, & Nicolao Rodulpho Cardinalibus, in arcem venit, & cum Pontifice pacem confecit, ea tamen conditione, ut Columnis & sequacibus veniam daret, quam Papa re & nomine CLEMENS libenter concessit. Representatur itaque in hoc numismate sub specie Josephi in gratiam fratres admittentis, concives scilicet Romanos, qui ab ipso defecerant.

III.

POST MVLTÀ, PLVRIMA RESTANT.

IN Christo à Judæis flagellis cæso, exhibet hic nummus summum ejus in terris Vicarium, à Cæsaris militibus ærunnis affectum, obsidione cinctum, ac carcere detentum, ita ut post multa verbera, quibus à Judæis percussus est Christus, plurima adhuc restent quibus ab impiis quotidie cæditur in membris, cum per illos justi exercentur, & sic adimplentur quæ desunt passionibus Christi. Quod maximè evenit, cum ipse Pontifex ac Cardinales à Cæsarianis copiis tam gravia mala perpassi sunt.

IV.

CLAVDVNTVR BELLÌ PORTÆ.

CUM per septem menses captivitate detentus fuisset Pontifex, & urbs Romæ à Germanis direpta; CLEMENS nihilominus injuriæ illatæ immemor, non solum pacem anno 1529. sancivit cum Carolo V. sed ita etiam egit, ut inter ipsum Cæsarem, & Franciscum Galliæ Regem eadem conciliaretur. Videtur ergo in hoc numismate Discordia catenis constricta juxta Jani templum, quod olim pacis tempore clausum remanebat. Unde ad eam designandam, aptè hæc verba, CLAVDVNTVR BELLÌ PORTÆ, ex Virgilio desumpta, apponuntur: Et mulier face arma comburens depingitur.

V.

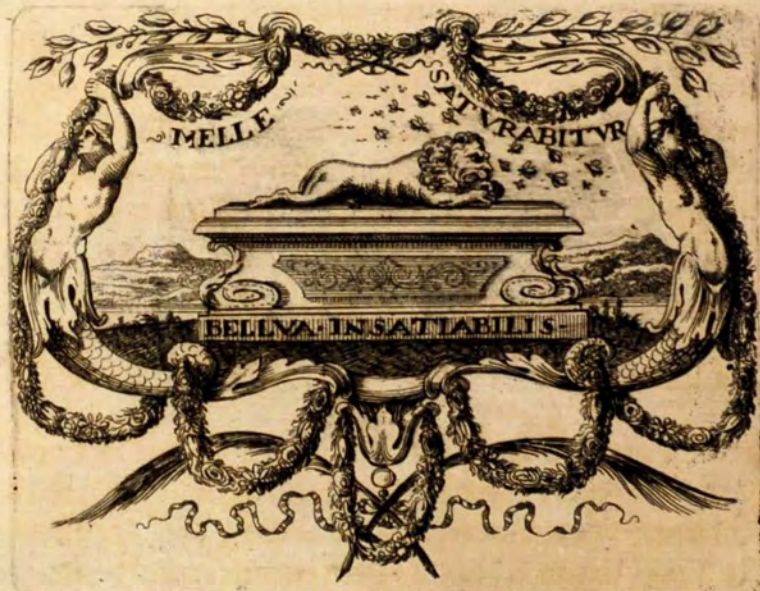
VT BIBAT POPVLVS.

IMITATUS est Moysen pius Pontifex, qui sitienti populo aquam præbuit. Nam in urbe Vetana, miræ altitudinis puteum construi curavit, duas scallas coclides singulari artificio confectas habentem, per quas equi & muli, aquâ onusti, ascendere possent. Cujus tamen superiorem partem absolvit Paulus III. Eo autem fine illum effodit, ut plebi huic, aquarum penuriâ laboranti, velut alter Moyses succurreret, ac de ea POPVLVS BIBERET.

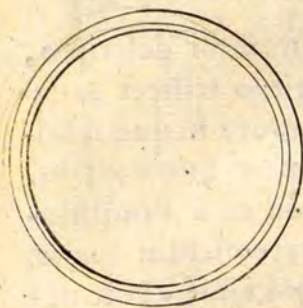
VI.

ANCEPS diu hæsi utrùm nummum istum tanquam genuinum hîc admitterem, quòd Lukius eum tribuat Carolo V. Cæsari, dicatque significare de Mauris apud Tunetum victoriam, quod etiam galea sub victoris pedibus supposita videtur innuere. At cum in gaza Regis Christianissimi & alibi quoque eum typum deprehenderim cûsum in nummo CLEMENTIS VII. ideo hîc addendum duxi; historiamque Joseph ac fratrum ejus, in II. nummo delineatam, repræsentare nonnullis visum est.

Obiit 26. Septembris 1534. anno ætatis 57. Pontificatus 11.

PAVLVS III.

ALEXANDER FARNESIVS,

Romanus,

Electus 12. Octobris M. D. XXXIV.

Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis.

NON est fastui ascribendum quod hîc DIVI titulus PAULO Pontifici legatur inditus, cum non solum Romanis Cæsaribus, dum etiam viverent, olim ascriptus fuerit, sed nonnunquam etiam Regibus Christianis, quod frequentissimum fuit præterito sæculo, quo degebat PAULUS, ut in variis etiam numismatibus videre est. Habetur in Gaza Regis Christianissimi nummus argenteus maximus Ludovici XI. Francorum Regis, cum hac epigraphe: DIVI LUDOVICI FRANCORVM REGIS CHRISTIANISSIMI SACRA EFFIGIES. Servatur alius penes me Imperatorum Federici & Maximiliani, cujus hæc est inscriptio: DIVI FRIDERICHVS PATER ET MAXIMILIANVS FILIVS IMPERATORES ROMANI. Tertius invenitur apud illustrissimum D. de Harlay, Senatus Parisiensis Cognitorem Catholicum, Philippi II. Hispaniæ Regis, in cujus ambitu hæc habentur: DIVO PHILIPPO TRIUMPHATORI, HISPANIARVM REGI. Quinetiam Aretino hic legitur titulus inditus in ejus numismate: DIVVS ARETINVS, FLAGELLVM PRIN-

CIPVM. Si ergo hic titulus honoris sæpius Regibus, Principibus, & aliis delatus fuit; mirum videri non debet, si summo Christi Vicario, qui SANCTITATIS nomine, nullo refragante afficitur, etiam tribuatur.

I.

NEC PRIMVS TERTIO NEC SECVNDVS.
FVTVRA VIRVM OSTENDENT.

DUO lemmata hîc deprehenduntur. Altero in ambitu nummi descripto, PAULUS TERTIUS adæquatur duobus aliis Paulis, primo scilicet & secundo, qui ob res præclare gestas eximii inter Pontifices habentur; sicque intelligenda sunt hæc verba: NEC PRIMVS TERTIO major est, NEC SECVNDVS. Altera autem inscriptio in medio nummi sita, prædicat spem de eo à Pontificatus sui initio conceptam, quæ nullo modo fuit irrita, ita ut jure dictum fuerit, FVTVRA VIRVM OSTENDENT. Ait enim Onuphrius in ejus vita: "Nec de-
" fuit spes, nam Pontificatum adeptus, populi Romani Capitolini Officiorum
" Curialium privilegia confirmavit, & auxit; Ecclesiarum prædia temerè locata
" vindicavit; & ita se in administranda Republica gessit, illustri quodam in spe-
" ciem diversarum virtutum temperamento, ut Pontificis simul & Principis no-
" men tucretur.

II.

SAVLE, SAVLE, QVID ME PERSEQVERIS.
VAS ELECTIONIS.

NI HIL aliud innuere videtur hic nummus, quàm PAULI electionem, qui, ut Jovius scripsit, " non syngraphis suffragiorum subsignatis, & de more
" in sacram urnam coniectis, sed consensu & præclara voce totius Senatus Pon-
" tificis est renunciatus. " Viâ autem, ut aiunt, Spiritus sancti sic electus, verè
tanquam alter Paulus, VAS ELECTIONIS à cælo factæ, est reputandus.

III.

DOMINVS CVSTODIT TE, DOMINVS
PROTECTIO TVA.

QUI sint isti Equites percussi fulmine, non tamen læsi, sed incolumes & salvi evadentes, deprehendere nondum licuit. Si tamen conjecturis uti fas esset, dicerem hunc nummum fortè eusum fuisse in memoriam à fulmine servati PAULI Pontificis, cum iter faceret antequam Pontificatum esset adeptus, ad hoc maximè inductus inscriptione illa quæ in ambitu legitur, DOMINVS CVSTODIT TE, DOMINVS PROTECTIO TVA, & delineatione typi qui idipsum repræsentat.

IV.

CURRUS ille triumphalis PAULO decretus fuit, " cum Perusinos Ecclesia-
" sticæ dominationis jugum detrectantes, " facili bello (ut ait Ciaconius) per-
" domuisset;

„ domuisset; & oratores eorum, ad rogandam veniam, supplicum more, & Attritos, venire coëgisset. „ Præit pax cum ramo oleæ, quam etiam in curru gerit potius quàm palmam, ut intelligatur optimum parentem, magis de pace populo concessa, quàm de victoria reportata gavisum fuisse.

V.

ANNO PONTIFICIS.

PONTIFICIÆ pietatis monumentum est erga populum, ANNO PONTIFICIS penuriâ, ob bellorum incommoda ac terræ sterilitatem, laborantem.

VI.

SECURITAS TEMPORVM.

VIII.

POPULI ROMANI SECURITAS.

HI duo nummi pacem & tranquillitatem publicam, quæ PAULI Pontificatus initia commendarunt, designat. De quibus hæc scribit Onuphrius. „ Bene haud dubiè cum illo actum est, cùm procul à publico odio, in quo Clementis temporum calamitate statim incidit, ipse meliori sorte, divinâ certè providentiâ, ad feliciora servaretur. Id quod inde maximè videre licuit, cum mortuo Clemente, securâ domi pace, mirâ cæli clementiâ, lectâ passim agrorum copiâ & ubertate, partâque victoriâ annus longè omnium ejus ætatis insignior, PAULI III. Pontificatus initia nobilitavit. Ita omnes qui luctuosa Adriani & Clementis tempora evaserant, se tunc primùm natos crederent, salutem & fortunas suas in tuto positas arbitrarentur, existimarentque expiatis tot cladibus, invecam esse aurei sæculi felicitatem.

VII.

SECURITATI PERPETVÆ.

PAVLVS III. PONTIFEX MAXIMVS,
LEONIANAM AGGERIBVS COMMVNIVIT.

AD tutelam urbis, Populique Romani securitatem, Vaticanum suburbium, quod urbs Leonina dicebatur, muris, propugnaculis, aggeribusque communiendum præcepit. „ Hanc curam demandans Alexandro Vitellio (ut refert Onuphrius) qui præsidiis operibusque bellicis præerat, ut Roma ad orientem solem, vasta intus, & antiquis utique mœnibus à frequentia ædium remotis, rectè communiri non poterat, vel parvis copiis defendi, certum saltem & temporarium ad salutem perfugium, in repentino periculo, per Ælium pontem, ad Vaticanas ædes populo pararetur.

IX.

OMNES REGES SERVIENT EI.

NUMMUM istum exposuit Lukius, dicitque casum fuisse, cum Carolus V. Venetorum Respublica, & PAULUS Pontifex, fœdus contra Turcarum Imperatorem inierunt, qui insulam Corsicam, imò totam Italiam invadere tentabat. Innuit ergo nummus hic omnes Reges & Principes Christianis legibus astrictos, Romanam Ecclesiam ut matrem debere diligere, eam armis tueri, ac ipsi in his redactæ angustiiis ultro præsto esse. Ecce sub figuris istis Pontifex, & ut opinor, Andreas Doria classis Cæsareæ Præfectus, quem PAULUS ense pilcoque donatum, & Apostolica benedictione munitum, ad hanc expeditionem dimittit.

X.

DOMVS MEA, DOMVS ORATIONIS.

NUMMVM hunc referri posse arbitror ad id quod Onuphrius de PAULO III. scripsit. " Interea Pontifex depravatis Clericorum moribus corrigendis, novem gravissimos & doctissimos viros delegit, qui libello indito, quo reformationis præcipua capita comprehenderunt, Pontifici obtulerunt, ut prophana & scandala à sacris locis abigeret. " Et sic DOMVM DEI DOMVM ORATIONIS, non negotiationis, aut speluncam latronum & impiorum ampliùs esse non pateretur.

XI.

FOEDERE TVO DEVS.

DIRIGENTVR PEDES NOSTRI IN VIAM PACIS.

MONUMENTUM est pacis initæ inter Carolum V. Cæsarem, & Franciscum Galliarum Regem, mediante Pontifice: cum enim apud Nicæam unà convenissent, inducias annuas jam in Belgio conceptas, & promulgatas ad novem annos, solemni tabularum astipulatione firmarunt, ac tandem pax omnino apud Crespeium in Gallia sancita est, & in Abbatia Canonorum Regularium sancti Joannis Sueffionensis ab utriusque Regis Oratoribus caractere firmata. Quod quidem fœdus Dei nutu initum, per Iridem pacis symbolum designatur. Hæc autem inscriptio, DIRIGENTVR PEDES NOSTRI IN VIAM PACIS, significat PAVLVM, ineundæ pacis Gallicæ, per lilium cum iride designatæ, gratiâ, Nicæam contendisse.

XII.

ALMA ROMA.

VRBEM Romam publicis ædificiis ornare sategit PAULUS. Legitur enim in Additionibus ad Ciaconium: " Præstans opus Ædium Pontificiarum urgeri non prætermisit, Sacellum Paulinum præcipuè, aulamque regiam nuncu-

PAULUS III.

51

» patam, ac urbem adversus furentes Turcarum conatus munivit. « Unde V R B S
R O M A ab ipso restituta, ampliata, & ornata, hîc conspicitur.

XIII.

HARVM ÆDIVM FVNDATOR.

XXIII.

FARNESINA DOMVS CVRA EIVSDEM IMPENDIISQVE A SOLO EXCITATA.

SUBJICITUR oculis Palatium Farnesinum, quod elegantissimum Romæ con-
struxit PAULUS III. Illud tamen in eo reprehenditur, quòd Amphiteatrum
Vespasiani, opus toto orbe celeberrimum, Pauli II. vestigiis insistens, ex parte
diruerit, ut lapides ad ejusdem Palatii fabricam construendam inservirent.

XIV.

TVSCVLO RESTITVTO. RVFINA.

DOMUS est quam apud Tusculum, nunc Frescati, suburbano recessu com-
modam construi curavit: RVFINA vulgò dicta est, & in loco amœnissi-
mo sita. Nec hanc modò, sed & urbem ipsam Tusculum bellorum injuriis di-
rutam reparavit, in cujus beneficii monumentum hic nummus editus est.

XV.

ΦΕΡΝΗ ΖΗΝΟΣ ΕΥΡΑΙΝΕΙ.

Dos Iouis exhilarat.

AD hujusce numismatis ac ejus inscriptionis Græcæ expositionem hæc scri-
bit Lukius. » Juvenem in nummo Ganymedem conjicio, lilia, quæ genti-
» litiam PAULI tesseram ornant, permissu Jovis humectantem, cum hac inscri-
» ptione, DOS IOVIS EXHILARAT. Neque enim insolens Ecclesiam liliis con-
» ferre inter spinas enascentibus. Hanc Syrio pressam æstu fovet ac refocillat Pon-
» tifex, copias Cæsaris augendo, duces peritos mittendo, pecuniam, nervum
» belli, subministrando. « Hæc Lukius. At ego his adjicerem lilium repræsentare
Galliam, quod rigans Aquarius per Ganymedem designatus, ut crescat, innuit
PAULUM erga Gallos se præstitisse beneficium, saltem eum ejus operâ optatæ pa-
cis fructus uberrimos collegerunt. Hæc autem verba Græca, ΦΕΡΝΗ ΖΗΝΟΣ
alludunt ad nomen FARNESINVM Pontificis. Scribendum est autem in infima
area non ΕΥΡΑΙΝΕΙ, sed ΕΥΦΡΑΙΝΕΙ, exhilarat, sicque intelligendum hoc
lemma. Sicut aqua, quæ est dos cæli ac Jovis, lilia exhilarat ea rigando; sic
FARNESIVS exhilaravit Gallos, per lilia designatos, cum pacem ejus industriâ
adepti sunt.

XVI.

ANNO IVBILEO M. D. L.
PETRO PRINCIPI APOSTOLORVM.

XVII.

IVSTI INTRABVNT PER EAM.
HÆC PORTA DOMINI.
ROMA C.

ACCINGEBAT se PAULUS ad Jubileum celebrandum anno 1550. cujus initii tempus non multum aberat, jamque de eo constitutionem emiserat, numismataque in hac solemnitate distribuenda paraverat, cum è vivis, sublatus est die 10. Novembris 1549. reique curam successorì reliquit.

XVIII.

HANC PETVNT MIRACVLA SEDEM.

ÆREAM Equestrem statuam Antonini pii in platea juxta Capitolium reposuit & erexit: ut in ejus epigraphe legere est. „PAULUS III. P. M. arcem „equestrem à S. P. Q. R. Marco Antonino Pio etiam tum viventi statuam, variis „deinde urbis casibus everfam, & à Sixto IV. Pontif. Max. ad Lateranensem Basilicam repositam, ut memoriæ optimi Principis consuleret, patriæque decora atque ornamenta restitueret, ex humiliori loco, in aream Capitolinam transtulit „atque dicavit M. D. XXXVIII.“

XIX.

SANCTVS PAVLVS. ALMA ROMA.

VRBIS Roma nummum hunc in PAULI Pontificis gratiam Divo Paulo Apostolo ejus patrono, ac urbis ipsius tutelari, dicavit & consecravìt.

XX. XXIII.

HÆC duo numismata adulterina esse, & perperam huic Pontifici ascripta suspicor, præsertim cum lemmate careant, nec mihi unquam apparuerint, sed ea solum in novo Ciaconio, per Oldoinum typis iterum mandato, deprehenderim. Frustra ergo in eorum enodatione, quam me latere fateor, desudarem. De Grypho tamen hîc descripto ex occasione dicam non esse avem fictitiam ac fabulosam, ut nonnulli asserunt, cum ipsius unguis ingentes viderim tum in Thefauro Abbatiae S. Dionysii in Francia, tum in Ecclesia Collegiata S. Quiriaci Pruviniensis. Imò à viris fide dignis accepi, & Aldrovandus refert, pedem integrum cum unguibus à quinquaginta abhinc annis in fornice S. Capellæ Palatii Parisiis dependisse, & omnium conspectui per longam annorum seriem fuisse expositum. Ex ungue autem miræ molis avem esse conjicere licet. An autem sit chimæra,

mediâ parte Aquilæ & mediâ Leonis constans, prout hîc depingitur, fidem excedit. Standum ergo magis sententiæ eorum qui Gryphum asserunt quoddam genus Aquilæ esse magnitudinis miræ & infuætæ, quæ etiam unguibus bovem & equum abripit, & in aëra levat, ut pullos ex hac pascat præda. Quod ergo Elephas inter quadrupedes; Cete seu balæna inter pisces; hoc ipsum inter volucres Gryphum esse, tenendum censeo.

XXI.

FLEXV APTO PRÆCVRRE.

SAGACIS animi PAULI dexteritatem connotat hic nummus, quæ non sequos, sed animos ipsos pro libito ad quodcunque facile flectebat, teste Ciaconio.

XXII.

PIETATI ET COMMODO PONTIFICVM.

SACELLUM est Paulinum, quod eleganti opere, & ornatu exquisito, ut etiam modò conspicitur, in Vaticano crexit.

XXIV.

VNITÆ MENTES VNIVNT.

AGERE videtur hoc lemma de pace & unione quæ PAULI curâ & industriâ inita & firmata est inter Carolum V. Cæsarem, & Franciscum I. Regem Galliæ, ut deinceps vires suas ad bellum Turcis inferendum Christiani Principes simul unirent. Typus autem numismatis significat agrum Reatinum ab aquarum inundationibus, PAULI curâ & industriâ, factum immunem.

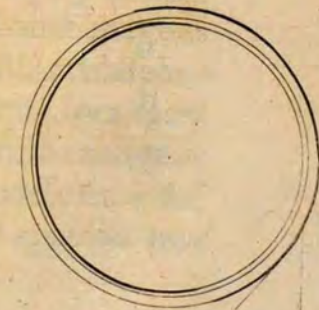
XXV.

BENEDICTIO DOMINI SVPER VOS.

CLASSEM instruxit Pontifex, ut Barbarussæ Tuneti Regi, qui Neapolitani Regni invasionem, & Italiæ ruinam meditabatur, obsisteret. Decem ergo triremibus, quas jusserat de novo Genuæ adornari, tres alias veteres adjunxit, quibus omnibus Virginium Ursinum præfecit, cui vexillum Christianæ Religionis manu sua in templo urbis veteris dedit, ac deinde Pyrgæ se contulit, ut Germanicas Italasque legiones, sub Alphonso Vastio illuc appulsuras, totamque cum reliquis ducibus classem piis precationibus & benedictionibus expiaret.

Obiit 10. Novembris 1549. anno ætatis 81. Pontificatus 16.

JULIUS III.
IOANNES MARIA DE MONTE,
Romanus,

Electus 8. Februarii M. D. L.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi.

I.

HÆC PORTA DOMINI M. D. L.

II.

IVLIVS III. PONTIFEX MAXIMVS.
ANNO IVBILEI.

III.

ANNO IVBILEI APERVIT ET CLAUSIT M. D. L.

IV.

ANNO IVBILÆO M. D. L.
PETRO APOSTOLORVM PRINCIPI.

R I M O Pontificatus anno J u l i u s ad Jubileum, quod à suo decessore indictum fuerat, celebrandum, portam sanctam debitis ceremoniis 24. Februarii 1550. S. Matthiæ sacra, aperuit, eandemque vertente anno, in secundis Epiphaniæ vespers, solemni pompâ, clausit. » In eo autem, ut refert Onuphrius, fuit Romæ magnus » hominum concursus, qui Lutheri & similium blasphemias surda aure spretis, piâ animi devotione loca sacra » Romanæ urbis invisebant, & largissimarum condonationum, quas Indulgentias vocamus, participes se se reddere studebant. » Ad » hujus autem Jubilei servandam memoriam spectant quatuor hîc apposita numismata.

V.

HILARITAS PVBLICA.

H

VI.

HILARITAS PONTIFICIA.

QUÆ fuerit publica hilaritas numismatibus his expressa declarat Ciaconius. „ Fuit (inquit) hic primus annus Pontificatus inter eos quos populus Romanus vidit lætissimos, non modò ipsâ Jubilei festivitate, & diversarum gentium in urbem confluentium multitudine, sed ipsa etiam Pontificis humanitate, & incredibili in regendo Pontificatu temperantiâ. „ Hilaritatis autem typus hîc delineatus, à priscis nummis desumitur, qui puellam cum spicis exhibent. Corona autem laurea, & monticuli appositi, iidem sunt qui in fascia transversa parvæ gentilitiæ ejus Pontificis conspiciuntur.

VII.

NULLA CHARIOR. BONONIA.

HUNC nummum effinxere Bononienses in gratiam beneficiorum ab hujus Pontificis munificentia acceptorum, qui hanc urbem præcipuè dilexit ac semper coluit, quòd in ejus Academia, Literis, ac Juri præsertim operam dederit, ut libri appositi declarant.

VIII.

GENS ET REGNUM QVOD NON SERVIERIT
TIBI, PERIBIT.

EO quo Pontificatum suscepit Julius anno, „ Catholicorum omnium Principum, & Rerumpublicarum Oratores (ut ait Onuphrius) publicis in „ Consistoriis, vetere Romanæ Ecclesiæ instituto, ad præstandam sibi obedientiam admisit. „ Adfuit etiam Stephanus Armeniæ majoris Patriarcha, cum Archiepiscopo & duobus Episcopis; nec non Simon Sulalka ab Ecclesia Orientali in Patriarcham electus, ut munus confirmationis à Pontifice Romano acciperet. Unus defuit Angliæ Rex Eduardus, qui ab Ecclesia Catholica & Romana cum regni sui posteriori parte defecerat. Quam ob causam hoc numisma cûsum fuisse videtur, quòd ideo Angliæ ruinam & perniciem minatur his verbis, GENS ET REGNUM PERIBIT QVOD NON SERVIERIT TIBI, obsequio videlicet fidei captivante intellectum.

IX.

PAX ITALIÆ RESTITUTA.

CUM Pontificis hujus virtutes enumerat Ciaconius, hoc illi præcipuè tribuit, „ quòd bella nulla, etiamsi legitima viderentur, suscipere in animum induxerat: erat enim domestici otii & publicæ tranquillitatis amantissimus. „ Addit tamen: „ Nequeunt Pontifices ita suis obsequi ingeniis, & innatis studiis, aut „ moribus indulgere, ut non aliquando in civiles Reipublicæ fluctus, ab ipso „ propositæ tranquillitatis portu inviti rapiantur. „ Quod profectò Julius expertus est: nam licet publicæ ac propriæ quietis percupidus, Parmense tamen

bellum præter sententiam irrepsit. Sed ejus tumultum citò abhorrens, pacis fœdera composuit, ipsamque PACEM ITALIÆ RESTITUIT. In cujus gratiam hoc numisma editum est, ubi typus Italiæ sedentis, quiescentis, ac cornupiam, per quam Abundantia designatur, gestantis, depingitur.

X.

NOS AVTEM POPVLVS EIVS ET OVES
PASCVÆ EIVS.

MONTES hîc appositi Romam septicollem designant, ad quam Angli, sub figura ovium quæ erraverant, designati, accesserunt, cum ad Ecclesiæ Romanæ fidem, à qua defecerant, reducti sunt. Tuncque meritò illud Psalmistæ dicere potuerunt: NOS AVTEM POPVLVS EIVS, ET OVES PASCVÆ EIVS.

XI.

VILLÆ IVLIÆ.
FONS VIRGINIS.

VILLAM extruxit Pontifex viâ Flaminîâ, quam de suo nomine JULIAM nuncupavit, ut à negotiorum curis fatigatum animum reficeret, illicque secederet. Ad hanc autem VILLAM, teste Onuphrio, sæpe etiam cum Cardinalium Collegio divertebat, ut gravissimos podagræ, quâ laborabat, dolores, loci hujus amœnitate quoquomodo leniret. FONS autem VIRGINIS in superiori nummi parte conspicitur, ut Pontificis hujus munificentîâ reparatum fuisse indicetur. Hujus autem fontis aquam M. Agrippa tertium Coss. juxta Herculaneum rivum, in agro Lucullano collectam, Romam quondam deduxerat. VIRGO autem nuncupata est illa aqua, vel quòd quærentibus aquam militibus puella nonnullas venas monstraverit, quas cum secuti fuissent, ingentem aquæ modum invenerunt: vel etiam, quòd refugiens commisceri rivo Herculaneo, ideo Virginis nomen sortita est. Hujus aquæductus disruptos Claudius Imperator novos fecerat: deinde Hadrianus I. Pontifex Maximus anno circiter 790. eisdem vetustate & hostium malitiâ dirutos restaurarat. Tandem à Nicolao V. septingentis post annis denuò reparatos, JULIUS III. in meliorem statum restituit.

XII.

ANNONA PONTIFICIS ANNO V.

HUJUS numismatis rationem reddit Onuphrius in vita JULII his verbis: "Cum urbs gravi frumenti inopiâ laboraret, tritico advecto, famis incommoda, quantum potuit, sublevavit." Hîc ergo conspicitur ANNONÆ typus, prout in veterum nummis describitur. Monticuli autem cum coronis appositis, ex Pontificis insignibus desumuntur.

XIII.

PORTVS ET REFVGIVM NATIONVM.

INDICAT hic nummus omnes gentes etiam remotissimas Romam appellere consuevisse, tanquam ad portum omnium nationum, & ad earum salutis refugium. Accesserant enim tunc ad urbem Tygridis fluvii accolæ, cum Simone Sulalka eorum Patriarchâ, ut Pontificem venerarentur, eique epistolas Syriacè scriptas, suæ erga Sedem Apostolicam observantiæ testes, offerrent. Ritè ergo portus hîc depingitur cum navi ad eum accedente.

XIV.

PONDVS IMMANE, VIRES INFRACTÆ.

AT LANTIS sub specie qui orbem humeris sustinet, JULIUM Pontificem hîc agnosce, qui universæ Ecclesiæ Catholicæ curam gerebat. PONDVS quidem erat IMMANE; innumeri enim homines super caput ipsius erant impositi, sed tanti Pontificis vires, in eo pondere ferendo non fuere impares, diuturno enim labori assuetus Christianam Rempublicam indefessè administravit, prioribus præsertim sui Pontificatus annis. Ait enim Onuphrius: "Certè pauci fuerunt, qui in Romana curia diuturniùs, justius, fideiùs, & laboriosius per tot annos, quàm JULIUS, versati sunt." Undè meritò tunc proferri potuit, PONDUS quidem IMMANE est, at VIRES INFRACTÆ illud sustinent; licèt Adrianus IV. quondam dixerit, quòd Pontificia dignitas onus est tantæ molis, ut robustissimos premat & confringat humeros.

XV.

ANGLIA RESVRGES VT NVNC
NOVISSIMO DIE.

MORTVO Anglorum Rege Eduardo sexto, soror ejus Maria magno Dei beneficio in Regnum Angliæ successit, quæ, agente Reginaldo Polo Cardinale, veterem Dei cultum, & Ecclesiæ Romanæ disciplinam in hoc Regno suscitavit; Oratoresque suos, Principum Christianorum more, ad Pontificem tandem misit, qui ejus nomine fidem & observantiam ei præstiterunt. In hoc autem nummo ipsa depingitur, quæ Pontificem prona veneratur, astante Polo Cardinale, stipante Carolo V. Cæsare, Philippo secundo Hispaniarum Rege, quem maritum habuit comite cum sua matre. Hic autem nummus gratulatur Angliæ, modo ab errore in quem inciderat resurgenti, ut aliquando posset à morte æterna resurgere in novissimo judicii die.

XVI.

ΚΡΑΤΟΥΜΑΙ.

Vincor.

PRUDENTIA cum suis symbolis, serpente scilicet & speculo, hîc designata capillis apprehendit nudam puellam, quam non temerè Fortunam dixerim. Quando autem præcipuè sic devicerit JULIUS Fortunam, non est facilè divinare. Certum est tamen hunc Pontificem singulari qua pollebat ingenii sagacitate, ac summâ prudentiâ iis non semel usum fuisse, ut adversam vinceret, quod in ejus vita facilè est observare. Jure ergo per hoc verbum ΚΡΑΤΟΥΜΑΙ, *vincor*, Fortuna per Prudentiam se se fatetur devictam. Cùm nuper in manus meas deven- rint duo nummi moderni, in quorum antica parte conspicitur caput galeatum Ducis Agatoclis cum ejus nomine Græco ΑΓΑΤΟΚΛΙΣ: in averſa autem idem omnino Fortunæ & Prudentiæ typus inveniatur cum hoc lemmate, ΚΡΑΤΟΥΜΑΙ; Ducis hujus potiùs, quàm Pontificis gratiâ fabricatum fuisse existi- mavi, quòd utriusque partis horum nummorum inscriptio Græca sit, & quòd indecorum videatur puellam nudam Pontificis numismati apposuisse.

XVII.

EGO SUM VIA VERITAS ET VITA.

XVIII.

VIRGO TVA GLORIA PARTVS.

ISTA duo numismata videntur tantùm esse quædam Pontificiæ pietatis mo- nimenta erga Christum ac B. Virginem ejus matrem, nec expositione ulla indigere, cùm apertè pateat eorum inscriptionum sensus.

Obiit 23. Martii 1554. anno ætatis 68. Pontificatus 6.

MARCELLUS II.

MARCELLVS CERVINVS,

Florentinus,

Electus 9. Aprilis M. D. LV.

* * * * *

I.

CLAVES REGNI COELORVM.

CLAVES quidem Petri meritò traditæ sunt MARCELLO Pontifici virtutum omnium dotibus prædito. At cùm eas per viginti tantùm dies, immaturâ morte præventus, servasset, vix illis uti datum est; magno quidem Reipublicæ Christianæ, & Sedis Apostolicæ detrimento. " Multa enim ad ejus decus penè obscuratum instaurandum " meditatus fuerat, " teste Onuphrio.

II.

NUMMVS iste faustum, quod sperabatur MARCELLO Pontifice, regimen designat. Puellam enim illam Ecclesiam dixerim, quæ dextrâ librorum sacrorum codicem gestat: lævâ autem temonem habet, quo ejus navem regit, in qua sola ad salutis portum appellitur. " Ingens certè effulserat (ut ait Ciaconius) sub MARCELLO Pontifice aurei sæculi spes, à quo, propter summam ejus pietatem & solertiam, Romanam urbem, totumque Reipublicæ Christianæ orbem, sanctissimis legibus fulciendum & regendum cuncti sperabant.

III.

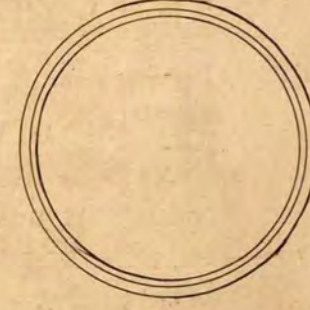
FIAT PAX IN VIRTUTE TVA.
MEMORIÆ OPTIMI PONTIFICIS.

EDITUM videtur hoc numisma in perennis tanti Pontificis memoriæ monumentum, designatque Pontificatus ejus, brevioris quidem quàm par erat, statum, in quo pacem fovit, justitiam coluit, & abundantiam induxit. » P A C E M » (ut refert Onuphrius) expetivit & fovit, cùm Cæsaris & Gallorum Regis Oratores ad se accitos gravissima oratione monuit ut de iis quæ ipse eorum Regibus scripserat, eisdem certiores facerent, scilicet ut in pace ineunda consentirent; » quod si recusarent, præter nuntios & legatos, ipse quoque ad eos hortandos profecturus esset. Ideo etiam Cardinali Tridentino legationem Bononiensem non concessit, ne magis Cæsarianis, quàm Gallis favere videretur, inter quos » tanquam communis pater, medium se gerere, & pacem, quâ tandem ratione » posset, componere constituerat. » Unde rectè vota ejus verbis istis exprimuntur, FIAT PAX IN VIRTUTE TVA. JUSTITIAM verò sic coluit, ut omnibus tribunalibus quædam quæ inviolabiliter ad rectam juris administrationem observarent, scripto mandaverit, & audiendis iis qui negotiorum causâ aderant, totus incubuerit. ABUNDANTIAM autem in urbem inducere ita paratus erat, ut vectigalia minuere, nullum bellum gerere, vanis substructionibus nullomodo vacare, nec propinquos ditare, constare proposuerit.

Obiit 1. Maii 1555. anno ætatis 54. Pontificatus 1.

PAULUS

PAVLVS IV.

IOANNES PETRVS CARAFFA,
Neapolitanus,

Electus 23. Maii M. D. LV.

Dominus mihi adiutor.

I.

Insignia.

Hic conspiciuntur insignia CARAFFÆ Gentis, nobilis apud Neapolita-
nos, ex qua PAVLVS IV. originem traxit. Post hujus Pontificis obitum,
teste Onuphrio, "cautum fuit populi Romani edicto, ut CARAFFÆ fa-
milix insignia ex urbe tollerentur, propositâ, si quis non obtemperasset,

„perduellionis pœnâ. Itaque eo die nullum penè in urbe CARAFFARUM infigne reliquum fuit.

II.

BEATA SPES.

„**P**AULUS animo acrior & severior cùm esset, timere cœperunt Romani ejus dominium, ita ut in ipsa coronationis illius solemnitate mœstitia magis quàm lætitia in astantium ore depicta cerneretur: quam adversam de se opinionem ipse ab initio Pontificatus avertere studens, ultro pollicitus est, se nihil in urbe novaturum, sed veteri instituto cuncta moderaturum. Privatim & publicè multa liberalitatis & clementiæ signa dedit; & cùm in publicum prodiret, humanis verbis omnium favorem promereri curabat. „ Unde timorem in spem mitioris & pacifici regiminis mutantes Romani, nummum hunc edidere, in quo typus Spei, prout in antiquis numismatibus depingitur, spectare est.

III.

BEATI QVI CVSTODIVNT VIAS MEAS.

HOC numismate Christi facie insignito, cum epigraphe, BEATI QVI CVSTODIVNT VIAS MEAS, declaratur PAULUM Christi VIAS, vitam scilicet perfectam & religiosam, quondam fuisse sectatum, cùm Theatinus Archiepiscopus novam Clericorum Theatinorum Religionem instituit, & amplexus est; Christique VIAS ac paupertatem Evangelicam sic secutus fuit, ut referente Onuphrio, „ Cùm Cardinalis pileus ei allatus fuisset, conversus ad suos, Appendite, inquit, pileolum hunc ad illum clavum: nullum enim ad purpuram apparatus nisi arctissimæ ac suspiciendæ paupertatis, quam Theatini Patres observant, in ea domuncula erat cernere.

IV.

ANNO DOMINI M. D. LVI. PONTIFICATVS SVI PRIMO INSTAVRAVIT.

UT Populus Romanus gratitudinem suam erga munificentissimum Pontificem testaretur, centum circiter cives è nobilitate elegit, qui sine stipendio Pontificis, per vices, perpetuò sui corporis custodes, novo exemplo essent. Hos ipse Equites creavit novi ordinis, FIDEI scilicet, quem in eorum gratiam instituit, & fortè unumquemque eorum hoc numismate donavit, in quo typus FIDEI depingitur cum symbolis suis, calice scilicet sacrificii Missæ, & codice Evangeliorum, in quibus totius FIDEI summa continetur.

V.

ROMA RESVRGENS.

AD sublevandam annonæ penuriam triginta millium aureorum censum PAULUS instituit, quâ pecuniâ frumentum inopi plebeculæ Romanæ com-

pararetur. Eandem etiam urbis penuriam, quæ bello invaluerat, magno pietatis exemplo iterum levavit. Triticum enim octo aureis emptum, cuivis plebi pro rubro vendidit, quâ liberalitate quinquaginta millia aureorum absumpsit. His autem beneficiis inductus populus Romanus, ad testificandum grati animi studium, non modò hoc numisma, sed quod majus est, statuam ei in Capitolio, antiquorum more erexit. At eo vitâ functo, privatorum aliquot civium odio & impulsu exagitata plebecula, caput statuæ nefando ausu præcidit, quod per urbem, summo dedecore, per triduum provolutum est.

VI.

DOMVS MEA, DOMVS ORATIONIS.

SANCTITATEM in Ecclesiam inducere, & corruptos Clericorum mores abolere totis viribus enituit PAULUS. Hujus veritatis luculentum proferre licet testimonium illius qui orationem publicam in ejus funere habuit. Ait enim: „ Homines improbi PAULUM lætis oculis viderunt extinctum. Cur? Respondebit vir disertus, quia Dei honorem zelatus est ad Christi formam: quia de medio sustulit impios: quia flagris cecidit blasphemos: quia à prædonibus tutatus est negotiantium merces: quia quosdam hæreticos indignosque noluit in Senatum adlegere: quia aulæ mores à recto tramite devios corrigere studuit: quia orbem salutaribus legibus coërcuit. Quod hoc numismate designatur.

VIII.

DISCITE IUSTITIAM MONITI.

X.

HÆRESI RESTINCTA.

HÆC sententia, DISCITE IUSTITIAM MONITI, præcipuè dirigitur ad hæreticos, quos acriter PAULUS infectatus est, ita ut hoc elogium ejus tumulto fuerit inscriptum.

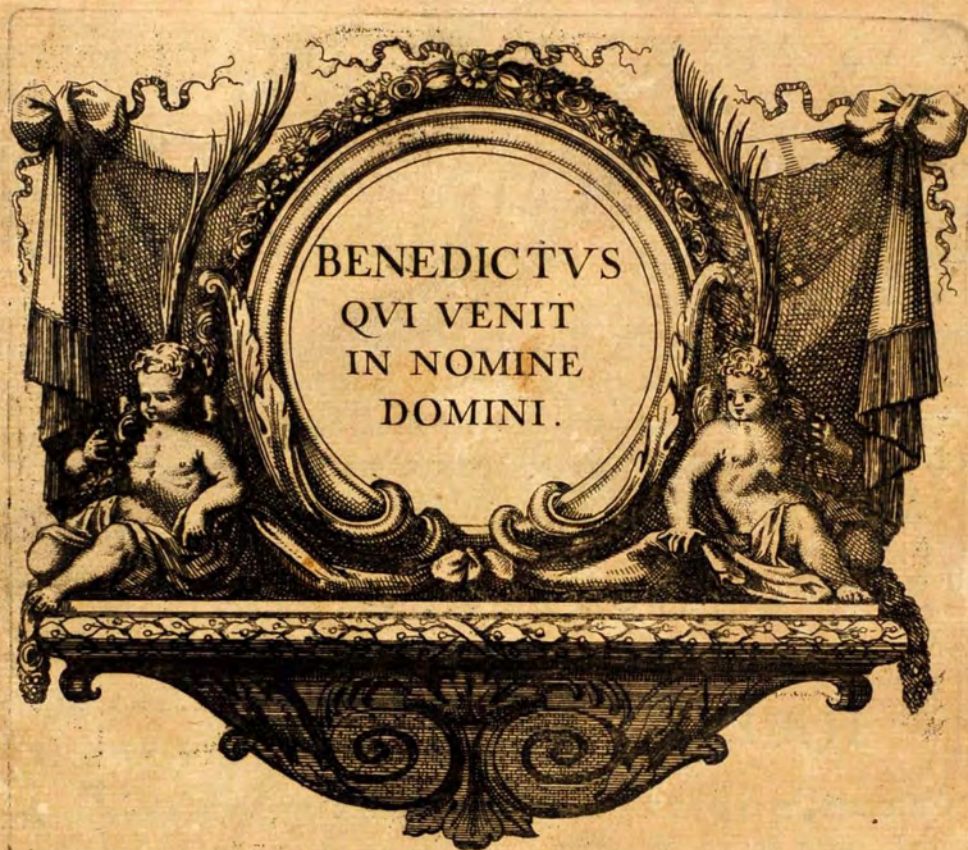
PAVLO IV. CARAFFÆ
PRÆSTANTI SCELERVM VINDICI,
CATHOLICÆ FIDEI ACERRIMO PROPVGNATORI, &c.

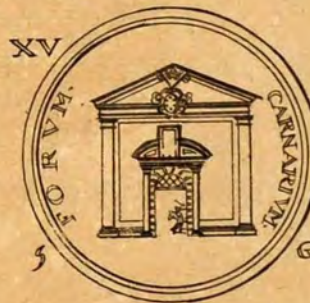
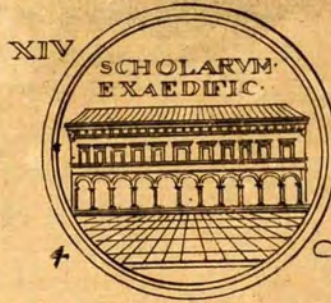
Suasit enim Paulo III. ut Inquisitionis tribunal Romæ institueret, quod inquirendis damnandisque hæreticis summa cum potestate vacaret. Ipse quoque Pontifex renuntiatus, illud tribunal jam erectum ampliavit, eique Michaëlem Ghislerium virum integerrimum, qui deinde Pius Papa V. extitit, præfecit. In eo enim non solum hæreses, sed & nonnulla crimina damnari iussit, multos carcere inclusit, ac condignis pœnis reos affecit, ut sic MONITI DISCERENT IUSTITIAM, & ad meliorem sensum revocarentur. Sicque HÆRESIS favilla, quæ totum penè orbem Christianum vastabat, EXTINGVERETVR.

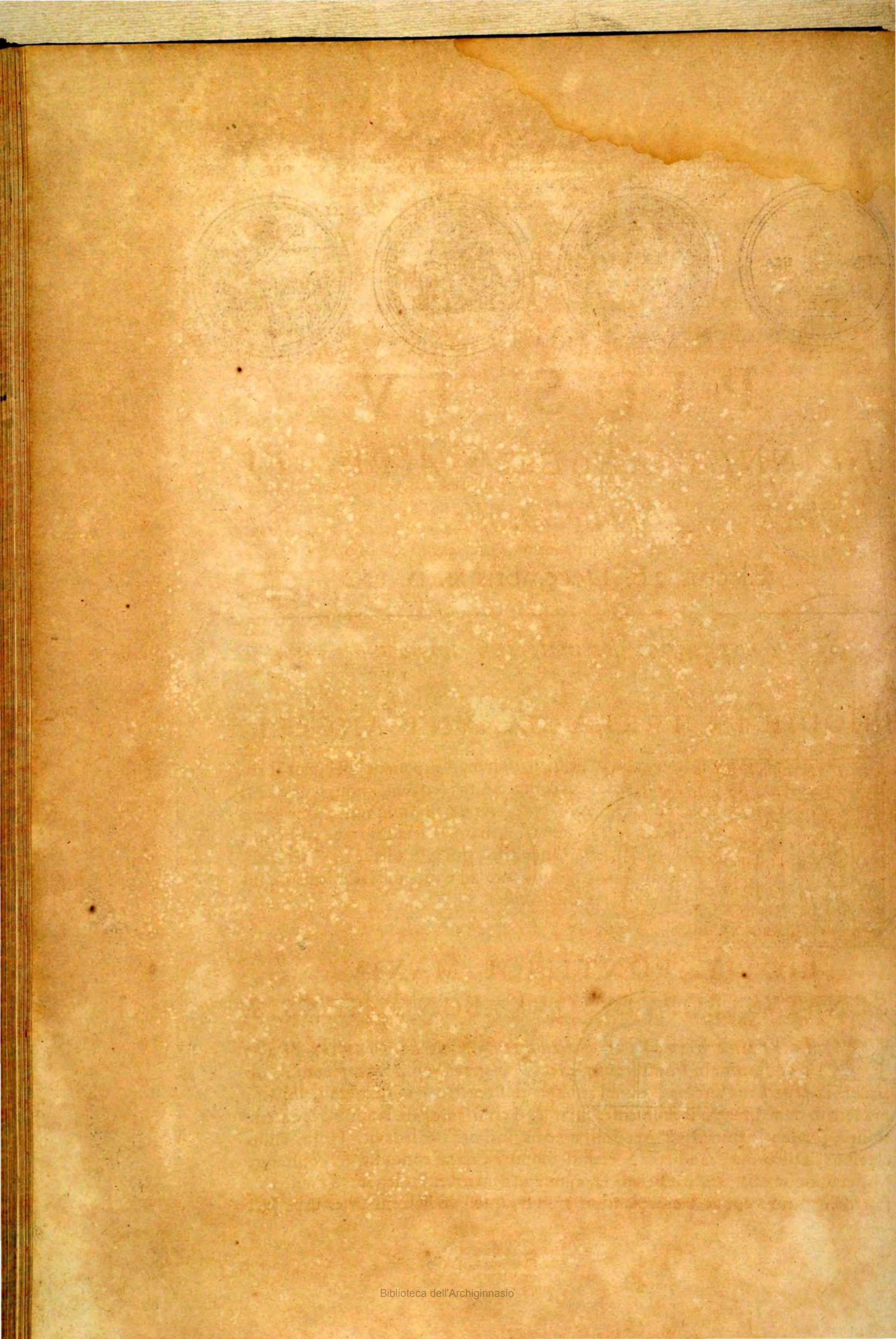
CLAVES REGNI COELORVM.

HOC numisma videtur fuisse cufum cùm PAULUS in summum Pontificem fuit electus, & Petri, ac REGNI COELORVM CLAVES accepit.

Obiit 18. Augusti 1559. anno ætatis 84. Pontificatus 5.

PIVS IV

XXI

XXI

PIVS IV.

IOANNES ANGELVS MEDICES,
Mediolanensis,

Electus 26. Decembris M. D. LX.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.

I.

HODIE IN TERRA CANVNT ANGELI.

YPus hic Christi nativitatem exponens, designat diem Christi natalitiis consecratam; sequenti enim, scilicet 26. Decembris anni 1560. Pius in summum Pontificem electus fuit, "tantâ omnium mortalium qui adfuerunt "lætitiâ (teste Onuphrio, qui ipse aderat in Conclavi) "quantâ paucissimos ante ad ejusdem Sacerdotii digni- "tatem pervenisse constat.

II.

PIO IV. PONTIFICI MAXIMO
SENATVS POPVLVSQVE BONONIENSIS.

HUNC nummum SENATUS POPVLVSQVE BONONIENSIS dicavit PIO ad summum Pontificatum evecto, in gratitudinis monumentum, ob beneficia erga hanc urbem, etiam antequam Pontifex renunciaretur, collata; præsertim cum innatas Bononienses inter & Ferrarienses de limitibus contentiones, prudenti arbitrio, & Apostolicæ Sedis autoritate sedavit. Hujus enim clavibus, Discordiæ, tanquam horrendi monstri capita contudit & confregit. Multa quoque alia præstitit beneficia, cum ejusdem urbis Prolegatus à Paulo IV. fuit designatus; eoque benevolentiori animo, quod adolescens in ea urbe Juri

operam dederat, ubi etiam laureâ Doctoratus fuerat insignitus. Unde Collegium ejus instauravit, ac privilegiis munivit.

III.

INDVLGENTIA PONTIFICIS.

GRAVEM adeò & hæctenus inauditam Populus Romanus injuriam intulerat memoriæ & imagini Pauli IV. dum Sedes vacaret, ut temerarium hoc ac nefandum facinus extremis elui suppliciis debuerit. At cum PII nomen sumpsisset hic Pontifex, nequaquam huic nomini vindictam competere ducens, fontes planè absolvit, ut hîc declaratur, fusiúsque ab Onuphrio exponitur his verbis: „ Pontificatus initio, quo reipsa præstaret quæ PII nominis appellatione „ pollicitus fuerat, clementiam dico & humanitatem, omnium penè Cardina- „ lium, sed præcipuè Caraffarum, qui alioquin læsi videbantur, precibus, Po- „ pulo Romano omnium eorum veniam condonavit, quæ in Pauli IV. marmo- „ reum simulachrum, insigniaque, & sanctæ Inquisitionis contumeliam ac de- „ cus, vacante Sede, commiserat, dummodo detrimenta illata, quoad posset, „ suis ipse sumptibus, sanctæ Inquisitionis officio sarciret.

IV.

TV AVTEM IDEM IPSE ES.

HOC numisma referri posse arbitror ad Concilium Tridentinum, quod summo Reipublicæ Christianæ bono absolvi curavit Pius IV. anno 1563. in quo doctrina Christi, fides scilicet orthodoxa, stabilita fuit; quæ cum sit verbo Domini firmata, EADEM SEMPER EST, & permanet in æternum. Contrà verò hæreticorum opiniones omnino sunt novæ, erroneæ, fuitiles, & tanquam nubes autumnales ac caliginosæ, quæ omni vento circumferuntur; ideo meritò in hoc sacro & œcumenico Concilio proscriptæ fuerunt, & anathematis notâ inustæ.

V.

TVI SECTOR.

AD hujus numismatis notitiam recurrendum puto ad monetam argenteam Mediolani cusam, cum urbs illa Ludovici XII. Galliarum Regis imperio pareret. Ex antica enim parte spectatur ipsius Regis caput; ex averfa autem figura S. Ambrosii in Pontificalibus, equo insidentis, flagellum dextrâ agentis, quo hæreticos Novatianos, Arianos, cæterosque, quorum infensissimus erat hostis, insequeretur, & ab Ecclesia abigeret. Sic Pius IV. Mediolanensis, EIVS SECTOR, in hoc numismate depingitur & prædicatur, qui fidei hostes, Lutheranos scilicet & Calvinistas, publicè ab Ecclesia segregavit & abegit, cum eos per Concilium Tridentinum damnavit. „ Quinetiam tuendæ Avenionis & finitimæ regionis causâ, ubi maximè hæreticorum perfidia grassabatur, aliquot milium cohortes conscripsit, quibus Aurantium, ubi confugerant, vi cœpit, campamque delevit, præsentique periculo totam liberavit Provinciam, Lucæ Antonii strenui ducis operâ & industriâ; „ sicque eorum acies fugavit, ut in hoc numismate spectare est.

VI.

VI.

INSTAURATIONE COLLEGII IVRIS-
CONSULTORVM MEDIOLANI.

CUM Doctoris lauream in Jure Cæsareo Bononiæ adeptus quondam esset PIUS, eum etiam Academiæ Mediolanensis in eadem Facultate proceres in suum Collegium cooptarunt; ideoque Pontifex renunciatus, non solum illud restauravit, sed & variis privilegiis insignivit. Instituit enim ut ex illorum I. C. numero Auditor Rotæ, & Consistorialis aulæ Advocatus perpetuo deligerentur.

VII.

PROVIDENTIA PONTIFICIS.

PROVIDUS hic Pontifex Populi Romani salutis & commodo invigilans, urbis annonam procuravit, præfectis aliquot vivis industriis creatis, ut narrat Onuphrius. Unde merito typus PROVIDENTIÆ, sicut in antiquis conspicitur nummis, cum spicis & modio hinc depingitur.

VIII.

PIETATI PONTIFICIÆ.

LIBERALITAS astantibus pueris largam hinc aperit manum, ut ipsorum sublevet inopiam. Præclara de ejus summa erga egenos PIETATE scripsit Onuphrius. « Prono ad miseriam ingenio, tum ex consuetudine ac sermone, tum ex rebus quas gessit, semper habitus est: nam præter occultas largitiones, publice etiam quotidie omnibus inopiâ laborantibus, & ostiatim victum quærentibus, tantum ad sublevandas eorum miseras distribuebat, quantum pro diuturno victu satis esse posset, ex quo Pater pauperum vulgo vocari cœpit: sed tum præcipue, cum urbs Tyberis inundatione, sub Paulo IV. fame vexata, quidquid in horreis ad familiæ suæ usum condiderat, liberaliter ad egenæ plebis sustentationem primis mensibus deprompsit. Cum fraternam hæreditatem adiisset, veritus ne fratris causâ, qui variis præfuerat bellis, aliqui jacturam bonorum fecissent, redditum annuum aureorum mille, ex fraterno censu, magnæ Mediolanensium domui pauperum hospitali assignavit. » Unde rectè pingitur hinc PIETAS, quæ frumentum ex cornucopia, & vinum ex vase, nudis & egentibus puerulis erogat.

IX.

PORTA PIA.

X.

VIA PIA.

ÆDIFICANDI studio ductus, urbem purgare, augere, & elegantissimis ædibus vias ornare constituit. Multa vetera & publica ædificia tam in Palatio, & hortis Vaticanis, quàm in reliqua urbe, vel vetustate collabentia, vel

imperfecta, vel quæ omnino esse desierant, reparare & perficere aggressus est. In harum ædium & ædificiorum monumentum, plura numismata, quæ hîc conspiciuntur, fuere edita, imprimis *PORTÆ PIÆ*, & *VIÆ PIÆ*, quæ est inter Salariam & Nomentanam, „ *PORTAM & VIAM PIAS* (inquit Onuphrius) publicæ commoditati & dignitati in Quirinalis dorso aperuit & munivit. „ Hæc *PORTA* autem nunc *PIA*, olim etiam Nomentana dicebatur, ut legitur in tabula marmorea incisum his verbis.

PIVS IV. PONT. MAX.
PORTAM PIAM SVBLATA NOMENTANA, EXTRVXIT.
VIAM PIAM ÆQVATA ALTA SEMITA, AVXIT.

X.

PIVS IV. PONTIFEX MAXIMVS PORTAM
IN HANC AMPLITVDINEM EXTVLIT.
VIAM FLAMINIAM INSTAVRAVIT ANNO III.

PORTAM quoque & VIAM FLAMINIAS meliùs & lautius refecit, ut idem autor narrat, & hujus nummi inscriptio testatur, necnon in marmore appposito legitur.

PIVS IV. PONTIFEX MAXIMVS
PORTAM IN HANC AMPLITVDINEM EXTVLIT,
VIAM FLAMINIAM STRAVIT ANNO III.

PORTA autem quæ hîc spectatur, dicitur nunc ad Populum, vulgò *del Popolo*, in capite viæ Flaminiae. *VIA* autem *FLAMINIA* sic vocata est, à C. Flaminio iterum Consule, quòd eam ex parte straverit ab urbe Roma per Tusciam & Umbriam Ariminum usque. Filius autem ejus ipsam perfecit, deduxitque Bononiam, & inde Aquileiam prope Alpium radices.

XI.

SVMMI PALATII CVBICVLA.

REFERT Onuphrius in hujus Pontificis gestis, quòd „ Palatium Vaticanum aulis, cameris, tricliniis, cœnaculis, testudine, & porticibus restituit, vel de novo construxit; laquearibus aureis, & variis egregiorum artificum picturis exornavit: hortos Pontificios ædícula, porticu, atrio lymphæo, cubiculis, & turri instruxit; emblematis & opere tessellato condecoratos pulcherrimos reddidit. „ Horum autem ædificiorum frontem ac faciem hîc cernere est.

XII. XX.

AQVA PIA.

AQUÆ Virgini, de qua superiùs, excipiendæ & distribuendæ elegans aquæ ac commodum construxit ædificium, unde aqua illa quæ priùs *AQVA VIRGO* dicebatur, *AQVA PIA* fuit nuncupata, de qua hæc habet Onuphrius. „ *AQVAM*

„SALONIAM, „quam antiqui VIRGINEM appellarunt, purgato fonte, & re-
„novatis formis, Pius Urbi restituere voluit.“

XIII.

PORTVM CENTVM-CELLÆ INSTAVRAVIT
VRBEMQUE VALLO AVXIT.

HUJUS etiam ædificii meminit author præfatus his verbis: „CENTVM-
„CELLAS, quæ nunc Civitas vetus dicitur, vetustate disjectas, mœnibus,
portibus, arcibus sepivit & munivit.“

XIV.

SCHOLARVM EXÆDIFICATIO.

CUM PIUS IV. non mediocri eruditione claruerit, literas, earumque cultores semper fovit, ac quatuor Collegia aut construxit aut reparavit, scilicet Romæ, Mediolani, Bononiæ & Papiæ. Horum etiam mentionem fecit Onuphrius. „Scholas quibus Sapientiæ Professores Bononiæ docent, magnificentissimè refecit. Romæ verò inchoavit, Papiæ Collegium instituit.“ Illud autem quod in hoc nummo repræsentatur, Papiense esse dicitur, cujus etiam statuta condidisse fertur.

XV.

FORVM CARNARIVM.

MACELLUM etiam in quo carnes divenduntur, in publicum commodum eleganter construxit, Portamque insigni arte ut hîc conspicitur, erigi ac decorari curavit.

XVI.

INSTAVRATA.

INSTAVRATA etiam per eum fuit Villa Leonina in Vaticano juxta Castrum S. Angeli, de qua superius disseruimus, & Onuphrius hæc scripsit. „Leoninam urbem, quam Burgum vocant, crassissimo muro laxavit; Arcem S. Angeli novis muris & propugnaculis cinxit: hanc etiam multis privilegiis insignivit.“ Quæ autem fuerint hæc privilegia, legere est in Bulla à Laërtio Cherubino in magno Bullario relata, quæ hæc habet: „Cupientes vestigiis felicitæ re- cordationis Leonis Papæ IV. prædecessoris nostri, qui suburbium quod Bur- gum S. Petri vocant, antea per piæ memoriæ Nicolaum III. & alios plerosque Romanos Pontifices, juxta Principis Apostolorum Basilicam, ad Curialium commoditatem, non mediocriter ornavit, & ampliavit, illudque suo de nomine civitatem Leoninam appellavit, inhærendo: pro ipsius urbis decore & ampliatione, novam apud idem suburbium civitatem construere, populumque, quo libentiùs ad eam habitandam, novisque ædificiis replendam se conferat, & in ea cum omni tranquillitate & commoditate, aërisque salubritate degere possit, paternis favoribus & gratiis invitare. Post varia quæ in Vaticano, dicta-

„ que Leonina civitate feliciter operâ nostrâ jampridem consurgere noscuntur
 „ ædificia, motu proprio, & certâ scientiâ nostrâ, ac de Apostolicâ potestatis ple-
 „ nitudine, omnipotentis Dei gratiâ per Nos imprimis ad hoc supplicibus votis
 „ imploratâ, ad ejus laudem & gloriam, tractum illum, inter vetera civitatis
 „ Leoninæ mœnia & muros, propugnacula, quæ ab Arce sancti Angeli ad Pa-
 „ latium Apostolicum per Nos nuper excitata, interjacentem; quem etiam, ne ejus
 „ incolis repentinæ inundationes Tyberis, aërisque intemperies obesse possint, sug-
 „ gesta passim humo in altum elevari, cloacisque ad sordes eluendas aptis locis
 „ fulciri mandavimus, in civitatem P I A M similiter de nomine nostro nuncupa-
 „ vimus, autoritate Apostolicâ, tenore præsentium, perpetuò erigimus & insti-
 „ tuimus. „

XVII.

VIRGINI MATRI.

TEMPLUM sub auspiciis B. VIRGINIS dicatum per P I U M I V. illud est
 quod Carthusiensibus construxit, de quo Onuphrius hæc tradidit. „ Ther-
 „ mas Diocletianas vetustate corruptas, s. MARIE VIRGINI DEI MATRI de-
 „ dicatas, magnificentissimo templo, in sanctam Ædem, & Carthusianorum Cœ-
 „ nobium, menstruâ quingentorum aureorum solutione convertit. „

XVIII.

SAPIA INTRA NOVVM ALVEVM COERCITO.

TY P U S hujus nummi qui fluvium nobis exhibet, prout à priscis pingebatur,
 SAPIA est vulgò SAVIO, qui Romandiolam alluit, Cæsennæ muros lam-
 bit, ac in maris Adriatici sinum apud Leoniam se effundit. Quem quidem P I U S
 INTRA NOVVM ALVEVM, ne ripæ contiguos inundaret campos, & ut Cæsennæ
 natum agros utiliùs irrigaret, COERCIVIT.

XIX.

ANTIDOTVM VITÆ.

ANTIDOTVM illud ad VITÆ curandas misérias ac sublevandas, Patien-
 tiam dixerim, quæ hoc typo repræsentatur. Nam cum vita hominis sca-
 teat ærumnis & doloribus, nihil ad eas leniendas salubrius patientiâ adhiberi
 potest. Hæc autem virtus ut moralis, rectè per jugum & bovem animal patien-
 tissimum enuntiatur: ut Christiana verò ritè per Crucem Christi designatur,
 quæ stupendum nobis exhibet patientiæ exemplar. Hæc autem virtus maximè in
 P I O enituit, „ qui licet ad iram à natura propensus, mirâ tamen animi patien-
 „ tiâ atque in laboribus perseverantiâ præditus fuit, „ ut testatum reliquit Onu-
 „ phrius.

XXI.

MENDICIS IN PTOCHOTROPHIVM REDACTIS.

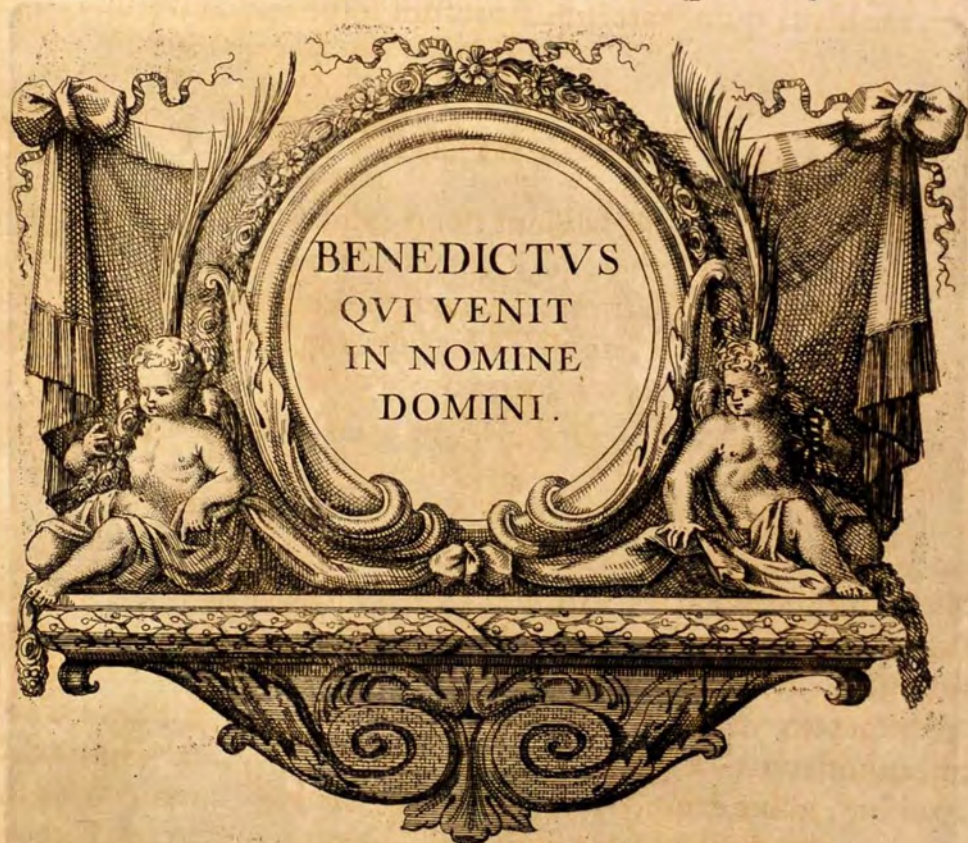
TYPUS iste non ad Leonem X. cui falsò tribuitur, sed ad P I U M Q U A R T U M revera pertinet. Cusus est enim hic nummus in istius Pontificis memoriam, » quòd egentes & deliros homines molestâ & fallaci mendicitate sublatâ, certis » locis distributos, nutriri præceperit, præfecto ad opus pium Antonio Romel- » lino Protonotario, » ut Onuphrius testatur.

XXII.

EXVRGAT DEVS.

CH R I S T I resurrectio hîc apposita & delineata, summam Pontificis in eum fiduciam connotat, cujus virtute inimicos Ecclesiæ, hæreticos scilicet, sperat fore dissipandos, unde reliqua versus illius pars subauditur, & dissipentur ini-
mici ejus.

Obiit 9. Decembris 1565. anno ætatis 67. Pontificatus 6.

17

LIBRARY OF THE ARCHGYNASIO

THE ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME
FUNDATION OF THE
ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME
FUNDATION OF THE
ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME

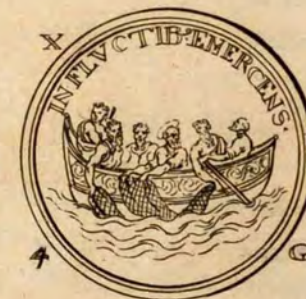
XXII

LIBRARY OF THE ARCHGYNASIO

THE ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME
FUNDATION OF THE
ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME
FUNDATION OF THE
ARCHGYNASIO OF THE
CITY OF ROME

L

PIVS-V-

Kiiij

PIUS V.

MICHAEL GHISLERIVS,
Boschensis,

Electus 7. Januarii M. D. LXVI.

*Utinam dirigantur viæ nostræ ad custodiendas
justificationes tuas.*

I.

PIVS V. GHISLERIVS BOSCHENSIS, &c.

N gratiam patriæ suæ BOSCHENSIS prope Alexan-
driam apud Infubres; & Conventus S. Dominici, in
quo PIUS V. Religionis habitum susceperat, ac piè
fuerat educatus, sacrisque literis informatus, insigne
Monasterium Ordinis sui iussit inibi ædificari, ac ne-
cessariis proventibus dotari, simul atque Pontifex Sum-
mus fuit renunciatus, anno scilicet 1566. in cujus mo-
numentum hoc numisma percussum fuisse constat.

II.

PAVLVS IV. PONTIFEX OPTIMVS.

VIRTUTES inter, quæ PIUM hunc Pontificem exornarunt, gratitudo erga
eos, qui obsequium vel beneficium quodpiam ipsi præstiterant, maximè
enituit, ut in ejus vita à Cicarella his verbis observatum est. « Tam gratus erat
« erga benefactores, ut etiam mortuis gratitudinis indicia ostenderit: quare &
« PAVLO IV. à quo creatus fuerat Cardinalis, nobile ac magnificum sepulchrum
« crexit, nepotumque ejus memoriam damnatam restituit. « Hunc etiam num-
mum in ejus honorem cudi præcepit.

III.

IMPERA DOMINE, ET FAC
TRANQVILLITATEM.

NAVIS Petri variis agitata fluctibus, & in summo constituta discrimine hîc
cernitur, cùm ab ingenti classe Othomanica fuisset impetita, unde Pon-
tifex Reipublicæ Christianæ imminetia quæ prævidebat mala jure formidans,

L

crebris non cessabat votis cœlum laceßere, hæc Christo sæpius verba dirigens,
IMPERA DOMINE, ET FAC TRANQVILLITATEM. *Domine adjuva nos.*

IV.

ANNONA PONTIFICIS.

DE ipso re & nomine P I O Pontifice refertur, quòd "Urbe gravi morbo la-
" borante, singulis ægrotis pecuniam dedit, decem medicos & quatuor ci-
" ves assignavit, Florabellum Episcopum his omnibus præfecit. Lanienas etiam
" ac tabernas cibariis & medicamentis refertas, in eorum commodum parari ius-
" sit. " Unde meritò prædicatur hoc in nummo summa PONTIFICIS providen-
tia, in ANNONA cæterisque populo procurandis.

V.

FOEDERIS IN TVRCAS SANCTIO.

CUM Turcarum Imperator Christiani nominis hostis infensissimus Regnum
Cypri invadere tentaret, ut facilius ad Italiam pateret aditus, suoque Ro-
mam si posset subderet imperio: Veneti, quorum hujus Insulæ Regnique erat
dominium, Legatos ad varios Principes miserunt, ut eos ad fœdus secum in
Barbaros incundum inducerent. P I U S Pontifex non dubitavit cum hac Repu-
blica & Hispaniæ Rege fœdus sancire, quod in hoc numismate habetur expref-
sum. Figura enim media, diademate triplici redimita, Ecclesiam, cujus Summus
Pontifex caput est, exhibet, per agnum, sponsi sui Christi symbolum, designa-
tam. Miles ille à dextris stans, ipse est Philippus II. Hispaniarum Rex, per
aquilam indicatus. Tertia autem figura exprimit Reipublicæ Venetæ Dogum
seu summum Ducem, pileo suo togaque Ducali instructum, habentem sub pedi-
bus leonem alatum S. Marci Patroni. Dextras jungunt, ut FOEDERIS hujusce
IN TVRCAS SANCTIONEM declarent.

VI.

FECIT POTENTIAM IN BRACHIO SVO.
DISPERSIT SVPERBOS.

PIUS Pontifex precibus assiduis cœleste præsidium implorabat, ut Christianæ
classi faveret. Cùmque orationi vacaret, eo ipso momento quo pugna com-
mittebatur, meruit, Deo indicante, de victoria à Christianis in Othomanos re-
portata fieri certior. In summas ergo gratiarum actiones statim totum se dedit,
Christumque POTENTIAM FECISSE IN BRACHIO SVO, palam confes-
sus est.

VII.

A DOMINO FACTVM EST ISTVD.

VIII.

DEXTERA TVA DOMINE PERCVSSIT
INIMICVM.

XVII.

DEXTERA DOMINI FECIT VIRTVTEM.

TURCARUM Imperator bellum Venetis anno 1571. indixit, Nicosiam & Famagustiam, Cypri metropoles, oppugnavit expugnavitque. Classē itaque instructissimā ex copiis Pontificiis, Venetorum, Hispanorumque compositam, sub Joanne Austriaco, Andrea Doria, & Antonio Columna, strenuissimis Ducibus, in eos miserunt fœderati illi Principes cum 209. triremibus, pio & solemni ritu Pontificis nomine prius per Joannem ODESCALCHVM Episcopum Pennensem, in hac parte Legatum, in Messanæ portu expiatis. Ad oram ergo sinus Corinthiaci, vulgò *Golpho di Lepanto*, convenere utrinque acies, & manus inter se commisere die 7. Octobris. Pugna horâ meridianâ cœpta est, & quatuor horis confecta, sed tanta cum strage, ut viginti quinque hostium millia ceciderint: ita ut victoria, omnium quæ in mari conspectæ post hominum memoriam maxima, ex Christianorum partibus steterit. Sicque favente Dei dexterâ, fusi fugatique sunt Christiani nominis osiores. Jure ergo dici potuit A DOMINO FACTVM EST ISTVD. DEXTERA DOMINI FECIT VIRTVTEM, ET PERCVSSIT INIMICVM, ut in his nummis inscribitur.

IX.

CONTRIBVLASTI CAPITA DRACONIS.

DRACO ille bellua ferocissima, in aquis contusa & submersa, ipse est Halybassa, unus ex præcipuis Othomanorum Imperatoris Ducibus, qui in prælio illo apud Naupactum occubuit.

X.

IN FLVCTIBVS EMERGENS.

CUM victoriâ illâ celeberrimâ apud Naupactum potiti fuissent Christiani, Navis Petri hac agitata tempestate, quasi è FLVCTIBVS quibus obruebatur EMERGENS, optatum tranquillitatis portum tandem consecuta est. Præpositio ergo IN mutanda videtur in E, & dicendum E FLVCTIBVS EMERGENS.

XI.

P A X.

FUSA deletâque classe Othomanicâ, fugatisque ejus copiis procul ab Italia, PAX summa per universâ hujus provinciæ fines, quæ tam atrocis belli dubio eventu jure fuerat turbata, refedit. In cujus gratiam hic nummus editus est.

XII.

ILLVMINARE IERVSALEM.

XIII.

NE DETERIVS VOBIS CONTINGAT.

JUDÆUS prædices, Elias nomine, teste Ciaconio, non semel dum Pius Cardinalis esset, ab eo ad fidem Christianam amplectendam fuerat invitatus, promiseratque se tunc illam suscepturum, cum is ad Romanæ Sedis fastigium ascenderet. Pontifex ergo electus promissionem factam in Eliæ memoriam revocavit, nec frustra; nam paulò post baptismum flagitavit, ac illud cum tribus filiis & nepote, die 3. Pentecostes, in Vaticana Basilica, Cardinalibus præsentibus, & nonnullis Patrinorum munere fungentibus, ab ipso PIO accepit, Michaëlque nominatus est. Monentur autem hîc Judæi neophyti ut in fide perseverent, NE QUID DETERIVS IPSIS CONTINGAT, si Christianos ritus dimittentes, in pristinos errores relabantur, Synagogam Ecclesiæ præferentes. Cum etiam jussisset idem Pontifex ut celebritati hujus baptismi plurimi Judæi adessent in angulo Ecclesiæ, triginta & amplius ex iis, Eliæ & filiorum exemplo permoti, ad catechismum accessere, cælestis luminis gratiâ, per novam stellam Magis apparentem hîc designatâ, cum hac epigraphe, ILLVMINARE IERVSALEM.

XIV.

BOSCHENSIS SANCTÆ CRVCIS
ORDINIS PRÆDICATORVM.

NUMMUS iste declarat consecrationem templi BOSCHENSIS, quod Patribus Ordinis sui construere cœperat PIUS anno Pontificatus sui primo, ut superius annotavimus. Cumque anno 1571. fuisset perfectum, illud ipsum sub s. CRVCIS titulo consecrari & inaugurari curavit, ut ex hoc numismate deducitur.

XV.

E TENEBRIS DIES, E LVCO LVX LVCET.

HUJUS numismatis typus exhibet LVCVM undique lumine micantem. Quid autem LVCVS iste? nisi Boscus, PII patria; idem enim utrumque sonat. LVX autem indicat ipsum esse patriæ suæ lumen & ornamentum singulare, unde rectè dicitur à LVCO, seu Bosco, LVCEM manasse.

XVI.

CATHARINA BONZ. FLAMINIO FIL.

QUÆ sit ista CATHARINA BONZ. cum FLAMINIO FILIO, & ad quid in nummo PII Pontificis expressa, detegere nondum licuit; cum cusus non inveniatur ille nummus, sed tantum fusus, inter illegitimos aut saltem valde suspectos reponendum duco.

XVIII.

QVIS SIMILIS TIBI DOMINE.

CUM PIUS, antequam ad summum Ecclesiæ regimen eligeretur, Michaël vocaretur, hujus nummi inscriptio ad ejusdem nominis significationem alludit, siquidem Hæbraicè Mi-cha-el significat Latinè, QVIS SIMILIS DEO,

Obiit 1. Maii 1572. anno ætatis 68. Pontificatus 7.

ESTATISTICO DEL REGNO D'ITALIA

ANNO 1861

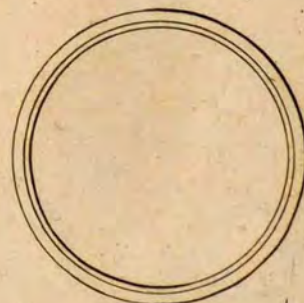
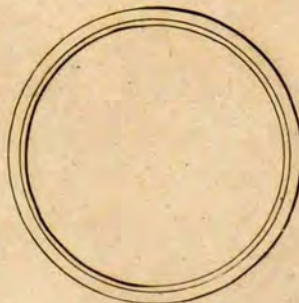
CATTOLICA ROMANA

LA CATTOLICA ROMANA

QUESTA È LA CATTOLICA ROMANA

LA CATTOLICA ROMANA

LA CATTOLICA ROMANA

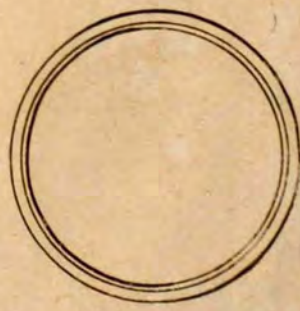
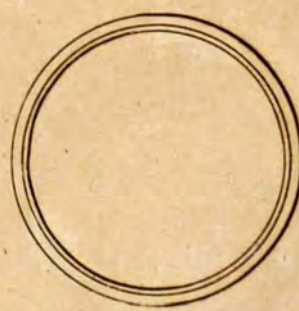

GREGORIVS XIII.

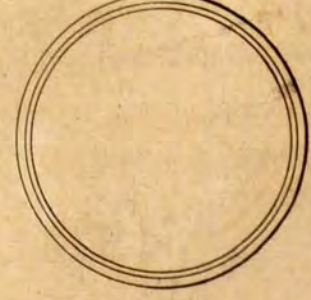
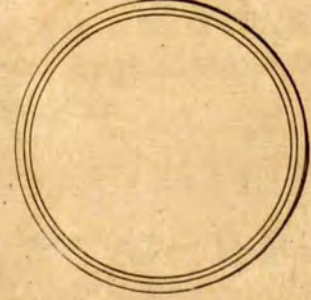
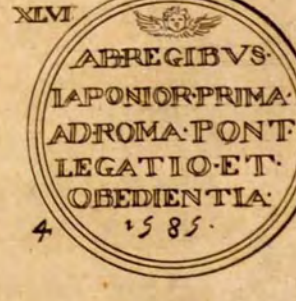
21

89

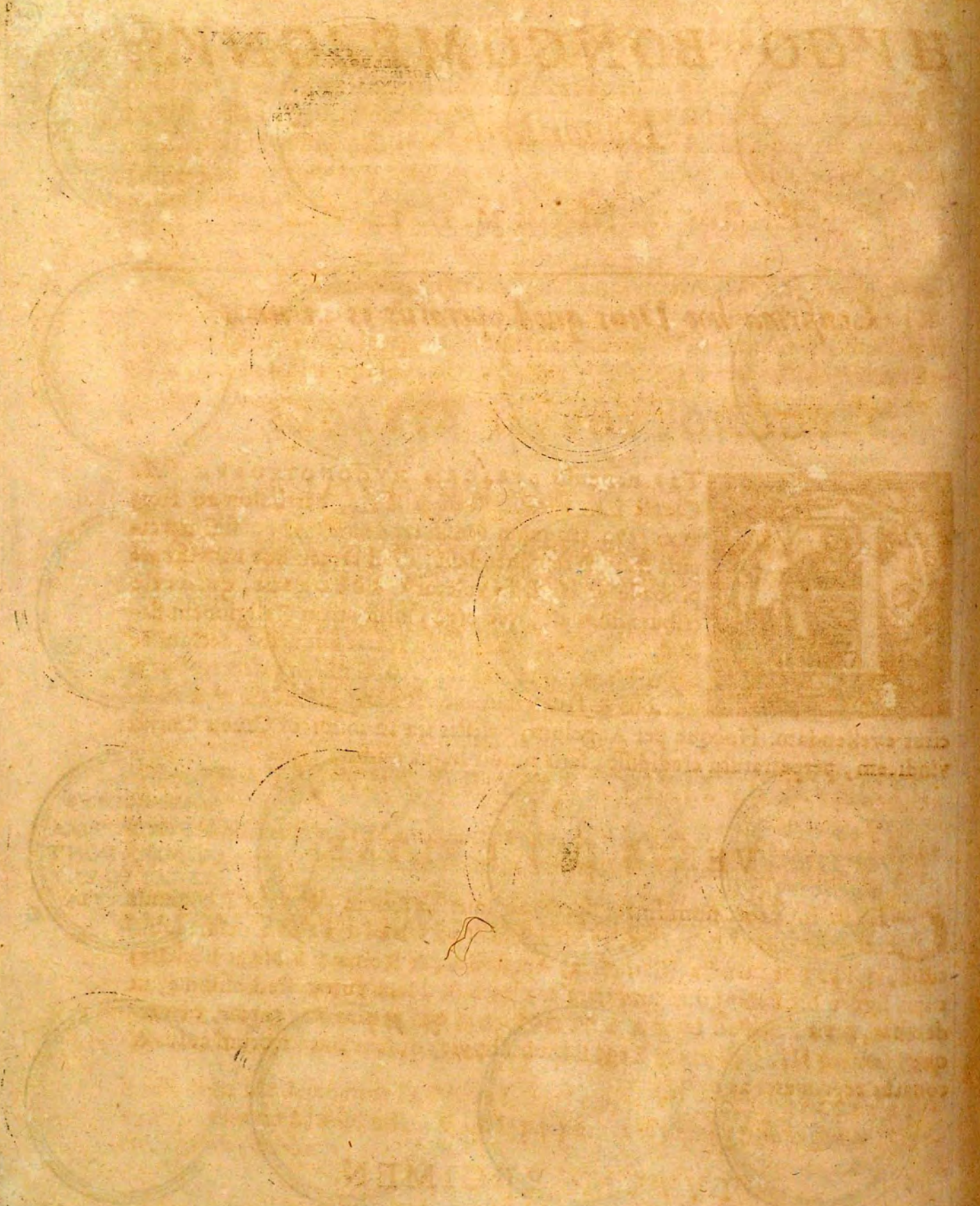
M

GREGORIUS XIII

IN NOMINE DOMINI AMEN

GREGORIUS XIII.

HUGO BONCOMPAGNVS,

Bononiensis,

Electus 13. Martii M. D. LXXII.

Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis.

I.

VGONOTTORVM STRAGES.

TSI nonnulli STRAGEM HVGONOTTORVM jussu Caroli IX. Parisiis factam die S. Bartholomæo sacrâ anni 1572. tanquam nimie crudelitatis ac consilii præcipitis facinus reprehendant, illud tamen hoc numismate probasse ac laudasse videtur GREGORIUS, quod zelo tribuendum est, quo erga Christianam Religionem flagrabat: in hanc enim spem fuerat adductus, sectam ac luem illam, quæ veneno suo Galliam infecerat, ejus ducibus & fautoribus interemptis, delendam iri & radicatus evellendam. Hocque per Angelum, cælestis iræ in inimicos Crucis Christi vindicem, perpetratum credidisse, satis innuit hujus nummi typus.

II.

VERVS DEI CVLTVS.

CUM in superiori numismate spectaverimus hæreticos, & veræ Religionis hostes deletos ac extinctos, typus ipsius VERI DEI CVLTVS oculis subjicitur, qui in una, sancta, Catholica, Apostolica, & Romana subsistit Ecclesia; cujus figura hîc depingitur cum tiara & clavibus. Hanc autem studiosissimè, ut decebat, fovit ac coluit semper GREGORIUS, qui pecuniam, copias, cæteraque Henrico III. Galliarum Regi subministravit, quibus hæreticorum ausus & conatus reprimeret ac retunderet.

III.

TVTVM REGIMEN.

N

SECVRITAS POPVLI ROMANI.

HÆc duo numismata cusa videntur ad denotandam singularem quam GREGORIUS adhibuit diligentiam, ut latrones & sicarios, quos vulgus Banditos vocat, publicæ securitati infensissimos, ex Italia pelleret. De illis hæc scribit Cicarella in hujus Pontificis vita: » Pontificatum habuisset lætiores, nisi à » Banditis gravissimè afflictus fuisset, qui in territoriis Ecclesiæ tot tam potentes » & tam ad nocendum prompti erant, ut nec in pagis, nec in urbibus, nec in ipsa » urbe Romana aliquis ab eorum tyrannide liber esset, cujus non & vita & fortuna periclitaretur. GREGORIUS quidem omni quâ potuit diligentia huic » malo sæpe occurrere tentavit, sæpe armatas copias in illos immisit, nec unquam potuit homines illos sceleratos funditus extirpare. « Observandum autem in tertio nummo, quod mulier illa quæ urbem Romam exhibet, loco Palladii, seu statuæ Palladis, quam in veteribus nummis ferre consuevit, draconem gestat, qui in tessera gentilitia GREGORII XIII. conspicitur, quo scilicet declaratur, draconem ipsum, urbem Romam, Palladii loco deinceps servaturum,

IV.

PROVIDENTIA CHRISTI.

MULIER ista quæ temonem juxta globum gestat, indicat orbis Christiani regimen inditum fuisse GREGORIO numine cœlesti, & singulari CHRISTI PROVIDENTIA. Ait enim Cicarella, de ejus ad summum Pontificatum electione agens: » Res fuit admiratione digna, tam arduum negotium quatuor » aut quinque horis confici potuisse, & nullum, ut solet, intervenisse obstaculum quod illud impederit.

V.

IN NATIONES GRATIA SPIRITVS SANCTI.

IN Christiana fide apud exteras & barbaras nationes propaganda totus incubuit Pontifex, hinc sedulos mittens Evangelii Ministros ad eorum conversionem; hinc Collegia erigens ad ipsorum eruditionem, ut legitur in illa inscriptione, quæ statuæ ipsi apud Capitolium erectæ supposita est.

OB SEMINARIA EXTERARVM NATIONVM IN VRBE
AC TOTO PENE TERRARVM ORBE
RELIGIONIS PROPAGANDÆ CAUSA INSTITVTA.
OB PATERNAM IN OMNES GENTES CHARITATEM, &c.

Rectè ergo hîc depingitur D. Petrus fidem, quæ est donum & GRATIA SPIRITVS SANCTI, annuntians cunctis nationibus ex omni gente cognitis, Græcis, Latinis, Barbaris, &c.

VII. VIII.

RESTAVRAVIT.

PONS iste Romæ super Tyberim olim ab Hercule, Gerione devicto, primum, ut fertur, fabricatus, & in publicum commodum à GREGORIO XIII. modò restitutus, varia sortitus est nomina. In initio PONS SACER dictus est: tum ab Anco Martio ex ilice reparatus, PONS SVBLICIVS: deinde à Marco Emilio quoque refarcitus, PONS EMILIUS vocatus: postea verò SENATORIUS, & PALATINUS dictus, quòd juxta montem Palatinum situs esset: tandem verò, quòd viam ad ædem S. Mariæ Majoris præberet, PONS S. MARIÆ appellatus est, quod etiam nomen modò retinet, habetque B. Virginis iconem affixam. Cùm autem hujus Pontis restaurationem aggressus esset GREGORIUS, primum lapidem posuit, ac in eo varia hujusmodi aurea & argentea numismata inclusit. Hæc autem legitur inscriptio in tabula marmorea inibi insculpta.

EX AVTHORITATE GREGORII XIII. PONTIF. MAX.
S. P. Q. R. PONTEM SENATORIVM
CVIVS FORNICES VETVSTATE COLLAPSO,
ET IAMPRIDEM REFECTOS,
FLVMINIS IMPETVS DENVO DEIECERAT,
IN PRISTINAM FIRMITATEM ET PVLCHRITVDINEM
ANNO IVBILEI M. D. LXXV. RESTAVRAVIT.

IX.

IN ÆQVITATE ABVNDANTIA.

HÆC figura duo nobis exhibet, Pontificis scilicet IVSTITIAM per libram, & ABVNDANTIAM quam in Urbem invexit, per cornucopiæ. Cùm enim esset in Legibus apprimè eruditus, Jusque publicè professus fuisset Bononiæ, IVSTITIAM in Pontificatu maximè fovit, Themidemque impensè coluit; unde felicitas publica, civium quies & ABVNDANTIA ortæ sunt. In inscriptione illa statuæ in Capitolio erectæ hæc leguntur.

GREGORIO XIII. PONTIF. MAX. &c.
QVI PER ROMANOS MAGISTRATVS
ET ECCLESIASTICAS DIGNITATES
IVSTITIAM ET PIETATEM COLENS,
VNIVERSAM REMPVBLICAM CHRISTIANAM,
SVMMA PROVIDENTIA ET CHARITATE MODERATVR.

Folieta libro 4. de Sacris fœderibus, de GREGORIO XIII. scripsit: "Fuit in
"eo perpetuum atque acerrimum Justitiæ studium, quod nulla unquam gratia
"inflexit, aut spes præmiorum labefactavit, aut metus offensionum perfre-
"git."

X.

MAGNIFICENTIA REGNI TVI.

UT liberalitatem & MAGNIFICENTIAM, quam in omnibus toto regni sui tempore exhibuit GREGORIUS, clarius exponam, ipsius Ciaconii verba referre sufficiet. » Liberalitas præsertim anno 1575. in quo Jubileum celebratum, se mirabiliter explicuit, ac ne quicquam civium seu advenarum commoditati deesset, diligenter curavit. Ante hoc tempus urbis vias straverat, ædificia multa crexerat, sacras ædes instauraverat, Senatorium pontem ipso anno Jubilei refectionis fornicibus restituit, horrea in Diocletiani thermis ædificavit, » aquam Virginem in urbem duxit, Eugenii Papæ IV. porticum refecit, vias » ad Lateranum patefecit, Romanam Academiam, quæ Sapientia dicitur, restauravit, Xenodochium S. Mariæ ampliavit, Constantini baptisterium laquearibus & marmoribus expolivit. » Regnum autem ejus per tiaram Pontificiam, quæ vulgò Regnum dicitur, ritè designatur. Quod quidem afflante Spiritus sancti gratiâ dignè gubernavit, necnon Urbem magnificè adornavit.

XI.

INVENI HOMINEM SECUNDVM COR MEVM,
IVBILATE DEO OMNIS TERRA.

SUB persona Davidis GREGORIUS hîc depingitur virtutum omnium dotibus insignitus, & Deo acceptissimus, ita ut de illo sicut de Regio Propheta dicere potuerit: INVENI HOMINEM SECUNDVM COR MEVM. Verba autem supposita, IVBILATE DEO OMNIS TERRA, sat apertè indicant anno Jubilei hoc numisma fuisse cûsum.

XII.

DOMVS DEI ET PORTA COELI.

XIII.

ET PORTÆ COELI APERTÆ SVNT,

XIV.

IVSTI INTRABVNT PER EAM,

XV.

NIHIL COINQVINATVM.

XVI.

APERVIT ET CLAUSIT ANNO M. D. LXXV.

XVII.

GREGORIUS XIII. PONT. MAX.

APERUIT ET CLAUSIT IUBILEI 1575.

ISTI sex nummi editi sunt in memoriam Jubilei celebrati à GREGORIO XIII. Anno 1575. Die natalem Christi præcedente superioris anni, Pontifex ante vespas solemni supplicatione ad portam sanctam accessit, eam ter malleo aureo percussam aperuit, & Basilicam S. Petri cum Cardinalibus, crucem dexterâ, cereum accensum sinistrâ ferens, ingressus est. Malleus autem aureus Cardinali Hosio majori Pœnitentiario cecidit, quem deinde Bavarix Principi, Romæ tunc esistenti, donavit. Ingens numerus peregrinantium visus est, septem & octo milia sæpe eadem die hospitalis domus S. Trinitatis excepit, in qua Ferdinandus Medices ejusdem domus patronus, Alexander Farnesius Princeps Parmæ, ac alii Principes & viri primarii peregrinis sæpius ministrabant, eorumque pedes abluebant. Pontifex autem curavit ut urbs annonâ abundaret, ipsius ædes exteris advenientibus paterent, ac egentes largitionibus juvarentur. Ipsi Arabes, Armeni, Græci, Judæi, alique Orientales populi hûc etiam convolarunt, ut Jubilei gratiâ fruerentur. Magnis etiam impensis & laboribus viam commodissimam ab Ecclesia B. Mariæ Majoris Lateranum usque aperiri curavit,

XVIII.

LEVATA ONERE PATRIA.

HIC Pontifex Bononiæ ex nobili familia natus, erga suam patriam beneficium semper se exhibuit. Nam simul atque electus fuit, arcem munitissimam in agro Bononiensi olim inchoatam, & à Pio V. altius erectam, quæ hujus urbis paci & quieti grave damnum inferre poterat, si militum præsidio fuisset instructa, solo æquari præcepit. Unde hoc bellico ONERE, per Palladem designato, LEVATA PATRIA, non solum hoc numisma in ejus honorem cudit, ut per has literas in antica parte positas S. P. Q. B. id est, Senatus Populusque Bononiensis, apertè declaratur; sed & statuam æneam in potiori ædium publicarum aula, in grati animi monimentum erexit, cum hac inscriptione.

GREGORIO XIII.

AD SVMMVM PONTIFICATVM

OB MAXIMAS VIRTUTES EVECTO,

REIPUBLICÆ BONO ET PATRIÆ SPLENDORI NATO,

CIVI OPTIME MERITO

S. P. Q. B. STATVAM HANC ERIGENDAM CVRAVIT,

XIX.

IN NOMINE IESV SVRGE ET AMBVLA.

SUB figura sancti Petri ægrotum sanantis horum virtute verborum, IN NOMINE IESV SVRGE ET AMBVLA, denotatur Summus Pontifex anno Jubilei 1575. in ima nummi parte designato, beneficium absolutionis omnibus

peccatorum labe infectis impertiens; eorumque morbos & animi languores sanans. Estque hic præcipuus ac efficacissimus Jubilei effectus.

XX.

ANNONA PONTIFICIS.

CICARELLA in hujus Pontificis vita refert quòd » maxima ANNONÆ caritas Romam affligebat, ita ut pauperiores qui solo pane nutriebantur, » una die octo bajocos in comedendo pane consumerent. » His gravibus malis pro innata pietate & singulari prudentia non solum occurrit Pontifex; sed ut huic incommodo promptius deinceps & facilius subvenire facultas esset, ampla apud Thermas Diocletiani granaria construi curavit, quod in marmore sculptum legitur his verbis:

GREGORIUS XIII. PONT. MAX.

ADVERSUS ANNONÆ DIFFICULTATEM SUBSIDIA PRÆPARANS;
HORREVM IN THERMIS DIOCLETIANI EXTRUXIT

ANNO IUBILEI 1575.

XXI.

IVVENTVTI GERMANICÆ.

CUM animadverteret pius Pontifex Germaniam perversis Lutheranae sectæ dogmatibus esse infectam, ut fidem Catholicam & Romanam in iis partibus maximè labefactatam tueretur, Collegium Germanicum Romæ instituit, seu potius à Julio II. jam inchoatum ampliavit, redditibus auxit, & curæ Patrum Societatis Jesu commisit, ut in eo nationis illius juvenes & scientiarum disciplinis excolerentur, & veræ Religionis lac à teneris exfugerent, quo nutriti in fide adolescerent confirmarenturque; ac demum cæteros aut titubantes corroborarent, aut errantes reducerent. De isto autem Collegio sic loquitur idem Pontifex in Bulla hac de re à se edita. » Quocirca Collegium Germanicum pridem à Nobis in urbe nostra institutum est, in quo non minùs centum pueros ex universa » Germania Septentrionalibusque illi adjacentibus regionibus colligendos, liberalibus scientiis ac disciplinis, necnon sacris Canonibus & Theologiâ instrui » atque erudiri volumus, & ad illorum sustentationem redditus annuos decem » millium aureorum ipsi Collegio perpetuò attribuimus. »

XXII.

SVPER HANC PETRAM.

VARIIS ædificiis ad Urbis commodum & ornatum construendis intentus GREGORIUS, ædis sacræ beati Petri fabricam maximè promovit, & ad fastigium usque perduxit, præsertim cùm ex advenarum largitionibus anno Jubilei erogatis, non mediocrem pecuniæ summam huic operi impendendam collegisset.

XXIII.

GREGORIANA DIVO NAZIANZENO DICATA.

IN eodem Divi Petri templo apud Vaticanum magnificentissimum sacellum extruxit, SANCTOQUE GREGORIO NAZIANZENO, quem speciali affectu colebat, & cujus nomine appellari elegerat, DEDICAVIT. In hujus autem ædificio ultra centum millia ducatorum impendit, ac annuis proventibus ad Sacerdotum sustentationem, qui divinis in eo vacarent, dotavit. Deinde ejusdem B. Nazianzeni corpus ex æde sacra Virginum Græcarum, in qua dudum servabatur, splendido apparatu, & ingenti populi concursu, ad novum hoc sacellum transtulit. Ipse verò usque in planitiem quæ est ante Vaticanum, sacris reliquiis obviam processit, & in altare propriis manibus deposuit anno 1580. In eodem verò sacello corpus ipsius post mortem sepultum fuit, ubi modò ejus statua elegantiori opere elaborata conspicitur.

XXIV.

VIGILAT.

DRACO qui in foribus templi vigilans hîc cernitur, ille est quem GREGORIUS gestabat in parma gentilitia; alluditque ad draconem qui olim ad portam templi, in quo vellus aureum servabatur, excubias agebat, indicatque summam hujus Pontificis vigilantiam.

XXV.

OPTIME REGITVR.

DRACO idem tesseræ gentilitiæ GREGORII conspicitur, in formam gubernaculi navis desinens, quo declaratur typo, Pontificem istum, qui navis Petri gubernaculum diu tenuit, eam optimè æquè ac sapientissimè rexisse: proindeque nummus hic symbolum eximiæ Pontificis nostri sapientiæ exhibet, ut superior vigilantia.

XXVI.

VTRVMQUE PRÆSTAT.

TERTIUS hic nummus, in quo cernitur draco medius inter caducæum & cornucopiæ, ejusdem Pontificis duas alias virtutes repræsentat, prudentiam scilicet per caducæum cum serpentibus, & liberalitatem per cornucopiæ. Varios autem utriusque hujus virtutis actus præstitit GREGORIUS, ut passim in ejus vita deprehendere est. Ait enim de illo Ciaconius: „Erat in negotiis audiendis patiens, in agendis solers, ac mirum in modum liberalis. „ VTRVMQUE ergo semper PRÆSTITIT, & prudentiam & liberalitatem.

XXVII.

PRO CVNCTIS.

DRACO ille in excelsis constitutus, omnium se præbens obtutibus, hujus Pontificis liberalitatis amplitudinem prædicat: non enim Urbi solùm, sed & toti Italiæ, imò universo orbi beneficium se præbuit communis pater. Consultatur author Additionum ad Ciaconium hæc de illo referens: " Quàm liberalis
" fuit GREGORIUS, dici facilè non potest, hunc Soli, qui universo præest orbi,
" vir ingeniosus comparavit. Græci, Cypriique Turcarum tyrannide vexati, Ger-
" mani, Angli, Scoti, Poloni, Moschi, Indi, Japonii, Armeni, Maronitæ,
" Hispani, Hungari, Illyrici, Boëmii, Moravi, Lithuani, Transsylvani, Saxo-
" nes, Helvetii, Galli, Itali, nobiles, docti, indocti, virgines, viduæ, viris
" junctæ, parentibus subjeçti, orbat, templa, pia loca, familiæ Religiosæ &
" sæculares, Gregorianæ liberalitatis fuerunt inexpertes. " Meritò ergo hîc PRO
CVNCTIS Reipublicæ Christianæ à cælo datus Pontifex prædicatur.

XXVIII.

SPES OPIS EIVSDEM.

QUEMADMODUM serpens æneus, quem conflavit & erexit Moyfes in de-
serto, fuit signum illud saluberrimum, in cujus aspectu & virtute spem
omnem constituerant Israëlitæ, ut ejus ope à serpentibus quibus infestaban-
tur, fierent immunes: sic GREGORIUS, per draconem sui stemmatis hîc desi-
gnatus, tota spes fuit populi Romani, in ejusque præsidio omnem fiduciam suam
collocaverat, cùm pestis per Italiam, quam undique devastabat, grassaretur.
Legitur enim apud Ciaconium: " Gravi pestilentia Italiam, præsertim Triden-
" tum, Mediolanum! & Venetos vexante, Pontifex distributâ in pauperes pecu-
" niâ, supplicationes indixit, & sanctissimis precibus Romam de clade libe-
" ravit.

XXIX.

VIA AB VRBE AD SACRAM ÆDEM
EXPEDITA.

PIO affectu erga sacram ædem Virginis Lauretanam ductus GREGORIUS,
vias quæ ad eam Româ præcipuè tendebant, reddidit commodiores, ut scri-
bit Tursellinus: " Satis gnarus erat vias quæ Lauretum petebant, etiam in ipsa
" Pontificis ditio, multis locis esse asperas angustasque, vix ut equiti pediti-
" que expeditus pateret aditus. Pulchrum fore B. Mariæ Lauretanæ ratus est iti-
" nera adeò lata & munita esse, ut etiam quadrigis facilè ac tutò adiri posset.
" Itaque præcipuas vias regio sumptu, propè ad veterem illam Romanorum ma-
" gnificentiam, etiam per saxa & rupes aperuit, munivitque, nempe vel in ipsis
" Apennini jugis via tanta esset amplitudine, ut quadrigæ inter se concurrentes
" sine periculo concurrerent. " In hujus autem beneficii gratiam nummus iste
editus est.

XXX.

XXX.

IN LVMINE TVO CERNIMVS LVMEN.

LUMEN illud de quo hîc agitur, illud esse arbitror de quo Psalter Regius olim cecinit, *Lucerna pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis*; verbum Dei scilicet, five sacra Scriptura, quam expurgavit GREGORIUS. Dicitur enim in Additionibus ad Ciaconium: „Bibliis expurgandis animum adjecit GREGORIUS, varia monumenta & exemplaria manuscripta ex diversis regionibus Romanam advehi præcepit, hominum linguarum cognitione, & Theologica scientia prædicatorum Congregationem ad hoc instituit.“ Hujus ergo lemmatis sensus esse videtur. In illa Biblia emendatiori quam nobis exhibes, clariorem habebimus sacrarum Scripturarum intelligentiam,

XXXI. XXXII.

VIATORVM SALVTI.

PONS duobus his numismatibus expressus ille est, quem GREGORIUS construere curavit in territorio Urbevetano, vulgò *Orvietto*, super flumen *Paglia* dictum Italicè, Latinè *Pelia*, commoditati publicæ ejusdem regionis, ipsiusque nomine PONTE GREGORIANO modò nuncupatus. *Pelia* autem fluvius à monte *Tuniaco* ducit originem, & in *Tyberim* influit. Caput autem bovis in ima primi nummi parte depictum significat pinguisima ad hujus fluminis ripas inveniri pascua, quibus boum armenta aluntur & impinguantur.

XXXIII.

SEMINANS IN BENEDICTIONIBVS.
DE BENEDICTIONIBVS ET METIT.
ITE OPERAMINI IN VINEA DOMINI,

XXXIV.

GREGORIUS XIII. PONT. MAX.
COLLEGIVM SOCIETATIS IESV, &c.

XXXV. XXXVI.

VT ERVAT PRÆDAM CAPTIVORVM
FRATRVM.
ABRAHAM TRECENTOS VERNACVLOS
EXPEDITOS NVMERAT.

XXXVII.

SACERDOS MAGNVS IN VITA SVA
SVFFVLST DOMVM.

XXXVIII.

GREGORIUS BONAS ARTES ALIT ET VERÆ
RELIGIONI SVBIICIT.

ISTA sex numismata spectant ad Collegii Romani instaurationem, quod GREGORIUS fundavit, & amplissimè dotavit, ut esset omnium nationum Seminarium, in eoque omnis linguæ alumni Societatis Jesu bonis artibus instruerentur, qui deinde universis gentibus Evangelium prædicarent, & barbaros ad fidem converterent, essentque velut trecenti vernaculi ad Abrahamo missi, qui captivorum fratrum animas à dæmonis tyrannide eruerent. In cujus rei monumentum hæc inscriptio apposita fuit.

GREGORIO XIII. PONT. MAX.
HUIUS COLLEGII FVNDATORI
SOCIETAS IESV AMPLISSIMIS AB EO PRIVILEGIIS MVNITA,
ET INGENTIBVS AVCTA BENEFICIIS,
VNIVERSA IN HOC TOTIVS ORBIS SEMINARIO
PARENTIS OPTIMI MEMORIAM,
SVIQVE GRATI ANIMI MONIMENTVM POSVIT.

Legitur etiam in ejusdem Collegii valvis hæc marmorea inscriptio.

GREGORIUS XIII.
RELIGIONI AC BONIS ARTIBVS
M. D. LXXX.

Quæ quidem cum XXXVIII. numismate optimè convenit, in quo Artes liberales conspiciuntur, Religionem Christianam, quæ in eo principem locum habet, submissè venerantes.

XXXIX.

VT FAMVLVM TVVM GREGORIVM
CONSERVARE DIGNERIS.

TEMPLUM quod hic nummus exhibet, illud ipsum esse arbitror, quod Tusculi in honorem B. Gregorii erexit GREGORIUS XIII. de quo hæc scripsit Ciaconius: "Tusculi, quò salubrioris auræ gratia libenter abibat, ad montem Porcium, pro re sacra rusticis facienda, templum erexit, & sancto Gregorio dicavit.

XL.

ANNO RESTITVTO M. D. LXXXII.

CUM annus compleatur per 365. dies & sex horas, demptis aliquot minutis, factum est ut ex illarum minutarum neglectu, temporis tractu ita earum numerus excreverit, quòd invicem junctæ, dies decem, à tempore Nicæni Concilii ad annum 1582. constituerint, ex quo factum est ut Æquinoctium vernum sedem suam mutaverit, & à decimo quarto Lunæ longius abcesserit. Cui malo ut occurreret GREGORIUS, primùm decem dies in mense Octobri ejusdem anni 1582. exemit, sicque post quartam S. Francisco sacram, non quinta, sed decima quinta Octobris numerari cœpit. Deinde ut in posterum hic error vitaretur, & ne à XII. Kalend. Aprilis Æquinoctium vernum recederet, statuit, non solum bissextum quarto quoque anno continuari, sed etiam ut quarto quoque sæculo scilicet in quadringentis quibusque annis, una dies mense Februario adderetur, videlicet in annis 2000. 2400. 2800. 3200. & sic deinceps observaretur. Caput autem Arietis hîc depictum cum stellis designat Æquinoctium vernum, floribus ideo adornatum, quod evenit cum Sol est in signo Arietis. Serpens autem qui in stemmate gentilitio hujus Pontificis conspicitur, in gyrum ductus, symbolum erat Æternitatis apud antiquos, sicque Kalendarii ita dispositi perpetuam durationem hîc significat.

XLI.

MONASTERIORVM ECCLESiarVMQVE
FVNDATORI, &c.

JURE meritò GREGORIUS Monasteriorum & Ecclesiarum Fundator prædicatur: plures enim aut de novo erexit, & dotavit; aut collabentes reparavit. Jam de Nazianzena & Tusculana disseruimus; legitur præterea in elogio tabulæ marmoreæ quæ ipsius statuae in Capitolio subjacet.

GREGORIO XIII. PONT. MAX.
OB FARINÆ VECTIGAL SVBLATVM,
VRBEM TEMPLIS ET OPERIBVS MAGNIFICIS EXORNATAM, &c.

Inter alias autem ædes sacras Domum piam, de qua hîc mentio, à Pio IV. ædificatam ut in ea mulieres admitterentur, quæ pudicitiae nuntium miserant, variis affecit beneficiis, in quorum memoriam Cardinalis Protector, Gubernator, ac ejusdem domus confratres, hunc nummum cudi fecerunt.

XLII.

CAPITOLIVM. SENATVS POPVLVSQVE
ROMANVS.

TESTATUR Ciaconius quòd inter alia beneficia quæ populo Romano contulerat GREGORIUS, „Capitolium ornavit, & farinæ vectigal remisit.“ Quare Pontifici optimo ut gratularetur Civitas, marmoream ipsius statuam, in ipso Capitolio hîc depicto, erigi curavit.

XLIII.

S. P. Q. R.

OPTIMO PRINCIPI.

SENATUS Populusque Romanus májorum suorum vestigiis inhærentes, qui Optimis Imperatoribus Vespasiano, Trajano, & Antonino, numisma cum hoc lemmate in corona OPTIMO PRINCIPI olim dicaverant, GREGORIO quoque optimo Pontifici, virtutum omnium ornamentis insignito, parem nummum fieri curaverunt.

XLIV.

IVSTITIA PACEM COPIAM PAX
ATTVLIT.

XLV.

GREGORIO PASTORI OPTIMO PATERNA
CHARITATE QUIESCENTI
PASCE OVES MEAS.

HÆC duo numismata insigniores hujus Pontificis virtutum dotes exhibent, scilicet Pietatem, Liberalitatem, & Charitatem, quæ maximè in eo cluxerunt, ut ex hoc elogio, in ejus perenne decus marmori in Capitolio inscripto deprehenditur.

GREGORIO XIII. PONTIFICI MAXIMO
OPTIMO PRINCIPI,
QVI PER ROMANOS MAGISTRATVS
ET ECCLESIASTICAS DIGNITATES
IVSTITIAM ET PIETATEM COLENS,
AD PONTIFICIAM SEDEM EVECTVS,
VNIVERSAM REMPVBLICAM CHRISTIANAM
SVMMA PRVDENTIA ET CHARITATE MODERATVR.

Prædicantur

Prædicantur ergo in hoc elogio quatuor istæ virtutes hisce nummis designatæ: **IUSTITIA**, quæ libram sustinet: **PIETAS**, quæ pacem fovet: **PROVIDENTIA** vigilantissimi Pastoris, quæ copiam affert: & optimi parentis **CHARITAS**, quæ in omnes diffunditur.

XLVI.

AB REGIBVS IAPONIORVM
PRIMA AD ROMANVM PONTIFICEM
LEGATIO ET OBEDIENTIA.

JAPONIENSES ad fidem, Patrum Societatis Jesu curâ & ministerio conversi, legationem ad Summum Pontificem miserunt, quâ suam erga Deum religionem, & summam in Sedem Apostolicam observantiam testarentur. Quod in tabula marmorea apud Capitolium posteris fuit commendatum his verbis:

OB PATERNAM ERGA OMNES GENTES CHARITATEM;
QVA EX VLTIMIS NOVI ORBIS INSVLIS
IAPONIORVM REGVM LEGATOS TRIENNI NAVIGATIONE,
AD OBEDIENTIAM SEDI APOSTOLICÆ EXHIBENDAM,
PRIMVM VENIENTES,
ROMAM PRO PONTIFICIA DIGNITATE EXCEPIT.

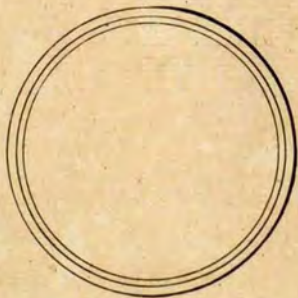
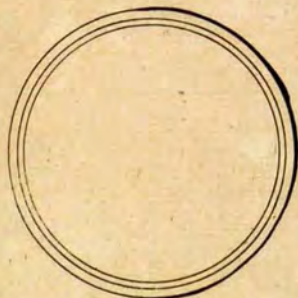
XLVII.

DOMINE ADIVVA NOS.

AUXILIUM Christi implorat Pontifex, ut navem Ecclesiæ, cujus clavum tenebat, in mari fluctuantem, sæpiusque procellis & turbinibus agitatam, faustè feliciterque posset dirigere.

Obiit 10. Aprilis 1585. anno ætatis 84. Pontificatus 13.

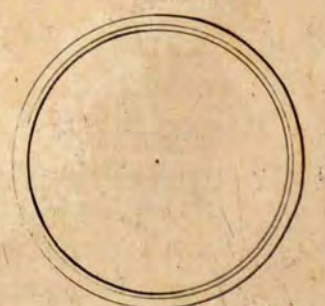
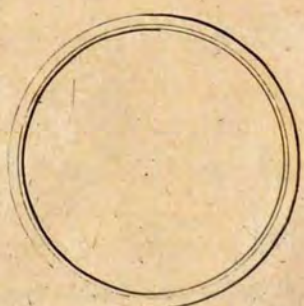
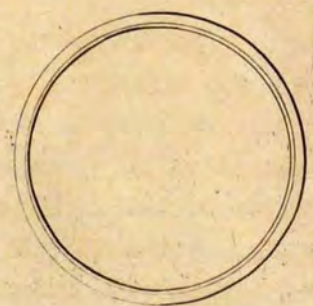

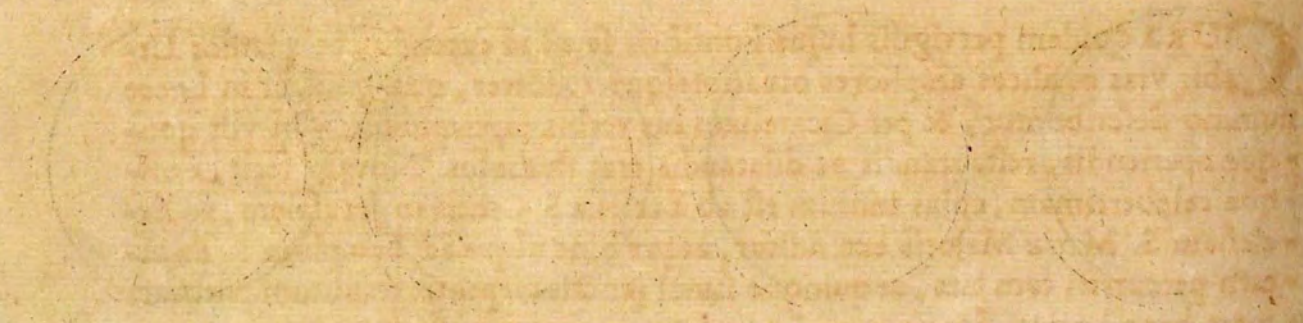
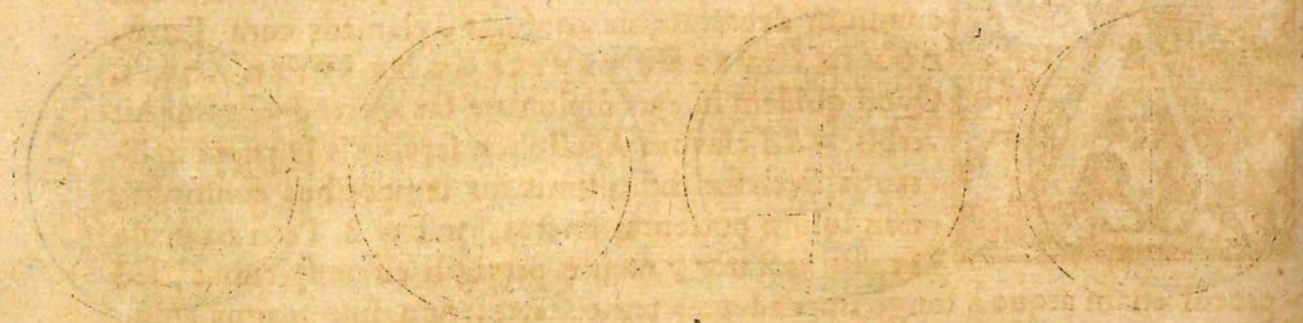
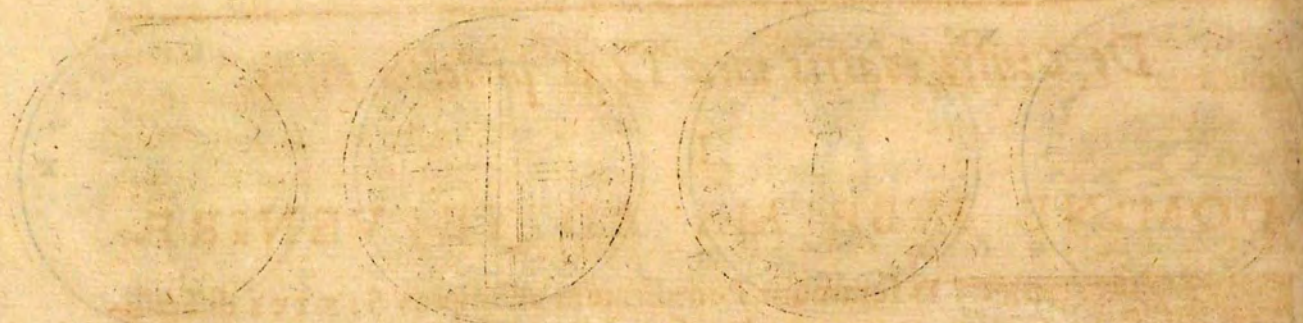
Q

22

109

P. 111.

SIXTUS V.

FELIX PERRETTVS,

Picenus,

Electus 12. Aprilis M. D. LXXXV.

De ventre matris meæ tu es protector meus.

I.

DOMINE IVBE ME AD TE VENIRE.

D summum Pontificatum assumptus SIXTUS difficillimis ac tumultuosis valdè temporibus, ad Christum ejus auxilium deprecaturus confugit, clamans cum Petro, DOMINE IVBEME VENIRE AD TE SVPER AQVAS. Quod quidem in ejus diplomate sat apertè declaratur his verbis: » Ad clavum Apostolicæ servitutis in puppi militantis Ecclesiæ difficillimis his temporibus constituti, » non solùm præsentis fluctus, quibus B. Petri navicula » sæpius jactatur, mente pervigili circumspicimus, sed » procul etiam atque à longè impendentes tempestates, non sine magna animi » sollicitudine prospicimus. Circumstant Nos undique multorum generum pericula, mala intestina quotidie ingravescent, bella ardent, provinciæ hæretici in » Nos odio implacabili inflammati rapiuntur, hostis implacabilis Turca cervicibus nostris imminet, &c. Non in Nobis ipsis spem collocamus, neque carnem » ponimus brachium nostrum, sed oculos in cælum sustollimus ad Custodem Israël, &c.

II.

CVRA PONTIFICIA.

CURA quidem pervigilis hujus Pontificis se ad id extendit, ut quatuor Urbis vias publicas ampliores ornatioresque redderet, quæ quidem in hocce nummo describuntur, & per Cicarellam his verbis exprimuntur. » In viis quæ » que aperiendis, restaurandis ac dilatandis erat studiosus. Novam fecit, eamque » que celeberrimam, cujus initium est ab Ecclesia S. Crucis in Jerusalem, ad Ecclesiam S. Mariæ Majoris extenditur, atque hinc usque ad Templum S. Trinitatis percurrit; tam lata, ut quinque simul junctis carpentis transitum præbeat: » viam hanc à priori suo nomine FELICEM nuncupavit. Fecit & alias duas vias, » quarum principium est extra portam S. Laurentii; harum una ducit ad S. Mariam

„ Majorem, altera vineam Pontificis ab uno latere claudens, ad Thermas Diocletiani. Quarta via incipit à S. Maria Majore, & ad Palatium S. Marci extenditur. „ Quæ quidem viæ in hoc nummo delineatæ conspiciuntur notis quibusdam designatæ.

III.

VADE FRANCISCE REPARA.

ALLUDIT ad id quod legitur de S. Francisco in ejus vita; quòd cum scilicet Lateranensem Basilicam collabentem sustinere viderat in somnis Innocentius III. Idem præstitit S I X T U S ejus discipulus, cum eandem Ecclesiam vetustate collabentem obfirmavit ac restauravit, imò etiam ornavit. Quod testatur Cicarella his verbis: „ Elegantissimum opus S I X T U S ille Pontifex in Laterano „ construxit ad populum benedicendum, in quo & varia pingi artificiosissime „ fecit. „

IV.

PAUPERIBVS PIE ALENDIS EXTRVXIT.

PONTIFEX iste in capite Plateæ Juliæ, à latere Pontis Sixti, amplissimas ædes ad Tyberis ripam fieri curavit, in usum pauperum & mendicorum, quibus deerat facultas victum sibi comparandi, hasque dotavit quindecim millium ducatorum proventu, eaque capacitate construxit, ut in eis bis mille homines possent habitare. In fronte autem portæ præcipuæ hæc sculpta leguntur.

SIXTVS V. PONT. MAX. PICENVS,
PAUPERIBVS PIE ALENDIS,
NE PANE VESTITVQVE CAREANT,
MVLTQ SVO EMPTAS ÆRE,
HAS ÆDES EXTRVXIT, APTAVIT, AMPLIAVIT,
PERPETVO CENSV DOTAVIT,
ANNO M. D. LXXXVI. PONTIF. II.

V.

PERFECTA SECVRITAS.

SCRIBIT de eo Cicarella, quòd Pontifex renuntiatus, „ cogitationes suas „ omnes convertit ad extirpandum magnum Banditorum numerum, qui ab „ omni parte Statum Ecclesiasticum affligebant, quorum tanta erat insolentia, „ ut nusquam locus inveniretur ubi homo securè vivere & sua tueri posset. „ Unde depingitur hîc viator ita securè in viis publicis, sub ilicis umbra dormiens, ut crumenam juxta se palam expositam habere non diffidat. In hujus autem beneficii memoriam, non solum nummum istum liberalitatis publicæ testem, SIXTO dicarunt Romani, sed & statuam æneam in Capitolio crexerunt cum hac epigraphæ.

SIXTO V. PONT. MAX.
OB QUIETEM PVBLICAM
COMPRESSA SICARIORVM LICENTIA RESTITVTAM.

VI.

V I.

FECIT IN MONTE CONVIVIVM
PINGVIVM.

TRES his symbolis designantur Pontificis hujus virtutes, in tribus sui stemmatis montibus radicatæ, scilicet JUSTITIA per gladium & libram, PAX per oleam, & ABUNDANTIA seu liberalitas per cornucopiæ. JUSTITIA autem ejus commendatur his Cicarellæ verbis: " Per primos Pontificatus sui dies ad " Justitiam administrandam animum adjecit, & quadam die quatuor jussit in fur- " cam agi ac strangulari, qui ante triduum cum sclopetis prohibitis deprehensi, " in carcere detrusi erant, neque ulla intercessio, etiam virorum summæ autho- " ritatis, apud illum valuit, quominus suspenderentur; quæ illius austeritas ter- " ruit & continuit multos, multorumque audaciam refrænavit. " ABUNDANTIA autem, quæ ipso regnante Urbem affecit, sic prædicatur. " Ob rerum necessaria- " rum abundantiam, quam & tunc, & toto Pontificatus sui tempore Romæ ser- " vari mandavit, ut multis Italiæ locis inædiâ afflictis, Roma semper abundaret. " PAX verò extollitur, quam impensè coluit, ac toto Pontificatus tempore studio- " sissimè fovit. Cur autem inscribatur CONVIVIVM PINGVIVM, nondum de- " prehendi, nisi fortè quia pingues oleæ hîc apponuntur: alludit etiam ad eadem Isaïæ verba cap. 25.

V I I.

VIGILAT SACRI THESAURI CVSTOS.

1586.

QUOD Pastoralis vigilantia ac providentia officium à SIXTO exigebat, ne urbs repentinâ quâpiam & improvisâ vi, ut prius, opprimeretur, & ne ad dubios casus pecunia deficeret, hoc sanè præstitit, cum decies centena aureorum millia, nullo onere plebi imposito collecta, sed Pontificiâ potius parsimoniâ & frugalitate comparata, in Arce S. Angeli servanda collocavit, Christoque ac beatis Apostolis ea lege obrulit ac dicavit, ut non liceret vel minimam partem inde educere, nisi ob causas quæ Reipublicæ Christianæ, vel urbis præsidium & commodum spectarent, prout in Bulla hac de re edita, ex qua ista deprompsi, fusè enumerantur. Leo autem in SIXTI stemmate gentilitio depictus, seriniis incubans, iis invigilare videtur, ut Pontificis summam designet vigilantiam. THESAURVS autem ille SACER dicitur, quòd Christo & beatis Apostolis ad Ecclesiæ usum & emolumentum fuerit dicatus.

SACRA PROPHANIS PRÆFERENDA.

COGITAVIT etiam SIXTUS Obeliscum illum ingentem, quem quondam Nancoræus Ægypti Rex circa tempora Numæ Pompilii Heliopoli Soli erexerat, & Caius Caligula Romam inde advectum, Augusto & Tiberio Imperatoribus dicaverat, tunc neglectum, humi jacentem, ruderibusque ac terrâ penè obrutum ac delitescentem, in area ante fores Templi S. Petri erigere, ac S. Cruci, in ejus summitate conspiciendæ, decrevit consecrare, Dominici Fontanæ eximii Architecti operâ & industriâ mirabili; cujus machinæ in libro ad hoc edito æreis tabulis delineatæ proponuntur. Expensæ autem summa ad 37965. millia coronatorum pervenit. Hujus autem Obelisci altitudo ad 72. pedes excurrit. Materia verò est quoddam marmoris genus maculis rubeis conspersum, quod ideo prisca pyropiricon, nostri verò granitum vocant. Antiqua autem & prophana ejusdem inscriptio hæc erat;

D. CÆSARI D. IVLII F. AVGVSTO.
TIBERIO CÆSARI D. AVGVSTI F. AVGVSTO
S A C R V M.

Moderna autem & sacra à SIXTO apposita.

SIXTVS V. PONT. MAX.
CRVCI INVICTÆ OBELISCVM VATICANVM
AB IMPVRA SVPERSTITIONE EXPIATVM
IVSTIVS AC FELICIVS CONSECRAVIT,
M. D. LXXXVI. PONT. II.

IX.

VRBS LAVRETANA.

X.

FIERI FECIT.

SANCTISSIMAM Dei Matrem Laureti cultam præcipuo studio veneratus est; siquidem ejus intuitu Lauretum urbem jure civitatis donavit, ac Episcopali Sede decoravit. Hoc etiam Pontifice sacra hujus ædis facies ad fastigium perducta est; & ejus portas ex ære celatas, 40. aureorum millibus, ipsum SIXTUM collocasse tradit Turfelinus; in quorum monumentum duo hæc numismata cusa fuere.

XI.

FOELIX PRÆSIDIVM.

1588.

XIV.

TERRA MARIQUE SECVRITAS.

1588.

DE SIXTO quoque legitur, quòd portum ad Centum-Cellas, nunc *Civita Vecchia*, de quo sæpius jam egimus, commodiorem & securiorem effecit, quod his etiam duobus numismatibus posteris etiam testatum est: statuitque ut in eo triremes quinque ad publicam securitatem tuendam semper paratæ & expeditæ, omnibusque necessariis instructæ, haberentur.

XII.

POPVLI CHRISTIANI TROPHÆVM.

JUSSIT etiam Pontifex Obeliscum alterum sub terra defossus erui juxta ædem sancti Rochi, quem aiunt illic quondam fuisse positum, ut esset ornamentum Mausolæi Augusti Cæsaris. Qui quidem cum plures in partes diu fractus jacuisset, reparatus tandem est hujus Pontificis curâ, & ante S. Mariæ Majoris Templum erectus ab ipso Dominico Fontana, ac salutiferæ Crucis vexillo insignitus cum hac epigraphæ.

SIXTVS V. PONT. MAX.

OBELISCVM ÆGYPTO AB AVGVSTO ADVECTVM
IN EIVS MAVSOLÆO DICATVM,
EVERSVM DEINDE ET IN PLVRES CONFRACTVM PARTES,
IN VIA AD S. ROCHVM IACENTEM,
IN PRISTINAM FACIEM RESTITVTVM,
SALVTIFERÆ CRVCI FELICIVS HIC ERIGI IVSSIT
ANNO M. D. LXXXVI. PONT. III.

Hæ autem tres inscriptiones in tribus cæteris stylobatæ faciebus insculptæ leguntur.

CHRISTVS PER INVICTAM CRVCEM
POPVLO PACEM PRÆBEAT,
QVI AVGVSTI PACE
IN PRÆSEPIO NASCI VOLVIT.

CHRISTI DEI IN ÆTERNVM VIVENTIS
CVNABVLA LÆTISSIME COLO,
QVI MORTVI SEPVLCHRO AVGVSTI,
TRISTIS SERVIEBAM.

CHRISTVM DOMINVM,
QVEM AVGVSTVS DE VIRGINE NASCITVRVM,
VIVENS ADORAVIT,
SEQVE DEINCEPS DOMINVM DICI VETVIT,
ADORO.

Q ij

Observandum autem quod in eadem Ecclesia S. Mariæ Majoris sacra Christi cunabula existunt.

XIII.

SACRA OCVLO SPECTAT IRRETORTO.

1587.

REVOCARE juvat in memoriam quod superius retulimus ad VII. nummum de ærario apud Castellum S. Angeli à SIXTO recondito anno 1586. Per hunc autem declaratur eundem Pontificem anno sequenti 1587. decies quoque centena millia aureorum in eodem Castro S. Angeli deposuisse servanda, Ecclesiæ ac Reipublicæ Christianæ usibus consecrata. Pecuniam ergo sacram hanc vigili oculo ac irretorto custodire fingitur leo in Pontificis gentilitio stemmate appositus.

XV.

SVPER HANC PETRAM.

CUM esset SIXTUS ædificandis publicis operibus intentus, Templi sancti Petri fabricam non mediocriter promovit, ac imprimis ejusdem fornicem miro opere perfecit, de qua hæc habet Cicarella in hujus Pontificis vita. » In ipsa » sancti Petri fabrica multa construxit, ita ut dictæ Ecclesiæ navis seu moles ipsa » absoluta sit, qua non excelsior esse dicitur. In hoc opere continuè sexcenti homines sudarunt.

XVI.

ECCE REGNUM DEI.

HOC numisma denotat SIXTI Pontificatum, qui REGNUM DEI jure dici potest, designaturque per tiaram à sancto Spiritu, sub columbæ specie hîc expresse, cælitus ipsi missam, quam supplex cum sancto Francisco, cujus alumnus erat, recepit. Tiara autem Pontificia triplici coronâ refulgens Regnum dicitur. Leo autem & canis hîc assidentes, summam Pontificis vigilantiam, & non vulgarem animi fortitudinem demonstrant.

XVII.

DOMVS MARIÆ LAVRETANÆ.
FACTA CIVITAS.

1585.

AFFINITATEM habet nummus iste cum X. & XI. idemque planè sonat, scilicet villam Lauretum SIXTI beneficio factam fuisse civitatem, ab eoque civitatis jure donatam.

XVIII.

EXALTAVIT HUMILES.

BEATORUM Apostolorum Petri & Pauli icones columnæ insidentes testantur nummum hunc, cufum fuisse in memoriam SIXTI V. quòd clariora Romanæ antiquitatis monumenta, columnas scilicet Trajani & Antonini, situ & carie corrolas, fractasque ac disruptas, reparari curaverit; in earumque fastigio Apostolorum Principum statuas æneas erexerit; sicque HUMILES PISCATORES ITA EXALTAVERIT, ut eisdem Imperatoribus, quorum imagines illic per tot sæculorum curricula resederant, prætulere ac præposuerit.

XIX.

PONTINAS PALVDES SICCARI CONCESSIT.

1588.

PUBLICI beneficii monimentum est, quòd SIXTUS V. PONTINAS PALVDES EXSICCARI CONCESSERIT ac mandaverit. Hæ autem Paludes sunt in Latio seu Campania Romana, inter Appii Forum & Terracinam, olim adeò patentes, ut 23. urbes, teste Plinio, circumstarent. De his agit Lucanus hoc versu.

Et qua Pontinas via dividit uda paludes.

Hæc autem via est, quam Trajanus per mediam paludem saxo stravit, ut numisma ad id cufum testatum reliquit. Exsiccare tamen nondum potuerant illæ Paludes, ob rivos aquarum confluentes.

XX.

SAN DIEGO DI ALCALA IN SPAGNA
CANONIZACION DI PAPA SIXTO V.

EXIGUUM hoc numisma designat piam illam ac solemnem pompam, qua per SIXTUM V. S. Diego, seu Didacus di Alcala, ex Franciscanorum familia, in Sanctorum album relatus est anno 1588. id agente & petente Philippo Hispaniarum Rege, per Henricum de Gusman, Comitem de Olivarez, suum Oratorem. Nummi autem inscriptio Hispanica sic legi debet, SAN DIEGO DI ALCALA IN SPAGNA CANONIZACION DI PAPA SIXTO V. Civitas autem quæ hîc conspicitur, urbs est Alcala, unde Beatus iste sumpsit cognomen, quòd in ea diu degerit. Crucem autem arundineam manu gestat eo planè modo, vultu, & habitu, quibus eum in somnis conspexerat Carolus Philippi II. Hispaniarum Regis primogenitus, cum ipsum à gravi capitis vulnere cœlesti virtute sanavit.

XXI.

QVARTVM ANNO QVARTO EREXIT.

XXIII.

B. MARIÆ DE POPVLO

QVARTVM ANNO QVARTO EREXIT.

IN his duobus nummis depingitur Obeliscus quem erexit SIXTUS V. in platea Ecclesiæ B. Mariæ de populo. Primùm tumulo Sennefertei Ægypti Regis, apud Heliopolim sepulti, inservierat: unde Romam Cæsare Augusto imperante, fuerat allatus, ut ex hac inscriptione stylobatæ apposita perspicuum est.

SIXTVS V. PONT. MAX.
 OBELISCVM HVNC A CÆSARE AVGVSTO
 SOLI IN CIRCO MAXIMO
 RITV DICATVM IMPIO,
 MISERANDA RVINA FRACTVM OBRVTVMQVE,
 ERVI, TRANSFERRI, FORMÆ SVÆ REDDI,
 CRVCIQVE INVICTISSIMÆ DEDICARI IVSSIT
 M. D. LXXXIX. PONT. IV.

XXII.

PVBLICVM BENEFICIVM.

VIRGO aquam fundens, undequaque cincta aquæductibus, Aquam Virginem, de qua superiùs disseruimus, designat, quam SIXTUS V. copiosior in urbem invexit, deque suo priori nomine FELICEM appellavit. Hæc autem habentur in diplomate ab ipso Pontifice hac de re confecto, quod videre est in Bullario Laërtii Cherubini. » Ut urbs in ipsis collibus incrementum acciperet, ab eodem Pontificatus nostri initio aquam illius, quæ in agro Columnæ, viâ prænestinâ, sinistrorsum concipitur, compluribus aquarum scaturiginibus auximus, & potissimum Aquæ Martiæ (seu Virginis:) quæ quia gelida & salubris, ideo omnium aquarum jucundissima, & apud veteres saluberrima censebatur. Ramo quem ex proprio aquæductu, magnâ tamen ex parte diruto, desumpsimus, uberius aquæ copiæ in urbem adducendæ causâ conjunximus, quæ simul junctæ, septingentarum & plurium unciarum quantitatem faciunt, & admirabilem specie pulchritudinem, immensamque haustu jucunditatem ostentant, ductu sinuoso à capite millium passuum duorum & viginti; eamque per duos arcus insignes in eodem aquæductu, ad perpetuum rei monumentum, everfos, alterum nimirum duobus ab urbe miliaribus, alterum verò intra urbem ad portam S. Laurentii, transire jussimus, & summâ totius urbis lætitiâ in montem Quirinalem, ad plateam S. Susannæ tandem adduximus, & adductam, de proprio nostro nomine FELICEM appellavimus. »

AD LATERANVM

PVBLICVM CONSISTORIVM CELEBRAVIT.

RAMISGES Ægypti Rex Thebis in templi Solis ornatum hunc Obeliscum, sacris Ægyptiorum notis insignitum, quondam erexerat, sed à Cambyse flammis, quibus Thebæ conflagrarunt, subtractum, Magnus Constantinus Alexandriam, inde Constantius Romam deferri iussit, & in Circo maximo colloca- vit. Hæ autem inscriptiones in basi leguntur.

FL. CONSTANTIVS AVG. CONSTANTINI AVGVSTI FILIVS,
OBELISCVM A PATRE LOCO SVO MOTVM,
DIVQVE ALEXANDRIÆ IACENTEM,
TRECENTORVM REMIGVM IMPOSITVM
NAVI MIRANDÆ VASTITATIS,
PER MARE TYBERIMQVE
MAGNIS MOLIBVS ROMAM CONVECTVM,
IN CIRCO MAXIMO PONENDVM
S. P. Q. R. D. D.

SIXTVS V. PONT. MAX.
OBELISCVM HVNC SPECIE EXIMIA,
TEMPORVM CALAMITATE FRACTVM,
CIRCI MAXIMI RVINIS, HVMO LIMOQVE ALTE DEMERSVM,
MVLTÀ IMPENSA EXTRVXIT,
HOC IN LOCO MAGNO LABORE TRANSTVLIT,
FORMÆ PRISTINÆ ACCVRATE RESTITVTVM,
CRVCI SANCTISSIMÆ DICAUIT
ANNO M. D. LXXXVIII. PONT. IV.

In platea verò ante sacram ædem Lateranensem conspicitur.

SIC OMNIA TVTA.

NIHIL aliud circa numismatis hujus elucidationem occurrit, quàm id quod superius exposuimus de viarum publicarum, hîc delineatarum, securitate, cum à prædonibus & ficiariis SIXTI vigilantia, & iusta severitate, per sui stem- matis leonem designatâ, factæ sunt liberæ. Unde in posterum SIC OMNIA TVTA evaserunt.

B. DIDACVM HISPANVM

IN SANCTORVM NVMERVM RETVLIT.

ALTERUM est monumentum piæ illius celebritatis, qua inter Sanctos B. DI- DACUS, vulgò *Diego*, Ordinis Minorum, relatus est. Præsul autem ante

Summum Pontificem hîc procumbens & deprecans, ipse est Petrus Cardinalis Deza Hispanus, Catholici Regis Orator, qui ejus nomine instantissimè postulat, ut B. DIDACUS in album Sanctorum ascribatur, quod tandem à SIXTO V. concessum est, effectumque die secundâ Julii beatæ Mariæ Visitationi sacrâ anni 1588. solemni adeò pompâ, ut vix quicquam antea ornatius pari celebritate Romæ visum fuerit.

XXVII.

PONS FELIX

AN. DOM. M. D. LXXXIX.

XXVIII.

PUBLICÆ COMMODITATI.

PONS ille super Tyberim JANICULARIS quondam vocatus, postquam à Sixto IV. reparatus est, PONS SIXTUS dictus fuit, tandem à SIXTO V. etiam restitutus, ejus priori nomine PONS FELIX appellatus est.

XXIX.

RESTITUTA MEMORIA FLAVII
CONSTANTINI.

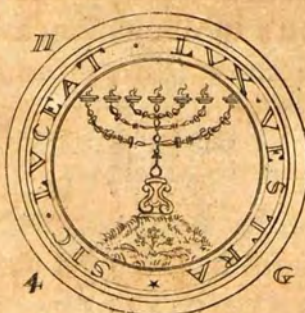
ANTIQUA & famosa illa Phidiæ & Praxitelis opera, quæ fracta obscuro ac minus commodo loco latebant, ad Quirinalem montem, prope Palatium Pontificium, in pervium & patentem locum transtulit SIXTUS, ut hæc docet inscriptio.

SIXTUS V. PONT. MAX.
SIGNA ALEXANDRI MAGNI,
CELEBRISQUE EIVS BVCEPHALI
EX ANTIQVITATVM TESTIMONIO
PHIDIÆ ET PRAXITELIS ÆMVLATIONE,
HOC MARMORE AD VIVAM EFFIGIEM EXPRESSA,
A FL. CONSTANTINO MAXIMO E GRÆCIA ADVECTA,
SVISQUE THERMIS IN HOC QVIRINALI MONTE COLLOCATA,
TEMPORIS VI DEFORMATA,
AD EIVSDEM IMPERATORIS MEMORIAM,
VRBISQUE DECOREM
IN PRISTINAM FORMAM RESTITVTA,
HIC REPONI IVSSIT
ANNO M. D. LXXXIX. PONT. IV.

Obiit 9. Augusti 1590. anno ætatis 69. Pontificatus 6.

URBANUS

URBANUS VII.

IOANNES BAPTISTA CASTANEVS,

Romanus,

Electus 15. Septembris M. D. XC.

* * * * *

I.

SPONSVM MEVM DECORAVI CORONA.

UsVM fuerat hoc numisma ad hujus Pontificis inaugurationis monumentum. At cum morte praeventus fuisset, (duodecimo enim ab electionis die è vivis ereptus est) CORONAM illam decoris & gloriae hinc expressam, quae ipsi Romae parata fuerat, cum caelesti longè pretiosiori ac perenniori commutavit,

II.

SIC LVCEAT LVX VESTRA.

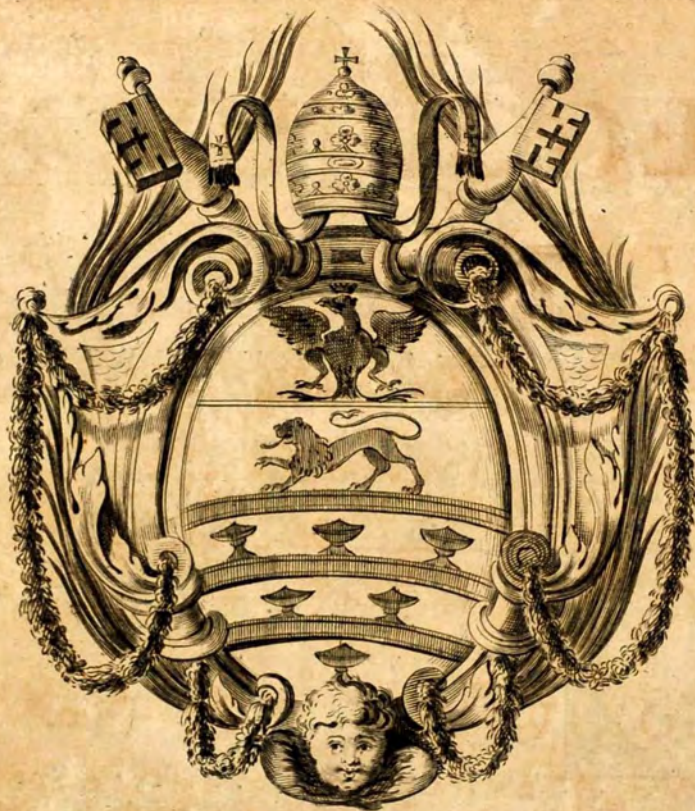
ALLUDIT ad id quod Christus Ecclesiae Praelatis praecipit apud Matthæum, SIC LVCEAT LVX VESTRA *coram hominibus*. Ideo enim Praelati dicuntur, ut in eminentiori gradu constituti, cæteris ad virtutem & pietatem facem praeferant, quod semper & ubique praestitit URBANUS, & dum Rossanensis Archiepiscopus, & dum Nuntius Apostolicus, ac tandem S. R. E. Cardinalis exitit.

III.

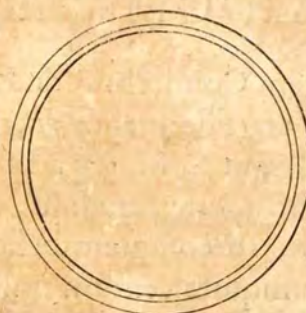
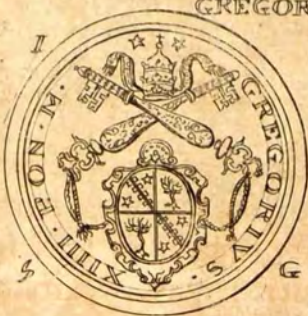
NON POTEST ABSCONDI.

EAM habet affinitatem nummus iste cum priori, ut inscripta verba, non solum monita Christi ad Ecclesiæ Prælatos eadem planè sensu exprimant, sed & eminentes Pontificis hujus virtutes connotent, quas licèt summâ quâ pollebat modestiâ & humilitate, semper abscondere tentaverit, attamen, SICUT NON POTEST ABSCONDI CIVITAS SUPRA MONTEM POSITA, sic illæ ita omnium oculis patuerant, ut meritò cunctorum suffragiis Pontifex fuerit renuntiatus.

Obiit 27. Septembris 1590. anno ætatis 70. Pontificatus 1.

GREGORIUS XIII.

GREGORIUS XIV.

NICOLAUS SFONDRATVS,

Mediolanensis,

Electus 5. Decembris M. D. XC.

* * * * *

I.

GREGORIUS XIV. PONTIF. MAX.

TEMA gentilitium FAMILIÆ SFONDRATÆ, antiquæ stirpis claritate apud Mediolanenses spectabilis hîc exhibetur. Hujus enim Pontificis pater Franciscus Sfondratus urbis suæ Senator, Carolo V. Cæsari carus imprimis fuerat, ut & Paulo III. Pontifici, qui eum Cardinalem, uxore sua Anna Vicecomite è vivis crepta, creaverat.

II.

DIEBVS FAMIS SATVRABVNTVR.

CVITATI annonæ penuriâ laboranti piè succurrit Pontifex, ut in ejus gestis per Cicarellam relatis observatur his verbis: » Annonæ caritas tanta fuit,

R ij

„ ut Romæ & multis aliis civitatibus mensura frumenti, quam Rubium nominant, triginta coronatis, & pluribus etiam venderetur: sed & quod multo pretius est, etiam in tanto pretio sæpe frumentum nullum potuit inveniri, ita ut infiniti homines, ii potissimum qui in agris habitant, fame interierint. „ In alma autem urbe, ubi maximus erat populi concursus, largam Pontifex aperuit manum, amplioresque distribuit eleemosynas, in quarum memoriam hic numerus fuit percussus.

III.

DEXTERA DOMINI FACIAT VIRTUTEM.

EX fratre nepotem Comitem Sfondratum anno 1590. in Galliam unioni confederatæ, quæ pro fide tuenda decertare videbatur, suppetias laturum misit; cumque apud Basilicam S. Mariæ ad Præsepe divina celebrasset, ipsi vexillum, Pontificia manu benedictum, tradidit, quo militares equitum peditumque copias Parisios duceret. In eo autem bello præter 40. aureorum millia, quæ suo ære impenderat, quinquies centum millia insuper insumpsisse traditur.

IV.

IN GRATIAM PHILIPPINARVM.

ROMÆ. 1591.

IN SULÆ Philippinæ sitæ sunt in Asia, in Eoo Oceano, inter Sinam & Molucas, suntque multiplices, milliaribus paucis à se invicem distinctæ & distantes, quarum præcipua est Manilla, quæ Hispanorum ditioni paret. Philippinæ autem dictæ sunt à Philippo II. gentis hujus Rege, cujus auspiciis incolis fuerunt instructæ, ac GREGORII Pontificis zelo Christianæ Religionis disciplina, per Dominicanos & Societatis Jesu alumnos imbutæ, in quorum gratiam hoc numisma in remotioribus hisce provinciis deferendum ac distribuendum cūsum est.

V.

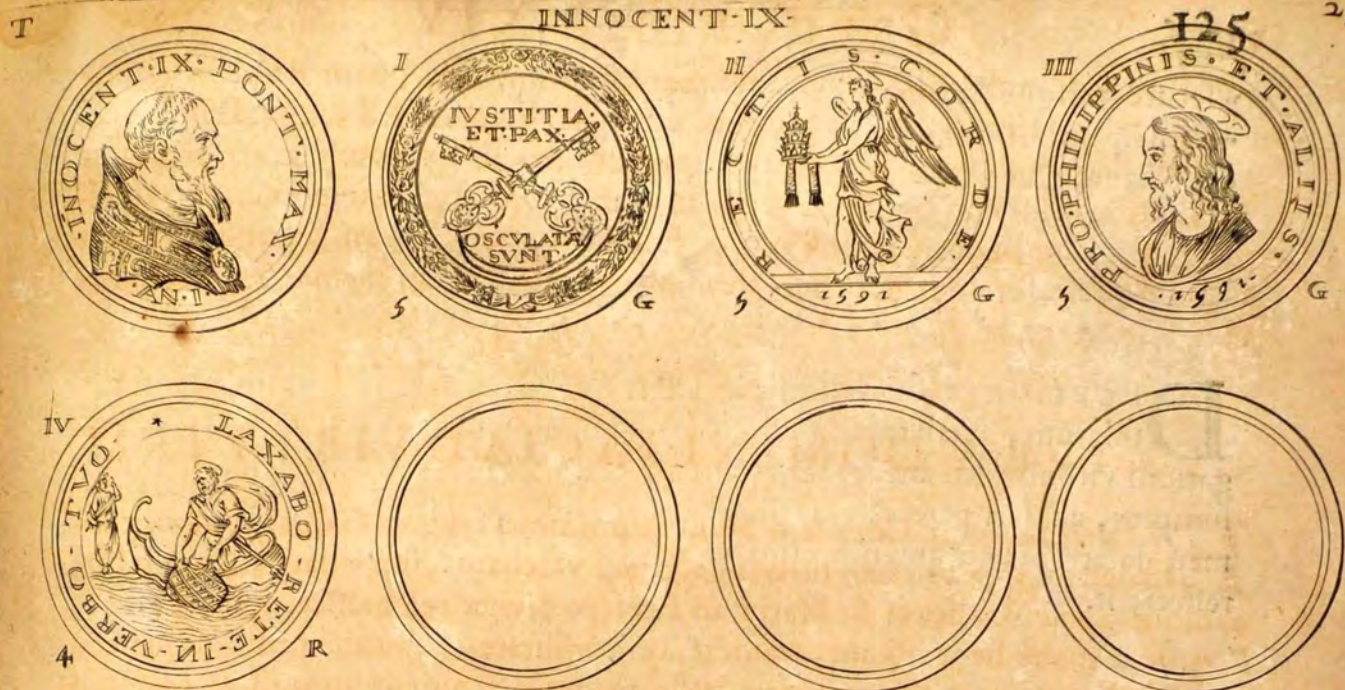
GREGEM NE DESERAS.

NON solum ovibus sibi commissis sedulò invigilabat providus Pastor, sed quò eas meliùs regeret, ac tutiùs servaret, ad orationem sæpius confugiebat, ut ipsas Christo supremo Pastori commendaret, hæcque verba ad ipsum frequenti ferventique oratione dirigebat, GREGEM NE DESERAS.

Obiit 15. Octobris 1591. anno ætatis 57. Pontificatus 1.

INNOCENTIUS

INNOCENTIUS IX.

ANTONIUS FACHINETTUS,

Bononiensis,

Electus 30. Octobris M. D. XCI.

* * * * *

I.

IVSTITIA ET PAX OSCVLATÆ SVNT.

Ujus electio ita fuit pacifica, ut omnium Patrum votis, altera die ab ingressu Conclavis fuerit Pontifex renunciatus: ita Justitiæ consentanea, ut jure merito Ecclesiæ claves PACIS & IVSTITIÆ cultori eximio traditæ fuerint.

II.

RECTIS CORDE.

NUMMUS iste designat coronationem INNOCENTII ad summi Pontificatus fastigium evecti, cujus solemnitas tertio Nonas Novembris anni 1591. peracta est ingenti Populi Romani, qui cum in Pontificem expetierat, lætitiâ. „ Tam publica enim erat, (teste Cicarella) ejus bonitas vitæque integritas; tam „ perspicui, magni, sanctique ejus animi conceptus, ut meritò sperare, imò

S

„ securè quisque sibi promittere potuerit, eum maximè strenuum optimumque
 „ Principem futurum. „ Si ergo regnum, seu tiara Pontificia RECTIS CORDE
 debebatur, Cui magis quàm re & nomine INNOCENTIO Pontifici?

III.

PRO PHILIPPINIS ET ALIIS.

DECESSORIS sui vestigiis insistens INNOCENTIUS, Philippinarum In-
 sularum, ac aliarum novi orbis regionum saluti & veræ Religionis propa-
 gationi viribus totis incumbens, viros Apostolicos, è Societate Jesu & alibi de-
 sumptos, ad has partes remotiores destinavit, qui hisce populis Evangelii lu-
 men deferrent, eosque numismatibus his, Apostolica benedictione inauguratis,
 reficerent.

IV.

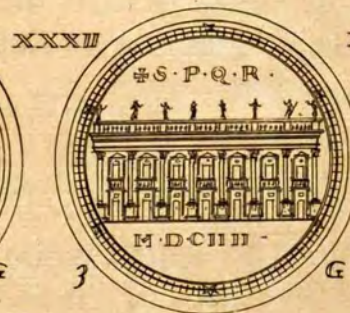
IN VERBO TVO LAXABO RETE.

INNOCENTII Pontificis Maximi singularem in Christo fiduciam connotat
 nummus iste, ut de aliis superiùs exposuimus.

Obiit 30. Decembris 1591. anno ætatis 73. Pontificatus 1.

CLEMENTIS VIII

CLEMENS VIII.
HIPPOLYTUS ALDOBRANDINUS,
Florentinus,

Electus 30. Januarii M. D. XCII.

Protektor noster aspice Deus.

I.

FVNDATA SVpra FIRMAM PETRAM.

YPUS est Ecclesiæ, quam ut sponsam charissimam impensè semper dilexit, studiosèque fovit CLEMENS: ideoque ejus effigiem suæ conjunxit in numismatibus, simul atque Pontifex fuit renuntiatus.

II.

FORTITVDO MEA ET REFVGIVM MEVM.

SINGVLAREM denotat CLEMENTIS in Christum fiduciam, ipsique regnum seu tiaram refert ac submittit, à quo eam accepit; & à quo vires & fortitudinem in arduis exequendis, & adversis tolerandis, expetit & expectat.

III.

DOMINE IVBE ME VENIRE AD TE.

IN Pontificatus primo limine ad Christum recurrit CLEMENS, ut gressus suos firmet & dirigat, ac super tumidos æquoris fluctus, hoc est per varia vitæ hujus pericula incolumem servet, & tandem ad ipsum det pervenire.

IV.

IN VERBO TVO.

INNUIT Pontifex se Ecclesiæ regimen suscepisse, non de suis præsumens meritis, aut in suis viribus confidens, sed in sola Dei virtute, & IN VERBO ejus, in quo qui sperat, non confundetur.

V.

CONSECRATIO.

CUM ad templi S. Petri in Vaticano commodum & decorem ipsius pavimentum altius elevari, ut adæquaretur, curasset C L E M E N S, altare ipsum Apostolorum, olim à Calixto II. consecratum, etiam sublimius extolli opus fuit, quod tamen integrum & immotum ob venerationem relinqui voluit, novo tamen & elegantiori ipsi superaddito. Quod quidem altare 38. Cardinalibus astantibus solemniter ritu consecravit die 26. Julii 1594. & in eo statim sacrosanctum Missæ sacrificium Deo obtulit.

VI.

ET NON POENITEBIT EVM.

VIDE TUR cusus hîc nummus in memoriam celebris illius legationis, quam ad Pontificem obivit Dux Nivernensis, ut absolutionis ab hæresi gratiam Henrico IV. Galliarum Regi ab eo impetraret. Ipse autem Legatus in vultu Abrahæ hîc depingitur, panem & vinum, Religionis nostræ primarii Sacramenti, quod præcipue impugnant hæretici, materiam, Summo Pontifici, sub habitu Melchisedech, Regis nomine offerens, ut fidem ejus sinceram erga Catholicæ Ecclesiæ dogmata, & imprimis Missæ Sacrificium testetur. Affirmatque quod amplius NON POENITEBIT EVM, sicut quondam pœnituerat, cum prius Catholicam Religionem professus, Margaretam Valesiam duxit in uxorem, postea verò in pristinos errores denuò relapsus fuerat.

VII.

HENRICVS IV. DEI GRATIA FRANCIAE
ET NAVARRÆ REX CHRISTIANISSIMVS.

HENRICI IV. Galliarum Regis effigies, cum CLEMENTIS Pontificis facie hoc in nummo cusa, innuit sinceram eorum reconciliationem; cum Rex ab anathemate solutus, in Ecclesiam à Summo Pontifice admissus est die 17. Septembris 1595. Ritus autem quo id peractum est, sic ab Oldoino Ciaconii Continuatore describitur. „ Jacobus de Davi, Perroni Dominus, cum Arnolfo „ Ossato, ambo erant Regis Procuratores, coram Pontifice & Cardinalibus ejusdem Regis hæreses erroresque abjuravit, damnavit, detestatus est, Catholicæ „ fidei professionem protulit, idemque in Gallia faciendum à Rege coram Apostolico Nuntio spondit; omnia confirmavit Ossatus, uterque tangens & osculans Evangelia, omnia Sacramento munivit. His actis Pontifex multa Regi in „ satisfactionem seu pœnitentiam præcepit, Procuratores assensere, & Regem „ omnia effecturum sunt polliciti. Cumque humi ante pedes Pontificis procubissent, C L E M E N S H E N R I C U M solemniter ritu ab omnibus majoris Excommunicationis, aliisque censuris ac pœnis absolvit in porticu Basilicæ Vaticanæ „ Principis Apostolorum die Dominico 17. Septembris 1595. in gremium S. R. E. „ recepit, sanctorumque Sacramentorum participationi restituit. Majori verò Pœnitentiaro

„ Pœnitentiaro Julio Antonio Cardinali S. Severinæ mandavit, ut eosdem Pernium & Offatum in S. Petri Basilicam juxta ritum S. R. E. introduceret. „

VIII.

RVTHENIS RECEPTIS.

EODEM anno 1595. Michaël Metropolita Kiovensis & totius Russiæ, & Episcopi septem Ruthenorum, Græcum ritum sectantes, concordie cum Latina Ecclesia, quæ ab Isidoro Rutheno, & Bessarione Nicæno Archiepiscopis in Florentina Synodo constituta fuerat, cupidissimi, delegerunt direxeruntque Antistites Oratores ad CLEMENTEM VIII. ut obedientiam ipsi præstarent. Qui quidem mense Novembri Romam venerunt, & ejusdem mensis die 23. in Vaticana Constantini aula, Pontificis in throno sedentis, & Cardinalium coronâ stipati, venerabundi & strati publicè pedes osculati sunt, literasque ei obtulerunt, quæ fuerunt prælectæ, petentes ut Græcos ritus ab Ecclesia Romana non improbatos servare liceret. Quamobrem Sacramentorum administrationem, ritus, cæremoniaeque Ecclesiæ Orientalis, eo modo quo tempore unionis uti consueverant, integrè sibi à CLEMENTE, etiam pro successoribus confirmari & conservari postularunt. Et subjecere: „ Quæ omnia petita à nobis si obtinuerimus, Sanctitati vestræ & omnibus successoribus suis, nos & successores nostri dicto audientes, subque regimine S. V. semper esse volumus. „ Silvius Antonianus Pontifici à Secretis, ipsius nomine hæc inter alia respondit: „ Paratus est S. D. N. paternam benignitatem vos, Metropolitam vestrum, Coëpiscopos, ac Nationem vestram Ruthenam aperto charitatis sinu ad communionem admittere, & obedientiam vestram unà cum his venerabilibus fratribus suis S. R. E. Cardinalibus recipere. „ Oratores singuli professionem fidei scriptis exaratam, à se scriptam pronuntiarunt, atque iterum ad osculum pedum Pontificis accurrerunt, in quorum memoriam hoc numisma editum fuit anno sequenti 1596.

IX.

TV SCIS DOMINE.

DELINEATUR hîc Christus Petrum interrogans, ab eoque petens, *Petre amas me?* Cui ipse, & cum eo CLEMENS Pontifex respondet, *TV SCIS DOMINE quia amo te.* Est ergo nummus iste sinceri Pontificis hujus erga Deum amoris certissimum ac publicum argumentum.

X.

VENI DILECTA MEA.

SUB hujus numismatis typo repræsentari dixerim Margaretam Austriacam Philippi III. Hispaniarum Regis sponsam designatam, quam solemnem pompam Romæ excepit CLEMENS die 3. Novembris, quamque eidem Principi, absenti licet, in matrimonio mox conjunctam, coronâ donavit, ad quam eam invitans dicit illud Canticorum, *VENI DILECTA MEA, veni coronaberis.*

XI.

FERRARIA RECEPTA.

XXXVI.

FERRARIA RECUPERATA.

CUM Alphonfus Estensis, Ferrariæ Dux, absque liberis obiisset, CLEMENS urbem Ferrariam ad Ecclesiæ dominium pertinentem recuperaturus, exercitum jam paraverat, auxiliaresque copias Henrici IV. Galliarum Regis expectabat, cum Cæsar Estensis, hæres ab Alphonso institutus, & qui eo nomine urbem occupaverat, eandem omnemque ditionem ultrò Pontifici reddidit. Qui quidem illuc profectus, urbem solemni pompâ ingressus est die 8. Maii 1598. Præcesserat per totum itineris spatium sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ante Pontificem, ut antiqui moris erat, delatum. In XXXVI. nummo conspicitur Cardinalis Aldobrandinus exercituum Pontificiorum Præfectus, qui urbem Ferrariam à Cæsare Estensi, qui eam detinebat, recipit.

XII.

CHRISTIANÆ PAX REIPUBLICÆ.

PRINCIPUM vultus quos hîc videmus appositos, sunt proculdubio HENRICI IV. Galliarum, & PHILIPPI III. Hispaniarum Regum, qui in signum pacis, quam per Legatos apud Vervinum inierant anno 1598. jungunt dexteras, ex quibus frumenti spica oritur, qua Abundantiam ex pace nasci designatur. Miserat autem CLEMENS Alexandrum Cardinalem Florentinum Legatum à latere in Galliam ad Henricum IV. ut eum ad hanc pacem ineundam hortaretur; quod opus perfectum consummatumque priusquam è Gallia discederet, cum singulari animi oblectatione vidit.

XIII.

REMIGRAVIT ERIDANVS.

ERIDANVS, seu Padus, fluvius Italiæ Pedemontium, Sabaudiam, ac varias adjacentes abluens provincias, per septem ora in mare Adriaticum influit. De duobus hisce ultimis numismatibus hoc distichon aptè legitur scriptum in marmore ad muros Arcis S. Angeli.

*Eridani imperio CLEMENS, & pace per Orbem
Aurea reddiderat sæcula Roma tibi.*

XIV.

HINC PAX, HINC VICTORIA.

TRIVMPHUM denotat sanctæ Crucis nummus iste, in qua vicit leo de Tribu Juda Princeps pacis. A Cruce ergo victoria & pax manarunt, hæc per oleam, illa per palmam designata.

XV.

IVSTITIA ET CLEMENTIA
COMPLEXÆ SVNT.

HÆ duæ virtutes ita inter se connexæ sunt, ut à se invicem separari minimè possint. Justitia enim absque Clementia in crudelitatem vergit: Clementia autem absque Justitia in animi segnitiam degenerat: ambæ autem in CLEMENTE maximè claruerunt.

XVI.

EXVRGAT DEVS ET DISSIPENTVR
INIMICI EIVS.

CUM Ducatum Ferrariæ ad Ecclesiasticum spectantem dominium invasisset Cæsar Estensis, urbemque Ferrariam occupasset, CLEMENS copias conscripsit, eisque Cardinalem Aldobrandinum præfecit, cui vexillum tradidit benedictum, ut bellum Ferrariensibus inferret, urbemque obsidione cingeret, ac Sedis Apostolicæ ditioni restitueret. Quod fausto ac felici successu perfectum est, ut jam vidimus.

XVII.

MAGNUM GRATIÆ SACRAMENTVM.
LATERANI.

SACELLUM sanctissimi Sacramenti in Laterano, à Gregorio XIII. restauratum, CLEMENS elegantius reddidit, apposis quatuor ingentibus columnis æreis striatis & inauratis, quæ Templo Salomonis inservisse dicuntur. In ejus autem fastigio hæc leguntur.

CLEMENS VIII. P. M. ANNO VII.

Et in pavimento.

CLEMENS VIII. ANNO IVBILEI M. D. C.

XVIII.

MAGNUM GRATIÆ SACRAMENTVM.

IN ejusdem sacelli ara Cœnam Dominicam ex argento, eximia arte, pretio duodecim millium aureorum, apposuit ipse Pontifex. Sacramentum autem altaris in hac tabella repræsentatum, MAGNUM GRATIÆ SACRAMENTVM hîc prædicatur, siquidem illud ipsum Eucharistiæ nomen illi inditum, sonat & exprimit.

XIX.

IVSTI INTRABVNT PER EAM.

ANNO 1599. (ut refert Ciaconius,) xiv. Kalendas Junii anno sæculari 1600. adventante, CLEMENS insignem Jubilei solemnitatem sua religione & liberalitate reddidit insigniorem. Literas autem misit ad Reges & Principes, monens ut itinerum commodo & securitati consulerent.

XX.

IVBILEI INDICTIO M. DC.

XXI.

ABSOLVIT ANNO IVBILÆI M. DC.

XXII.

PORTAM SANCTAM APERVIT
CLAUSITQVE ANNO IVBILEI M. DC.

XXV.

INTROITE IN EXVLTATIONE
ANNO M. DC.

PERVIGILIO Dominicæ Circumcisionis CLEMENS Portam sanctam aperuit; quod quidem in Vigilia Natalis Domini libenter fecisset, ex more, si per chiragram licuisset. Jubilei autem tempore singulis diebus Dominicis quatuor Basilicas invisebat. Die verò octavâ Epiphaniæ 1601. Portam sanctam clausit, tresque quadratos lapides, in quibus hujusmodi aurea argenteaque numismata inclusa erant, in ea collocavit.

XXIII.

LAUDATE NOMEN DOMINI.

NARRAT Ciaconius Florentinam sancti Benedicti sodalitatem Romam advenisse, ex centenario hominum numero compositam, peregrino habitu, præeunte Cruce, ad sacras Jubilei opes promerendas, ut in hoc nummo depingitur.

XXIV.

EGO VOS REFICIAM.

REFERT quoque Ciaconius CLEMENTEM ejusdem sodalitatis viros in Basilica Vaticana Angelorum pane refecisse, ac deinde in Gregoriano ambulacro communi pavisse convivio, in quo ipse mensæ interfuit.

XXVI.

REGNIS NATVS ET ORBI.

QUIS in pueris, symbolisque istis non agnoscat Ludovicum Galliae Delphinum, anno 1601. die 27. Septembris, REGNIS Navarræ & Franciæ, quorum sceptrum gestat, NATVM, imò totius ORBIS? è montibus prodeuntem vides; ex Alpibus scilicet, & Florentia per Mariam Mediceam Matrem; Gallus autem illi obviis coronam offert quam capite gerit.

XXVII.

VNVS DEVS, VNA FIDES.

TYPUS Fidei cum suis attributis hîc depingitur, Cruce scilicet & Calice, quibus mysterium Passionis Christi, & Sacramentum Eucharistiæ, quæ sunt præcipua fidei nostræ fundamenta, exhibentur. VNA autem est FIDES, sicut & ipse DEVS VNVS est. *Qui enim peccat in uno, factus est omnium reus.*

XXVIII.

PAX ET SALVS A DOMINO.

NUMMUS hic refertur ad illam Pacem quam inter Regem Christianissimum, & Ducem Sabaudiae componere satagit CLEMENS, cum ob Marchionatum Salucii inter se dissiderent. Unde ludit in verbis hoc lemma, cum nomen SALVS pro Salucii Marchionitu usurpat. Pax autem ista conciliata fuit anno 1601. Figura verò ejus hîc apposita scuta comburit, meritòque crucem gestat, qua datur intelligere, eam ab Ecclesia manasse; agente enim Cardinale Aldobrandino Summi Pontificis Nepote, & ejus à latere Legato, fuit stabilita.

XXIX.

VELLINO EMISSO.
ANNO M. DC.

AD hujus nummi notitiam hæc suggerit Ciaconius. "Canalis Curianus, quo "Aquæ Velinæ exundatio arcebat, clausus fere, CLEMENTIS autoritate "expurgatus, amplificatusque, CLEMENTINÆ nomine donatus fuit. Marchio- "nis Joannis Baptistæ Castelli de sancto Eustachio opera ad eam rem efficien- "dam eluxit.

XXX.

DA QVOD IVBES.

MANDARAT Christus Petro, insimulque cæteris ejus Vicariis Summis Pontificibus, ut ejus oves pascere. Hoc attendens CLEMENS, hujusque mandati gravitatem expendens, vires suas tanto oneri sentiebat impares; itaque ad Christum, orationi sedulò vacans, confugiebat, dicebatque cum Au-

T iij

gustino, DA CHRISTE QVOD IVBES, scilicet ut sibi commissas oves ritè posset pascere.

XXXI.

SALVA NOS DOMINE.

ECCLÉSIA, Petri navis, procellis agitata, & à ventis, id est hæresibus Calvinistarum & Lutheranorum, quæ hoc tempore maximè vigeabant, impetita & laceßita, ad Christum confugit, ut portæ inferi adversus eam non prævaleant.

XXXII.

SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS.
CAPITOLIVM.

DE Capitolio à CLEMENTE reparato & ornato hæc habet Ciaconius: "In Area Capitolina, ubi nuper nobile videmus excitatum ædificium, primum lapidem benedixit & jecit, hac appositâ inscriptione.

CLEMENS VIII. PRIMVM HVNC LAPIDEM
CVI RITE BENEDIXIT
IN FVNDAMENTO POSVIT,
IVSTITIÆ, VRBIS, PACIS TOTIVS ORBIS FVNDATOR.
ANNO SALVTIS M. DC. III.

XXXIII.

AB ORIGINE MVNDI.

NUMMUS iste referri videtur ad Pontificis hujus sigilla plumbea bullis appendenda, in quorum ambitu hæc verba Psalmi 83. habentur: *Preceptor noster aspice Deus.* In hoc autem nummo, in quo Abel sacrificans ab origine mundi depingitur, tacitè hæc verba Scripturæ ad præfati lemmatis responsum usurpantur: *Respexit Deus ad Abel & ad munera ejus.* Et sub nomine Abel CLEMENS Pontifex designatur.

XXXIV.

PORTV CENTVM-CELLARVM
INSTAVRATO.
ANNO M. DC. VI.

TOTIES jam de hoc Portu, quem etiam reparavit CLEMENS, superius egimus, ut in eo diutius immorari valde supervacaneum videatur.

XXXV.

SEQUERE.

HANC vocem Christi ad Matthæum, SEQUERE ME, attendens Pontifex, ita eam in intimis animi penetralibus altè defixit, ut Christi, qui via, veritas, & vita est, vestigia sequi semper deinceps statuerit & studuerit.

XXVII.

DRACONVM CAPITA CONFREGISTI.

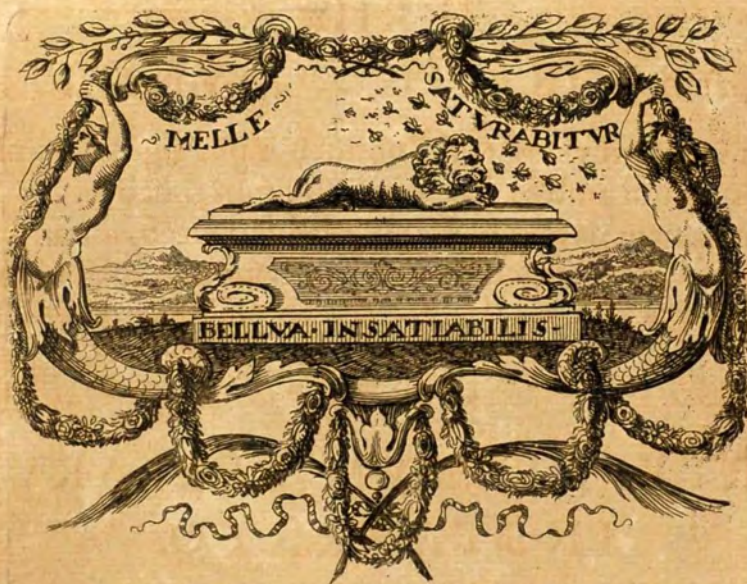
HÆRESIS scilicet Calvinianæ caput contudit, cum Henricum IV. Galliarum Regem ab ea absolvit, eumque Ecclesiæ restituit, ac Regnum Galliarum ab hujus draconis veneno, quo omnino infici jure metuebat, liberavit.

XXXVIII.

ANNO PVBLCIA.

CLEMENS Pontifex Populo Romano annonæ penuriâ laboranti sæpius succurrit, & erga illum verè pium & Clementem se præstitit, unde hoc gratitudinis monumentum ab eo meruit accipere.

Obiit 3. Martii 1605. anno ætatis 69. Pontificatus 14.

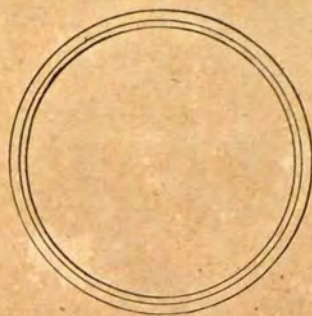
LEO

130

Il Capitolo di S. Maria della Pace
ha concesso a S. E. il Marchese di
Cavour, Viceré del Regno, l'uso
della Chiesa per la celebrazione
della Messa.

Il Capitolo di S. Maria della Pace
ha concesso a S. E. il Marchese di
Cavour, Viceré del Regno, l'uso
della Chiesa per la celebrazione
della Messa.

Il Capitolo di S. Maria della Pace
ha concesso a S. E. il Marchese di
Cavour, Viceré del Regno, l'uso
della Chiesa per la celebrazione
della Messa.

LEO XI.

ALEXANDER MEDICES,
Florentinus,

Electus i. Aprilis M. DC. V.

* * * * *

I.

DE FORTI DVLGEDO.

M. DC. V.

PONTIFEX omnium votis expetitus ac renunciatus est LEO anno 1605. at statim morte sublatuS, vix ea dignitate per mensem potiri licuit. Singularis ejus humanitas ac mansuetudo, cum innata magnanimitate, quæ genti Mediceæ competit, conjuncta, rectè per examen apum in ore leonis à Samfone inventum designatur.

II.

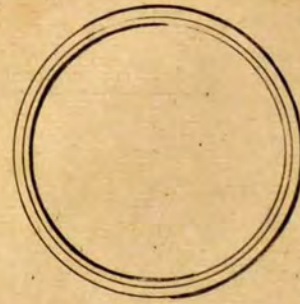
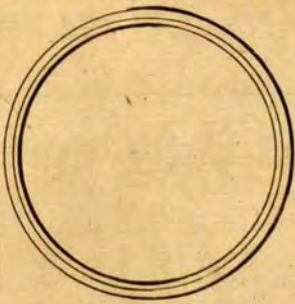
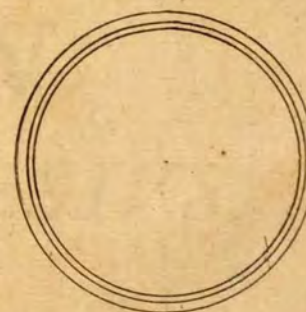
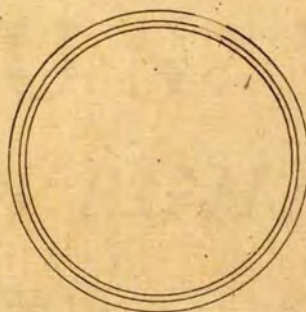
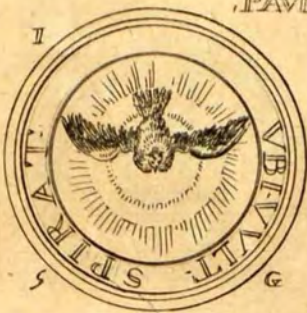
SIC FLORVI.

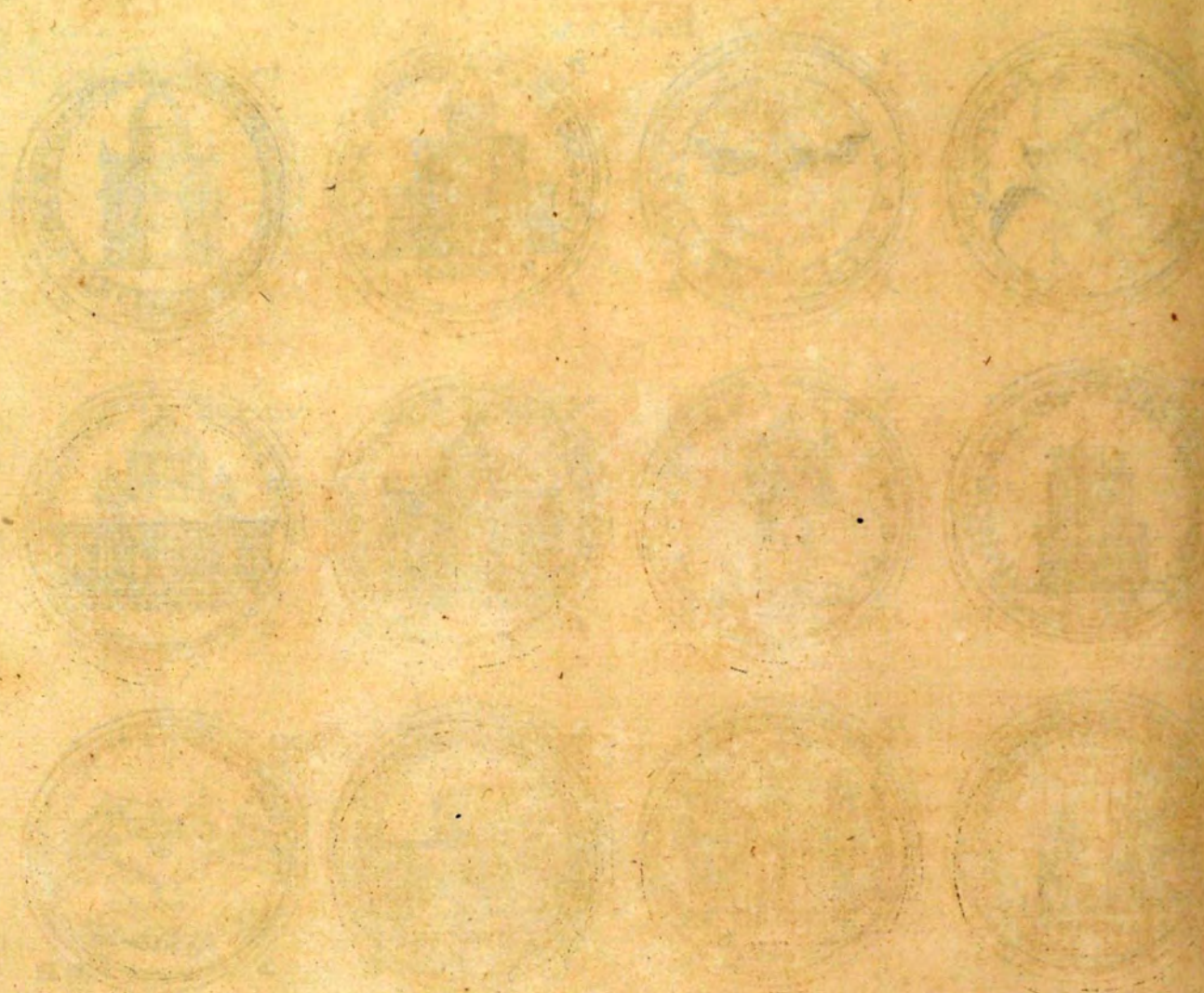
LEO creatus Pontifex, mox è vivis ereptus est, quod per symbolum à se assumptum, cum Cardinalis existeret prænuntiatum fuisse videtur, scilicet per fasciculum rosarum, cum hoc lemmate, SIC FLORVI. De rosa enim dicitur:

Vna dies aperit, conficit una dies.

Obiit 27. Aprilis 1605. anno ætatis 70. Pontificatus 1.

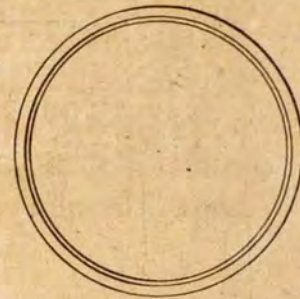

P A U L U S
C A M I L L U S
R E C H E N T

Historia de ...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

PAVLVS V.

CAMILLVS BVRGHESIVS,

Romanus,

Electus 16. Maii M. DC. V.

Satiabor cum apparuerit gloria tua.

I.

VBI VULT SPIRAT.

CUM in Conclavi de Cardinalibus Tusco & Baronio ad Summum Pontificatum propositis aliquandiu fuisset disceptatum, tandem voce unanimi, tanquam Spiritu sancto afflati Patres omnes, BURGHESIUM Papam salutarunt die 16. Maii 1605. qui PAULI nomen assumpsit.

V iiij

II.

DEI GENITRICI SEMPER VIRGINI.

III.

BEATISSIMÆ SEMPER VIRGINI
SACELLVM A FVNDAMENTIS EREXIT.

IV.

COMPLEAT GLORIA MARIAE
DOMVM ISTAM.

HI tres nummi exponunt oculis Sacellum Burghesianum, quod PAULUS V. pio erga B. Virginem Deiparam ductus affectu, à fundamentis extruxit, & magnificentissimè marmore & auro decoravit in Basilica Liberiana S. Mariæ Majoris, ut ibi quàm decentissimè posset, sacram B. Virginis effigiem à S. Luca quondam depictam, gemmis undique ornatam & splendentem reconderet. Ex iis autem numismatibus tertium primo loco reponendum erat, siquidem Sacellum solummodo inchoatum exhibet, quod anno 1612. perfectum est.

V.

CLAVDIT ET APERIT.

CLAVES B. Petri Pontifici PAULO V. traditas innuit, quibus cælum aperiendi claudendive ipsi, tanquam summo Christi Vicario, & Petri successoris legitimo, potestas commissa est.

VI.

IN HONOREM PRINCIPIS APOSTOLORVM.

VII.

TEMPLVM DIVI PETRI IN VATICANO.
ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT.

HÆc duo numismata Templum Divi Petri toto orbe celeberrimum exhibent, declarantque hujus Pontificis munificentiam singularem ac solerti cura fuisse absolutum. Ait enim Victorellus: » Ipse magno animo opus vastissimum » molitus, Basilicæ corpus, à Sacello Gregoriano usque ad extremam faciem, Chorum, Sacella, Porticum inferiorem & superiorem benedicendis populis, turbines campanarias à fundamentis ædificavit, porticu inferiore plastico opere item inaurato, quod vitam, res gestas Principum Apostolorum, admirandam maiestate exprimeret infernè, sanctissimorum Pontificum supernè, in fastigio Basilicæ

„ Impositis Christi Servatoris & Apostolorum colossæis statuis, amplissimum ac
„ magnificentissimum Templum absolvit. “ Hæc autem in eo legitur inscriptio
in hujus Pontificis memoriam.

PAVLO V. PONTIFICI MAXIMO
VATICANVM TEMPLVM
A IVLIO II. INCHOATVM,
ET VSQVE AD GREGORII ET CLEMENTIS SACELLA
ASSIDVO CENTVM ANNORVM OPIFICIO
PERDVCTVM
TANTÆ MOLIS ACCESSIONE,
VNIVERSVM CONSTANTIANÆ BASILICÆ AMBITVM
CONFECIT.

VIII.

ET CONGV AGNOSCIT PASTOREM.

CUM regnum Conganum in Africa, Rexque ejusdem, fidei Catholicæ dog-
matibus fuisset imbutus, ac salutaribus aquis lustratus; ipse Legatum ad
Summum Pontificem PAULUM V. Romam misit, ut ejus nomine obedientiam
obsequiumque suum ipsi devoveret, sicut hîc videre est. At cùm itineris labore
ac longitudine fatigatus fractusque paulò post occubuiisset, solemni pompâ apud
S. Mariam Majorem corpus ejus terræ mandari curavit Pontifex.

IX.

ET TV FRANCISCA VOCABERIS.

CUM Summum Pontificatum adeptus fuisset PAULUS V. merita B. FRAN-
CISCÆ viduæ recolens; in gratiam quoque familiæ suæ Burghesianæ, à quâ
pia hæc scemina ortum duxerat, eam solemni pompâ in Sanctorum numerum
retulit anno 1608.

X.

PUBLICÆ COMMODITATI RESTITVIT.

CUM aquæ penuriâ tota Translyberina regio laboraret, opus molis immensæ
PAULUS aggressus est, COMMODITATI PUBLICÆ copiam aquæ incredi-
bilem ex agro Braccianensi ad Janiculum usque perducens, & ad tres Leoninæ urbis
fontes à se extractos; quorum alter in Platea apud S. Petrum, alter ad D. Jacobi
Aream, tertius prope S. Angeli Pontem fuit. Eandem etiam aquam è Janiculi ca-
nali plumbeo per Sixti Pontem transmissam, citeriori intulit urbi. Hæc autem in-
scriptio in via Braccianensi ad eisdem aquæductus apposita fuit.

FORMIS AQVÆ ALSIETINÆ
 OLIM AB AVGVSTO CÆSARE EXTRVCTIS,
 MOX COLLAPŒIS,
 AB ADRIANO PONTIFICE MOX INSTAVRATIS,
 IISDEM RVRSVS VETVSTATE DIRVTIS,
 OPERE SVBTERRANEO ET ARCVATO RESTITVTIS,
 AQVAM EX AGRO BRACCIANENSI
 DITIONIS VRSINORVM,
 SALVBRIORIBVS FONTIBVS DERIVATAM,
 FLEXVOSO CVRSV XXXV. MILLIARIVM
 IN VRBEM PERDVXIT
 ANNO SALVTIS M. DC. XI.

XI.

SECVRITAS POPVLI
 FERRARIA.

CUM urbem Ferrariam Ecclesiasticæ ditioni ac patrimonio S. Sedis restituiſſet adjunxiſſetque Clemens VIII. Arcem in ea ad ſecuritatem publicam jam inchoatam, munitiſſimis propugnaculis, aggeribus, & foſſis undique cinctam, conſtrui curavit PAULUS V. in cujus rei memoriam hæc ipſius ſepulchro fuere inſculpta.

FERRARIAM VRBEM
 DITIONIS ECCLESIASTICÆ NOBILE PROPVGNACVLVM,
 EXTRVCTA VALIDISSIMA ARCE,
 MVNIVIT.

XII.

INTER SANCTOS REFERT
 CARDINALEM BORROMÆVM.

XIII.

DEI ÆDIFICATIO EST.
 S. CAROLVS.

NON ſolùm in Sanctorum album retulit BEATVM CAROLVM BORROMÆVM CARDINALEM, miraculis conſpicuum, ut in horum numiſmatarum altero depingitur, ſed & ipſi ſacram ædem in via quæ vulgò Curſus dicitur, conſtrui curavit, ut in altero etiam exhibetur.

XIV.

XIV. XV.

PALATII VATICANI PORTA RESTITUTA.

CUM ex ædificatione Templi S. Petri Palatii Vaticani porticus & atrium fuisset deformatum & eversum, in meliorem formam PAULUS illud reparari curavit, ut apposita inscriptio testatur his verbis:

PAVLVS V.

PALATII ANTERIOREM PORTAM HORARIAM;
TURRES PRIMÆ CVSTODIÆ,
STATIONEM, ET ARMAMENTARIVM,
QVOD NOVÆ BASILICÆ ÆDIFICATIONE DIRVTA ERANT,
EXTRVXIT ANNO SALVTIS M. DC. VIII.
PONTIF. III.

XVI.

FVNDAMUS NOS IN PACE.

XVII.

PRO TVI NOMINIS GLORIA.

QUÆ sint hæ columnæ ex ipsis appositâ epigraphæ accipe.

PAVLVS V. PONTIFEX MAXIMVS
COLVMNAM VETERIS MAGNIFICENTIÆ MONVMENTVM,
INFORMI SITV OBDVCTAM, NEGLECTAMQVE,
EX IMMANIBVS TEMPLI RVINIS
QVOD VESPASIANVS AVG. EXACTO DE IVDÆIS TRIVMPHO,
ET REIPVBLCÆ STATV CONFIRMATO,
PACI DICAVERAT,
IN HANC SPLENDIDISSIMAM SEDEM
AD BASILICÆ LIBERIANÆ DECOREM AVGENDVM,
SVO IVSSV EXPORTATAM,
ET PRISTINO NITORI RESTITVTAM,
BEATISSIMÆ VIRGINI,
EX CVIVS VISCERIBVS PRINCEPS VERÆ PACIS GENITVS EST,
DONVM DEDIT;
ÆNEAMQVE EIVS STATVAM FASTIGIO IMPOSVIT
ANNO DOMINI M. DC. XIV. PONTIFICATVS IX.

Est autem hæc columna marmorea, striata, operis Corinthii, ingentis magnitudinis, in Platea ante porticum S. Mariæ Majoris erecta, de qua hi versus habentur, in ejusque insculpta leguntur stylobata.

IMPVRA FALSI TEMPLA QVONDAM NVMINIS
IVBENTE. MOESTA SVSTINEBAM, CÆSARE:
NUNC LÆTA VERI PRÆFERENS MATREM DEI,
TE PAVLE. NVLLIS OBTRICEBO SÆCVLIS.

XVIII.

PORTV BVRGHESIO
A FVNDAMENTIS EXTRVCTO.
COLONIA IVLIA FANESTRIS.

FANUM Fortunæ, vulgò *Fano*, urbs est maritima Umbriæ & Episcopalis in Ducatu Urbinatæ sita, licet ditionis Ecclesiasticæ, inter Pisaurum & Senogalliam, ubi PAULUS V. portum navibus recipiendis commodissimum extrui curavit anno 1614. Dicitur autem COLONIA IVLIA FANESTRIS illa civitas, quod Julius Cæsar in ea coloniam Romanam instituerit, ubi templum olim Fortunæ famosissimum extabat.

XIX.

SS. AGNETIS ET EMERENTIANÆ
OSSA HONORIFICATA.

AD hujus nummi expositionem sufficiet quod scripsit Victorellus his verbis:
" PAULUS SS. Virginibus & Martyribus AGNETI ET EMERENTIANÆ
" Aram ex pretiosissimis lapidibus in earum templo extra urbem crexit, earum-
" que sacra pignora in arca argentea pretii quinque millium aureorum recondi-
" dit, & arcam sub ara collocavit anno 1615. "

XX.

PONTIFICVM COMMODITATI.

GRAVE agri Vaticani cælum Pontifices ut vitarent in æstate, angustiores
" in Quirinali ædes ædificarant. Harum incommodo obviam ut iret PAULUS,
" ingentem ædium molem veteri huic Palatio adjunxit, in quibus & publicis
" functionibus exercendis spatium esset, & Sacellum privatis ædibus opportu-
" num. " Hæc Victorellus agens de ædificiis in hoc numismate expressis.

XXI.

SACRA PETRI CONFESSIO EXORNATA.

IN medio novæ S. Petri Basilicæ sacram Confessionem in qua beatorum Apo-
" stolorum cineres requiescunt, aperuit, columellis auro textili, pretiosoque
" lapide fores circumdedit; gradus marmoreos, quibus ad intima descendere-
" tur collocavit: parietes hinc inde stemmatibus, & aliis ornamentis, & vario-
" rum colorum lapidibus incrustavit: pavementum ejusdem mirando opere tesse-
" lato stravit: ostium intermedium ænea crate inaurata inter aliquot elegantes
" columnas conclusit. Statuas eorundem Apostolorum ex metallo deauratas in
" loculamentis exterioribus reposuit, ac tale opus perfecit: " ut his verbis descri-
" bit & asserit Victorellus, " quod qui oculis non conspexerit, vix mente possit
" concipere. "

XXII.

SACELLVM IN PALATIO QVIRINALI.
ANNO M. DC. XIX.

PORTA quæ hîc depingitur, aditum præbet ad elegantissimum illud Sacellum quod in Quirinali Palatio extruxit PAULUS V. de quo hæc scribit Vi-ctorellus: " Partem maximam quæ Orientem respicit, PAULUS à fundamentis " extruxit, in qua regia aula, amplissimumque Sacellum continetur cum sacro " Vestiario ad Sacelli cancellos, quibus Cardinalium Sacerdotumque confessus à " reliquo spatîo dirimitur. "

XXIII.

CEPERANI PONS SVPER LIRIM
RESTITVTVS.

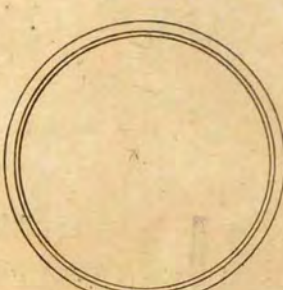
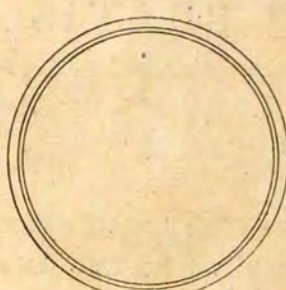
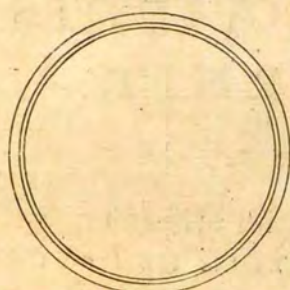
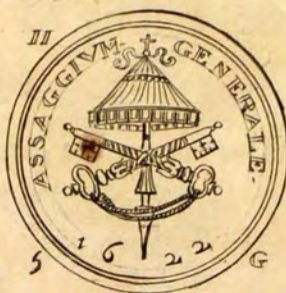
PONTEM reparari curavit ad publicum commodum in villa CEPERANO super fluvium Lirim, vulgò *Garigliano* dictum, qui insulas Isolam & Isolettam cingit, & Latium à Samnio & Campania separat. Non longè à civitate Antina oritur, urbem Soram alluit, ac demum in mare Tyrrenum, haud procul à Caëta præceps ruit.

Obiit 28. Januarii 1621. anno ætatis 69. Pontificatus 16.

GREGORIUS · XV ·

29

GREGORIUS XV.

ALEXANDER LVDOVISIVS,

Bononiensis,

Electus 9. Februarii M. DC. XXI.

* * * * *

I.

CAUSA NOSTRÆ LÆTITIÆ.

UNC nummum cūsum arbitror cū GREGORIUS victoriam à Maximiliano Bavariæ Duce in Rhēni Palatinum Lutheranosque apud Germaniam anno 1623. reportatam, imparibus licet viribus, fausto validoque beatæ Virginis tribuens auxilio, vexilla sibi Romam à victore missa, eidem Dei Genitrici obtulit, ut refert Victorellus his verbis : „ Signa multa capta, multa Romam „ missa, & GREGORIO QVINTO DECIMO LÆTANTE, „ Deoque ac Virgini Mariæ gratias agente, insigni supplicatione & populi confluentis frequentiā ad ædem quam S. Mariæ de Victoriā appellant, delata sunt.

Y

II.

ASSAGIVM GENERALE.

1622.

VULGARE est hoc numisma, quod toties repeti solet, quoties nova cuditur moneta. ASSAGIVM enim deducitur ab asse, quod latè sumptum omne monetæ genus significat.

III.

QUINQUE BEATIS COELESTES HONORES
DECERNIT.

1622.

DIE 12. Martii 1622. agente præsertim Hispaniarum Rege, in Sanctorum numerum retulit BEATOS IGNATIUM DE LOYOLA, FRANCISCUM XAVERIUM, PHILIPPUM NERIUM, ISIDORUM, ET TERESIAM pompâ non vulgari, ac populorum incredibili concursu. In quorum apothecosis monumentum hic nummus editus est.

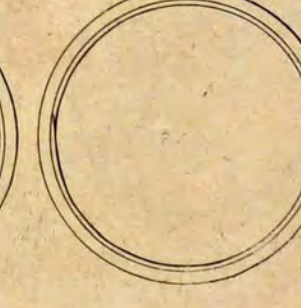
IV.

PACIS ET RELIGIONIS AMOR.

HARUM virtutum amor in eo maximè eluxit, cùm Vallis-Telinæ exortas compressit discordias populares, quæ jamjam Reges ipsos Galliæ & Hispaniæ utrinque ad suas trahebant partes, bellicque cruentissimi timorem incutiebant, ni GREGORII Pontificis prudens succurrisset industria, suasissetque & Ludovico XIII. in hæreticos perduelles ac rebelles Galliæ arma vertere: & Philippo Regi Catholico contra Batavos in Belgio bellum renovare; quod uterque præstitit. Verùm ut ait Victorellus: "Cùm adhuc animi recurrerent ad hujus controversiæ definitionem in suum ipse patrocinium, conspirantibus in hanc unam conditionem partibus, eam regionem interim accepit, dum tempus validiora afferret remedia. Quare magnis sumptibus PRO PACE ET RELIGIONE haud gravatè factis, F. Ludovisio Tiani Duce illuc immisso cum egregia militum manu occupavit arces illas, firmavitque præsidiis, ac præsentis tunc quidem malo opportunè consuluit.

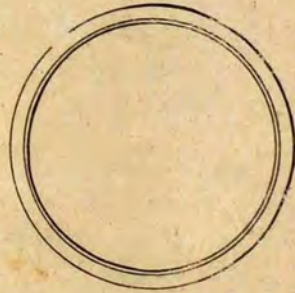
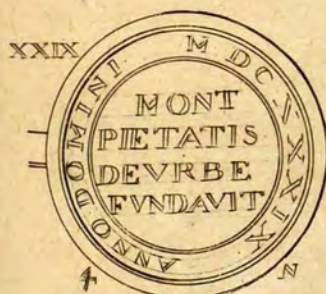
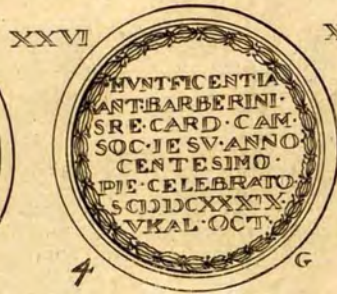
Obiit 8. Iulii 1623. anno ætatis 70. Pontificatus 3.

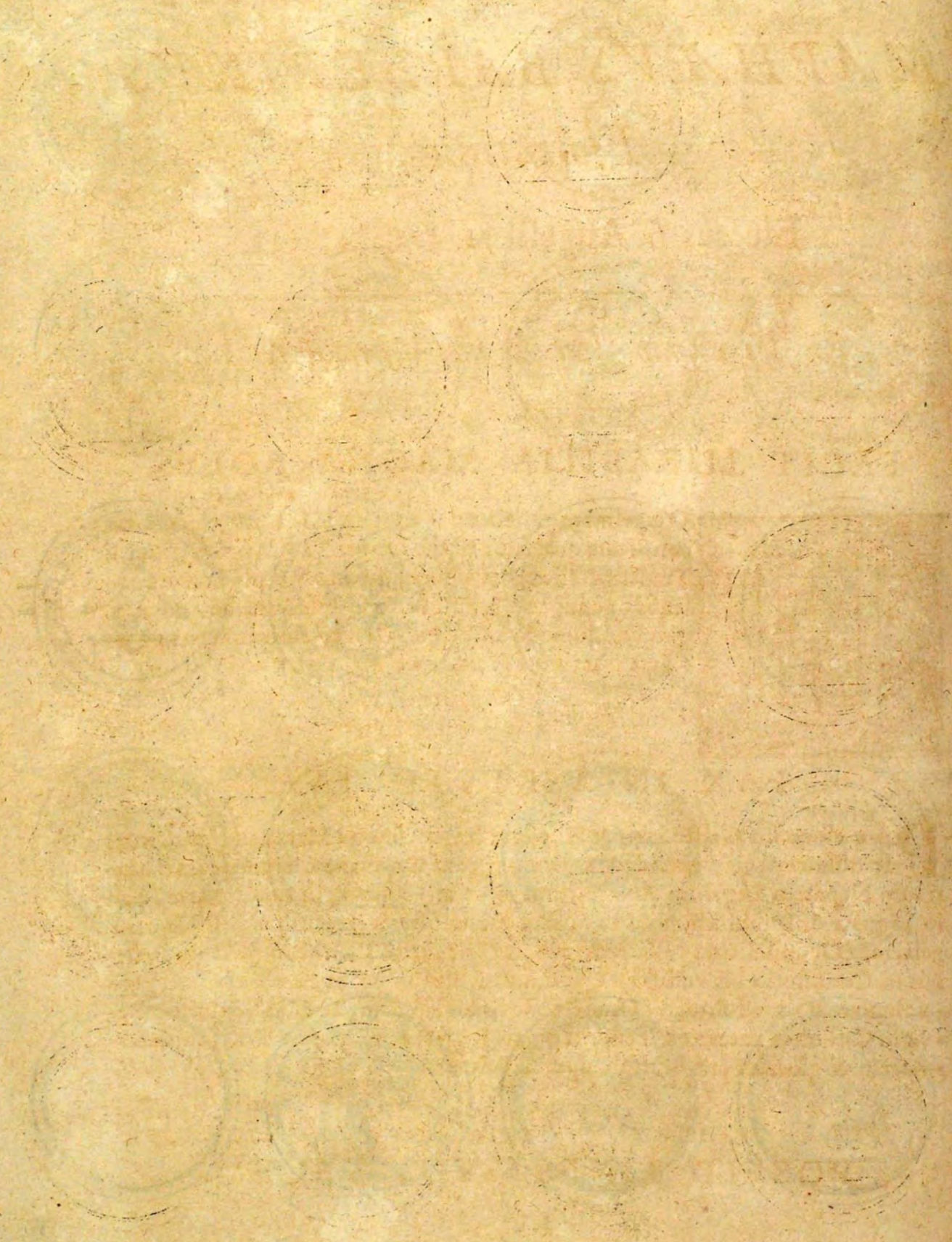

1

URBANA

URBANUS VIII.
 MAPHÆVS BARBERINVS,
 Florentinus,

Electus 6. Augusti M. DC. XXIII.

In Domino sperans non infirmabor.

I.

FACIT MIRABILIA MAGNA SOLVS.

OC primum numisma URBANI VIII. ejus electionem connotat, quæ facta est die Dominica 6. Augusti, Christi Transfigurationis festo sacra, unanimi ferè Patrum consensu, ac ingenti populi lætitiâ. Ipse verò hoc munus, quod nullomodo ambierat, Christo authori refert, QUI FACIT MIRABILIA MAGNA SOLVS.

II.

PAX IN VIRTUTE TVA.

PAx est quam Galliæ inter & Hispaniæ Reges, Ducis Mantuani causâ inter se dissidentes, composuit URBANUS, cum Cardinalem Franciscum Barberinum Nepotem Legatum Apostolicum misit in Galliam, ut hostilia arma jam in Liguriæ & Insubriæ sinibus ad cædem parata sisteret, motusque bellicos compesceret: Quod feliciter cessit pro votis, ut ipse, teste Victorello narravit Patribus in Consistorio his verbis: "Quod nostris erat in votis, ex unanimi Regum voluntate PAX est firmata. Omnem movimus lapidem, ne quid detrimenti Religio Catholica pateretur. Testes sunt ipsi Reges, & ipse novit Deus, cujus honorem & gloriam præ oculis semper habuimus."

III.

POSVIT FINES SVOS PACEM.

IV.

RESERAVIT ET CLAUSIT.

URBANUS VIII.

MAPHÆVS BARBERINVS,

Florentinus,

Electus 6. Augusti M. DC. XXIII.

In Domino sperans non infirmabor.

I.

FACIT MIRABILIA MAGNA SOLVS.

OC primum numisma URBANI VIII. ejus electionem connotat, quæ facta est die Dominica 6. Augusti, Christi Transfigurationis festo sacra, unanimi ferè Patrum consensu, ac ingenti populi lætitiâ. Ipse verò hoc munus, quod nullomodo ambierat, Christo authori refert, QUI FACIT MIRABILIA MAGNA SOLVS.

II.

PAX IN VIRTUTE TVA.

PAx est quam Gallix inter & Hispanix Reges, Ducis Mantuani causâ inter se dissidentes, composuit URBANUS, cum Cardinalem Franciscum Barberinum Nepotem Legatum Apostolicum misit in Galliam, ut hostilia arma jam in Liguriæ & Insubriæ finibus ad cædem parata sisteret, motusque bellicos compesceret: Quod feliciter cessit pro votis, ut ipse, teste Victorello narravit Patribus in Consistorio his verbis: "Quod nostris erat in votis, ex unanimi Regum voluntate PAX est firmata. Omnem movimus lapidem, ne quid detrimenti Religio Catholica pateretur. Testes sunt ipsi Reges, & ipse novit Deus, cujus honorem & gloriam præ oculis semper habuimus."

III.

POSVIT FINES SVOS PACEM.

IV.

RESERAVIT ET CLAUSIT.

VII.

HOMINIBVS BONÆ VOLVNTATIS.

PORTA sancta his in nummis expressa conspicitur, quæ anno 1625. ab **URBANO VIII.** incredibili omnium nationum, & præsertim Sigismundi Regis Poloniae filii, concursu, solemni, ut decet, pompa aperta est. Vidi ego alterum nummum ejusdem quidem typi ac septimus iste, varii tamen lemmatis: legebatur enim in ambitu **C. ET CAP. S. MARIE.** id est Cardinalis & Capitulum S. Mariæ.

V.

ORA PRO ME BEATA MARTINA.

SANCTÆ MARTINÆ Virginis & Martyris corpus **URBANO VIII.** sedente, in pervetusta Ecclesia, ad Mamertinum carcerem cum sanctorum Martyrum Concordii, Epiphaniæ & Sociorum reliquiis repertum, eodem loco in meliorem formam redacto, atque decentius ornato, magno populi concursu, ac totius urbis lætitiâ solemni ritu repositum est.

VI.

TRANQVILLITAS REDVX.

VIDETVR cusus hic nummus ob pacem inter Regem Gallia, & Ducem Sabaudia sancitam & stabilitam **URBANI** Pontificis operâ, quæ Italia, bellorum motibus turbata, optatam attulit **TRANQVILLITATEM.** Hæc de ea scribit Victorellus: „Magni belli procellam in Monteferrato vidit Italia, pacis & „communis boni desiderium incredibile tenuit Pontificem.“

VIII. IX.

S. PETRI BASILICA CONSECRATA.

DUPLEX hîc nummus vulgatus est in memoriam consecrationis Basilicæ S. Petri in Vaticano. Cum stupenda hujus Templi moles absoluta ac ornata fuisset, tandem die 18. Novembris anni 1626. ab **URBANO VIII.** est inaugurata, in cujus consecrationis monumentum hæc in ea leguntur.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.

VATICANAM BASILICAM, A CONSTANTINO MAGNO EXTRVCTAM,
A B. SYLVESTRO DEDICATAM,
IN AMPLISSIMI TEMPLI FORMAM
RELIGIOSA MVLTORVM PONTIFICVM MAGNIFICENTIA REDACTAM,
SOLEMNI RITV CONSECRAT.

X. XXXV.

TE MANE, TE VESPERE.

ROMÆ.

HUJUS Pontificis coronationis solemnitas peracta est die 29. Septembris Divo Michaëli sacrâ, quem ideo tiaram novo Pontifici è cœlo afferentem effinxerunt. Dilata autem fuerat usque in hanc diem, ob morbum in quem statim ab electione inciderat: & ideo, ut ait Victorellus, „S. Michaëlem primum „inter Seraphinos locum obtinentem, cœlestium legionum ducem, Catholicæ „Christi Ecclesiæ & Pontificis Maximi custodem, præcipuâ veneratione coluit, „colitque: unde illius imaginem, musivo opere, in Principis Apostolorum Basilica apud aram S. Petronillæ, artificis manu perfecit, se ante illum genibus innixum, coloribusque his verbis adjectis expressit. TE MANE, TE VESPERE. „Quibus innuit se velle eum, & mane & vespere, ut fidelissimum Patronum ac Tutelarem colere, ac precibus venerari.

XI.

ECCLESIAE B. VIRGINIS CONCEPTÆ
IACTO PRIMO LAPIDE.

AD instantiam Caroli Niverni & Mantuæ Ducis, Ordinem Equitum Conceptionis B. Mariæ instituit sub Regula S. Francisci, & SS. Michaëlis & Basilii patrocinio. Ecclesiam etiam sub eodem titulo ad preces fratris sui Cardinalis à S. Onuphrio extrui curavit, in gratiam Capucinatorum, quorum Regulam ante Cardinalatum professus fuerat. Primum autem hujus templi lapidem jecit die 4. Octobris Divo Francisco sacrâ, in quorum memoriam hic nummus editus est. Legitur autem hæc epigraphe in fornice interiori portæ templi:

FR. ANT. BARBERINVS
S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS S. ONUPHRII
VRBANI VIII. GERMANVS FRATER,
TEMPLVM IMMACVLATÆ VIRGINIS
A FVNDAMENTO EREXIT,
RELIGIOSI IN DEIPARAM OBSEQVII,
BENEFICÆ IN SVVM ORDINEM CHARITATIS
MONVMENTVM
ANNO SALVTIS M. DC. XXVIII.
CAPVCINI FRATRES GRATI ANIMI ERGO POSVERE.

Z

XII.

BEATO ANDREA INTER SANCTOS
RELATO.

ANNO 1629. BEATO ANDREÆ CORSINO Florentino, Ordinis Carmelitarum, Fesulano Episcopo, sacros cœlestium Civium honores, solemnî ritu, mense Aprili detulit; ædemque sacram sub ejus invocatione inauguravit.

XIII.

INSTRVCTA, MVNITA, PERFECTA.

ADRIANI molem, nunc Castrum S. Angeli, novis munitionibus additis ac propugnaculis reddidit firmiorem. Hæcque in eo legitur epigraphæ.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
PROPVGNAVLM, DVO HÆC INTERCLVDENS
SVB PONTIS FORNICE SPATIA
INVTLITER ANTIQVITVS FABRICATVM,
SOLO ÆQVAVIT,
FLVMINIS LAPSV HÆC EX PARTE RESERATO,
QVOD MVNITAM MAGIS ARCEM EFFICIT,
ET EXVNDATIONES INGRVENTES COHIBET.
NE POSTERI
PROVENIENTIS HINC VTLITATIS IGNARI;
SECVS QVOD MOLIANTVR,
HOC VOLVIT EXTARE DOCVMENTVM
ANNO M. DC. XXVIII.

XIV.

ELIZABET REGINA LVSITANIÆ
A DEO SANCTIFICATA.

HONORES sacros SANCTÆ ELIZABET REGINÆ LVSITANIÆ decernendos statuerat Leo X. qui ejus festum indixerat celebrandum, sed in Conimbriensi tantum Diœcesi: at insecuti Pontifices colendam concesserant toti Lusitaniæ; ac tandem, ne quid ejus venerationi decisset, URBANUS VIII. eam Sanctorum fastis ascripsit anno M. DC. XXV. Hic nummus ovalis figuræ exiguus est, ac rosariis appendendus. Caput tamen URBANI in antica parte exhibet.

XV.

NVNC RE PERFECTO.

PORTUM Centum-Cellarum, vulgò *Civita Vecchia*, de quo plura superius, à prædecessoribus Pontificibus inchoatum, ac munitionibus instructum tandem absolvit: In cujus rei monumentum nummus hic editus est.

XVI.

ORNATO SS. PETRI ET PAVLI
SEPVLCRO.

BEATORUM Apostolorum sacram Confessionem seu tumulum nobilissimo Mausolæo ex ære fuso, ac deaurato, eleganti Equitis Bernini operâ, quatuor ingentibus columnis suffulto decoravit, Aramque maximam sub eo constituit; hujus autem delineatio hîc subjicitur.

XVII.

MATER MISERICORDIÆ SAVONA.

HÆc est icon B. Mariæ nuper prope Savonam, ex ipsius Deiparæ, agricolæ cuidam sese exhibentis contuendam, mandato, ad ipsius cultum erecta, quæ modò à populis undequaque advenientibus, & ejus miraculorum virtutem & gratiam accipientibus, visitur ac colitur. Unde Rex Christianissimus elegantem ejusdem effigiem in altari marmore pretiosissimo nitenti, in æde sacra Patrum Augustinensium Discalceatorum hîc Parisiis paucis abhinc annis crexit. Cùm nummus iste etiam ovalis ac minutissimus, faciem URBANI exhibeat, ideo in suorum numismatum serie non omittendum censuimus.

XVIII.

MONASTERIVM INCARNATIONIS
IESV CHRISTI.

V. C. F. E.

MONUMENTUM est Monasterii Incarnationis URBANI Pontificis curâ ac munificentia constructi. Characteres autem V. C. F. E. in corde descripti, significant hæc verba sacra, VERBUM CARO FACTUM EST, quæ Christi Incarnationem designant.

XVIII. 2.

AVCTA AD METAVRVM DITIONE.

ROMÆ.

URBANI solertiâ & industriâ Ecclesiastici fines patrimonii protensi sunt ad METAVRVM fluvium, vulgò *Metro*, qui Umbriam olim, nunc Urbini Ducatum alluit. Hæc autem leguntur in Elogio ipsi apud Aræ cœli Ecclesiam dicato. "Quod dominatum Ecclesiæ peropportuna ditionis accessione amplificavit." Puella autem illa typum refert urbis Urbanæ, quæ Ecclesiam ipsius Cathedrali manu gestat, quam URBANUS condiderat, ac Episcopatu donaverat. Nam ex Castro Duranti (sic à Guillelmo Duranti, Episcopo Mimatensi, nuncupatum) & vado S. Angeli, quod olim Tiphernas dicebatur, unicum constituit Episco-

Z ij

patum URBANENSEM; Ecclesiamque Abbatialem S. Christophori Ordinis Benedictini, in Cathedralem erexit, ut in ejusdem urbis palatio scriptum legitur his verbis:

VRBANO VIII. PONTIFICI MAX.
 QVOD POST AVCTAM AD METAVRVM
 ECCLESIAE DITIONEM,
 METAVRIENSE DVRENTIS CASTRVM
 CIVITATIS IVRE DONAVERIT,
 LOCVMQVE OB COELI SALVBKITATEM,
 VRBINANTIVM DVCVM SEDEM,
 ADDITO EPISCOPO,
 SALVBRIOREM ANIMIS PROCVRAVERIT,
 AC DIOECESIS FINES EXTENDERIT
 VRBANIENSES,
 VT QVOTIES NOMINENTVR,
 TOTIES ACCEPTI BENEFICII ADMONEANTVR,
 CONDITORI SVO POSVERVNT.

XIX.

ÆDES S. BIBIANÆ RESTITVTA
 ET ORNATA.

ÆDEM sacram S. BIBIANÆ & sociarum collabentem restituit & ornavit. Hanc Olympina matrona sanctissima in honorem sanctarum Bibianæ, Olympiæ & Dafrosæ primùm excitaverat; eandem Simplicius Papa restauraverat; Honorius III. anno 1224. consecravit. Hancque demum URBANUS VIII. in elegantiore formam restituit, ac earumdem Beatarum corpora ex Liberiana Basilica in quam fuerant invec̃ta, solemni pompâ in propria reposuit Ecclesia, ut ex hac constat epigraphæ.

VRBANVS VIII. PONT. OPT. MAX.
 CORPORA SS. BIBIANÆ, DEMETRIÆ ET DAFROSÆ;
 IN HAC OLYMPIANA BASILICA TRANSVECTA,
 INDEQVE PRISTINAM AD SEDEM RELATA,
 LABRO ONYCHINO, ÆNEISQVE LOCVLIS INCLVSA;
 PIETATI VRBIS EXPOSVIT
 ANNO M. DC. XXVI. PONT. IIII.
 III. IDVS NOVEMBRIS.

XX.

SECVRITAS PVBLICA.

IN agro Bononiensi Arcem munitissimam, quæ ex suo nomine URBANA dicta est, ad Pontificiam ditionem tuendam condidit, ut ex hac inscriptione inibi apposita innotescit.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
 ARCEM HANC DE SVO NOMINE
 VRBANAM NVNCVPATAM,
 VALIDISSIMIS PROPVGNACVLIS,
 GEMINOQVE VALLO, GEMINAQVE FOSSA;
 IVGIS AQVÆ FLVXV REFERTA
 CIRCVM DATAM,
 VT SOLI PATENTIS
 IN DITIONEM ECCLESIASTICAM ADITVS
 HOSTICIS ARMIS INTERCLVDERETVR,
 PVBLICÆ SECVRITATI CONSVLTVS,
 A FVNDAMENTIS EXCITATAM ABSOLVIT,
 ET VSVI MILITARI
 REBVS OPPORTVNIS INSTRVXIT ET MVNIVIT.

Pontifex ille qui in nubibus apparet, sanctus est Petronius, civitatis Bononiensis Patronus, qui eandem urbem manu gestat.

XXI.

ÆDE EXORNATA, FACIE RESTITVTA:
 M. DC. XXXVI.

EXTABAT Romæ à priscis temporibus templum S. Anastasiæ Virgini dicatum, à sancto Damaso Papa olim constructum, Hilari ac Leonis III. Summorum Pontificum beneficiis auctum, quod vetustate deformatum URBANUS VIII. restauravit, ut apposita in eo epigraphæ exponit his verbis.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
 S. ANASTASIÆ TEMPLVM
 ASVMMIS PONTIFICIBVS SS. DAMASO, HILARO, ET LEONE III.
 RELIGIOSE ORNATVM,
 MELIOREM IN FORMAM RESTITVIT.
 COLLAPSAM FRONTEM A FVNDAMENTIS EXTRVXIT,
 DVAS TVRRES AD NOLARVM VSVM EREXIT,
 INTERIORA ORNAMENTA ADIVNXIT
 ANNO DOMINI M. DC. XXXVI.
 PONT. XIV.

XXII.

ORNATO CONSTANTINI LAVACRO
 ET INSTAVRATO.

SERVATVR Romæ à multis sæculis apud Ecclesiam Lateranensem insigne illud Baptisterium Constantinianum dictum, sive quòd Constantinus, ut Eusebio placet, undis salutaribus in eo fuerit ablutus; sive quòd illud ipsum ad Lateranensem Basilicam regiâ prorsus magnificentia construxerit. Nam fons seu lavacrum ex porphyretico lapide cavatum erat, argento purissimo instructum, trium

Z iij

millium & octo librarum pondo. In hujus medio assurgebat columna porphyretica, cui imposita erat lampas aurea librarum 50. in qua balsamum jugiter ardebat. In summo autem fontis labro agnus aureus librarum 30. aquam fundebat. Stabat verò ad illius dextram argentea Salvatoris imago quinque pedum altitudinis, ponderis librarum 110. Ad sinistram autem statua pariter argentea sancti Joannis, ejusdem ferè molis. Septem quoque cervi argentei singuli librarum 80. eleganti quasi coronâ fontem cingebant. Sixtus III. Pont. Max. hoc lavacrum octo columnis porphyreticis circumdedit: Adrianus I V. illud ipsum vetustate fatiscens reparasse traditur, ac pristino decori restituisse. Demum hoc præstitit URBANUS VIII. cùm illud auro picturisque exornavit, solumque versicolore stravit marmore.

XXIII.

DENVO EXÆDIFICATA.

TEMPLUM S. Caii Pontificis vetustate dirutum restaurari etiam curavit, ut ex hac inscriptione apposita innotescit:

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
DOMVM IN VRBE S. CAII PAPÆ ET MARTYRIS
IN ECCLESIAM OLIM CONSECRATAM,
AC IN TITVLVM ERECTAM,
SACRAQVE STATIONE CELEBREM,
VETVSTATE COLLAPSAM,
A FVNDAMENTIS EXCITAVIT,
ILLATIS EIVSDEM S. CAII RELIQVIIS,
ANNO M. DC. XXXI.
PONT. IX.

XXIV.

PACIS INCOLVMITATI.

XXV.

SVBVRBANO RECESSV CONSTRVCTO.

ARCEM Castri-Gandulphi, situ gratissimo, aëreque saluberrimo gaudentem, ædificiis non modo ampliavit ac ornavit, sed & hortis amœnissimis instruxit, ut Pontificum incolumitati, secessui, ac relaxationi possent inservire, quod in apposita legitur epigraphe:

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
SEMITIS COMPLANATIS,
CÆTERISQVE AD VSVM VILLÆ COMPARATIS
SVBVRBANAS ÆDES
COMMODITATI PONTIFICVM EXTRVXIT
M. DC. XXIX. PONT. VII.

XXVI.

MVNIFICENTIA ANTONII BARBERINI.

&c.

CONNOTAT hujus nummi epigraphæ solemnem illam festivitatem, quam Societatis Jesu Patres, ex Cardinalis Antonii Barberini munificentia, Romæ egerunt, ut primum suæ Societatis sæculum recolerent, ac centesimum ab ejus exordio annum redderent illustriorem. Diem enim venientem primam nuntiare tubæ, & faces illustrare. Communi lætitiæ addidit splendorem suprema Majestas Pontificis URBANI, & Purpuratorum cœtus. Famam verò perennemque memoriam cusi auro, argento & ære nummi, ac cætera quæ retulit Jacobus Damianus in Synopsi primi suæ Societatis sæculi.

XXVII.

ASSAGIVM GENERALE.

DE hoc nummo superius egimus, qui quidem ita vulgaris est, ut in ipso diutius immorari sit superfluum.

XXVIII. XXIX.

VRBANO VIII. PONT. MAX. SEDENTE.

MONS PIETATIS DE VRBE FVNDATVS.

ANNO M. DC. XXXIX.

AD egentium & ære alieno oppressorum commodum & levamen, Montem Pietatis in urbe fundavit, ubi scilicet pecunias absque ullo fœnore usque ad centum librarum summam mutuò accipiunt, modò infra anni terminum sortem hanc præcipuam persolvant, ac pignora credita reposcant.

XXX.

AD ÆDIVM PONTIFICVM

SECVRITATEM.

QUIRINALI Palatio, vulgò *Monte Cavallo*, multa addidit ædificia familiæ Pontificiæ accommoda ac pernecessaria (translato alibi Capucinatorum Monasterio) quæ firmis altisque mœnibus ad ædium Pontificiarum securitatem vallavit. Hortos etiam amœnissimos & amplissimos, arboribus confitos, ac fontibus irriguos adjunxit, ut in iis apposita docet epigraphæ:

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
 SVMMORVM PONTIFICVM COMMODITATI,
 OBLECTATIONI, ET SECVRITATI,
 VIRIDARII SPATIVM AMPLIORI PROTENDIT ACCESSIONE
 QVAM COMPLANAVIT;
 HINC VALLIS IMÆ SVPERFICIEM ATTOLLENS,
 COLLIS INDE SVMMITATEM DEPRIMENS,
 AREAS DISPOSITAS APTE DISTINXIT,
 IRRIGAVIT FONTIBVS,
 ET DECENTER EXCOLVIT.
 IN ANGVLO ORIENTALI DOMVM
 IN CVRARVM INTERMISSIONI RECESSVM CONSTITVIT,
 EXCVBIIS MILITVM HELVETIORVM
 CONTVBERNIA CONSTRVXIT, ET DISPOSVIT,
 HORTOS AMBITV PARIETVM VNDEQVAQVE CONCLVSIT
 ANNO SALVTIS M. DC. XXVIII.
 PONT. VI.

XXXI.

FERRI FODINIS APERTIS.

INVENTIS apud montem Leonis ferri fodinis, eas usui reddidit opportunas,
 & vias stravit, ut in apposita inibi inscriptione legere est.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
 INVENTIS ET RECLVSIS IN VMBRIÆ FINIBVS
 PROPE MONTEM LEONIS
 FERRI FODINIS,
 ÆDIFICIVM ET FORNACEM AD EXCOQVENDAM MATERIAM;
 ET FERRVM FVNDENDVM EXCITAVIT,
 PONTEM AC VIAM EXPORTATIONI IDONEAM STRAVIT,
 ANNO SALVTIS M. DC. XXIV.

XXXII.

VBERIORIS ANNONÆ COMMODO.

NOVA & amplissima horrea, ad Diocletiani Thermas, veteribus adjunxit,
 ut ad eorum Januam inscriptum legitur his verbis.

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
 VETERIBVS HORREIS A GREGORIO XIII.
 ET PAVLO V. CONSTRVCTIS
 NOVA HÆC TANTVMDDEM SPATII CONTINENTIA,
 VT VBERIVS ANNONÆ CONSVLERET,
 ADIECIT,
 ANNO DOMINI M. DC. XXIX.
 PONT. VIII.

XXXVIII.

XXXIII.

FORTITER EGIT, PRVDENTER PATITVR.

VIRTUTES præcipuæ URBANI Pontificis hoc in nummo describuntur ac prædicantur, scilicet Fortitudo, Prudentia, & Pax, quæ in ipso semper cluxerunt. Ait enim Oldoinus Ciaconii continuator: „Vir fuit magni ingenii, prudens, ac semper humanissimus. Sic pacem coluit, ut ejus industriâ & auctoritate, duorum potentissimorum Regum exercitus, maximo rei Christianæ detrimento, ad Casalem jamjam collatis signis decertaturi, post initas pacis conditiones, compositis armis, quieverint.“

XXXIV.

ADDITIS VRBI PROPVGNAVLIS.

UT publicæ securitati consuleret, Urbem mœnibus cinxit, sicut indicat hæc inscriptio Janiculensi Portæ apposita:

VRBANVS VIII. PONT. MAX.
ABSOLVTIS CIVITATIS LEONINÆ MVNIMENTIS,
MOENIBVS, AC PROPVGNAVLIS
AD TYBERIM VSQVE EXCITATIS
IMMINENTEM VRBI IANICVLVM,
ET TRANSTYBERIANAM REGIONEM CIRCVMDVCENS,
PVBLICÆ SECVRITATI PROSPEXIT,
ANNO DOMINI M. DC. XLIV.
PONT. XXI.

Obiit 29. Iulii 1644. anno ætatis 76. Pontificatus 21.

193

LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1000 S. MICHIGAN AVE.
CHICAGO, ILL. 60607

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1000 S. MICHIGAN AVE.

CHICAGO, ILL. 60607

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1000 S. MICHIGAN AVE.

CHICAGO, ILL. 60607

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1000 S. MICHIGAN AVE.

CHICAGO, ILL. 60607

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

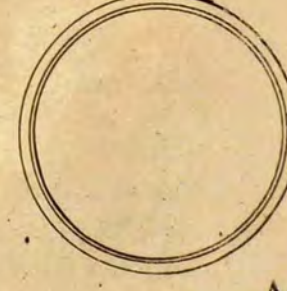
1000 S. MICHIGAN AVE.

CHICAGO, ILL. 60607

INNOCENTIVS · X ·

171

A. aij.

INNOCENTIUS X.

IOANNES BAPTISTA PAMPHILIUS,

Romanus,

Electus 14. Septembris M. DC. XLIV.

* * * * *

I.

REPLEVIT ORBEM TERRARVM.

EFFLANTE Spiritu sancto, cœtus Cardinalium in Conclavi congregatus die 14. Septembris, universo orbi Christiano JOANNEM BAPTISTAM PAMPHILIVM Cardinalem elegit in Summum Pontificem. Hoc innuere videtur nummus iste, ni magis arrideat id ipsum quod refert D. à sancto Amore Doctor Parisiensis in Diario suo, scilicet se accepisse eundem cusum fuisse in memoriam Constitutionis, quâ quinque propositiones circa materiam Gratiae & Liberi Arbitrii INNOCENTIUS damnavit.

II.

FRUCTVM SVVM DEDIT IN TEMPORE.

CRUX illa quam hîc venerantur cœlites, sanctæ Crucis Exaltationem designat, cujus die festiva anni 1644. INNOCENTIUS omnium Patrum, si quinque excipias, votis Pontifex renuntiatus est, qui expectatos Justitiæ, Prudentiæ, cæterarumque virtutum fructus, in tempore suo, protulit uberrimos.

III.

VNDE VENIT AVXILIVM MIHI.

AD beatam Virginem, quam à teneris coluerat INNOCENTIUS, in Pontificatus initio, hoc numismate teste, confugit, ut ab ipsa quærat in arduis, quæ quotidie occurrunt, negotiis consilium & auxilium. Ait enim Oldoinus. "Virgini Mariæ, quam eximio cultu prosequabatur, suam retulit electio-
nem olim etiam illi prædictam à B. Felice Cantalicio Capucino, raræ sanctitatis viro."

Aa iij

IV.

IVSTITIA ET CLEMENTIA
COMPLEXÆ SVNT SE.

DESUMPTUM fuit hoc numisma cum lemmate à nummo Clementis VIII. superius exposito. Non ineptè tamen INNOCENTIO X. tribuitur. Justitiam enim impensè coluit, cujus publicum dedit exemplum, cum Moscambrunum Subdatarium, falsitatis crimine reum, capite plecti iussit. Quod referens Oldoinus ait: "Hæc autem tam recta justitia in permittendo ut sævirent iudices " in reos, prout jus exigebat, non officiebat quin in absolvendo innocentes eandem ostenderet, imò & pietatem & clementiam, cum eosdem quos aliquando " iudices non integri damnaverant, uti benignissimus parens amplectebatur. " In urbe etiam novos carceres ampliores & commodiores extruxit ad miserorum levamen, ut patet ex hac epigraphe.

IVSTITIÆ ET CLEMENTIÆ
SECVRIORI AC MITIORI REORVM CVSTODIÆ
NOVVM CARCEREM
INNOCENTIVS X. PONT. MAX.
POSVIT ANNO M. DC. LV.

Hacque de causa videtur præcipuè cusus hic nummus.

V.

DECOR DOMVS DOMINI.

BASILICAM Lateranensem ex parte quâ mœnia respicit, formâ elegantiori reparavit. Parietes ipsos à Constantino olim opere musivo extructos, & columnis innixos, mira arte renovavit ac servavit, curavitque ut vetustas integra remaneret, & venustas adderetur, ut docet inscriptio inibi apposita.

INNOCENTIVS X. PONTIFEX MAX.
LATERANENSEM BASILICAM
CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS
RELIGIONE AC MVNIFICENTIA EXTRVCTAM;
SVMMORVMQVE PONTIFICVM PIETATE
SÆPIVS INSTAVRATAM,
VETVSTATE IAM FATISCENTEM,
NOVA MOLITIONE
AD VETEREM EX PARTE ADHVC STANTEM CONFORMATAM,
ORNATV SPLENDIDIORE RESTITVIT
ANNO IVBILEI M. DC. L.

VI. XVIII.

AGNETI VIRGINI ET MARTYRI
SACRVM.

CUM avita PAMPHILIORUM domus sita esset in Agonali foro, ubi etiam Templum S. AGNETIS exiguum & vetustate deformatum conspiciebatur, illud ipsum ad urbis ornamentum, & B. Virginis decus, elegantiori arte à patruo & patre jam inchoatum, decentissimè quantum potuit perfecit & complevit INNOCENTIUS.

VII.

ABLUTO AQVA VIRGINE.

FORUM illud Agonale, ubi olim Agonales ludi, seu certamina agebantur, elegantissimè ornavit idem Pontifex, non solum eximio PAMPHILIORUM Palatio, & æde sacrâ B. Agnetis, sed & fonte limpidissimo ex AQVA VIRGINE, quasi ad ABLVENDVM cruorem Agonalium certaminum deducto, in scopuli prærupti formam, largo aquarum undique labentium cursu divite. Illic simulachra quatuor ingentia fluminum ex marmore incumbunt, quæ orbis partium quatuor primarios designant fluvios, Danubium scilicet, Gangem, Nilum, & Amazonum cum symbolis animalium & plantarum quæ juxta eos crescunt & aluntur. Opus totum in ejus apice coronat Obeliscus Ægyptiacus, cui hæc appositæ est inscriptio.

INNOCENTIUS X. PONT. MAX.
NATALI DOMO PAMPHILIA,
OPERE CVLTVQVE AMPLIFICATA,
LIBERATAQVE IMPORTVNIS ÆDIFICIIS
AGONALI AREA,
FORVM VRBIS CELEBERRIMVM,
MULTIPLICI MAIESTATIS INCREMENTO
NOBILITAVIT.
OBELISCVM AB IMP. CARACALLA
ROMAM ADVECTVM,
CVM INTER CIRCI CASTRENSIS RVDERA
CONFRACTVS DIV IACVISSET,
INNOCENTIUS X.
AD FONTIS FORIQVE ORNATVM
TRANSTVLIT, INSTAVRAVIT, EREXIT.
ANNO SALVTIS M. DC. LI.
PONT. VII.

VIII.

FIAT PAX IN VIRTUTE TVA.

PRUDENTIA & longanimitate pacem fovit Italiæ INNOCENTIUS, cum à populo, ac primariis Regni Neapolitani, qui jugum Hispanicæ dominatio-

Aa iiij

nis excutere tentabant, excitaretur, ut Regni hujus recuperandi ansam peropportunam arriperet. Sed satius duxit, teste Oldoino, Italiæ tranquillitatem sua virtute & industriâ fovere, quàm armis & ferro augere dominium.

IX.

VT THESAUVROS ANNI SANCTIORIS
TECV M APERIAM.

X.

XI.

OSTIV M COELI APERTVM IN TERRIS.

XII.

XIII.

APERVIT ET CLAVSIT.

XIV.

LAVDENT IN PORTIS OPERA EIVS.

DIE 24. Decembris 1649. Portam sanctam ad Jubilei magni inchoationem, solemni ut decebat ritu aperuit INNOCENTIUS, qui & templa sæpius adiit, Xenodochiis adfuit, pedes peregrinorum lavit, aquam & manutergium, ministrantibus Etruriæ Principibus Mathia & Leopoldo, qui illuc pietatis ergo advenerant, cæteraque pietatis opera præstitit. Providus etiam Pontifex frumentum aliaque necessaria advehi undequaque curaverat, virosque probos delegerat, qui iusta rebus pretia imponerent, ne hospitum avaritiâ advenæ gravarentur.

XV. XVI.

ÆDIFICAT ET CVSTODIT.

PALATIUM est Pamphiliorum, quod magnificè in Platea Agonali, vulgò *Navona*, extruxit INNOCENTIUS, ut patrios lares, in quibus primam hauserat lucem, nobilitaret.

XVIII.

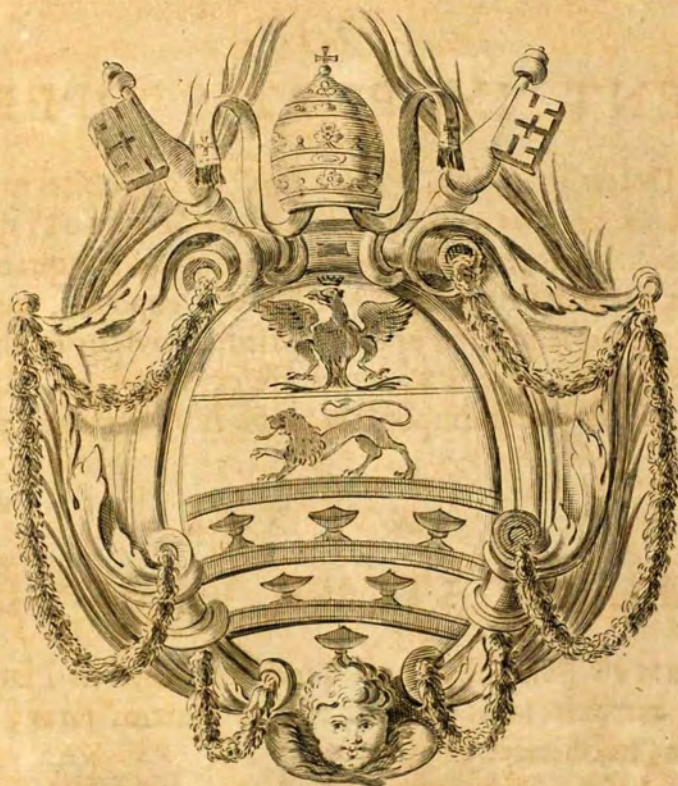
VATICANIS SACELLIS INSIGNITIS.

VATICANUM Divi Petri Templum, prædecessorum suorum vestigiis inherens, exornare studuit. Plurima enim addidit ornamenta, non in Sacellis modò, ut hîc inscribitur, sed in cæteris quoque partibus, sive materies spe-

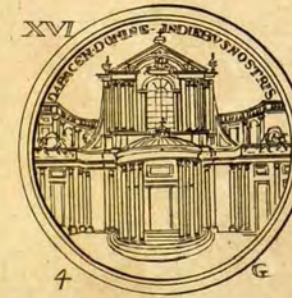
ſtetur, ſive operis elegantia non ſpernenda. Quæ autem illa fuerint, hac inſcriptione in portæ medio affixa declaratur.

BASILICAM PRINCIPIS APOSTOLORVM
IN HANC MOLIS AMPLITVDINEM
MVLTIPlici PONTIFICVM ROM. ÆDIFICATIONE
PERDVCTAM,
INNOCENTIUS X. PONT. MAX.
NOVO CÆLATVRÆ OPERE,
ORNATIS SACELLIS,
INTERIECTIS IN VTRAQVE TEMPLI ALA
MARMOREIS COLUMNIS,
STRATO E VARIO LAPIDE PAVIMENTO,
MAGNIFICENTIVS TERMINAVIT.

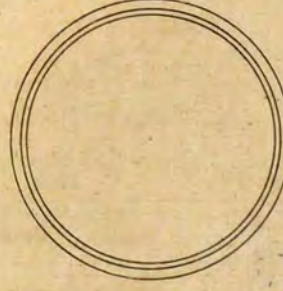
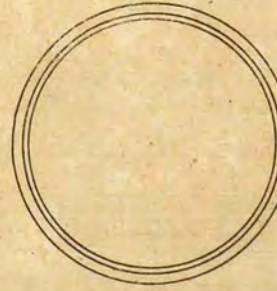
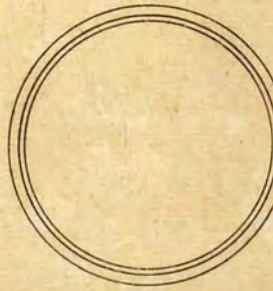
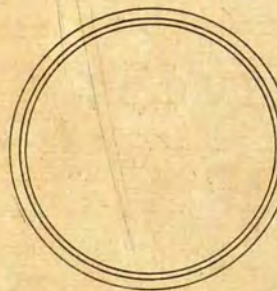
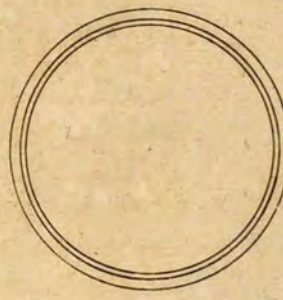
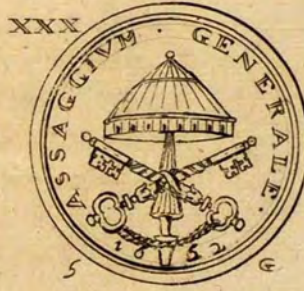
Obiit 7. Januarii 1655. anno ætatis 80. Pontificatus 11.

ALEXANDER

ALEXANDER VII.

FABIVS CHISIUS,

Senensis,

Electus 7. Aprilis M. DC. LV.

Vivo ego, jam non ego.

I.

VIVO EGO, IAM NON EGO.

OMMUNE fuit Pontificibus, ultimis saltem hisce sæculis, statim atque ad Ecclesiæ summum regimen eve-cti fuissent, signum aliquod ac symbolum peculiare ex sacra Scriptura desumptum, sibi ascribere, ac sigillis suis imprimere. Hoc præstitit ALEXANDER, qui simul ac Pontifex renuntiatus fuit, illud Divi Pauli dictum sibi ascivit, VIVO EGO, IAM NON EGO. Altera autem pars hujus lemmatis, *Vivit verò in me Christus*, ejus vultus expressione sat apertè declaratur.

II.

OMNIA AB VNO, OMNIA AD VNVM.

TRIANGULUS iste figura est, remotissima licet ac imperfectissima, Divinitatis, siquidem tres anguli in unum coeuntes triangulum, tres Personas in uno Deo existentes quomodocumque sensibus nostris exponunt. Innuit autem nummus iste Deum esse α & ω , principium scilicet à quo omnia bona emanant, & finem, ad quem omnia tendere debent: eoque profitetur ALEXANDER se summum à Deo accepisse Ecclesiæ principatum, seque ad ejus gloriam & honorem velle illum administrare.

III.

POPVLVM RELIGIONE TVETVR.

IV.

VT VMBRA ILLIVS LIBERARENTVR.

COMMENDANTUR his numismatibus singularis ALEXANDRI Pontificis erga Deum pietas & religio, quibus Populum Romanum à peste ac

Cc

morte, votis & precibus eximere meruit. Nondum enim evoluto Pontificatus sui anno, gravis pestilentia Neapoli Romam adveſta, urbem ſuâ lue infecit. Statim pius æquè ac providus Pontifex, divinis humaniſque præſidiis undequaque comparatis, omnes omnino conatus adhibuit, ut huic malo efficaciter occurreret, quod Deo favente præſtitit, urbemque, leviffimo accepto damno, ab iſto gravi morbo liberavit. Ob hoc autem beneficium, S. P. Q. R. ei ſtatuum erigere decreverat, ni modestia ejus vetuiſſet. Nihilominus tamen hæc in tabula marmorea ad perpetuam ſcripſit memoriam.

ALEXANDRO VII. PONT. MAX.
CVM STATVAM PVBLICE SIBI DECRETAM,
OB SERVATAM VRBEM A PESTILENTIA,
HONORIS SIGNIFICATIONE CONTENTVS,
ERIGI VETVISSET.

S. P. Q. R.

QVO SVI ERGA PRINCIPEM OPTIMVM GRATI ANIMI,
REIQVE TANTÆ MONVMENTVM ALIQVOD EXTARET
PP. ANNO DOMINI M. DC. LVIII.

V.

FELIX FAVSTVSQVE INGRESSVS.

CHRISTINAM Suecorum Reginam, ejuratâ hæreſi, abdicatoque Regno, urbem viſendam invitavit ALEXANDER. Venientem verò regio planè apparatu excepit, miſſis duobus Cardinalibus Principibus, Carolo ſcilicet Mediceo, & Federico Landgravio Haſſiæ, qui eam admitterent, & per Portam Flaminiam, vulgò *del Populo*, ut hîc depingitur, in Vaticanum hinc inde ſolemni pompâ deducerent.

VI. XXI.

FVNDAMENTA EIVS IN MONTIBVS
SANCTIS.
VATICANI TEMPLI AREA PORTICIBVS
ORNATA.

CUM plebs annonæ penuriâ ob peſtem vetitumque commercium laboraret, & diurno aſſucta quæſtu vivere, inopiâ conficeretur, præter largæ præclara ſubſidia eleemoſynæ, invenit ejus non ſegniter pascendæ rationem Pontifex, inſtitutâ porticus Vaticanæ, perſtilio ornandæ, ſubſtructione, quam centum quinquaginta ferè abhinc annis unâ cum Principis Apoſtolorum Baſilica designatam reperit. Eam ipſe à fundamentis cœptam, ad faſtigium ferè perduxit. Hæc autem verba inibi ſculpta leguntur.

IN VMBRACVLVM DIEI AB ÆSTV,
IN SECVRITATE A TVRBINE ET A PLVIVIA.

VII. VIII.

DIVO NICOLAO MYRÆ EPISCOPO.
 CASTRIGANDVLPHI M. DC. LIX.
 DILEXI DOMINE DECOREM DOMVS TVÆ.
 S. NICOLAO.

PALATIUM Castri-Gandulphi ad Lacum Albanicum, quo secedere ad animi remissionem verno & autumnali tempore solebat, non solum auxit, sed & venustius & commodius effecit. Eo autem in oppido templum Parochiale Divo Nicolao sacrum reparavit, & in elegantiore formam ornavit.

IX.

ALEXANDER VII. PONT. MAX.
 PONTIFICIÆ FAMILIÆ COMMODITATI,
 PALATIVM QVIRINALE ORDINAT.
 ANNO SALVTIS M. DC. LIX.

JAM in Quirinali Palatio, vulgò *Monte Cavallo*, perampla construxerat ædificia Urbanus VII. Pontificum familiæ, ut vidimus, accommoda; cā autem amplitudine & elegantia auxit ALEXANDER, quā in hoc nummo describitur, ac inscriptione ista declaratur.

ALEXANDER VII. PONT. MAX.
 VT FAMILIÆ PONTIFICIÆ
 MAIOR ESSET DE PROXIMO APPARENDI COMMODITAS,
 PALATIVM QVIRINALE
 NOVA ÆDIFICIORVM ACCESSIONE AMPLIAVIT,
 ANNO SALVTIS M. DC. LIX.

X.

MVNIFICO PRINCIPI DOMINICVS
 IACOBATIVS.

ET FERA MEMOR BENEFICII.

DOMINICVS IACOBATIVS, ut perenne monumentum suæ erga Pontificem gratitudinis, posteris commendaret, numisma fieri curavit, in quo tritam illam delineari curavit historiam cuiusdam ad bestias in amphitheatro damnati, qui leoni objectus, & ab ipso agnitus, quod spinam pedi adhærentem quondam sustulisset; hujus memor beneficii fera, tantum abest ut illi no-

Cc ij

cuerit, quin etiam cœperit abblandiri, & à cæterarum ferarum unguibus & dentibus cum tutari.

XI. XIV.

NAVALE CENTVM-CELLÆ.

UT Sedes Apostolica conductitiis navibus & triremibus, quas ingenti pecuniâ, nec minori difficultate à Principibus comparare solebat, in posterum non indigeret, **NAVALE** ad **CENTVM-CELLAS**, vulgò *Civita Vecchia* instituit, omnibusque navium constructioni necessariis amplissimè munivit. Portum quoque ipsum temporis & maris injuriis labefactatum, magnis molibus immissis, & vinculis circumjectis, instauravit ac stabilivit.

XII.

XIII.

**THOMÆ ARCHIEPISCOPO VALENTINO
INTER SANCTOS RELATO.**

EREXIT etiam apud Castrum-Gandulphi sacram ædem B. Thomæ de Villanova, Archiepiscopi Valentiniensis in Hispania, Augustiniani Ordinis, elegantiori opere constructam; quem quidem nuper in Sanctorum album ritu solemniori retulerat. Extat hujus Sancti effigies, prout depingi solet, in priore horum numismatum exarata.

XV.

IVSTITIA ET PAX OSCVLATÆ SVNT.

XVI.

**DA PACEM DOMINE IN DIEBUS
NOSTRIS.**

XX.

PAX VOBIS.

CUM ipse dum Cardinalis esset, Monasterium, ad pacem inter Principes Christianos conciliandam, Summi Pontificis nomine fuisset missus, eam exinde maximè coluit, ac inter Reges Galliæ & Hispaniæ adhuc dissidentes, componere totis viribus nifus est. Ideo sæpius ad utrumque Legatos & epistolas direxit, ut ad hanc amplectendam eos hortaretur; vota quoque quamplurima Deo, pacis auctori, ad hoc munus obtinendum, indefessè fudit, prout hi nummi testantur. Et ut Deiparæ præsidium, in hoc promovendo negotio mereretur, templum pacis sub ejus auspiciis dicatum, se reparaturum vovit; ac de facto statim ma-

num operi admovit, sicque hanc sacram Pacis Ædem, quam Canonici Regulares Lateranenses incolunt, non modò magnificè restauravit, sed etiam ornamentis eleganter instruxit, ut ad ejus fores intus in marmore appposito legere est.

VIRGINI PACIS
VOTA PRO ORBIS CHRISTIANI CONCORDIA
AC TRANQVILLITATE DVDVM SVSCEPTA,
ÆDE ILLIVS AVCTA ET EXORNATA,
ALEXANDER VII. PONT. MAX.
SVPPLEX REPETIT
ANNO M. DC. LVI.
PONT. II.

In valvis etiam exteriùs scriptum est.

QVOD VOTIS REPETITIS
AD CHRISTIANÆ REIPVBLICÆ TRANQVILLITATEM
COELITVS IMPETRATAM
TEMPLVM MAGNÆ VIRGINI
PACIS ARBITRÆ
A SIXTO IV. ERECTVM INSTAVRAVERIT,
SACELLIS ILLVSTRATIS,
ET MAGNIFICENTIVS EXCVLTIS
EXCITATA PORTICV, ET NOBILIORI FRONTE;
AREA, VIISQVE AMPLIFICATIS AVXERIT,
ORNAVERIT.

Pax autem illa, de qua his in nummis agitur, inita ac stabilita est in Insula Favianorum fluvii Bidassoa, ad radices Montium Pyrenæorum, anno 1659.

XVII.

OMNIS SAPIENTIA A DOMINO.

ROMANUM Archigymnasium, Sapientiæ nuncupatum, ejusque templum, ea amplitudine & magnificentiâ extruxit, ut splendidiora urbis ædificia superare, aut saltem æquare videatur.

XVIII.

OSTENDIT DOMINVS MISERICORDIAM
IN DOMO MATRIS SVÆ.
ARICIÆ.

Cc iij

XXXIII.

FVNDATA EST DOMVS DOMINI.

B. VIRGINI ARICINORVM.

TEMPLUM etiam elegans ARICIÆ, quæ est gentis CHISIE oppidum, construi curavit, illudque Virgini Deiparæ assumptæ dicavit. Nec procul ab ipso oppido, sacram ædem B. Mariæ Gratiarum, totius Latii religione cultuque celebrem instauravit, ornavitque.

XIX.

PROCIDAMVS ANTE EVM IN SPIRITV
ET VERITATE.

ALEXANDER singulari erga SS. Eucharistiæ Sacramentum pietate ductus, antiquum abolevit morem, quo solemni supplicatione Summus Pontifex sedens, & ministrorum humeris subvectus, illud deferre consueverat, tanquam divinæ Majestatis venerationi minùs congruum; utque deinceps genuflexus illud ipsum gereret, instituit & sancivit, ut hîc cernere est.

XXII.

SAPIENTIA IN PLATEIS DAT VOCEM
SVAM.

SAPIENTISSIMUS solertissimusque Pontifex, urbis ornandæ máximo studio cùm teneretur, plateam quæ ducit ad Portam B. Mariæ de Populo, quæ inter urbis præcipuas recensetur, reddidit ampliorem, ac elegantioribus ædificiis, tam sacris, quàm prophanis exornare curavit. Ipsam imprimis Ecclesiam B. Mariæ de Populo, cujus titulum, cùm Cardinalis esset, possederat, elegantius reparavit, ut hæc indicat epigraphe.

ALEXANDER VII. PONT. MAX.

FABII CHISII

OLIM CARDINALIS TITVLARI ÆDE ORNATA,

SVI PONTIFICATVS PRIMORDIA

ANTIQVÆ PIETATI IN BEATAM VIRGINEM

CONSECRAVIT

ANNO DOMINI M. DC. LV.

XXIII.

QVÆ VOVİ REDDAM PRO SALVTE
DOMINO.

XXXII.

IMMACVLATÆ VIRGINI VOTVM.

TEMPLUM quoque B. Mariæ in Porticu munificam ALEXANDRI manum expertum est; illud siquidem construi curavit, ut votum quod Deiparæ Virgini, ob pestem sedatam, emiserat, solveret. Ejus etiam primarium posuit lapidem, ut hæc testatur inscriptio.

S. P. Q. R. VOTVM S.
ALEXANDER VII. P. M.
S. MARIÆ IN PORTICV AD FVNDAM. POS.
A. M. DC. LXV.

Quæ sic legi debet: Senatus Populique Romani votum solvens ALEXANDER VII. Pontifex Maximus, sanctæ Mariæ in porticu ad fundamentum posuit anno M. DC. LXV.

XXIV.

PRIMA SEDES FIDEI REGVLA,
ECCLESIAE FVNDAMENTVM.

SANCTI Petri ligneam Cathedram, à tot sæculis in Vaticana Basilica servatam, ære, superinducto auro, incrustatam & inclusam, à duobus Græcæ totidemque Latinæ Ecclesiæ Doctores sustentatam, opere tam molis, quàm artis Equitis Bernini mirando, in abside templi ejusdem in Vaticano constituit.

XXV.

REGIA AB AVLA AD DOMVM DEI.

GRADUS qui à Porticu S. Petri, ad Palatii Vaticani aulam regiam ducebant, angustiores erant & obscuriores, tantique templi dignitati minùs consoni videbantur: quod advertens Pontifex, eos ampliores illustrioresque effectos, ad summam magnificentiam elegantiamque, ut hîc cernere est, restauravit.

XXVI.

BEATO FRANCISCO EPISCOPO
INTER SANCTOS RELATO.

BEATI FRANCISCI SALESII, Gebennensis Episcopi, virtutes ac scripta præ cæteris semper coluerat ALEXANDER, ejusque monita ita altè animo imbiberat, ut teste Oldoino, illud ex ipso sæpius inculcaret, *Nihil petendum, nihil recusandum*. Unde tanto affectu tantaque veneratione eum deinceps prosecutus

XXXII.

IMMACVLATÆ VIRGINI VOTVM.

TEMPLUM quoque B. Mariæ in Porticu munificam ALEXANDRI manum expertum est; illud siquidem construi curavit, ut votum quod Deiparæ Virgini, ob pestem sedatam, emiserat, solveret. Ejus etiam primarium posuit lapidem, ut hæc testatur inscriptio.

S. P. Q. R. VOTVM S.

ALEXANDER VII. P. M.

S. MARIÆ IN PORTICV AD FVNDAM. POS.

A. M. DC. LXV.

Quæ sic legi debet: Senatus Populique Romani votum solvens ALEXANDER VII. Pontifex Maximus, sanctæ Mariæ in porticu ad fundamentum posuit anno M. DC. LXV.

XXIV.

PRIMA SEDES FIDEI REGVLA,
ECCLESIAE FVNDAMENTVM.

SANCTI Petri ligneam Cathedram, à tot sæculis in Vaticana Basilica servatam, ære, superinducto auro, incrustatam & inclusam, à duobus Græcæ totidemque Latinæ Ecclesiæ Doctõribus sustentatam, opere tam molis, quàm artis Equitis Bernini mirando, in abside templi ejusdem in Vaticano constituit.

XXV.

REGIA AB AVLA AD DOMVM DEI.

GRADUS qui à Porticu S. Petri, ad Palatii Vaticani aulam regiam ducebant, angustiores erant & obscuriores, tantique templi dignitati minùs consoni videbantur: quod advertens Pontifex, eos ampliores illustrioresque effectos, ad summam magnificentiam elegantiamque, ut hîc cernere est, restauravit.

XXVI.

BEATO FRANCISCO EPISCOPO
INTER SANCTOS RELATO.

BEATI FRANCISCI SALESII, Gebennensis Episcopi, virtutes ac scripta præ cæteris semper coluerat ALEXANDER, ejusque monita ita altè animo imbiberat, ut teste Oldoino, illud ex ipso sæpius inculcasset, *Nihil petendum, nihil recusandum*. Unde tanto affectu tantaque veneratione eum deinceps prosecutus

est, ut libentissimè votis Regis Christianissimi, & petitionibus D. D. Henrici DE MAUPAS Ebroicensis, & Caroli BOURLON Sueffionienfis Episcoporum, ejus Oratorum inductus, Sanctorum fastis ascripserit.

XXVII.

VIRGINIS ÆDE ET PAVLI HOSPITIO
EXORNATIS.

AD hujus nummi expositionem referre sufficiet quæ in Porticu Beatæ Mariæ in via lata, hîc delineato, inscripta sunt, scilicet.

ALEXANDER VII. PONT. MAX.
LOCVS ANTIQVA VENERATIONE SACER ET NOBILIS
IN QVO SANCTVM PAVLVM APOSTOLVM DIV MORATVM,
NON SEMEL VNA CVM IP SO ECCLESIAE CAPITE S. PETRO,
DE REBVS CHRISTIANÆ FIDEI DELIBERASSE,
VBI SANCTVM LVCAM EVANGELISTAM ET SCRIPSISSE,
ET DEIPARÆ VIRGINIS IMAGINES DEPINXISSE,
IAM INDE A PRIMIS TEMPORIBVS TRADITVM,
CONGESTA TERRÆ OLIM DEPRESSVS
ET INACCESSVS,
FACILI SCALARVM DESCENSU,
IMMISSOQVE FENESTRIS LVMINE
PERPVRGATVS EXORNATVSQVE,
PIO FIDELIVM CVLTVI RESTITVTVS EST,
ANNO M. DC. LXI.

Altera quoque legitur epigraphe in eodem templo his verbis.

ECCLESIA S. MARIAE IN VIA LATA
OLIM BASILICÆ NOMINE
INTER CÆTERAS VRBIS,
VETVSTATE, ET CANONICORVM COLLEGIO INSIGNIS;
A SERGIO PAPA
PRIMO DIACONIÆ TITVLO CONSECRATA,
SVB ALTARE
CORPORE MARTYRIS S. AGAPITI COLLOCATO,
A LEONE IX.
MVLTI SANCTORVM DITATA RELIQVIIS,
AB EVGENIO IV.
MONASTERIO ET ECCLESIIS SS. CYRIACI ET NICOLAI
IPSI VNITIS AVCTA ET LOCVPLETATA,
AB INNOCENTIO VIII.
NOVO ÆDIFICIO IN AMPLIOREM FORMAM REDACTA,
ATQVE AB ALIIS SVMMIS PONTIFICIBVS
DONIS SPIRITVALIBVS CVMVLATA,
DEMVM AB ALEXANDRO VII.
MAGNIFICE INSTAVRATA EST ET ORNATA.
ANNO SALVTIS M. DC. LXII.

XXVIII.

XXVIII.

ÆDIBVS OECONOMIA ET DISCIPLINA
RESTITVTIS.

NOSOCOMIUM Spiritus sancti non solum ædificiis commodius & ornati-
us reddidit, sed & ejusdem œconomiam & disciplinam, quæ illud ad-
ministrantium incuriâ sensim deperierant, in meliorem statum redegit.

XXIX.

SANCTO ANDREÆ APOSTOLO.

ECCLESIAM quoque S. ANDREÆ de Valle collabentem, & ruinas minan-
tem, non solum reparavit, sed & venustissimam reddidit; ipsamque tot &
tantis decoravit ornamentis, ut inter urbis Romæ elegantiores jure possit re-
cenferi.

XXX.

ASSAGIVM GENERALE.

TRITUS est valde & obuius hic nummus, & ex iis quæ superius diximus,
facile intelligendus.

XXXI.

NOBILIVS PER TE SITVS FLVAM
INEXHAVSTVS.

FONS iste situs est in platea B. Mariæ Trans-Tyberianæ, quem aquarum ac-
cessione, & nova reparatione restauravit & ornavit ALEXANDER, ipsam-
que plateam ampliavit, nonnullis ædibus disiectis, & solo æquatis.

Obiit 22. Maii 1662. anno ætatis 68. Pontificatus 13.

101

1774

EDWARD ...

...

...

...

...

...

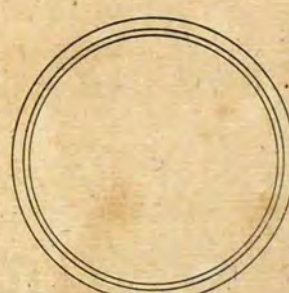
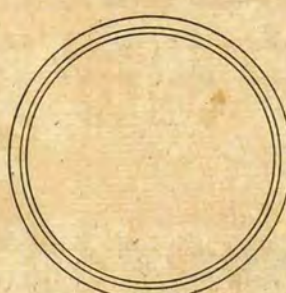
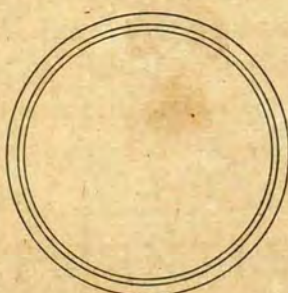
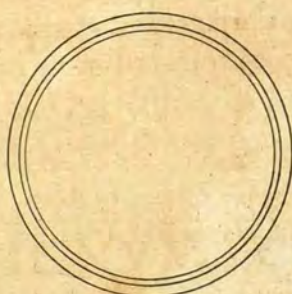
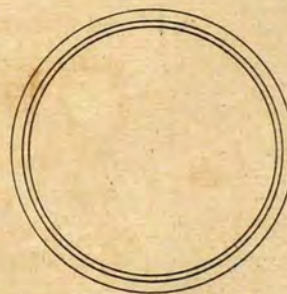
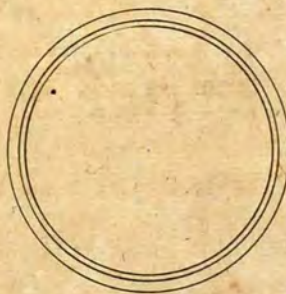
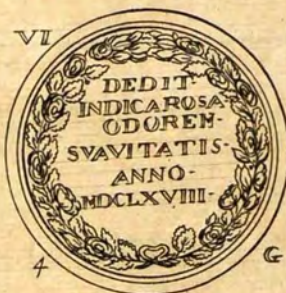
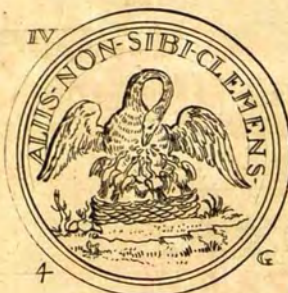
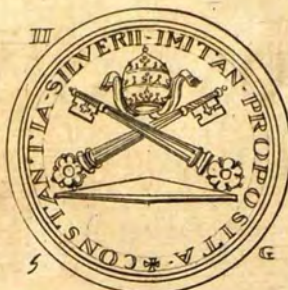
...

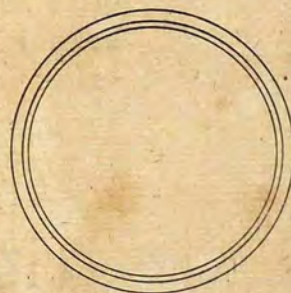
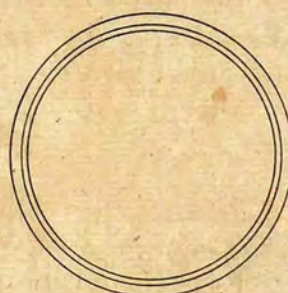
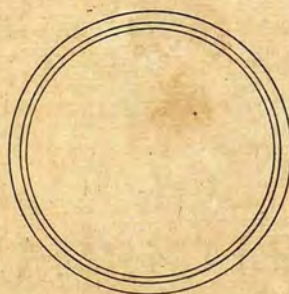
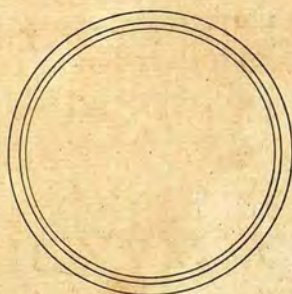
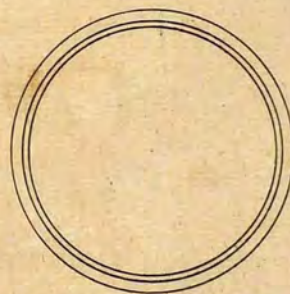
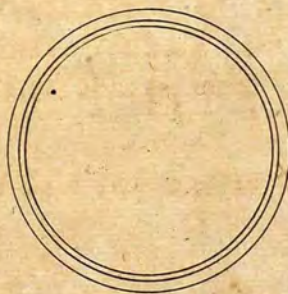
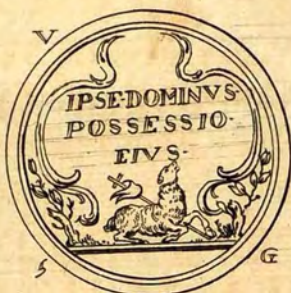
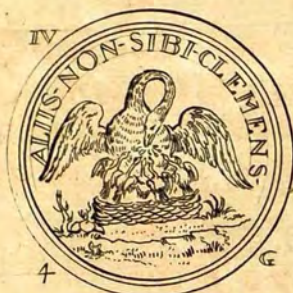
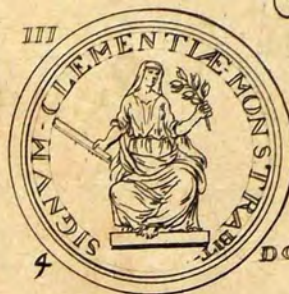
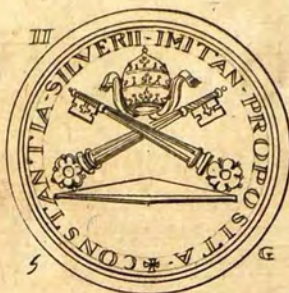
...

...

...

...

CLEMENS IX.

IVLIUS ROSPIGLIOSVS,
Pistorius,

Electus 20. Junii M. DC. LXVII.

Dominus Possessio mea.

I.

PROTECTOR NOSTER.

AVXILIVM DE SANCTO.

UM in Creta Insula urbs Candia à Turcis, qui eam ob-
sidione à tot annis cingebant, ita esset oppressa, ut vix
eorum jugum effugiendi ulla spes eluceret; in his tamen
rebus desperatissimis non desperans CLEMENS Ponti-
fex, fidentiùs AVXILIVM DE SANCTO implorat, &
ad Divum Petrum ECCLESIE PROTECTOREM in his
confugit angustiis.

II.

CONSTANTIA SILVERII IMITANDA
PROPOSITA.

CUM 20. die Junii 1667. renuntiatus fuisset Pontifex, qua festum sancti
Silverii Papæ & Martyris reolebatur, eundem in constantiæ & magnani-
mitatis exemplum sibi delegit. Hic siquidem exilium & æumnas à Belisario
Theodoræ Imperatricis jussu sibi inflictas, æquo animo perpeffus est, eò quòd
Eutychium hæresi infectum, & ideo à Sede Constantinopolitana, cujus Patriar-
cha erat, ejectum, in pristinam restituere dignitatem renuiffet.

III.

SIGNVM CLEMENTIÆ MONSTRABIT.

Dd iij

IV.

ALIIS NON SIBI CLEMENS.

DE summa Pontificis hujus humanitate & clementia hæc habet Oldoinus:
 „Præter vulgatam jampridem famam de tanti viri virtute, & eximia erga
 „omnes charitate, laxata in ipso Pontificatus exordio annona, & remissum ma-
 „gni momenti vectigal, spem omnem fecerant liberalissimi Principatus, quâ oc-
 „casione monetis suis incidi jussit pelicanum rostro pectus eviscerantem cum hac
 „epigraphe, ALIIS NON SIBI CLEMENS, innuere volens pius Pontifex se nul-
 „lo parciturum labori, ut quiete ac felicitate diuturna populum faciat gaudere.“

V.

IPSE DOMINVS POSSESSIO EIVS.

EDITUS est hic nummus in memoriam coronationis & faustæ inauguratio-
 nis CLEMENTIS IX. cum possessionem Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis, per
 agnum hîc designatæ, adeptus est die 3. Julii, inter assiduas populi acclamatio-
 nes, ubi ejusmodi nummos missiles distribuit. Et exinde hoc lemma seu sym-
 bolum sibi ascripsisse dicitur.

VI.

DEDIT INDICA ROSA ODOREM
SVAVITATIS

ANNO M. DC. LXVIII.

CUSUS est hic nummus in memoriam solemnem ejus celebritatis & pompæ,
 qua Beatam ROSAM Virginem Peruvianam, sanctitate & miraculis in novo
 orbe coruscantem, Sanctorum fastis ascripsit, anno 1668. Hoc autem lemma,
 DEDIT INDICA ROSA ODOREM SVAVITATIS, alludit ad hujus Virginis
 nomen, & rosæ odoriferæ florem, qui hîc depingitur, ac coronam componit.

VII.

ADDITVM ECCLESIAE MVNIMEN
ET DECVS S. PETRVS DE ALCANTARA
S. MAGDALENA DE PASSI.

X.

IN SPLENDORIBVS SANCTORVM

S. PETRVS DE ALCANTARA,

S. MAGDALENA DE PASSI.

HI duo nummi editi fuerunt in perennem memoriam solemnibus illius festivitatis, qua CLEMENS in Sanctorum numerum retulit B. PETRVM DE ALCANTARA Minoritam Hispanum, & B. MAGDALENAM DE PAZZIS vel de Pactiis, Virginem Florentinam, ac Monialem Ordinis Carmelitani, eximia pietate & abstinencia, innumerisque miraculis illustres.

VIII.

CLEMENS FOEDERIS OPVS.

CLEMENTIA & Pax sese invicem hinc complectuntur ac fœdus ineunt, ut Discordiæ bellum indicent, quam calcant pedibus, teloque nituntur confodere; ut ipsa extincta & deleta Pax & Clementia feliciter regnent sub tanti Pontificis auspiciis, nomine & re verè CLEMENTIS.

IX.

PACE POPVLIS SVIS A DOMINO

CONCESSA.

SOLEMNEM habuit supplicationem CLEMENS, ut gratias Deo referret, quòd ejus beneficio pax inter Reges Gallia & Hispania Aquisgranii fuerit conciliata & stabilita, ut hinc depingitur.

XI. XII.

ÆLIO PONTE EXORNATO.

PONTEM S. Angeli Romæ non solum reparavit, sed & variis statuis ac ornamentis reddidit nobiliorem, ut in his nummis apparet, & legitur in apposita inscriptione his verbis.

CLEMENTI IX. PONT. OPT. MAX.
ÆLIO PONTE AD S. ANGELI ARCEM,
ANGELORVM STATVIS
REDEMPTIONIS MYSTERIA PRÆFERENTIBVS
EXCVLTO ET ORNATO,
QVOD SINE EIVS TITVLO ET INSIGNIBVS
OPVS ABSOLVI
EX ANIMI MODERATIONE MANDAVERIT;
CLEMENS X. PONT. MAX.
VT BENEFICENTISSIMI PRINCIPIS MEMORIA EXTARET,
POSVIT ANNO M. DC. LXXII.

Dd liij

Hic autem nummus XII. elegans majoris moduli ac ferè unicus non commodatus modò, sed & mihi datus fuit à R. P. DE LA CHAIZE, Regi Christianissimo à Confessionibus, pro sua humanitate & benevolentia.

XIII.

DILIGIT DOMINVS DECOREM
DOMVS GENITRICIS SVÆ.

HÆC Ecclesia est Liberiana, seu S. Mariæ Majoris, cujus exteriorem absidam, five sanctuarium, columnis, statuis, ac venustioribus ornamentis decorare moliebatur CLEMENS, cùm ipsi morte prævento, eximium æque ac pium hoc opus ad culmen optatum perducere non est datum.

Obiit 9. Decembris 1669. anno ætatis 85. Pontificatus 3.

Dany.

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLYDE

CLEMENS X.

ÆMILIUS ALTIERIVS,

Romanus,

Electus 29. Aprilis M. DC. LXX.

* * * * *

I.

COLLES FLVENT MEL DE PETRA.

FFIGIES Beati Petri Martyris hîc depicta est, in memoriam electionis CLEMENTIS ad Pontificatum, quæ 29. Aprilis 1670. evenit, qua die festum ejusdem sancti recolitur. Hoc autem lemma, COLLES FLVENT MEL DE PETRA, alludit ad sanctum Petrum, & ad septem urbis colles, à quibus in orbem universum mel clementiæ & bonitatis à CLEMENTE Pontifice manaturum auguratur.

II.

TV ES PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM
ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM.

VI.

DOMINE TV SCIS QVIA AMO TE.

HI s duobus nummis depingitur Princeps Apostolorum sincerum erga Christum amorem profitens, cum ab ipso interrogatus, *Petre amas me?* Respondet quod hîc scriptum est, TV SCIS QVIA AMO TE. Et ideo meruit principatum Ecclesiæ adipisci, quod ipsi Dominus commisit, cum dixit ei: TV ES PETRVS,

ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM, tradiditque ei claves regni cœlorum. Quas quidem cùm CLEMENS à Christo accepisset, proficitur etiam ipsum toto animi affectu se dilecturum.

III.

CVM ME LAVDARENT SIMVL ASTRA
MATVTINA.

ASTRA illa matutina stellæ sunt in parma gentilitia CLEMENTIS Pontificis depictæ, quæ hîc innuunt, ipsum Pontificem B. Virginis fuisse à teneris cultorem præcipuum, ejusque laudibus concinendis maxime addictum extitisse.

IV.

ARTE MEA BIS IVSTVS.

HÆC mulier monetam significat, quæ stateram manu dextrâ sustinet, lævâ autem cornucopiæ gestat. Certum quidem est lemma hîc appositum, ARTE MEA BIS IVSTVS, ipsumque typum à nummo Ludovici XIII. Galliarum Regis esse desumptum, qui ideo bis justus in sua moneta dictus est, & quod Justitulus illi fuerit ascriptus, & quia nummi ejus aurei, Justi fuerint vulgò appellati, Gallicè *des Justes*. Sed quo sensu CLEMENTI Pontifici id conveniat, & qua arte monetæ bis justus prædicari possit, me omnino latere fateor.

V.

ROMA RESVRGENS.

SENATUS Populusque Romanus conceptam non valens continere lætitiâ de ÆMILIO ALTIERI concive suo in Summum Pontificem electo, hoc edidit numisma, quo felix faustumque ejus regnum auspicatur, sibi gratulatur, ac spondet si quoquomodo gravata ac oppressa urbs extitit, surrecturam se & clariorem fortunatioremque evasuram. Hæc autem epigraphe desumpta est à nummo antiquo Vespasiani Cæsaris.

VII.

DEVS FVNDavit EAM
M. DC. LXXII.

TEMPLUM est B. Mariæ Majoris, cujus sanctuarium seu summam partem exteriùs ornare cœperat Clemens IX. quod opus, cùm inchoatum, morte correptus, reliquisset, illud CLEMENS X. eleganti arte, in honorem Deiparæ Virginis, cujus cultui erat, ut jam diximus, addictissimus, tandem perfecit anno 1672.

VIII.

VIII.

PLENA EST OMNIS TERRA
GLORIA EORVM.

IX.

SOLEM NOVA SIDERA NORVNT.

CU SA sunt hæc numismata in memoriam sacræ & solemnis illius pompæ, qua C L E M E N S X. quinque Beatos fastis Sanctorum ascripsit, scilicet S. Pium Pontificem Maximum, S. Caëtanum Fundatorem Theatinorum, S. Franciscum de Borgia Societatis Jesu Generalem, S. Ludovicum Bertrandum ex Ordine Dominicanorum, & S. Margaretam Scotiæ Reginam. Quâ in solemnitate hujusmodi nummi ex omni metallo fuere distributi.

X.

VIVIFICAT ET BEAT.

HIC depingitur mulier lactans senem, quæ vulgò Romana Charitas dicitur. Hac pietas Pontificia ergo populum Romanum commendatur, cum scilicet, annonæ penuriâ laboranti, effusis charitatis visceribus, subvenit.

XI.

PER ME VITA, EXTRA ME MORS.

TY P U S est Religionis Christianæ, per Crucem & librum Evangeliorum quem gestat, designatæ; in qua sola, via salutis, & vita æterna invenitur, extra quam mors inevitabilis animæ incurritur.

XII.

VT ABVNDANTIVS HABEANT.

ABVNDANTIA sub specie puellæ, spicis redimitæ & cornucopiæ gestantis hîc effingitur, quam provida Pontificis cura urbi procuravit, ne annonæ difficultatem, qua antea laboraverat, rursus pateretur.

XIII.

INTERCEDITE PRO NOBIS.

NIHIL innuit nummus iste, nisi summam Pontificis erga beatos Apostolos fiduciam, ad quos recurrit.

XIV.

TVRCARVM SIGNA A POLONIS
RELATA.

REX Poloniæ Michaël fufis fugatifque Turcis anno 1674. & signis bellicis, victoriæ nobile trophæum, reportatis, ea Romam Summo Pontifici misit, Beatorum Apostolorum tumulo offerenda, ut de accepta victoria gratias Deo referret immortales.

XV.

CVNCTIS PATET INGRESSVS.

TRIBUTA quædam navibus, quæ ad portum civitatis veteris hîc descriptum appellebant, imposita, remisit CLEMENS sub vitæ finem. Sicque eo sublevatis onere, facilior & liberior CVNCTIS NATIONIBVS ad hunc portum deinceps PATUIT INGRESSVS.

XVI.

FLVENT AD EVM OMNES GENTES.

XVII.

LAVDENT IN PORTIS OPERA EIVS.

XVIII.

APERI EIS THESAVRVM TVVM.

XIX.

BENEDIXIT FILIIS.

XX.

APERVIT DOMINVS THESAVRVM SVVM.

XXI.

DOMVS DEI ET PORTA COELI.

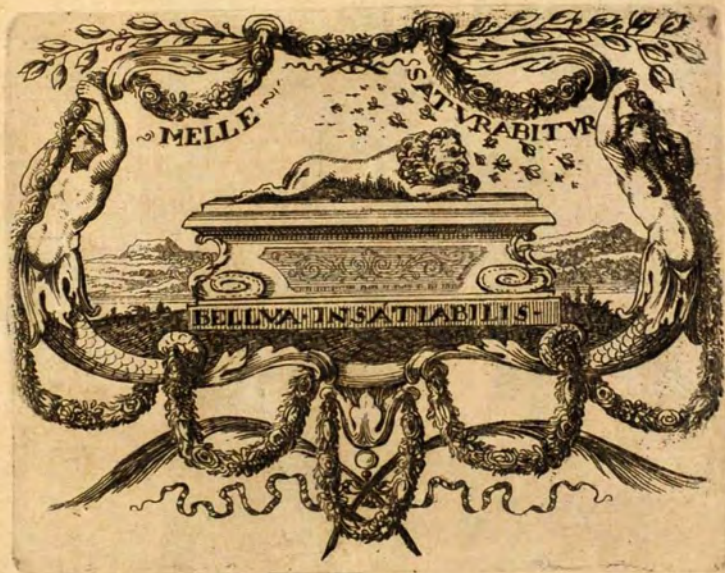
MAGNUS Jubilei annus incidit in annum 1675. Ad hanc itaque solemnitatem inchoandam CLEMENS Portam sanctam aperuit die 24. Decembris 1674. & ad ejus memoriam posteris recolendam hæc numismata fuere edita.

XXII.

SPIRITV ORIS EIVS OMNIS VIRTVS
EORVM.

SEx illæ stellæ quæ hoc in nummo spectantur, ac orbem suo splendore illuminant, eæ sunt, quæ stemma gentis ALTIERI, à qua CLEMENS originem duxit, componunt & exornant. Lemma autem appositum testatur hæc astra, omne decus omnemque virtutem, à cœlesti lumine ac Divino Pneumate, sicut stellæ à Sole mutuari, ut donis suis orbem reficiant. Sicque CLEMENTEM gratiæ plenitudinem à Spiritu sancto accepisse, ut dignè orbem Christianum regere valeret.

Obiit 22 Julij 1676. anno ætatis 88. Pontificatus 6.

Ee ij

OMNIBUS DEI ET TERRAE COLLEGIIS

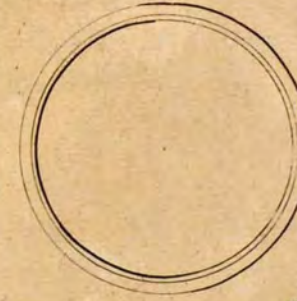
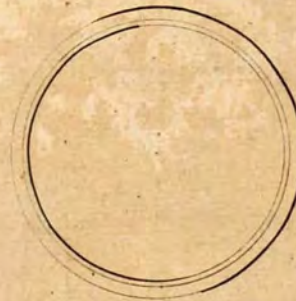
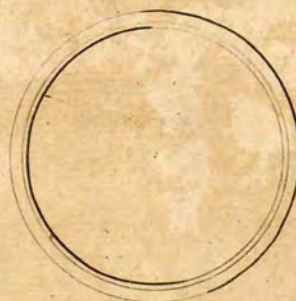
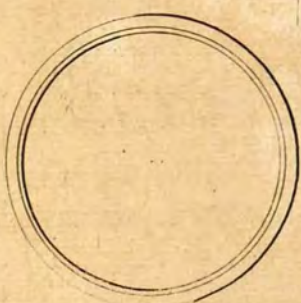
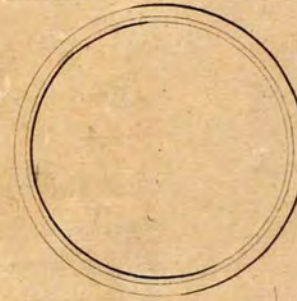
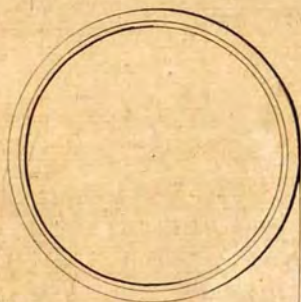
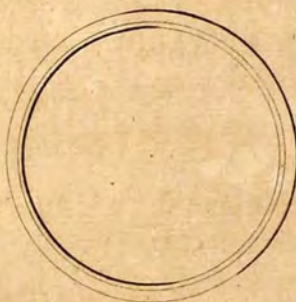
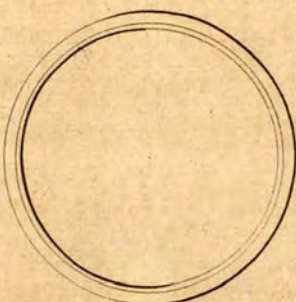
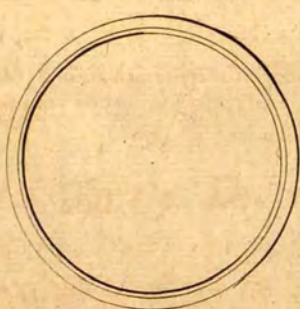
MAIORIS PONTIFICATUS IN DEI NOMINE Amen. Ad hanc nostram solennem
in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,
et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,

SPERITVS ORIS RIVS OMNIS RIVVS

EBORVM

Itaque, si quis in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,
et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,
et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,
et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,
et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,

Omnia, Deum, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede, et in hac nostra apostolica Sede,

INNOCENTIUS XI

INNOCENTIUS XI.

BENEDICTUS ODESCALCHUS,

Comensis,

Electus 21. Septembris M. DC. LXXVI.

* * * * *

I.

INNOCENS MANIBVS ET MVNDO
CORDE.

BENEDICTI ODESCALCHI Cardinalis in Summum Pontificem electi die 21. Septembris 1676. & INNOCENTII XI. vocati, exaltatio hîc depingitur: cùm scilicet è Conclavi ad sanctum Petrum, præcuntibus Patribus purpuratis, ingenti acclamantis populi lætitiâ ductus est. Sponte autem, ut accepi, quispiam hoc lemma nummo indidit, quod Pontificis non probavit modestia.

II. III.

FIAT PAX IN VIRTUTE TVA.

NIHIL magis in votis habuit INNOCENTIUS, ex quo Pontifex Summus designatus est, quàm ad pacem conciliandam Christianos Principes adhortari; hoc cœleste donum non cessavit ab eo efflagitare qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ipsi sæpè sæpius hæc verba Psalmistæ dirigens, FIAT PAX IN VIRTUTE TVA. Quin etiam simul atque ad supremum Ecclesiæ ascendit fastigium, ad eosdem Principes, inter se dissidentes, epistolas, affectu quidem paterno blandas, sed sententiis graves, ac sermone vehementes misit, quibus eos ad pacem inter se ineundam invitaret.

IV.

VERVS DEVS, VERA FIDES.

FIDEI Christianæ typus hîc exhibetur cum suis symbolis assuetis, Calice scilicet & Cruce, quibus Religionis nostræ primaria mysteria designantur, ut superiùs exposuimus. Cùm Deus sit fidei Christianæ objectum, in quo ipsa ni-

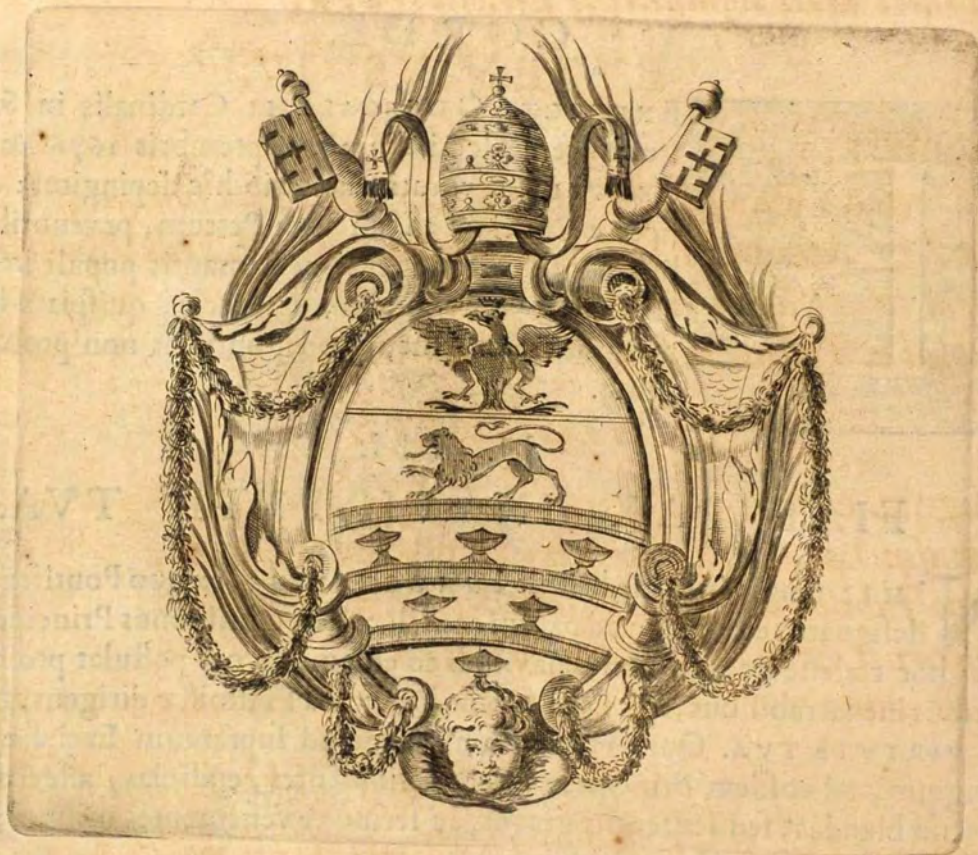
E iiij

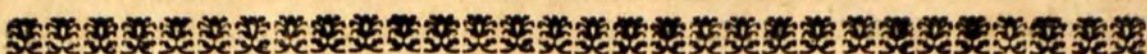
titur & stabilitur; sicut ipse verax est, imò ipsa veritas, ita etiam fides orthodoxa, ita veritati consentanea est, ut nequaquam possit in errorem inducere. Hujus autem veræ fidei Summus Pontifex est protector, arbiter, & oraculum.

V.

SALVA NOS DOMINE.

CUM Beato Petro, cujus vices gerit INNOCENTIUS, ad Christum confugit, ut se vitæ hujus procellis & turbinibus agitatum, ac in tot tantorumque negotiorum fluctibus & Oceano periclitantem salvum faciat, Ecclesiæ suæ servet incolumem, ac tandem ad tranquillitatis portum sibi det pervenire. Hoc cupimus, hoc peroptamus, hoc votis multiplicibus à cælo efflagitamus.

I N D E X

OMNIUM NUMISMATUM

quæ hîc habentur.

Littera C significat cufum esse; F, fufum; R, reftitutum; S, fufpectum.

MARTINVS V.

I nſignia. F, R,	fol. I
<i>Optimo Pontifici.</i> F, R,	I
<i>Labantes urbis inſtauravit Eccleſias.</i> C, R,	2

EVGENIVS IV.

Inſignia. F, R,	3
<i>Sub Eugenio Papa IIII. M. CD. XXXVIII. uniti ſunt.</i> C,	3
<i>Græci & Armeni in Synodo Florentina cum S. Sede Apoſtolica.</i>	4
<i>Quem creant adorant.</i> C, R,	5
<i>Nicolai à Tolentino ſanctitate celebris.</i> C, R.	5

NICOLAVS V.

Inſignia. C, R,	7
<i>Tomaſus Lucano di Sarzana M. CCCC. IIII. C, R,</i>	7
<i>Anno Jubilei M. CD. L. Alma Roma.</i> C, R,	7
<i>Reſeravit & clauſit, anno Jub.</i> C, R, S,	8
<i>Sedit annos VIII. Dies XX. Obiit XXV. Mart. M. CD. LV. F,</i>	8

CALIXTVS III.

<i>Hoc vovi Deo. Ut fidei hoſtes perderem elexit me.</i> C, R,	9
<i>Ne multorum ſubruatur ſecuritas.</i> C, R,	10
<i>Alphonſus Borgia gloria Hiſpaniæ.</i> F,	10

PIVS II.

Inſignia. Anno II. M. CD. LX. F,	II
<i>Velociter ſcribentis ſoboles. Ne tanti Eccleſiæ pacisque amantiſſimi</i>	

<i>deleatur memoria.</i> C, R,	12
<i>Ales ut hæc cordis parvi de sanguine natos.</i> F,	12
<i>Optimo Principi.</i>	12

PAVLVS II.

<i>Insignia.</i> Anno M. CD. LXIV. C, R,	14
<i>Sacrum publicum Apostolicum Consistorium Paulus II. Venet. PP. II.</i>	
F,	14
<i>Pabulum salutis.</i> F,	14
<i>Audientia publica Pont. Max.</i> F,	14
<i>Paulus Papa II.</i> F,	15
<i>Hilaritas publica.</i> F,	15
<i>Solum in feras pius bellatur Pastor.</i> C, R,	15
<i>Castellum.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LV. F,	15
<i>Tribuna S. Petri.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LXX. F,	16
<i>Corona.</i> Anno Christi M. CCCC. LXX. Has ædes condidit. F,	16
<i>Lætitia Scholastica.</i> A. B. O. F,	16
<i>Caput. Paulo Veneto Papæ II. Italicæ pacis fundatori.</i> F,	17
<i>Insignia.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LXXV. F,	16
<i>Convivium publicum erga Populum Romanum.</i> F,	17
<i>Insignia.</i> Hanc arcem condidit anno Christi M. CCCC. LXXV. F,	16

SIXTVS IV.

<i>Caput. Sixtus IIII. Pont. Max. sacri cultor.</i> F,	19
<i>Insignia. Fran. della Rovere di Savona.</i> M. CCCC. LXXI. C, R,	20
<i>Hæc damus in terris æterna dabuntur olympo.</i> F,	20
<i>Op. Victoris Camelio.</i> F,	20
<i>Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei.</i> F,	20
<i>Cita aperitio breves æternat dies.</i> C, R,	20
<i>Julius Cardinalis nepos in Ostio Tyberino.</i> F,	21
<i>Cura rerum publicarum.</i> F,	21
<i>Parcere subjectis & debellare superbos.</i> Constantia. F,	21
<i>Constituit eum Dominum domus suæ.</i> C, R,	21

INNOCENTIVS VIII.

<i>Insignia.</i> Anno Domini M. CD. LXXXIV. C, R,	23
<i>Ecce sic benedicetur homo.</i> C, R,	23
<i>Justitia,</i>	

<i>deleatur memoria.</i> C, R,	12
<i>Ales ut hæc cordis parvi de sanguine natos.</i> F,	12
<i>Optimo Principi.</i>	12

PAVLVS II.

<i>Insignia.</i> Anno M. CD. LXIV. C, R,	14
<i>Sacrum publicum Apostolicum Consistorium Paulus II. Venet. PP. II.</i>	
F,	14
<i>Pabulum salutis.</i> F,	14
<i>Audientia publica Pont. Max.</i> F,	14
<i>Paulus Papa II.</i> F,	15
<i>Hilaritas publica.</i> F,	15
<i>Solum in feras pius bellatur Pastor.</i> C, R,	15
<i>Castellum.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LV. F,	15
<i>Tribuna S. Petri.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LXX. F,	16
<i>Corona.</i> Anno Christi M. CCCC. LXX. Has ædes condidit. F,	16
<i>Lætitia Scholastica.</i> A. B. O. F,	16
<i>Caput. Paulo Veneto Papæ II. Italicæ pacis fundatori.</i> F,	17
<i>Insignia.</i> Has ædes condidit anno Christi M. CCCC. LXXV. F,	16
<i>Convivium publicum erga Populum Romanum.</i> F,	17
<i>Insignia.</i> Hanc arcem condidit anno Christi M. CCCC. LXXV. F,	16

SIXTVS IV.

<i>Caput. Sixtus IIII. Pont. Max. sacri cultor.</i> F,	19
<i>Insignia. Fran. della Rovere di Savona.</i> M. CCCC. LXXI. C, R,	20
<i>Hæc damus in terris æterna dabuntur olympo.</i> F,	20
<i>Op. Victoris Camelio.</i> F,	20
<i>Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei.</i> F,	20
<i>Cita aperitio breves æternat dies.</i> C, R,	20
<i>Julius Cardinalis nepos in Ostio Tyberino.</i> F,	21
<i>Cura rerum publicarum.</i> F,	21
<i>Parcere subjectis & debellare superbos.</i> Constantia. F,	21
<i>Constituit eum Dominum domus suæ.</i> C, R,	21

INNOCENTIVS VIII.

<i>Insignia.</i> Anno Domini M. CD. LXXXIV. C, R,	23
<i>Ecce sic benedicetur homo.</i> C, R,	23
<i>Justitia,</i>	

INDEX.

213

Iustitia, Pax, Copia. F,

24

ALEXANDER VI.

Insignia. Roderico Lenzuola D. Borgia S. P. M. CD. XCII. C, R, 25

Coronat. F, 26

Reſervit & clauſit. C, R, 26

*Arcem in mole Hadriani inſtauravit, foſſa ac propugnaculis muni-
vit. F,* 26

Ob ſapientiam cum fortitudine conjunctam. F, 27

PIVS III.

Insignia. Gloria Senenſis Picolomini. C, R, 29

Sub umbra alarum tuarum. C, R, 29

IVLIVS II.

Iuſtitia, pacis, fideique Recuperatori. F, 32

Juri reddendo. C, 32

Contra ſtimulum non calcitres. F, 32

Oſculatae ſunt. F, 32

Templi Petri inſtauratio. F, 32

Pedo ſervatas oves ad requiem ago. F, 33

Caſtellum cum Iuſtitia. C, 33

Portus Centum-Cellarum. C, R, 33

Templum Virgini Lauretanae. M. D. VIIII. C, R, 33

Annona publica. C, R, 34

Tutela. C, 34

Benedictus qui venit in nomine Domini, C, 34

LEO X.

Liberalitas Pontificia. C, R, 35

Scuta comburet igni. F, 36

Quadriga. F, S, 36

Roma. C. P. F, 36

Vicit Leo de Tribu Iuda. S, 37

Gloria & honore coronaſti eum Domine. F, 37

Ff

ADRIANVS VI.

Spiritus sapientiæ. c, R, 39

CLEMENS VII.

Et portæ cæli apertæ sunt. c, 42
Ego sum Ioseph frater vester. c, 42
Post multa plurima restant. F, 42
Clauduntur belli portæ. c, 42
Ut bibat Populus. c, 43
Rex cum captivis. c, s, 43

PAVLVS III.

Caput. Divus Paulus Pont. Opt. Max. F, 47
Futura virum ostendent. Nec primus tertio nec secundus. c, 48
Saule, Saule, quid me persequeris. Vas electionis. c, 48
Dominus custodit te, Dominus protectio tua. c, 48
Quadriga. c, 48
Annona Pontificis. c, 49
Securitas temporum. c, 49
*Securitati perpetuæ. Paulus III. Pont. Max. Leoninam aggeribus
 communiuit. c,* 49
Po. Ro. securitas. c, 49
Omnes Reges servient ei. F, 50
Domus mea domus orat. c, 50
Fœdere tuo Deus. Dirigentur pedes nostri in viam pacis. c, 50
Alma Roma. c, 50
Harum ædium fundator. c, 51
Tusculo restituto. c, 51
ΦΕΡΝΗ ΖΗΝΟΣ. ΕΥΡΑΙΝΕΙ. c, 51
Iubilæo M. D. L. Petro Apost. Principi. c, 52
Iusti intrabunt per eam. c, 52
Hanc petunt miracula Sedem. 52
S. Paulus alma Roma. 52
Roma sedens. 52
Flexu apto præcurre. 53
Pietati & commodo Pontificum. 53

INDEX.

215

Gryphus.	53
<i>Unitæ mentes uniunt.</i>	53
<i>Benedictio Domini super vos.</i>	53

IVLIVS III.

<i>Hæc porta Domini. c</i>	57
<i>Julius III. Pont. Opt. Max. anno Iubilei. c</i>	57
<i>Anno Iubilei aperuit & clausit. c</i>	57
<i>Anno Iubilæo M. D. L. Petro Apostol. Principi. c</i>	57
<i>Hilaritas publica. c</i>	58
<i>Hilaritas Pontificia. c</i>	58
<i>Nulla charior Bononia. c</i>	58
<i>Gens & Regnum quod non servierit tibi, peribit. c</i>	58
<i>Pax Italiæ restituta. c</i>	58
<i>Nos autem Populus ejus & oves pascuæ ejus. c</i>	59
<i>Villæ Iuliæ, fons Virginis. c</i>	59
<i>Annona Pontificis. c</i>	59
<i>Portus & refugium Nationum. c</i>	60
<i>Immane pondus vires infractæ. F</i>	60
<i>Anglia resurges ut nunc novissimo die. c</i>	60
<i>KPATOMAI. c, s</i>	61
<i>Ego sum via, veritas & vita. c</i>	61
<i>Virgo tua gloria partus. c</i>	61

MARCELLVS II.

<i>Claves Regni cælorum. c, R</i>	63
<i>Mulier tenens temonem. F</i>	63
<i>Fiat pax in virtute tua, memoriæ Opt. Pont. F</i>	64

PAVLVS IV.

<i>Insignia. F</i>	65
<i>Beata spes. c</i>	66
<i>Beati qui custodiunt vias meas. c</i>	66
<i>Fides. Anno Domini M. D. LVI. Pont. sui primo instauravit. F</i>	66
<i>Roma resurgens. c</i>	66
<i>Domus mea domus orat. c</i>	67
<i>Discite justitiam. c</i>	67

Ff ij

<i>Claves Regni cælorum.</i>	68
<i>Hæresi restincta.</i>	68

PIVS IV.

<i>Hodie in terra canunt Angeli. c</i>	71
<i>Pio IV. Pont. Max. S. P. Q. Bononiensis. c</i>	71
<i>Indulgentia Pontificis. F</i>	72
<i>Tu autem idem ipse es. c</i>	72
<i>Tui sectator. F</i>	72
<i>Instauratio Collegii Juriscons. Mediol. c</i>	73
<i>Providentia Pontificis. c</i>	73
<i>Pietati Pontificiæ.</i>	73
<i>Porta pia. c</i>	73
<i>Via Pia. Roma. c</i>	74
<i>Pius IV. Pontifex Max. Portam in hanc amplitudinem extulit, viam Flaminiam instauravit. c</i>	74
<i>Summi Palatii cubicula. c</i>	74
<i>Aqua Pia. c</i>	74
<i>Portus Centum-Cellæ instauravit, urbemque vallo auxit. c</i>	75
<i>Scholarum exædificatio. c</i>	75
<i>Forum carnarium. c</i>	75
<i>Arx S. Angeli. Instaurata. c</i>	75
<i>Virgini Matri. c, R</i>	76
<i>Sapia inter novum alveum coercito. c</i>	76
<i>Antidotum vitæ. F, S</i>	76
<i>Mendicis in ptochotrophium redactis. c</i>	77
<i>Exurgat Deus.</i>	77

PIVS V.

<i>Inscriptio. Pius V. Ghislerius Boschensis Pont. Max. Ecclesiam S. Crucis Ord. Prædic. &c. c</i>	81
<i>Caput. Paulus IV. Pont. Opt. Max. c</i>	81
<i>Impera Domine, & fac tranquillitatem. c</i>	81
<i>Annona Pontificis. c</i>	82
<i>Fæderis in Turcas sanctio. c</i>	82
<i>Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos. c</i>	82
<i>A Domino factum est istud. c</i>	83
<i>Dextera Domini percussit inimicum. c</i>	83

I N D E X.

217

<i>Contribulasti capita draconis. c</i>	83
<i>Dextera Domini fecit virtutem. c</i>	83
<i>In fluctibus emergens. c</i>	83
<i>Pax. c</i>	84
<i>Illuminare Jerusalem. c</i>	84
<i>Ne deterius vobis contingat. c</i>	84
<i>Boschens. S. Crucis Ordinis Prædicatorum. c</i>	84
<i>E tenebris dies, è luco lux lucet. c</i>	85
<i>Catharina Bonz. Flaminio fil. F, S</i>	85
<i>Domine quis similis tibi. c</i>	85

GREGORIVS XIII.

<i>Ugonottorum strages. c</i>	93
<i>Verus Dei cultus. c</i>	93
<i>Tutum regimen. c</i>	94
<i>Providentia Christi. c</i>	94
<i>In nationes gratia Spiritus sancti. c</i>	94
<i>Securitas Populi Romani. c</i>	94
<i>Restauravit. Fluvius procumbens juxta pontem. c</i>	95
<i>Restauravit. Pons. c</i>	95
<i>In æquitate abundantia. c</i>	95
<i>Magnificentia regni tui. c</i>	96
<i>Inveni hominem secundum cor meum. Jubilate Deo omnis terra. F</i>	96
<i>Domus Dei & porta cæli. c</i>	97
<i>Et portæ cæli apertæ sunt. c</i>	97
<i>Justi intrabunt per eam. c</i>	97
<i>Nihil coinquinatum. c</i>	97
<i>Aperuit & clausit. c</i>	97
<i>Gregorius XIII. Pont. Max. aperuit & clausit jubil. c</i>	97
<i>Levata onere patria. c</i>	97
<i>In nomine Jesu surge & ambula. c</i>	97
<i>Annona Pontificis. c</i>	98
<i>Juventuti Germanicæ. c</i>	98
<i>Super hanc petram. c</i>	98
<i>Gregoriana Divo Nazianzeno dicata. c</i>	99
<i>Vigilat. c</i>	99
<i>Optime regitur. F</i>	99

Ff iij

<i>Utrumque præstat. F</i>	99
<i>Pro cunctis. C</i>	100
<i>Spes opis ejusdem. F</i>	100
<i>Via ab urbe ad sacram domum. C</i>	100
<i>In lumine tuo cernimus lumen. C</i>	101
<i>Viatorum saluti. F</i>	101
<i>Viatorum saluti Pelia. C</i>	101
<i>Caput. Collegium omnium nationum Societatis Iesu extruxit Gregorius XIII. F</i>	102
<i>Seminans in benedictionibus, de benedictionibus & metet, ite operamini in vinea Domini. F</i>	102
<i>Inscriptio. Gregorius XIII. Collegium Societatis Iesu omnium Nationum, &c. F</i>	102
<i>Ut eruat prædam captivorum fratrum Abraham trecentos vernaculos expeditos numerat. F</i>	102
<i>Eadem aliter. F</i>	102
<i>Inscriptio. Sacerdos magnus in vita sua suffulsi domum, corroboravit templum, &c. C</i>	102
<i>Bonas artes alit & veræ religioni subjecit Gregorius. F</i>	102
<i>Ut famulum tuum Gregorium conservare digneris. C</i>	102
<i>Anno restituto M. D. LXXII. C</i>	103
<i>Inscriptio. Monasteriorum Ecclesiarumque Fundatori Conservatori-que, &c. C.</i>	103
<i>Capitolium S. P. Q. R. F.</i>	104
<i>Corona. S. P. Q. R. Optimo Principi. F</i>	104
<i>Iustitia pacem, copiam pax attulit. F</i>	104
<i>Gregorio Pastori optimo paterna charitate quiescenti. Pasce oves meas. C</i>	104
<i>Inscriptio. Ab Regibus Iaponiorum prima ad Rom. Pont. Legatio & obedientia. C</i>	105
<i>Domine adjuva nos. C</i>	105

SIXTVS V.

<i>Domine jube me ad te venire. C</i>	III
<i>Cura Pontificia. C</i>	III
<i>Vade Francisce, repara. C</i>	II2
<i>Pauperibus pie alendis extruxit. C</i>	II2
<i>Perfecta securitas. C</i>	II2

INDEX.

319

<i>Fecit in monte convivium pinguium. c,</i>	113
<i>Vigilat sacri Thesauri Custos. c,</i>	113
<i>Sacra prophanis præferenda. c,</i>	114
<i>Urbs Lauretana. F,</i>	114
<i>Fieri fecit. c,</i>	114
<i>Felix præsidium. c,</i>	115
<i>Populi Christiani Trophæum. c,</i>	115
<i>Terra marique securitas. c,</i>	115
<i>Sacra oculo spectat irretorto. F,</i>	116
<i>Super hanc petram. c,</i>	116
<i>Ecce regnum Dei.</i>	116
<i>Domus S. Mariæ Lauretanæ facta civitas. c,</i>	116
<i>Exaltavit humiles. c,</i>	117
<i>Pontinas Paludes siccari concessit. c,</i>	117
<i>Diego di Alcala in Spagna canon. c,</i>	117
<i>Quartum anno quarto erexit. c,</i>	118
<i>Publicum beneficium. c,</i>	118
<i>Mariæ de populo quartum anno quarto. c,</i>	118
<i>Ad Lateranum publicum consistorium celebravit. c,</i>	119
<i>Sic omnia tuta. c,</i>	119
<i>B. Didacum Hispanum in SS. numerum retulit. c,</i>	119
<i>Pons Felix. c,</i>	120
<i>Commoditati publicæ. c,</i>	120
<i>Memoria Flavii Constantini restituta. c,</i>	120

VRBANVS VII.

<i>Sponsum meum decoravit corona. c,</i>	121
<i>Sic luceat lux vestra. c,</i>	121
<i>Non potest abscondi. c,</i>	122

GREGORIUS XIV.

<i>Insignia. Gregorius XIV. Pont. Max. c,</i>	123
<i>Diebus famis saturabuntur. c,</i>	123
<i>Dextera Domini fecit virtutem. c,</i>	124
<i>In gratiam Philippinarum. c,</i>	124
<i>Gregem ne deferas. c,</i>	124

INNOCENTIVS IX.

<i>Iustitia & Pax osculatæ sunt. c</i>	125
<i>Rectis corde. c</i>	125
<i>Pro Philippinis & aliis. c</i>	125
<i>In verbo tuo laxabo rete. c</i>	125

CLEMENS VIII.

<i>Fundata supra firmam petram. c</i>	131
<i>Fortitudo mea & refugium meum. c</i>	131
<i>Domine jube me venire ad te. c</i>	131
<i>In verbo tuo. c</i>	131
<i>Consecratio. c</i>	132
<i>Et non pœnitebit eum. c</i>	132
<i>Henricus IV. Franciæ & Navarræ Rex Christianiss. c.</i>	132
<i>Ruthenis receptis. c</i>	133
<i>Tu scis Domine. c</i>	133
<i>Veni dilecta mea. c</i>	133
<i>Ferraria recepta. c</i>	134
<i>Christianæ pax Reipublicæ. F</i>	134
<i>Remigravit Eridanus. F</i>	134
<i>Hinc pax, hinc victoria. c</i>	134
<i>Iustitia & Clementia complexæ sunt. c</i>	135
<i>Exurgat Deus & dissipentur. c</i>	135
<i>Magnum gratiæ Sacramentum. Laterani. c</i>	135
<i>Magnum gratiæ Sacramentum. Cœna Domini. F</i>	135
<i>Iusti intrabunt per eam. c</i>	136
<i>Jubilei indictio. c</i>	136
<i>Absolvit anno Jubilei. c</i>	136
<i>Portam sanctam aperuit clausitque anno M. DC. c</i>	136
<i>Laudate nomen Domini. c</i>	136
<i>Ego vos reficiam. c</i>	136
<i>Introite in exultatione. c</i>	136
<i>Regnis natus & orbi. F</i>	137
<i>Unus Deus, una Fides. c</i>	137
<i>Pax & salus à Domino. c</i>	137
<i>Vellino emissso anno M. DC. c</i>	137
	Da

INDEX.

<i>Da quod jubes. c</i>	221
<i>Ferraria recuperata. c</i>	137
<i>Salva nos Domine. c</i>	134
<i>Capitolium. S. P. Q. R. F</i>	138
<i>Ab origine mundi. c</i>	138
<i>Portu Centum-Cellarum instaurato. c</i>	138
<i>Draconum capita confregisti. c</i>	138
<i>Annona publica. c</i>	138
<i>Sequere me. c</i>	139

LEO XI.

<i>De forti dulcedo. c, R</i>	141
<i>Sic florui. F</i>	141

PAVLVS V.

<i>Ubi vult spirat. c</i>	145
<i>Dei Genitrici semper Virgini. c</i>	146
<i>Beatissimæ semper Virgini Sacellum à fundamentis extruxit. c</i>	146
<i>Compleat gloria Mariæ domum istam. c</i>	146
<i>Claudit & aperit. c</i>	146
<i>In honorem Principis Apostolorum. c</i>	146
<i>Templum Divi Petri in Vaticano. Et portæ inferi non præuale-</i> <i>bunt. F</i>	146
<i>Et Congu agnoscit Pastorem. c</i>	147
<i>Et tu Francisca vocaberis. c</i>	147
<i>Publicæ commoditati restituit. M. DC. IX. c</i>	147
<i>Securitas populi. c</i>	148
<i>Inter Sanctos retulit Cardinalem Borromæum. c</i>	148
<i>Dei ædificatio est S. Carolus. c</i>	148
<i>Palatii Vaticani porta restituta. c</i>	149
<i>Funda nos in pace. c</i>	149
<i>Pro tui nominis gloria. c</i>	149
<i>Portu Burghesio à fundamentis extructo. Col. Jul. Fanestris. c</i>	150
<i>SS. Agnetis & Emerentianæ ossa honorificata. c</i>	150
<i>Pontificum commoditati. c</i>	150
<i>Sacra B. Petri Confessio exornata. c</i>	150

G g

<i>Sacellum in Palatio Quirinali. c</i>	151
<i>Ceperani Pons super Lirim restitutus. c</i>	151

GREGORIVS XV.

<i>Causa nostræ lætitiæ. c</i>	153
<i>Affagium generale. c</i>	154
<i>Quinque Beatis cœlestes honores decernit, 1622. c</i>	154
<i>Pacis & religionis amor. c</i>	154

VRBANVS VIII.

<i>Facit mirabilia magna solus. c</i>	159
<i>Pax in virtute tua. c</i>	159
<i>Ponat fines suos pacem. c</i>	159
<i>Referavit & clausit. c</i>	159
<i>Ora pro me Beata Martina. F</i>	160
<i>Tranquillitas redux. F</i>	160
<i>Hominibus bonæ voluntatis. c</i>	160
<i>S. Petri Basilica consecrata. Crux. c</i>	160
<i>S. Petri Basilica consecrata. Roma. c</i>	160
<i>Te mane, te vespere. Romæ. c</i>	161
<i>Ecclesia B. Virginis Conceptæ primo jacto lapide. c</i>	161
<i>Beato Andrea inter Sanctos relato. c</i>	162
<i>Instructa, munita, perfecta. c</i>	162
<i>S. Elizabet. Regina Lusitaniæ à Deo sanctificata. c</i>	162
<i>Nunc re perfecto. c</i>	162
<i>Ornato SS. Petri & Pauli sepulchro. c</i>	163
<i>Mater misericordiæ, Savona. c</i>	163
<i>Monasterium Incarnationis Jesu Christi. F</i>	163
<i>Aucta ad Metaurum ditio. Romæ. c</i>	163
<i>Æde S. Bibianæ restituta & ornata. c</i>	164
<i>Securitas publica. c</i>	164
<i>Æde exornata, facie restituta. c</i>	165
<i>Ornato Constantini lavacro & instaurato. c</i>	165
<i>Denuo exædificata. c</i>	166
<i>Pacis incolumitati. c</i>	166

INDEX.

223

<i>Suburbano recessu constructo. c</i>	166
<i>Inscriptio. Munificentia Ant. Barberini S. Rom. Eccles. Cardinalis</i>	
<i>Cam. Societ. Jesu. c</i>	167
<i>Affagium generale. c</i>	167
<i>Urbano VIII. Pont. Max. sedente. Anno Domini M. DC. XXXIX.</i>	
<i>Mons Pietatis de urbe fundatus. c</i>	167
<i>Ad ædium Pontificum securitatem. c</i>	167
<i>Ferri fodinis apertis. c</i>	168
<i>Uerioris annonæ commodo. c</i>	168
<i>Fortiter egit, prudenter patitur. c</i>	169
<i>Additis urbi propugnaculis. c</i>	169

INNOCENTIVS X.

<i>Replevit orbem terrarum. c</i>	173
<i>Fructum suum dedit in tempore. c</i>	173
<i>Unde venit auxilium mihi. c</i>	173
<i>Iustitia & Clementia complexæ sunt se. c</i>	174
<i>Decor domus Domini. c</i>	174
<i>Inscriptio. Agneti Virgini & Martyri sacrum. c</i>	175
<i>Abluto aqua Virgine. c</i>	175
<i>Fiat pax in virtute tua. c</i>	175
<i>Agneti Virgini & Martyri sacrum. c</i>	175
<i>Ut thesauros anni sanctioris tecum aperiā. c</i>	176
<i>Porta sancta. c</i>	176
<i>Ostium cæli apertum in terris. c</i>	176
<i>Porta sancta cum Angelis. c</i>	176
<i>Aperuit & clausit. c</i>	176
<i>Laudent in portis opera ejus. c</i>	176
<i>Ædificat & custodit. c</i>	176
<i>Ædificat & custodit. [aliud.] c</i>	176
<i>Vaticani Sacellis insignitis. c</i>	176

ALEXANDER VII.

<i>Vivo ego, jam non ego. c</i>	183
<i>Omnia ad unum, omnia ab uno. c</i>	183
<i>Populum religione tuetur. c</i>	183
<i>Ut umbra illius liberarentur. c</i>	183

Gg ij

<i>Felix faustusque ingressus. c</i>	184
<i>Fundamenta ejus in montibus sanctis. c</i>	184
<i>Vaticani templi area porticibus ornata. M. DC. LXI. c</i>	184
<i>Divo Nicolao Myræ Episcopo. c</i>	185
<i>Dilexi Domine decorem domus tuæ. Divo Nicolao. F</i>	185
<i>Alexand. VII. Pont. Max. Familiæ Pont. commoditati Palatium Quirinale ordinat. c</i>	185
<i>Munifico Principi, Dominicus Jacobatius. Et fera memor beneficii. F</i>	185
<i>Navale Centum-Cellæ. F</i>	186
<i>S. Thomas à Villa-Nova. F</i>	186
<i>Thomæ Archiepiscopo Valent. inter Sanctos relato. c</i>	186
<i>Navale Centum-Cellæ M. DC. LX.</i>	186
<i>Justitia & Pax osculatæ sunt. c</i>	186
<i>Da pacem Domine in diebus nostris. c</i>	186
<i>Pax vobis. c</i>	186
<i>Omnis Sapientia à Domino. c</i>	187
<i>Ostendit Dominus misericordiam in domo Matris suæ, Ariciæ. F 187</i>	
<i>Procidamus ante eum in spiritu & veritate. c</i>	188
<i>Sapientia in plateis dat vocem suam. F</i>	188
<i>Fundata est domus Domini B. Virgini Aricinorum.</i>	188
<i>Quæ vovi reddam pro salute Domino. F</i>	188
<i>Prima sedes fidei regula Ecclesiæ fundamentum. c</i>	189
<i>Regia ab aula ad domum Dei. c</i>	189
<i>B. Francisco Episcopo inter Sanctos relato. c</i>	189
<i>Immaculatæ Virgini votum.</i>	189
<i>Virginis æde & Pauli hospitio exornatis. c</i>	190
<i>Ædibus æconomia & disciplina restitutis. c</i>	191
<i>S. Andreæ Apostolo. c</i>	191
<i>Assagium generale. c</i>	191
<i>Nobilius per te situs fluam inexhaustus. F</i>	191

CLEMENS IX.

<i>Protektor noster, auxilium de Sancto. c</i>	195
<i>Constantia Sylverii imitanda proposita. c</i>	195
<i>Signum clementiæ monstrabit. c</i>	195

INDEX.

225

<i>Aliis non sibi clemens. c</i>	196
<i>Ipse Dominus possessio ejus. c</i>	196
<i>Inscriptio. Dedit Indica Rosa odorem suavitatis. c</i>	196
<i>Additum Ecclesiæ munimen & decus. S. Petrus de Alcantara.</i>	
<i>S. Magdalena de Passi. c</i>	196
<i>Clemens fæderis opus. c</i>	197
<i>Pace populis suis à Domino concessa. c</i>	197
<i>In splendoribus Sanctorum. c</i>	197
<i>Ælio ponte exornato. c</i>	197
<i>Idem. Tyberis procumbens. F</i>	197
<i>Diligit Dominus decorem domus Genitricis suæ. F</i>	198

CLEMENS X.

<i>Colles fluent mel de petra. c</i>	201
<i>Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. c</i>	
201	
<i>Domine tu scis quia amo te. F</i>	201
<i>Cum me laudarent simul astra matutina. c</i>	202
<i>Arte mea bis justus. c, s</i>	202
<i>Roma resurgens. c</i>	202
<i>Deus fundavit eam. c</i>	202
<i>Plena est omnis terra gloria eorum. c</i>	203
<i>Solem nova sydera norunt. c</i>	203
<i>Vivificat & beat. c</i>	203
<i>Per me vita, extra me mors. c</i>	203
<i>Ut abundantius habeant. c</i>	203
<i>Intercedite pro nobis. c</i>	204
<i>Turcarum signa à Polonis recepta. c</i>	204
<i>Cunctis patet ingressus. c</i>	204
<i>Fluent ad eum omnes gentes. c</i>	204
<i>Laudent in portis opera ejus. c</i>	204
<i>Aperi eis thesaurum tuum. c</i>	204
<i>Benedixit filiis. c</i>	204
<i>Aperuit thesaurum suum. c</i>	204
<i>Spiritu oris ejus omnis virtus eorum. c</i>	205
<i>Domus Dei & porta cæli. c</i>	205

INNOCENTIUS XI.

<i>Innocens manibus & mundo corde. c</i>	209
<i>Fiat pax in virtute tua. c</i>	209
<i>Fiat pax in virtute tua. 1676. c</i>	209
<i>Verus Deus, vera Fides. c</i>	209
<i>Salva nos Domine. c</i>	210
<i>Ecce hæreditas Domini. c</i>	207
<i>Audite voces supplicum. c</i>	207

DUO HIC RESTANT OBSERVANDA.

1. Quòd numismata quæ notis modulorum carent, ac literis in indice appositis, quæ an cusa, an fusa designant, ea sunt quæ nullatenus vidi, sed ex Oldoini Ciaconio deprompsi.

2. Quòd absoluto jam opere tres nummi seriùs accesserunt, quæ mox hîc delineandos curavi. Unus est Sixti V. qui fontem Aquæ Felicis, de qua egimus, exponit. Duo verò recentissimi sunt SS. D. N. Papæ Innocentii XI. quorum alter summam ejus erga pauperes charitatem, alter singularem erga BB. Apostolos pietatem ubique prædicant.

PERMISSIO REVERENDISSIMI PATRIS
Præpositi Generalis Abbatis.

NOS F. PAULUS BEURRIER, Abbas sanctæ Genovefæ Parisiensis, & Canonorum Regularium Congregationis Gallicanæ Præpositus Generalis, Facultatem facimus typis mandandi & evulgandi Librum cui titulus est, *Historia Summorum Pontificum à Martino V. ad Innocentium XI. per eorum Numismata*, à R. P. CLAUDIO DU MOLINET nostræ Congregationis Canonico Regulari exaratum. Datum Parisiis, in nostro præfato sanctæ Genovefæ Monasterio, die vigesima sexta Septembris, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo octavo. F. P. BEURRIER.

De Mandato Reverendissimi P. Præpositi
Generalis Abbatis F. DOUFRERE.

REGISTRUM.

Principium & Epistola, *ā duernio*, Præfatio, *ē, ī, ō, folia. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, duerniones. M, folium. N, duernio. O, folium. P, Q, duern. R, fol. S, T, V, duern. X, fol. Y, Z, duern. Aa, duern. cum dimid. B, fol. Cc, duern. Dd, Ee, duerniones cum dimidio folio. Ff, Gg, duerniones.*

LUTETIÆ PARISIORUM,
Typis ANDRÆE CRAMOISY, Typogr. Parisiensis.
Kal. Novemb. M. DC. LXXVIII.

